Raftul Denisei
MAUREEN LINDLEY
O fată ca tine
roman
HUMANITAS fiction

MAUREEN LINDLEY
A GIRL LIKE YOU
© 2013 by Maureen Lindley
This translation of *A Girl Like You* is published by Humanitas Fiction SRL by arrangement with Bloomsbury Publishing Plc.
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2016, pentru prezenta versiune românească (ediţia digitală)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Maureen Lindley

O FATĂ CA TINE

Traducere din engleză şi note de
Irina Bojin

EDITURA HUMANITAS fiction

Colecţia Raftul Denisei
Bucureşti, 2016

Pentru Clive, cu toată dragostea mea

Nu va avea loc nicio revoltă armată a japonezilor…
Majoritatea japonezilor de aici sunt loiali Statelor Unite…
Au o viaţă de familie ordonată şi onorabilă…
Copiii lor sunt ascultători, iar fetele virtuoase…
Este impresionantă dorinţa lor [a celor din generaţia Nisei] de a fi americani.
În rândurile acestui grup de suspecţi se constată un grad de loialitate remarcabil, chiar ieşit din comun.

— Agentul special Curtis Munson, trimis pe Coasta de Vest ca să cerceteze gradul de loialitate al japonezilor americani; raport adresat preşedintelui Roosevelt în noiembrie 1941; raportul nu a fost luat în considerare şi a fost păstrat secret de guvern.

Sunt de părere că toţi japonezii din America, Alaska şi Hawaii trebuie prinşi şi închişi în lagăre de concentrare… Blestemaţi să fie! Să ne descotorosim de ei fără întârziere!

— Congresmenul John Rankin, *Analele Congresului*, 15 decembrie 1941

Sunt pentru strămutarea tuturor japonezilor de pe Coasta de Vest undeva, în interiorul ţării. Şi nu mă refer la o regiune frumoasă. Adunaţi-i ca pe vite. Expediaţi-i pe toţi într-un loc neprimitor, să vadă cum le este. Să fie înţepaţi de insecte, răniţi, înfometaţi, să-şi muşte mâinile de neputinţă.

— Henry McLemore, editorialist la trustul de presă Hearst

Baza trei[1]

1939
Angelina, orăşel de pe coasta Californiei

În Angelina şcoala se termină la ora trei. Copiii ies în şir pe uşa îngustă, la fel cum curge laptele din urcior sau apa de la robinet. Bucuroşi că au scăpat, chiuie de se aude până în staţia de autobuz, aflată o jumătate de milă mai încolo.

Copiii albi se mai învârt prin curte. Băieţii aruncă mingea la coş şi, fiindcă tot au prilejul, spun măscări fetelor. Fetele fac pe indiferentele, îşi aranjează ostentativ părul, joacă arşice şi sar coarda. Numai copiii japonezi o tulesc spre casă de parcă ar lua parte la o cursă de viteză.

Neatinsă de grosolăniile spuse în curtea şcolii, Satomi Baker, o fată de paisprezece ani a cărei frumuseţe viitoare deja se întrevede, şi prietena ei Lily Morton fac pe grozavele ridicându-şi ciorapii albi şi desfăcându-şi nasturii de sus ai rochiilor de bumbac. Sunt încredinţate că ştiu tot ce e de ştiut despre sex şi „treaba aia” pe care băieţii vor să o facă cu ele. Nu se pot abţine să nu le facă ochi dulci când primejdia e atât de aproape.

Satomi se pricepe să sară coarda mai bine decât celelalte fete; sare mai sus şi mai repede decât oricare dintre ele.

Ala, bala, portocala,

---

1 În argou, termenii specifici din basebail sunt folosiți pentru a desemna diferite etape ale relațiilor intime..

Cioc, boc, treci la loc.

— Hai, Lily, iute! Sări!

Coarda se învârteşte şuierând prin aer. Lily se cam teme.

— Ba nu, hai să jucăm arşice, îmi place mai mult.

E începutul verii în Angelina, o vară înăbuşitoare, atât de fierbinte că abia poţi să respiri. Pâcla încinsă nu s-a ridicat de vreo lună. Învăluie totul, legănându-se asemenea pânzelor fantomatice ale unei vechi corăbii, şi doar când şi când lasă să se vadă un crâmpei de cer.

— Se apropie, îi spune Satomi lui Lily. Fantomele ne înconjoară.

— Ba mai degrabă seamănă cu nişte cearşafuri puse la uscat, o contrazice Lily.

Închipuirile lui Satomi o tulbură. Probabil că e din cauză că citeşte prea mult, zice în gândul ei.

— Ar trebui să-ţi prinzi părul cu un elastic. Să-ţi faci o coadă de cal, cum port eu, o sfătuieşte legănându-şi părul castaniu închis. Nu ţi-ar mai fi aşa cald.

— Mi-ar face ochii mai oblici, Lily, ştii prea bine.

— A, da, uitasem, zice Lily cu zâmbet prefăcut, mulţumită că a nimerit punctul sensibil.

— Da, Lily, cum să nu, ai uitat.

Satomi de-abia aşteaptă să se mai răcorească vremea. Din cauza umezelii, pantofii ei negri îşi pierd lustrul, iar apretul din rochii se înmoaie, pleoştindu-le şi făcându-le să pară murdare. Noaptea aerul jilav se strecoară în cameră, aducând un miros neobişnuit, un amestec de dulce şi putred. Din cauza mirosului şi a bâzâitului ţânţarilor fata abia dacă poate dormi. Tatăl ei jură că aude pământul trosnind, atât de uscat este.

Pe câmp recoltele sunt cafenii – „ruginesc”, cum spune mama. Şi chiar dacă roşiile se coc, apa le lipseşte într-atât, că e puţin probabil să scoată vreun profit la cules anul ăsta.

Una peste alta, arşiţa şi gândul la recolta compromisă sunt de ajuns ca să-l facă să-şi iasă din fire pe Aaron Baker. De săptămâni bune, Satomi se poartă cu el precum cu un ou.

— N-am mai văzut fată care să se spele atâta, se plânge el. Să ştii că mama ta şi cu mine avem şi noi nevoie de apă. Poate nu te-ai gândit la asta.

Satomi dă ochii peste cap. Nu vrea să-l mai audă. I se pare că tatăl ei se văicăreşte prea mult. E de ajuns ca un lucru mărunt să nu meargă bine şi se supără pe lumea întreagă. Iar când vine vorba de recolte, tot timpul e câte ceva care nu merge bine: ba nu plouă cât trebuie, ba sunt prea mulţi dăunători, ba seminţele nu sunt bune… Tot timpul se plânge de ceva. Şi, ca şi când n-ar fi fost destul, acum mai e şi nevoit să care apă cu cisterna şi orice risipă, cât de mică, îl scoate din fire.

— Hei, băiete, închide robinetul, că dă pe dinafară, îl ceartă pe şoferul cisternei.

— Îndată, îndată, domnu’ Baker. Nu-i decât o juma’ de cană, nu pot să măsor chiar la fix.

— O juma’ de cană pentru tine înseamnă douăzeci de cenţi pentru mine.

— E doar o băltoacă mică, Aaron, mică de tot, îl liniştеşte soţia lui, Tamura.

De ce n-o fi vrând să-i dea ascultare mamei ei? Ar trebui s-o asculte, fiindcă ştie ce spune, numai că el nu izbuteşte. Pe cât îşi dă seama Satomi, firea lui îl chinuie în aceeaşi măsură ca pe ceilalţi. Probabil că îl doare aşa cum te doare un dinte dacă mănânci ceva dulce şi din pricina asta nu e niciodată împăcat.

Lily spune, cu mutra ei de ştrengăriţă, că Aaron arată bine – e „drăguţ”, zice ea.

— Mie nu mi se pare, se strâmbă Satomi.

Nu găseşte niciun fel de blândeţe nici în aspectul, nici în comportamentul tatălui ei. Dacă ar fi actor de film, figura lui s-ar potrivi în egală măsură cu un rol de personaj

negativ, dar şi cu unul de erou. E o figură puternică. El însuşi e mare, musculos. Are în el un fel de pornire, de dorinţă de a comanda. Părul des, cânepiu îi acoperă ţeasta ca o mirişte de grâu. L-a tuns cât a putut de scurt, ca să nu-l încurce la treburi. Ochii lui gri-albaştri privesc lumea printre genele albe, dar de văzut n-o văd decât pe soţia lui. Aaron nu caută să-şi facă prieteni, nu are încredere în vecini şi propria fiică i se pare o povară.

— E ultima oară când îţi spun. Scoală-te mai devreme şi termină treaba prin casă înainte să pleci la şcoală. N-are nimeni timp să stea după tine.

— Am avut teme de făcut, tată, şi, oricum…

— Nu vreau să aud nimic. M-am săturat să-mi tot răspunzi obraznic. Fă-ţi treaba, că de nu…

Mama ei îi ţine partea fără sorţi de izbândă.

— Te rog, Aaron, fii mai îngăduitor. E mică şi nu-i e nici ei uşor.

— Tu ai fost nevoită să munceşti când erai tânără, Tamura. Cu toţii am fost nevoiţi să punem osul la treabă. Nimeni n-a primit nimic pe tavă. Dar dacă te referi la ce e japonez în ea, atunci recunosc, e tot ce are mai bun.

— Îi pare rău că nu sunt băiat, se vede cât de colo, îi spune Satomi mamei oftând.

— Toţi bărbaţii îşi doresc un fiu cu care să se poată mândri, răspunde Tamura. Dar ştii că te iubeşte.

Cu toate că ferma lor aduce un profit bunicel, iar el e recunoscut drept cel mai bun cultivator de roşii din partea locului, nu-şi găseşte nicidecum liniştea. Oamenii spun că nu e uşor să te apropii de el – nu că ţi-ai dori, ţinând seama că e însurat cu o japoneză care pe deasupra se mai şi ţine cu nasul pe sus.

Tamura e cu totul altfel: amabilă, fermecătoare, dornică să placă. Aaron e lumea ei şi i se supune în toate, însă n-o lasă inima s-o certe pe Satomi.

— E greu să cultivi pământul, ştim cu toţii, îi găseşte ea scuză.

Tamura ar fi vrut să-i dăruiască lui Aaron un fiu, ca să nu-l dezamăgească, iar un copil ca Satomi e cu siguranţă o dezamăgire.

Voise să-i spună fetei Elena, cum o chema pe vecina ei, Elena Kaplan, o femeie cumsecade, singura ei prietenă adevărată din Angelina. Elena ţine la prietenia lor, cu toate că bărbatul ei, Hal, o ia la rost din cauza asta. Nu-i plac străinii, mai ales cei care se dau drept americani, ca şi cum nu s-ar vedea că au ochii oblici şi pielea galbenă.

— Să nu te mai prind, Elena, m-ai auzit? Să nu te mai apropii de nevasta lui Baker, nu e de acelaşi soi cu noi.

Aaron, puţin gelos pe afecţiunea Tamurei pentru Elena, nu le încurajează nici el prietenia. Se împotrivise când Tamura voise să-i dea fetiţei numele vecinei.

— Faptul că o vecină ţi-a dat ajutor la naştere, Tamura, nu înseamnă că trebuie să botezi copilul cu numele ei; izbucnise în râs ca să dea putere spuselor lui.

— Nu, dar e un nume frumos, Aaron, un nume american. O să-i fie de folos ca să-şi găsească locul aici.

— Nu văd de ce-i aşa zor să-şi găsească locul. Şi, oricum, Satomi e un nume mai bun, scumpa mea. Am aflat că înseamnă înţeleaptă şi frumoasă. Nu văd de ce s-ar plânge.

Totuşi nu-i place că, pe măsură ce fiica lui creşte, înţelepciunea e tot mai pusă în umbră de încăpăţânare. Fata e îndărătnică, mereu gata să i se împotrivească.

— O să-i vină mintea la cap, n-ai grijă. Deocamdată e prea tânără, zice Tamura.

— Da’ nici de grăbit nu se grăbeşte.

Spre deosebire de soţie, fiica lui nu ştie ce e supunerea. Din punctul lui de vedere frumuseţea nu-i serveşte la nimic. Din cauza fetei trăieşte într-o stare neîncetată de enervare surdă şi e oricând gata să izbucnească în preajma ei. Aşa că nu prea îi pasă dacă ea face tot ce poate ca să-l evite.

— Nu cred că avem nevoie de încă unul, spusese în

mai multe rânduri după ce se născuse Satomi.

— Dar un singur copil nu înseamnă o familie, Aaron. Şi, dacă avem noroc, următorul o să fie băiat.

Totuşi, rănită de dezamăgirea bărbatului ei, de lipsa lui de interes faţă de fiica lor, Tamura n-a mai insistat. Îi era şi ei teamă de încă o fiică şi de nemulţumirea reînnoită a lui Aaron.

— Numai proştii cred în noroc, Tamura. Mai bine să nu riscăm.

— Dar Satomi e desăvârşită. Nu-i aşa?

— Nimeni nu-i perfect, draga mea. Recunosc, e drăguţă, cât pot fi bebeluşii de drăguţi. Adevărul e că nu ne putem permite să hrănim guri care nu vor fi de niciun ajutor la munca la câmp. Ar fi o prostie să nu învăţăm din ce am văzut în viaţă. În orice caz, lumea e prea rea ca să faci copii.

Nici el nu credea ce spunea. Îşi dădea seama că îl scoate din fire faptul că, Tamura fiind ocupată cu Satomi, el trecuse pe planul al doilea.

De când auzise primul ţipăt ascuţit al copilului, Aaron ştiuse că a pierdut o parte din Tamura. Gelozia nu i-a slăbit odată cu trecerea anilor, ci i se învârte în stomac asemenea unui şobolan în cuşcă, fără să-i dea pace o clipă. Nu i-a plăcut niciodată să împartă ceva ce-i aparţine.

Din cauză că nu-i plăceau copiii şi fiindcă voia să evite să mai aibă vreunul, s-a dus în Angelina şi şi-a făcut o rezervă apreciabilă de ceea ce, încă de când avea doisprezece ani, numea cu un cuvânt elegant „fluturaşi”. Nu era el ăla care să se lase în grija naturii sau, cum ziceau alţii, „la voia Domnului”. Şi aşa i se părea că Dumnezeu se amestecă în prea multe treburi. În ceea ce o privea pe Satomi nu mai avea ce face, dar nici alţi plozi nu mai voia să vadă în braţele Tamurei.

— Ei, am o fiică frumoasă şi un soţ bun. Ce altceva şi-ar mai putea dori o soţie? spunea Tamura ca o nevastă supusă ce era.

— Cred că-i de ajuns, draga mea. Îmi place cum vezi lucrurile.

După naştere Tamura strălucea de bucuria maternităţii, ceea ce îl cam tulburase pe Aaron. Nu voia s-o vadă îngrăşându-se, asemenea celorlalte soţii din Angelina, care ajungeau umflate, diforme, ca nişte saci îndesaţi, mulţumite de viaţa lor.

Tamura, japoneză născută în America din părinţi emigraţi, e frumoasă ca un tablou. Are pielea fină, ochii ca două picături de smoală, buzele roşii ca fundele din pomul de Crăciun. Încă mai are în ea ceva de fetiţă, e atât de subţire şi delicată că, privind-o, pe Aaron îl cuprinde un fel de încrâncenare. Ar face moarte de om pentru ea.

Soţia lui i se pare tot ce poate fi mai frumos. În schimb, Satomi, pe măsură ce creşte, o vede altfel, şi ochii ei nu sunt orbiţi de iubire. Ea crede că faţa mamei e prea rotundă ca să fie cu adevărat frumoasă, că se îmbracă demodat. Îşi dă seama că nu se cade să gândească aşa, căci, la urma urmei, dragostea ar trebui să fie oarbă, nu? Nu e datoria oricărei fiice să-şi creadă mama frumoasă?

Sentimentul de vină o urmăreşte până şi noaptea, îi goneşte somnul, aşa că se întreabă dacă e normală, dacă, de fapt, îşi iubeşte mama. În acelaşi timp e de acord cu Lily că femeile frumoase sunt blonde.

— Trebuie să recunoşti, o îmboldeşte Lily. Cine ai vrea să fii, Jean Harlow sau Joan Crawford? Vezi, nu se poate face comparaţie, n-ai ce zice.

Satomi îşi netezeşte părul negru zicându-şi că Lily are dreptate, ca de obicei: nimic, absolut nimic nu e mai frumos decât părul blond.

În zăpuşeala nopţii, întinsă pe cearşafurile umede, singură ca un naufragiat pe o insulă, are timp din belşug să cugete. Îi e dor să citească romanele pe care i le împrumută profesorul ei, domnul Becks: *Micuţele doamne, Huckleberry Finn, Tom Sawyer*.[2]

---

2 Romane clasice ale literaturii pentru copii, primul scris de Louisa

— Literatură americană de prima mână, spune el. Cu aşa ceva nu dai greş niciodată.

Domnul Beck nu împrumută cărţi oricui. Trebuie să fii cineva deosebit, să fii un elev care promite.

Numai că lumina becului atrage moliile, din cele mari, cafenii, despre care mama ei spune că rod bumbacul cu kilogramul, drept care rufăria trebuie clătită cu camfor, o corvoadă de la care te alegi cu băşici pe mâini şi pe care taică-său i-a pus-o în cârcă.

Urăşte fluturii graşi care se învârtesc prin cameră, iar zgomotul aripilor prăfuite pocnindu-se de bec o scârbeşte de-a dreptul.

— Mami, striga ea când era mică, vino să le dai afară.

Şi Tamura venea alergând, prindea fluturii în căuşul palmelor şi îi arunca pe fereastră, râzând melodios.

La vremea aceea Tamura era lumea ei şi Satomi nu se îndoia de frumuseţea mamei. Oare când se petrecuse schimbarea? De când începuse să roşească de ruşine, cu strângere de inimă, văzând ochii negri ai mamei?

Însă acum nu mai e copil, nu mai poate s-o strige pe mama pentru orice fleac. În arşiţa amurgului tânjeşte după minutele din zori când s-a luminat dar soarele n-a apărut încă, minutele când e răcoare. Aşteptarea e chinuitoare.

— Ia nu te mai sclifosi atâta, fato, îi zice Aaron. Ce treabă ai tu cu căldura? Io sunt ăla care trebuie să facă rost de bani pentru apă. Şi, oricum, e la mintea cocoşului că n-o s-o mai ţină mult aşa. Are să plouă în scurtă vreme. Da, da, miroase a ploaie.

Aaron chiar se pricepe la vreme. Zice că nasul şi ochii îi spun dinainte cum o să fie. E harul agricultorului. Iar adevărul e că în aer se simte un iz de sulf, doar că tot apare şi dispare de multe zile, ceea ce o face să creadă că ploaia n-o să vină. E doar un vis de-al tatălui ei care, în meschinăria lui, aşteaptă apă pe gratis.

May Alcott, celelalte de Mark Twain.

Dar ea n-are răbdare să aştepte, să vadă dacă ploaia va veni, aşa cum spune el. Tânjeşte să-şi ţină capul sub cişmeaua din curte, să-şi ude bine părul apoi să lase apa să i se prelingă pe tot corpul. Îşi imaginează cum toate gândurile ei încâlcite curg la vale odată cu apa, un pârâu argintiu care îşi croieşte drum prin stratul de ace de pin de la marginea drumului şi ea simte cum, în sfârşit, s-a răcorit. Numai că Aaron i-a interzis să deschidă robinetul. N-are voie să se atingă de el până când nu plouă şi puţul se umple de apă.

— N-am încredere să umbli la robinet. Apa o s-o aducă maică-ta, ea nu varsă nicio picătură.

— Cred că i-ar fi frică, îndrăznise să-i răspundă.

Se îndepărtase atât de iute, că palma lui n-o atinsese decât deasupra urechii, şi, de fapt, doar cu degetele. Abia dacă o plesnise. Cu toate astea a simţit-o şi s-a gândit că taică-său e un bătăuş.

— Dacă nu te lasă, atunci precis că ai să deschizi robinetul, o zgândărea Lily.

— Dacă mă prinde, nu scap doar cu o palmă. Şi nu ştiu dacă merită să risc.

— A, da, riscul. Până acum nu te-a descurajat.

În noaptea dinaintea furtunii îndelung aşteptate zăpuşeala e mai rea ca oricând. Aerul fierbinte înăbuşă până şi lătratul vulpilor, iar moliile abia dacă mai pot zbura. Satomi le aude cum se izbesc de zid lângă gutuiul japonez. Cu toate că ferestrele casei sunt deschise, nu se simte nicio boare de vânt. Aaron, sperând să se facă puţin curent, a lăsat şi uşa dormitorului dată de perete.

Trecând pe culoar în picioarele goale, Satomi îi zăreşte pe Aaron şi pe Tamura în dormitorul lor. Aaron, în salopetă şi cămaşa de lucru, e aşezat pe pat şi îşi desface şireturile ghetelor. Tamura se dezbracă, întoarsă cu spatele la uşă. Satomi rămâne tăcută în întuneric, privindu-i. I se pare că la lumina lumânării nu o vede pe mama ei, ci

pe fetiţa Tamura, pe care n-a mai zărit-o până atunci.

Trupul mamei, gingaş ca al unei fetiţe, e acoperit cu picături fine de sudoare, parcă ar fi cernut cineva zahăr pe ea. Acum, că nu i se vede gura roşie, trupul se desenează în alb şi negru. Valul de păr coboară ca un nor întunecat pe pielea spatelui, uimitor de palidă la lumina lumânării.

Satomi vede din nou cât e de frumoasă mama ei şi observă că mişcările ei au o siguranţă de care nu şi-a dat seama până atunci. Ai zice că familia Baker are doi membri, nu trei.

— Ah, Tamura, face tatăl ei cu voce răguşită, dar atât de blândă că n-o recunoaşte. Stinge lumânările, te rog.

Tamura răspunde în japoneză, şoptind cuvinte drăgăstoase pe care Satomi le traduce automat în gând: „Da, iubirea mea”.

Mama suflă în lumânări şi părinţii se topesc în întuneric. Lui Satomi îi vine să plângă, fără să ştie de ce. Pe cât îşi dă ea seama, tatăl ei poate scoate la iveală fetiţa din Tamura oricând doreşte, îi poate da la o parte pielea de mamă, chiar şi pe cea de soţie, şi ea rămâne uşoară ca o pasăre în mâinile lui. Parcă anume ca să-i întărească părerea, chiar când se îndepărtează de uşă îl aude pe tatăl ei murmurând: „Fetiţa mea, fetiţa mea”.

Se duce în camera ei, înşfacă peria şi începe să numere, trăgând-o prin păr, încâlcind şuviţele, până când simte că pielea capului îi ia foc. Ar vrea să îşi perie părul de o sută de ori, dar când ajunge la doisprezece ştie deja că n-o să izbutească. O doare să ştie că în viaţă sunt lucruri care îi scapă, că e pe alături de ele, exclusă.

Ducă-se dracului cu toţii, are să meargă la cişmea să facă aşa cum îşi pusese în gând. Trece pe lângă o molie care s-a lăsat pe podea, căutând răcoarea, şi o striveşte cu talpa goală. I se face silă simţind cum măruntaiele fluturelui i se lipesc de piele. Nu-şi poate stăpâni o exclamaţie de scârbă. Aproape că îi pare rău de molia omorâtă fără vină.

Apa curge plină de rugină, întâi călduţă, apoi desfătător de rece. Se simte bine în curte pe întuneric, atât de bine că nu-i pasă dacă Aaron o aude şi vine după ea. Cu toate astea, suferă gândindu-se că nu are pe nimeni, că e singură pe lume.

Incapabilă să-şi scoată din minte imaginea părinţilor ei, singuri în lumea lor, îşi freacă înverşunată pielea despre care Lily spune că luceşte de parcă e dată cu ulei. E adevărat, Lily are câte o pornire răutăcioasă, dar spune întotdeauna lucrurilor pe nume, trebuie să recunoască. Închide robinetul şi îl aude cum scrâşneşte.

Camera părinţilor ei i-a părut întotdeauna obişnuită, aşa cum e şi a ei. Dar în noaptea asta e cu totul alta, a devenit un loc vrăjit, scăldat în lumină, un loc doar al lor. În faţa ochilor îi stăruie, până în cel mai mic detaliu, o imagine pe care nu şi-o poate scoate din minte: kimonoul de mătase al mamei aruncat neglijent pe pat, umbrele lor mişcându-se pe perete, micul roi de fluturi învârtindu-se în jurul lumânării, cerul fără stele, întins ca o catifea neagră dincolo de fereastra deschisă. E noaptea lor de patimă, noaptea lor magică, pe lângă care nimic nu mai are însemnătate. Copilul din ea simte cum se înăbuşă de gelozie.

A doua zi, când trece prin faţa camerei lor, vede că perdelele sunt trase ca să nu lase lumina să intre, patul e făcut, toate lucrurile sunt la locul lor, ca de obicei, şi totuşi ceva e schimbat. Kimonoul de mătase al mamei, cel brodat cu fluturi roz, e împăturit pe scaun. E prima oară că bagă de seamă că ici şi colo, printre fluturi, sunt molii mici, negre. Priveliştea îi face silă.

Cu ochii de acum vede cuvertura peticită, vopseaua scorojită şi firele luminoase de praf plutind prin aer ca nişte licurici. Totul i se pare străin. Lumea ei s-a schimbat, de parcă legătura dintre simţuri şi creier s-ar fi rupt.

— La dracu’… la dracu’, înjură ea. E al dracu’ de cald.

La micul dejun e posacă, prost dispusă. Tatăl ei a plecat deja la câmp. Probabil că a dormit mai mult ca de obicei.

— Cred că iar dau de bucluc cu el, zice posomorâtă.

De data asta Tamura nu-i mai ia apărarea lui Aaron.

— Ai dormit bine, Satomi, chiar aveai nevoie. În ultima vreme n-ai prea avut somn.

Încearcă să nu ia în seamă zâmbetul mamei, blând, dar cu inima strânsă. Încă nu e pregătită de împăcare.

— N-aş zice că am dormit chiar aşa bine. Nu se poate dormi până când nu se schimbă dracului vremea.

— Te rog, Satomi, nu drăcui. Ştii că tata nu vrea să vorbim urât în casă.

Îndurerată de purtarea fiicei sale, Tamura se întoarce şi îşi face de lucru cu *ocha,* ceaiul verde care îi aduce aminte de casă. Cei dragi o pot răni fără nicio dificultate, căci nu s-a obişnuit nici acum cu bunele şi relele vieţii de familie. Când era copil punea orice lucru mărunt la inimă şi acum, în pofida anilor care au trecut, e la fel. Aaron ştie foarte bine, aşa că e grijuliu, o ia în braţe atunci când e necăjită şi se umflă în pene repetându-i că alături de el nu are de ce să se teamă.

— Prea pui multe la inimă, îi spune. Nu-i mai lăsa pe ceilalţi să te amărască.

Nu poate răbda să o vadă suferind şi ar vrea să o apere de toate necazurile pe care i le pricinuieşte lumea asta haină. Pentru el, e o floare răsărită pe o grămadă de gunoi, singurul lucru neîntinat pe care îl cunoaşte. Iar ea a renunţat la tot ca să fie cu el, un bărbat pe care poate că nu l-ar fi cunoscut niciodată dacă într-o zi el n-ar fi luat din greşeală bicicleta fratelui ei lăsată în faţa băcăniei pe care familia ei o ţinea într-o mahala din Honolulu.

Când înapoiase bicicleta, cu o scuză rapidă, o zărise pe Tamura cu frumuseţea ei supusă, ochii plecaţi şi vocea ei şoptită şi ştiuse pe dată că trebuia să fie a lui.

Ea a văzut un american cu ochi albaştri şi păr auriu,

un copil mare, şi a înţeles care îi era dorinţa. Într-o clipă Hawaii şi viaţa pe care o dusese alături de familia ei au trecut pe locul al doilea; important era acum să răspundă chemării lui Aaron.

Punând în faţa lui Satomi o porţie de orez mai mare decât îi dădea de obicei la micul dejun, Tamura îi zâmbeşte ca să-i arate că a iertat-o.

— Nu mai e mult până să vină furtuna, cu siguranţă.

Mângâie uşor părul fetei şi vede că are ochii încercănaţi şi că îi evită privirea.

— Nu vreau *asagohan*[3]. Vreau un mic dejun american.

— Îţi prăjesc ouă. Durează doar un minut. Mi se întâmplă şi mie să am poftă de un mic dejun american.

— Când vin de la şcoală o aduc pe Lily la mine, mamă. Avem de făcut împreună o temă la ştiinţele naturii, minte Satomi, sperând să o scoată din fire.

— Vai, Satomi, nu cred că e o idee bună. Ştii că tata n-o place pe Lily.

— Lui nu-i place nimeni.

— Ei… nu chiar… mă rog, ştii ce vreau să spun.

Ştia, într-adevăr. Amândouă ştiau că lui Aaron nu-i plăcea să facă noi cunoştinţe. Atunci când Tamura îl dusese acasă la ea ca să-l prezinte părinţilor, fusese exasperată de purtarea lui directă, de faptul că nu se străduia să facă o impresie bună. Ştiau dinainte că familiile lor nu aveau să fie de acord, erau conştienţi încă din copilărie de vrajba dintre rase şi de faptul că ei ar fi trebuit să tragă o linie peste care să nu treacă. Însă Aaron ar fi putut să-şi dea silinţa, măcar să încerce.

Părinţii Tamurei erau mânioşi nu atât din cauză că nu le plăcea Aaron, cât din cauză că fata lor se mărita cu cineva străin de rasa şi cultura lor. Mama ei nici nu voise să creadă că va face aşa ceva, ba o şi bătuse fiindcă doar îi trecuse prin cap o astfel de idee.

---

3 Mic dejun japonez (în japoneză, în original).

— Băieţii albi sunt buni de prieteni, nu de soţi. Trebuie să fii mândră că eşti japoneză. Dacă faci aşa ceva, ne-ai pierdut. N-ai să mai fii bine-venită în propria casă. Tatăl tău nu va mai vorbi niciodată cu tine. Ia gândeşte-te, să nu poţi apărea în faţa tatălui tău! Orice fiică ar muri de ruşine.

Tamura se gândise la toate, doar că nu putea crede că tatăl ei n-avea să ajungă să-l iubească pe Aaron, aşa cum îl iubea ea. Suferise îngrozitor când, în zilele dinainte să plece de acasă şi să se mărite, tatăl ei nu i-a mai adresat niciun cuvânt şi nici măcar nu i-a mai aruncat vreo privire.

Mama lui Aaron, o femeie aspră, neînduplecată în părerile ei, îl avertizase mârâind că nu va putea înghiţi nici în ruptul capului ruşinea de a avea un fiu însurat cu o japoneză.

— Sunt buni la tăiat trestie de zahăr. Nu ne căsătorim cu ei.

— Tamura e mai dulce decât zahărul, mamă. Obişnuieşte-te cu gândul că ne vom căsători.

— N-aş putea spune că familia noastră e fără pată, Aaron, dar nimeni n-a căzut atât de jos încât să se însoare cu o japoneză. Doamne sfinte, băiete, nu mai lipseşte decât să vorbeşti stâlcit englezeşte.

Pe faţă i se citea atâta silă, că el cu greu s-a abţinut să nu-i tragă o palmă.

— Eu zic că sunt norocos, mamă.

— Te-a vrăjit o faţă drăguţă, nimic mai mult. Ascultă ce-ţi spun, Aaron: n-am chef de nepoţi corciţi. Dacă vrei să ştii, nici n-aş putea să pun mâna pe ei.

Ideea de a pleca din Hawaii a fost a lui Aaron. Respinsă de familia ei, Tamura a fost de acord. Dacă rudele lor nu mai voiau să ştie de ei, aveau să îi lase şi să pornească pe un drum nou în viaţă. Aveau să renunţe şi la familie, şi la religie, el la creştinism, ea la budism, şi aveau să-şi ajungă unul altuia.

— O să facem acelaşi sacrificiu, a zis el. În felul ăsta

n-o să dăm vina unul pe altul mai încolo. Nu avem nevoie decât unul de celălalt ca să mergem mai departe.

Însă oricât de egal ar fi părut, sacrificiul nu era la fel de mare. Era împotriva firii ascultătoare a Tamurei şi de aceea suferise mult. Despărţirea de familie îi lăsase o rană care nu avea să se vindece în veci. Aaron, în schimb, era mulţumit, nici el nu ştia prea bine de ce. Plecase de acasă, de la ai lui, de parcă ar fi fost de la bun început un pui de cuc în cuib străin. Plecarea fusese o eliberare pentru el.

Făcuseră cununia civilă, cu nişte străini drept martori, şi plecaseră imediat din Hawaii spre California, unde Aaron cumpărase cu banii puşi deoparte zece acri de teren – ieftinit din cauza Marii Crize economice – la periferia unui mic orăşel, numit Angelina.

— Tatăl tău nu s-a uitat niciodată înapoi, dar mie mi se mai întâmplă şi acum să plâng de dorul mamei, i-a mărturisit Tamura lui Satomi. Dragostea te împinge să faci lucruri de care nu te credeai în stare.

Faptul că părinţii ei renunţaseră la familiile lor, gândea Satomi, dovedea că n-au pic de suflet. Iar dacă nu aveau nevoie decât unul de celălalt, atunci unde mai era loc şi pentru ea?

Ouăle sunt făcute întocmai cum îi plac ei, dar, ca de obicei, Tamura i-a prăjit prea multe şi nu poate mânca tot. Şi oricum, e prea cald ca să poţi gândi, necum să mai şi mănânci.

— Să n-o aduci pe Lily la noi, o roagă Tamura. N-are niciun rost să cauţi cearta cu lumânarea.

Aaron e de părere că Lily e vicleană şi pe deasupra nici nu-i place că se uită de sus la ceilalţi.

— De ce s-o fi crezând mai cu moţ ca noi, ăştilalţi? O slăbănoagă pirpirie ca ea!

Satomi se grăbise să-i ia apărarea.

— E cea mai bună prietenă a mea, tată. Şi singura căreia nu-i pasă că e prietenă cu o japoneză gălbejită.

— Ţi-am mai spus, şi nu o dată. Să nu te mai aud

rostind cuvântul ăsta.

Gălbejită, gălbejită, repetase ea în gând plină de amărăciune.

Nici ouăle, nici încercările Tamurei de a-i face pe plac nu o domolesc. Tot i se pare că mama ei a trădat-o cumva, că s-a dovedit a fi un aliat pe care nu te poţi baza. Dar după ce iese din casă, oricât s-ar împotrivi, proasta dispoziţie i se topeşte în vânticelul care începe să adie cu vreo jumătate de milă înainte să ajungă la şcoală.

Mai întâi îl simte pe ceafă, o atingere plăcută pe fâşia de piele deja înroşită de la soare. Se întoarce şi merge cu spatele, ca să-i simtă răcoarea pe faţă, aşa că nu aude tunetul în depărtare, în schimb simte în aer un iz de metal şi atunci ştie că vine furtuna. Aaron nu s-a înşelat nici de data asta.

Se opreşte pe marginea drumului ca să o aştepte, fără să-i pese că va întârzia la şcoală. Lumina e stranie, un fel de cenuşiu lăptos, soarele s-a ascuns după nori. Apoi încep să cadă primele picături, mari cât nişte pietricele. O udă până la piele, aşa încât sfârcurile sânilor şi cusătura chiloţilor i se străvăd prin rochia subţire de bumbac.

În răcoarea de după ploaie trupul ei pare să-şi regăsească legătura cu mintea şi, ca o fiică demnă de tatăl ei, se gândeşte la ceea ce o frământă. Îşi spune că nu-i pasă de nimic, nu-i pasă că e lăsată pe dinafară, că e japoneză şi că nu e blondă. Dar apoi o cuprinde un fel de nelinişte. Ar vrea să crească mai repede, să afle ce lucru tainic îi leagă pe mama şi tatăl ei. Vrea să aibă şi ea o cameră vrăjită, un spaţiu care să fie al ei.

Să meargă la şcoală, nici vorbă. Doar n-o să stea acolo, să se ciondănească cu puşti care sunt nişte ţânci în comparaţie cu ea. Profesorul, domnul Beck, are să ridice din sprânceană văzând că lipseşte din nou de la oră. Cu toate astea, n-o s-o treacă în caietul chiulangiilor, ştie ea bine. Tot aşa cum ştie că stă cu ochii la ea în timpul orelor, lăsându-se pe speteaza scaunului şi umezindu-şi buzele cu

limba lungă, albicioasă.

O să se ducă la râu, să se scalde în pielea goală, să simtă ierburile între degetele de la picioare. La ora asta nu e nimeni acolo să o vadă. O să intre până unde e apa mai adâncă şi o să se dea la fund. Pe urmă o să se întindă pe nisip, o să aprindă o ţigară şi o să facă colăcei de fum.

În anii de după vara aceea toridă, Satomi n-a întrezărit nicio speranţă de schimbare în viaţa ei.

— Acelaşi drum plicticos, pe care îl cunosc de când lumea, i se plângea lui Lily. Nicio cotitură, nicio serpentină, nicio surpriză, doar o linie dreaptă cât văd cu ochii.

— Acelaşi drum plicticos, a încuviinţat Lily.

Satomi citea mult, râdea şi se ciondănea cu Lily, ţinea piept duşmanilor şi, prin tot ce făcea, se străduia să nu mai fie preferata domnului Beck. Înota singură în râu, se dădea la fund în locurile unde apa era adâncă şi îşi ţinea respiraţia până simţea că îi plesnesc plămânii. Ca să scape de corvezile la care o punea taică-său se ascundea în pădurea de pini, luând cu ea o carte şi ţigările pe care şi le făcea singură.

Zi de zi, nimic deosebit nu se întâmpla. O furtună de zăpadă venită pe neaşteptate în ianuarie, urmată de o vară când piaţa a fost saturată de legume n-aveau cum să fie pe placul lui Aaron. Prea multe roşii pe piaţă însemna că preţul o lua la vale, şi odată cu el şi buna lui dispoziţie. Într-o noapte, când dormea, pământul s-a cutremurat şi ferestrele s-au spart, speriind găinile Tamurei. Dacă lăsăm la o parte aceste mici neajunsuri, drumul mergea mai departe, în linie dreaptă, cât vedea cu ochii.

Cu ceva vreme înainte să împlinească paisprezece ani au început sângerările lunare. Tamura i-a spus că de-acum e femeie, cu toate că ea nu se simţea astfel. Era în continuare obligată să meargă la şcoală, să joace cum îi cânta Aaron.

Primul sutien şi l-a pus cam în aceeaşi vreme. Când l-a văzut atârnat pe frânghie, la uscat, Aaron a râs de ea, zicând că arată ca o praştie pentru alune. Din acel moment nu l-a mai lăsat la vedere.

Tot atunci a venit şi primul sărut. Tom Broadbent, un băiat cu ochi de şopârlă care nu se sfia de nimic, a înghesuit-o lângă zidul şcolii şi, o secundă sau două, şi-a lipit buzele uscate de buzele ei. Ea crezuse că un sărut e ceva mai plăcut, ceva moale care îţi dă fiori, ceva delicios, ceva fără pereche.

— Sărută toate fetele, a zis Lily cu dispreţ, geloasă că Satomi i-o luase înainte şi la sutien, şi la sărutat.

Nici în numeroasa comunitate albă din Angelina, nici în cea japoneză, mai puţin numeroasă, nu mai e nimeni ca ea, jumătate alb, jumătate japonez. Dacă ar fi după ea, ar renunţa la jumătatea japoneză fără şovăială. Îi umbreşte cumva latura americană, cu care se mândreşte. Gândul că s-ar putea să nu mai existe nimeni ca ea o bagă în sperieţi, cu toate că Lily e convinsă că trebuie să mai fie şi alţii ca ea.

— Nu-ţi băga în cap că eşti unică, Sati. Precis că mai e cineva ca tine.

— Aşa o fi, Lily. Nimeni nu e unic.

Ce s-ar face fără Lily, care spune lucrurilor pe nume? Datorită ei nu chiuleşte atât de des, datorită ei şi faptului că la şcoală nu e chiar atât de rău. Cel puţin aşa scapă din casa lor, unde tatăl a făcut reguli pentru orice. Pe deasupra, la şcoală poate fi neascultătoare fără să-şi necăjească mama.

Cu toate că imită fără să crâcnească toate proastele obiceiuri căpătate de Satomi, Lily se crede originală, mai grozavă decât ceilalţi. Satomi o admiră şi împreună se mândresc că nu se tem de nimic: doar au fost primele care s-au apucat de fumat şi de înjurat ca băieţii. În curtea şcolii nu se aude decât „băga-mi-aş”, înjurătura preferată a

băieţilor, şi „la dracu’”, preferata fetelor.

Dacă îi aude domnul Beck, pedeapsa este zece lovituri la palmă, aplicate cu o linie cu margine de alamă. În locul unde colţul afurisitului instrument de pedeapsă atinge palma apar băşici însângerate, aproape negre. Satomi se împăunează cu ale ei de parcă ar fi primit o medalie.

— Hei, Satomi, cine te-a muşcat cu dragoste? o iau băieţii peste picior.

— Vino încoace’, să-ţi mai fac şi eu câteva. Să văd ce gust au japonezii.

— Te-ai uitat la faţa ta? Nicio şansă.

S-a blindat împotriva lor şi se ţine bine. Doar n-o să cedeze în faţa unor fraieri.

Există totuşi unul căruia nu poate să-i reziste. De aceea, într-o după-amiază când a chiulit de la şcoală ca să trândăvească pe malul râului, când căldura i s-a strecurat în creier, făcând un fel de terci din gândurile ei, când până şi păsările aţipiseră, toropite, l-a lăsat pe Artie Goodwin, cel mai arătos băiat din şcoală, să ajungă la baza doi.

Torturată de gelozie din cauza lui Artie şi neştiind că sfatul ei era deja tardiv, Lily, cu voce ameninţătoare, a stabilit regulile pe care să le urmeze Satomi.

— Nu cumva să-l laşi să treacă de prima bază, i-a poruncit, cu ochii aţintiţi fioros asupra ei. Asta înseamnă doar să te sărute. Cred că asta nu face prea mult rău. Baza doi înseamnă sărutat şi pipăit pe deasupra hainelor. Se poate şi asta dacă te ţii bine, ceea ce nu cred, aşa-i?

— Aş putea, dacă mi-aş propune, Lily.

— Mă rog. Oricum, la baza trei nici să nu te gândeşti. Băieţii vor să te sărute şi să te pipăie pe sub haine, pfui! Dacă îi laşi înseamnă că eşti o târfă.

— Îmi închipui ce poate să însemne a înscrie un punct.

— Înseamnă sex. Să nu-i dai nici în ruptul capului voie vreunui băiat să înscrie. Ţi-ai distrus viaţa.

Verişoara lui Lily, Dorothy, îl lăsase pe Davey Cromer să înscrie. Băiatul îşi luase tălpăşiţa când Dorothy rămăsese însărcinată.

— Toată lumea ştia că Dorothy nu era de nasul lui, a zis Lily. Ai lui sunt cei mai mari cultivatori de mazăre din regiune. Ăsta-i adevărul adevărat, n-ai ce face.

Dorothy e folosită drept sperietoare în familia lui Lily, ca fetele să ştie ce pot păţi dacă o iau pe căi greşite.

— Dacă mă gândesc bine, Sati, nici nu înţeleg ce vezi la Artie. Se plimbă de colo-colo ţanţoş, plin de el, plus că nu eşti singura cu care flirtează.

— Mda, aşa o fi, dar nu poţi să zici că nu arată bine.

— Se prea poate, dacă băieţii drăguţi sunt genul tău.

Lily se străduieşte să nu arate că e invidioasă. La urma urmei, Satomi Baker încă e cea mai bună prietenă a ei. Nu vrea ca lumea să creadă că Sati a câştigat premiul pe care ea însăşi îl râvneşte cu înfocare.

— Îmi închipui că nu mai sunteţi prietene atât de bune cum credeai, ce zici, Lily? o iau peste picior fetele a căror prietenie a refuzat-o.

O enervează faptul că fetele au ghicit, doar ele ştiu cum, că ea însăşi oftează după Artie.

Pe de altă parte, vina e doar a ei, îşi zice. S-a împrietenit la toartă cu Satomi tocmai ca să le arate celorlalţi că ea e deosebită. Lily Morton nu zboară cu stolul şi nici nu poţi să-i spui ce să facă şi ce nu. Adevărul este însă că-şi doreşte să n-o fi cunoscut pe Satomi. Nu e uşor să te înţelegi cu ea, iar acum s-a întâmplat tot ceea ce putea fi mai rău: Satomi a pus mâna pe Artie. Dacă n-ar fi atât de drăguţ, cu părul cârlionţat şi buzele cărnoase, frumos arcuite, poate că n-ar suferi atât.

— Pesemne că-i plac japonezele, rânjesc fetele. Altminteri de ce i-ar plăcea de ea mai mult decât de tine?

— Pentru sex, bineînţeles.

Vorba i-a scăpat fără voia ei, dar, până la urmă, ăsta-i adevărul: după asta umblau băieţii, iar Artie ştia că n-avea

nicio şansă cu o fată respectabilă ca ea. Chiar dacă, ori de câte ori se uită la ea, face pe bosumflata şi pune picior peste picior parcă spunând „Ia să te văd ce faci”.

Lily şi-ar dori ca Satomi să fugă de acasă ori să moară repede, răpusă de o boală nemaiîntâlnită. Şi-o închipuie desfigurată de cicatrice, cu răsuflarea împuţită, şi apoi se vede pe ea consolându-l pe Artie, care sfârşeşte prin a se îndrăgosti de ea.

Când visează aşa, cu ochii deschişi, Lily îşi închipuie că e frumoasa frumoaselor. În realitate e necăjită gândindu-se că poate are buzele prea subţiri, picioarele cam otova. Pe de altă parte, îi plac pistruii care îi acoperă obrajii ca nişte hărţi minuscule şi se mai mângâie cu gândul că sânii au început să-i crească – mai bine mai târziu decât deloc. Şi jură că într-o bună zi are să-şi vopsească părul şaten într-o nuanţă strălucitoare de blond. Ei, atunci să vedem ce-o să mai facă Satomi!

Plus că eu sunt albă, la fel ca Artie, îi reaminteşte ea lui Dumnezeu când se roagă. Ar fi mai bine pentru toată lumea.

Dincolo de invidie, Lily ştie că, oricât ar suspina băieţii după Satomi, nicio relaţie cu ea n-ar fi de durată. Nu poţi să duci o fată cu sânge amestecat acasă la părinţi şi să le spui că ea e aleasa. Tot ce are de făcut e să aştepte. Până la urmă, lui Artie o să-i vină mintea la cap.

— Nu cred că mai putem fi prietene dacă tu ajungi la baza trei cu Artie, o ameninţă Lily. Lumea o să ne bage în aceeaşi oală şi eu nu vreau să se creadă că am ajuns la fel ca verişoara mea. O să se spună că aşa sunt fetele din familia noastră.

— Bine, Lily. Am să-ţi dau de ştire când va veni momentul. Poţi s-o rupi cu mine atunci.

Numai că Lily n-are s-o rupă niciodată cu ea. Sunt cele mai bune prietene pe viaţă, e sigură. Iar Lily i-a dat sfatul cu bună intenţie, a vrut doar s-o ajute, s-o împiedice să facă vreo prostie. Satomi e încredinţată că Lily ştie

toate regulile. Se minunează cu câtă încredere de sine le enunţă.

„Pantofii roşii sunt de prost gust.”

„Mâncatul pe stradă e semn de proastă creştere.”

„Niciodată, dar niciodată să nu porţi alb după Ziua Muncii.”

Lily trage nădejde că odată şi-odată va putea duce o viaţă organizată după reguli. Până atunci adună crâmpeie din ceea ce ea consideră a fi înţelepciune – din reclame, de la radio, din reviste de duzină pe care mama ei le primeşte de la soţia antreprenorului de pompe funebre în casa căruia face menajul. Intenţia ei este să nu încalce niciodată vreo regulă, fiindcă pentru ea sunt tot atât de înţelepte ca şi cum le-ar fi citit în Biblie. Ca orice persoană lipsită de experienţă, are convingerea nestrămutată că justiţia divină există. Ţine-te de reguli şi vei fi răsplătit, e mottoul ei în viaţă.

În pofida temerilor lui Lily, Satomi tânjeşte după pantofi roşii, ba chiar cochetează cu ideea că un punct înscris la poartă ar schimba radical lucrurile. Doar schimbarea face bine, nu? De ce să lase lucrurile la voia întâmplării? Dacă nu faci ceva, s-ar putea ca nimic să nu se schimbe, niciodată.

Îmbrăţişările fierbinţi, greutatea lui Artie întins peste ea în pădure, mirosul de frunze veştede şi de ferigi o fac să uite de avertismentele lui Lily şi de povestea decăderii lui Dorothy. Poate că nu e încă pregătită pentru o înscriere la poartă, dar până acolo mai sunt atâtea altele.

— Doamne, ce frumos miroşi, oftează Artie şi aprinde două ţigări, ţinând palma căuş ca vântul să nu stingă chibritul. Odată şi-odată tot trebuie să mă laşi la miere.

— Nu duci tu lipsă de miere, Artie.

— Ştii tu ce vreau să spun, Sati. Nu se poate să nu ştii.

Trage cu sete din ţigară, dă fumul afară pe nas şi îi

întinde şi ei una, aşa cum a văzut că se face în filme.

— Vreau să mergem până la capăt. Ştii că am de gând să mă însor cu tine, indiferent de ce-ar zice alţii.

— Frumos din partea ta, Artie. Da' să nu contezi pe mine să spun da.

— Haide, haide. Sigur că ai să spui. Ţipi ca mine nu găseşti pe toate drumurile.

— Hmm.

Nici măcar nu e sigură că-l place pe Artie îndeajuns. Cu toate astea, îmbrăţişările lui o excită, plăcerea îi face pielea ca de găină şi sângele să zvâcnească de dorinţă. Ameţită de greutatea trupului lui Artie, de patima lui, cu greu se abţine să nu meargă până la capăt. Ce o opreşte însă sunt temerile proprii, nu ale lui Lily. Chiar dacă nu-i place să recunoască, a moştenit ceva din încăpăţânarea tatălui ei. Artie poate să încerce cât vrea. Jocul e ori cum vrea ea, ori deloc.

— Ce-ai găsit la Artie Goodwin? o întreabă când unul, când altul dintre băieţi. E moale ca o baligă. Vrei ceva mai mult, nu-i aşa?

— Nu vă vreau pe niciunul dintre voi, asta-i sigur.

— Cine ţi-a zis că umblăm după tine?

— Umblaţi bine-mersi.

Despre ea şi Artie se bârfeşte mult în curtea şcolii. Reputaţia ei e pusă la îndoială, cu toate că e nepătată. O fi ea pe jumătate japoneză, dar arată trăsnet, iar el se poartă ca toţi băieţii.

— Îşi închipuie că ştiu tot, îi spune lui Lily. Le merge mintea pe arătură.

— Nici nu poţi să te miri, răspunde Lily pe un ton răutăcios. Ceva tot faceţi în pădure, tu şi cu Artie.

— Da, înotăm şi fumăm, rânjeşte Satomi. Mare chestie!

Dar de câteva zile, când Artie îi bagă mâna sub fustă, îl lasă s-o mângâie până ajunge la pielea delicată de la şold şi să tragă puţin de elasticul chiloţilor. Ideea că s-ar putea

lăsa dusă de val şi ar merge până la capăt o încântă şi o sperie în acelaşi timp.

— Nu mă mai întărâta degeaba, Sati. Nu-mi place să râzi de mine.

— Dar nu râd de tine. Sunt serioasă.

— Şi eu sunt serios. Al dracu' de serios.

— Al dracu' de serios, al dracu' de serios, îl maimuţăreşte ea până când Artie, roşu la faţă, se trage deoparte, îmbufnat.

— Zău că nu ştiu de ce te crezi aşa grozavă. Aş putea avea orice fată, ştii doar.

Cam aşa şi este. Artie ştie să le vrăjească pe fete. Cu mersul lui legănat, e genul de băiat chipeş care le răscoleşte pe dinăuntru, le face să simtă o durere surdă.

— Să ştii că eşti norocoasă, Sati. Ei, sigur, le ai şi tu pe ale tale. Îmi pun pielea-n băţ cu tine.

Cu toate gândurile lui negre, Artie e bucuros, dar şi puţin neliniştit când Satomi, în ziua când împlineşte cincisprezece ani, acceptă în dar inelul lui de absolvent. Cu Sati nu ştii niciodată ce întorsătură iau lucrurile. În ziua aceea însă, parcă pentru a-l recompensa, îi dă voie să-i desfacă nasturii bluzei şi să-i tragă de pe umeri bretelele sutienului. Îi dă voie să-i prindă sânii în mâinile lui de băiat de fermă.

Artie închide ochii, simţind că se scufundă în el însuşi, într-un loc sigur şi plăcut. Se simte atât de bine că-i vine să plângă, dar nu bolboroseşte decât:

— Sunt superbi, cu adevărat superbi.

Ei i se pare că, lăsându-l pe Artie să-i pipăie sânii goi, e ca şi cum ai da prea multe dulciuri unui copil. Zici că eşti generos, iar copilul stă liniştit o vreme, dar dulciurile îl întărâtă şi îţi dai seama că vei plăti mai târziu. Un lucru e sigur: Artie, cu cât primeşte mai mult, cu atât vrea mai mult.

N-o să-i spună lui Lily, nu are niciun rost să pună paie pe foc. O să-i arate inelul, asigurând-o că nu-i vorba

de nimic serios. Deocamdată n-au mers mai departe.

Cât despre Artie, el nu e în stare să-şi ţină gura.

— N-aţi mai văzut aşa ceva, le spune băieţilor. Nu se compară cu nicio fată de pe aici. Sunt rotunzi şi tari, iar ea miroase a mere din alea mari, roşii. E de-ajuns s-o iei razna.

— Dă-ne-o şi nouă după ce te saturi, glumesc ei grosolan.

— Nu e de nasul vostru, n-aveţi cum să ajungeţi la ea, se împăunează Artie.

— Mda, e de pe alt continent.

Cu toate că Artie se crede mare cuceritor şi orientat în viaţă, rapoartele şcolare arată că e leneş şi nu se face remarcat cam la niciuna dintre disciplinele de studiu pe care şi le-a ales.

„Problema lui Artie”, notează domnul Beck cu scrisul lui citeţ, „este că e ambiţios, dar nu şi capabil să se consacre unei activităţi. Aşteaptă să i se dea totul pe tavă. Dacă nu va învăţa că succesul se capătă cu efort, va merge din eşec în eşec”.

Artie ia în râs rapoartele. Ce să ştie un boşorog ca domnul Beck?

De fapt, domnul Beck se pricepe să-i judece pe băieţi, ştie ce spune. Până şi Satomi simte că Artie e slab. Vrea de toate, dar e prea leneş ca să se apuce de ceva.

— Nimic nu vine de la sine, îi spune ori de câte ori se laudă în faţa ei cu succesul pe care îl va avea când va merge într-un oraş mare.

Artie abia aşteaptă să plece din Angelina. Vrea să trăiască într-un oraş mare, cu agitaţie, lume multă, lumini şi muzică. Vrea să poată duce o viaţă în care să nu-şi murdărească mâinile de praf. Şi mai vrea şi premiul cel mare, pe Satomi Baker, vrea ca ea să-i cedeze, să meargă până la capăt. Se crede norocos, ştie spre ce se îndreaptă lucrurile; viaţa are să-l răsplătească, trebuie doar să aştepte ce i se cuvine.

Artie nu e elevul preferat al domnului Beck, în schimb se bucură de simpatia colegilor de clasă. La şaisprezece ani e cel mai arătos, mai înalt, mai plin de poante, cel mai popular dintre toţi. Dacă prietenii îl invită să meargă undeva cu ei înseamnă că vine şi Satomi.

— Vezi, Sati, orice-ai zice, eşti la fel de populară ca mine.

— Sigur, Artie. Sigur că da.

Satomi crede că nu şi-a pierdut capul, dar, trebuie să recunoască, viaţa e mai plăcută cu Artie decât fără el. Faptul că el o doreşte compensează cumva faptul că fetele care au respins-o pe ea îl doresc pe el. Nici măcar invidia lui Lily şi înţepăturile ei nu pot să-i strice plăcerea de a fi cu Artie.

— Hai să chiulim azi. Eu îţi scriu biletul de voie, tu îl scrii pe al meu.

— Artie, o să fie a treia oară pe luna asta. N-o să mai ţină multă vreme.

— Cui îi pasă, oricum o să plecăm de aici în scurtă vreme. În viaţă trebuie să faci ce vrei, să te bucuri de tot ce poţi.

În drum spre pădure fură păstăi fragede de mazăre de pe câmpul lui Cromer, aflat lângă baltă, fură fructe din livezi, înfigându-şi dinţii în piersicile coapte şi în căpşunele roşii, dulci, care cresc la marginea pădurii. În fructe se simte ceva din vara care e pe sfârşite, ceva îmbătător, voluptuos, în pragul descompunerii.

— Fumăm o ţigară înainte sau după? întreabă Artie.

— După ce, mă rog?

— După ce facem o baie, vreau să zic, după ce facem o baie.

Când se cufundă în apa rece, Artie e cel care ţipă, nu ea. Şi tot el refuză să înoate unde e apa adâncă, de frică să nu-şi prindă picioarele în ierburile care cresc acolo. Satomi nu se poate opri să nu râdă dispreţuitor când trece sigură pe lângă el.

— Iepurică!

— Gâsculiţo!

Fumează Lucky Strike când au bani să-şi cumpere, altminteri îşi răsucesc singuri ţigările. Lui Satomi îi plac mai mult astea. Ritualul deschiderii cutiuţei de tutun, foşnetul hârtiei albe, mirosul aspru al fumului îi dau un fel de tărie.

Ştie prea bine la ce se referă Artie când spune „după”, bineînţeles. E ceea ce Lily numeşte, strâmbându-se, „a-şi face de cap”.

— O să ţi se ducă buhul, o previne Lily. Nu cred că ţi-ar conveni.

— Credeam că mi s-a dus deja, zice Satomi făcându-i cu ochiul prietenei revoltate.

Oricât de mult ar dori să fie cu ea, Artie nu se simte bine în pădure, o găseşte prea sălbatică pentru gustul lui. Îi e groază de şerpi, de fapt de toate sălbăticiunile. La cel mai mic foşnet care vine din tufişuri sare în sus.

— La oraş nu sunt animale, zice. Doar cluburi de jazz şi baruri şi străzi luminate ca ziua. La fiecare colţ de stradă sunt cafenele. Poţi să vezi ultimele filme, apa nu e raţionalizată, nu eşti nevoit să mănânci recolta stricată fiindcă n-ai cui s-o vinzi.

— Da, ştiu, toţi băieţii sunt bine, toate fetele sunt frumoase şi cu toţii sunt îmbrăcaţi la mare fix de dimineaţa până seara, nu se poate ea abţine să nu-l înţepe, chiar dacă poveştile pe care le spune Artie o încântă.

Ea şi Artie nu visează la aceleaşi lucruri. Ea încă nu s-a hotărât ce vrea. Spre deosebire de el, ei îi plac pădurile, tihna lor înverzită, umbrele ciudate care se mişcă printre copaci, mirosul muşchiului care pluteşte în aer zile întregi după o furtună. Îi e dragă pădurea în toate anotimpurile.

Când era o copilă se juca singură în pădure, fără să se teamă, sub coroanele dantelate ale pinilor înalţi, fantomatici. Îi place cum se cerne lumina prin acele de pin

şi mirosul lor curat. Iarna, când vântul suflă prin desişuri, pocnetele ramurilor îi ţin de urât. Pădurile din Angelina sunt o lume magică pentru ea.

Odată, la asfinţit, a zărit o vulpe. Era mare cam cât un câine, atentă dar nemişcată lângă tufişul de viţă sălbatică cu bobiţe otrăvitoare. O adiere de vânt i-a adus în nări mirosul greu, de mosc, înainte să vadă vulpea cu ochii aţintiţi la ea, neputând să se hotărască dacă fata era sau nu o ameninţare. Satomi privise vulpea drept în ochi, cu inima bătându-i tare, simţind cum i se ridică părul pe braţe, uimită şi speriată de apropierea sălbăticiunii. Vulpea întorsese capul, adulmecase aerul, apoi o privise din nou, temătoare, înainte să plece grăbită.

— Să nu-i spui tatei, o sfătuise Tamura. Are să vrea s-o împuşte şi o să-ţi pară rău. Fireşte, trebuie să aibă grijă de găini, însă…

În poienile umbroase Satomi adună braţe de izmă sălbatică, din cea care creşte pe lângă bolovanii mari. O împrăştie pe duşumeaua din magazia unde pun legumele în lăzi, ca să alunge şobolanii.

— Mai bine şoareci decât şobolani, e vorba lui Aaron.

Dimineaţa devreme, când abia s-a crăpat de ziuă şi mireasma de răşină a ienuperilor umple aerul, mama o trimite să culeagă ciupercile de sezon. Tamura numeşte pălărioarele rozalii *kinoko,* copiii copacilor.

Ezitând între iubire şi stânjeneală, Satomi e încântată în sinea ei de felul de a vorbi al mamei. Cu vremea avea să-şi dea seama că mama fusese inima ei şi să regrete că, fiind copil, nu gustase cu adevărat farmecul unic al Tamurei.

Toată viaţa avea să fie atrasă de păduri, dar niciuna nu se va compara cu pădurea înmiresmată din Angelina, unde ea şi Artie se jucaseră de-a adulţii.

— Eşti exotică, ăsta-i adevărul, zice Artie în chip de compliment, dându-şi importanţă că a găsit un astfel de cuvânt ca s-o descrie.

Fără să ştie de ce, lui Satomi nu-i place cum sună „exotic”. E un cuvânt prea fierbinte, care implică o intimitate de joasă speţă. Nu e prima oară că i se spune aşa şi nu se simte deloc flatată.

Domnul Beck, sfâşiat între simţul datoriei şi o pornire necuvenită când vine vorba de Satomi, i-a mărturisit odată că o găseşte exotică.

— Ştii ce înseamnă „exotic”, Satomi?

— Diferit de ceilalţi, îmi închipui.

— Înseamnă că cineva nu e născut în ţara ta, ci undeva, la celălalt capăt al pământului.

— Sunt americancă, la fel ca dumneavoastră, domnule Beck.

— Ţi-am spus-o în chip de compliment, fetiţă. Trebuie să înveţi cum să primeşti un compliment.

Nu are cum să ia în serios sfatul domnului Beck. Nu e imparţial în ceea ce o priveşte, nu încape nicio îndoială. Una la mână, nu ştii la ce să te aştepţi de la el: ba o favorizează, ba o pedepseşte doar pe ea dintre toţi ceilalţi. Tremură mai tare ca ea când îi aplică zece lovituri cu linia la fiecare palmă, iar zâmbetul lui strâmb o tulbură mai rău decât durerea în sine. Se bagă tot timpul peste ea, ba o laudă, ba intervine când se bate cu cineva şi atunci o atinge. Satomi ar vrea să-i dea pace odată.

— Să ştii, Satomi, ai un fel de frumuseţe care suceşte minţile şi ai putea da de bucluc din cauza asta. Te poate ajuta, cu siguranţă, dar îţi poate face şi rău. Sfatul meu ar fi să te pui cu burta pe carte, ca să nu fii tentată să contezi pe frumuseţea ta.

— Mulţumesc, domnule Beck, cred că e un sfat foarte bun.

De fapt, e printre primii din clasă fără să facă vreun efort anume. La engleză e uşor, dar la matematică o scoate la capăt copiind adunările bine făcute de Lily. Lily chiar ştie să socotească.

— Ce-ţi mai pierzi vremea cu temele? se miră Artie.

La cum arăţi, n-ai nevoie de şcoală.

Ea nu se vede aşa. E ceva sucit în sufletul ei care o împiedică.

Dacă oglinzile ar putea vorbi, a ei ar spune: „Uite cum eşti. Ai ochii alungiţi ai mamei, doar că sunt mai mari şi mai deschişi la culoare, ca scoarţa tufelor sălbatice de mutătoare. Părul tău lung şi des pare negru, doar dacă nu stai alături de mama ta, atunci se vede că e castaniu foarte închis. Ai moştenit buzele tatălui tău – pline, de culoarea zmeurei. Iar pielea, de culoarea ceaiului alb, e netedă şi fină. Defectele tale sunt expresia încăpăţânată a gurii şi împotrivirea care ţi se citeşte în ochi”.

Dacă ar fi avut de ales, în loc de ochii negri şi zâmbetul mamei ar fi vrut să fie mai solidă, mai voluptuoasă, poate chiar plinuţă, cum sunt fetele pistruiate din California. O americancă la fel cu toate celelalte.

— Sunt multe feluri de americani, îi spune Tamura când o prinde în faţa oglinzii, cu o eşarfă galbenă înfăşurată pe cap în chip de păr blond. Întreabă-i pe prietenii tăi japonezi de la şcoală. Sunt tot atât de americani precum tatăl tău sau Lily. Suntem cu toţii buni americani.

N-o lasă inima să-i spună Tamurei că doar arareori vorbeşte cu colegii japonezi. Nu o interesează, nu stau împreună şi nici ei n-o caută. În afară de sâmbetele când ea şi Lily îi văd cum se duc la lecţiile de japoneză, rar se întâmplă să se întâlnească în afara şcolii. Nici măcar când a venit un bâlci în oraş, când roata mare le făcea tuturor cu ochiul şi mirosul dulce de vată de zahăr ţi se amesteca în minte cu muzica flaşnetelor şi imaginea băieţilor care se învârteau ţanţoşi încolo şi încoace, nici măcar atunci nu îi zăreai.

De fapt, nici Tamura nu vorbeşte decât rareori cu japonezii. Da, îi salută când se întâlnesc în oraş, însă nu se opreşte niciodată să stea de vorbă. N-ar avea niciun rost să-şi facă prieteni. Nu i-ar plăcea lui Aaron, indiferent dacă

sunt sau nu japonezi. Până şi în rarele ocazii când vine Elena la ei stă morocănos ore în şir.

Când e la şcoală cu Lily, Satomi pălăvrăgeşte despre ce mai e nou, mestecă gumă şi nutreşte gânduri americane. Acasă, în clădirea de lemn acoperită cu viţă, aşezată ceva mai retras faţă de drumul îngust de ţară, la circa o milă depărtare de oraş, nu are cum să scape de jumătatea ei japoneză. Ştie regulile ambelor lumi în care trăieşte şi se mişcă între ele cu aparentă uşurinţă. Cu toate astea, ceva dinăuntrul ei o împinge să afle ce viaţă se preface de fapt că trăieşte. Nu se gândeşte niciodată că poate amândouă vieţile ei sunt prefăcute.

Familia Baker iese în evidenţă într-un orăşel mic cum e Angelina. Nici ei nu prea ştiu unde le e locul, căci nu simt că aparţin nici uneia, nici alteia dintre comunităţi. Japonezii se simt stingheriţi în preajma lor şi îşi sfătuiesc copiii să se ţină deoparte. Au auzit bârfele şi consideră că purtarea lui Satomi este *haji*.[4]

Şi-a făcut familia de ruşine, ceea ce e inadmisibil. Japonezii sunt învăţaţi că familia este mai importantă decât individul iar bunele maniere sunt un adevărat ritual, aşa că supunerea este a doua lor natură. Şi, la urma urmei, ce fată e aia care se duce pe malul râului cu un băiat?

Albii şi-au făcut o părere despre soţii Baker de cum au venit în oraş. Cu trecerea vremii au devenit şi mai bănuitori şi, dacă e vorba pe-aşa, în special faţă de Aaron.

— Am auzit că mănâncă peşte crud. Şi şerpi, dacă pun mâna pe vreunul.

— Cum să spun, nu e în firea lucrurilor să se însoare cu o orientală. Dumnezeu ştie ce se petrece în casa aia, ce fel de viaţă o duce un american sub acelaşi acoperiş cu o japoneză.

— Mi se face rău numai când mă gândesc.

Luând în derâdere ideea de americani japonezi – a înnebunit lumea? — oamenii din oraş se întărâtă unul pe

4 O rușine (în japoneză, în original).

altul, împroşcând în dreapta şi în stânga dispreţul lor faţă de orice e oriental.

— Ajunge să-i vezi o dată şi-ţi dai seama că nu poţi avea încredere în ei.

— N-ai să găseşti nicăieri un doctor japonez, oricât ai vrea să-i înveţi. Să numi spui că nu-i aşa.

În ultima vreme, prezenţa deja enervantă a japonezilor printre ei îi scoate din sărite de-a binelea. Japonia intră în joc, se face simţită, şi nu într-un mod prietenos. Oamenii din oraş aşteaptă de luni de zile, cu răsuflarea tăiată, să se întâmple ceva rău. Acum se aude că nemernicii vor să le ia ţiţeiul. Roosevelt are dreptate. De ce să le vândă America ţiţei? De ce să-i scoată din necaz?

Cei câţiva liberali care locuiesc în oraş îi avertizează în privinţa sancţiunilor.

— Mai au doar câteva luni până li se termină ţiţeiul, spun ei. Atunci să vedeţi ce agresivi se fac.

— Să se facă. O să afle în scurtă vreme cine e mai tare.

Închis în lumea lui, Aaron abia dacă bagă de seamă ce duşmănoşi sunt vecinii. Ridică din umeri a lehamite, ceea ce are darul să-i înfurie şi mai tare. Dacă ar fi avut de ales, ar fi vrut să fie japonez. Nu japonezul american care, simte el, nu mai e prea bine văzut, ci japonezul tradiţional, capul familiei, şeful absolut căruia toţi i se supun. Îl farmecă ideea unui bărbat puternic având alături de el o femeie docilă, o femeie care simte nevoia să găsească un sprijin în el. Pe-această femeie a găsit-o în Tamura, fata care îngenunchează în faţa lui mirosind dulce a ulei de trandafiri, dornică să-i facă pe plac.

„Uite, aşa se face, draga mea”, îi spune, doar ca să vadă admiraţia din ochii ei. „E uşor când ştii cum” Uneori spune „Am să beau o cafea”, doar ca s-o audă cum îi răspunde: „Da, Aaron, ţi-o aduc îndată”.

Nimic nu face cât sentimentul că eşti stăpân în casa ta. N-are nevoie de nimic şi nimeni altcineva, lumea lui e

întreagă.

Tamura, pe de altă parte, e mai sociabilă. Se străduieşte să se facă plăcută, încearcă să respingă grosolănia cu zâmbetul ei sfios, cu purtarea ei îndatoritoare. Satomi suferă văzând câtă silinţă îşi dă să placă, întocmai ca un copil.

— Tatăl tău îmi aduce aminte de tatăl meu, îi spune Tamura în şoaptă; se teme să aducă vorba de familia ei în casa lor, unde există regula nescrisă că rudele ei nu trebuie să fie amintite.

— Ştiu că e aspru, dar e drept. Şi e plin de mândrie, aşa cum şi trebuie să fie un bărbat. Altminteri cum ar şti femeia ce e cu ea? Trag nădejde că într-o bună zi ai să-ţi găseşti un soţ la fel de minunat ca tatăl tău.

Tamura ştie cum să fie o bună soţie, a învăţat de la mama ei. A învăţat cum să vină în întâmpinarea dorinţelor soţului ei chiar înainte ca el să fie conştient de ele. Seara, după ce Aaron a terminat treaba şi a luat cina, îi masează umerii, ca să-şi destindă muşchii prea solicitaţi în timpul zilei. Îmbrăcată în kimonoul de mătase, stă aşezată la picioarele lui. Genele negre îi umbresc obrajii de piersică, îi umple mereu ceaşca de cafea şi îi aprinde ţigările Camel, în timp ce el citeşte ziarul *Los Angeles Times* venit cu poşta cu o zi înainte.

Pentru Satomi aceste ore lungi de noapte, pe care mama ei le numeşte *orele lunii,* nu se mai termină. Sunt ore de plictis, când nu contează decât pretenţiile tatălui ei, care oricum sunt prea numeroase.

Aaron dă ordine din mers. Într-o zi trebuie să ambaleze roşiile într-un anume fel, a doua zi într-altul. Ia hotărârile la întâmplare şi nu stă la discuţii. El e singurul care poate face sau schimba regulile.

— Cina să fie la aceeaşi oră în fiecare zi, iubito, ca să ştim o socoteală.

Când spune la aceeaşi oră chiar asta înseamnă. Dacă Satomi întârzie un minut la masă, porţia ei e aruncată la

gunoi. Fata trebuie să înveţe ce e important în casa asta, cine pe cine aşteaptă, cine e primul servit.

— Aia e ultima prăjitură *wagashi*[5], îi atrage Tamura atenţia, agitată. Mai bine lasă-i-o tatei, ştii cât de mult îi plac.

În casă Satomi e obligată să poarte jachetele pe care Tamura i le face din saci de făină ţinuţi de două ori la muiat. Firele din urzeală au noduri care o zgârie, lăsându-i urme roşii pe piele.

— Pfui, miros urât, nu pot să le sufăr, i se plânge ea Tamurei. E înjositor, zici că suntem ţărani sau chiar mai rău.

— Am să le mai spăl o dată. Te rog, poartă-le, ca să-i faci plăcere tatălui tău. Nu-ţi cere mult, şi, pe deasupra, mai păstrezi rochiile.

— De oricâte ori le-ai spăla, tot a borâtură miros. Niciun cunoscut de-al meu nu poartă prostiile astea.

Cât despre încălţăminte, în casă nu are voie să poarte decât sandale de lemn. Lui Aaron îi place cum sună lemnul izbit de lemn. De fapt, şi lui Satomi îi place, însă n-ar recunoaşte nici în ruptul capului.

— Te rog, Satomi, strânge-ţi părul înainte să vină tatăl tău acasă, o roagă Tamura, obosită să-i tot împace pe unul cu celălalt.

În zilele când îşi detestă tatăl mai mult decât doreşte să-i facă pe plac mamei, se ia la harţă cu el pentru fiecare regulă, se înverşunează până când Aaron, sătul de ceartă, o ridică de parcă ar fi un fulg, ca şi cum n-ar însemna nimic. O aruncă pe pat în camera ei şi pleacă încuind uşa.

Nu e nicio greutate să iasă din camera încuiată: sare pe fereastra al cărei pervaz a început să putrezească. Se aşază pe jos, cu spatele sprijinit de peretele casei, cu o carte şi o punguţă de bomboane. Citeşte şi fumează, cu urechea ciulită la pasul greu al lui Aaron care străbate

---

5 Prăjiturele tradiționale preparate din orez, pastă de fasole și fructe, servite cu ceai (în japoneză, în original).

holul. E încăpăţânat şi pot trece ore întregi până când se domoleşte. Atunci când aude că se întoarce, sare iute înapoi în cameră, aşteptând să răsucească cheia în broască.

— Nu pot să-i sufăr regulile, îi spune lui Lily, scuturându-şi părul lung, ca să i se răsfire pe umeri, aşa cum Aaron nu-i dă voie şi domnul Beck crede că nu se cade pentru o fată bine-crescută. E ultima modă şi toate fetele albe încearcă să vadă cum le stă.

— Ne face să părem mai mature. Ca stelele de cinema, zice Lily cu speranţă în glas.

Tamura găseşte şi ea fel de fel de căi de a evita regulile lui Aaron, mai ales interdicţia în ceea ce priveşte religia.

— Poveşti de adormit copiii, e vorba lui. Asta e Biblia, asta e orice credinţă, în casa asta nu avem nevoie de religie ca să ştim ce e bine şi ce nu.

Parcă încercând să compenseze pierderea religiei, Tamura improvizează mici ceremonii făcând ofrande păsărilor care vin la uşa bucătăriei. Îngenunchează ca să pună firimiturile pe jos, cu capul aplecat, aşa cum îşi aminteşte că se ruga înainte, închide ochii şi se cufundă în ritual. Fiorul de teamă care o încearcă la gândul că e nesupusă îi face plăcere de fiecare dată.

Aaron ar fi fost îndurerat să o vadă îngenuncheată, să ştie că se gândeşte la familia ei din Hawaii, amintindu-şi de viaţa pe care a dus-o acolo. În ceea ce-l priveşte, el şi Tamura ar putea fi o singură fiinţă, împărtăşind aceleaşi dorinţe şi având nevoie doar unul de celălalt ca să fie întregi. La urma urmelor, ea a venit cu el de bunăvoie, oferindu-se aşa cum se cuvine să facă femeile. Bărbaţii îşi iau femei, femeile se supun; aşa se formează noi familii şi nu e nimic de pus la îndoială.

În sinea lui se bucură că nu au relaţii cu rudele Tamurei. N-ar fi putut suporta să le vadă amestecându-se în viaţa lor. Ghidându-se după busola proprie, se ţine pe

drumul despre care nu are nicio îndoială, izgonind gândul că soţia lui şi-ar putea dori mai mult decât îi dă el.

Oraşul e unul din locurile unde Tamura poate alege cum să fie fără ca Aaron să stea cu ochii pe ea. Lui personal nu-i place oraşul. De patru ori pe an merge la bancă, apoi când şi când la magazinul de unde ia piese de schimb pentru tractor şi asta îi e de ajuns. În anul când şi-a deschis cont la bancă, primul sezon când avusese profit, primise o invitaţie nu prea entuziastă să se înscrie în cooperativa fermierilor locali, dar refuzase.

— E doar un pretext ca să stea la taclale şi să se îmbete cu bere, îi spusese Tamurei.

Însoţită de Satomi, Tamura se duce în Angelina o dată la două săptămâni. Conduce vechiul camion al fermei cât de lin îi dă voie ambreiajul uzat, aşa cum a învăţat-o Aaron. Cumpără provizii pentru fermă şi orezul *asahi*[6] pe care îl comandă regulat ca să-i gătească lui Aaron *donburi*[7] cu ton, care îi face bine la stomac.

Spre marea uşurare a lui Satomi, mama ei se îmbracă întotdeauna cu haine occidentale când merge la oraş: jachete strânse pe talie şi fuste tăiate pe bie care se lipesc de coapsele ei subţiri. Se pricepe de minune la croitorie şi ajustează tiparele vechi ca să ţină pasul cu moda.

— Ruşinos de scurtă, e singurul comentariu pe care îl face Aaron.

Tamura poartă pălărioare cochete, cu pene şi voaletă, care îi dau un aer de vedetă. Preferata lui Satomi, şi totodată cea care i se pare cea mai stânjenitoare, e o tocă acoperită cu pene, pe care Tamura o poartă pe-o ureche, de zici că e o pasăre gata să-şi ia zborul.

Unele femei se dau în vânt după pantofi, altele după

---

6 Varietate de orez (în japoneză, în original).

7 Fel de mâncare ce combină diferite legume și pește sau carne, ce sunt servite împreună peste orez, într-un castron mare numit de asemenea *donburi* (în japoneză, în original).

panglici sau rujuri; Tamura are o slăbiciune pentru pălării. De cum pune una pe cap se binedispune şi obrajii i se îmbujorează.

Oamenii din oraş sunt de părere că se ţine cu nasul pe sus, în timp ce pe Aaron îl roade gândul că se face de râs. Despre haine nu prea are nimic de zis, în schimb urăşte pălăriile. Nici el nu ştie din ce pricină, îl duc cu gândul la lumea de dincolo de casa lui, despre care nu vrea să afle mai multe. Tamura îşi schimbă numaidecât hainele când se întoarce acasă.

— Cum oi putea umbla aşa, îi zice Aaron fără ocolişuri înainte să iasă pe uşă. Împopoţonată, parcă cine ştie unde te-ai duce.

Îl scoate din fire faptul că, atunci când e vorba de pălării, nevastă-sa nu i se supune. Aşa or fi toate femeile, îşi zice el.

Tamura îşi comandă pălăriile din catalogul magazinului de confecţii când vine sezonul de reduceri, fiindcă atunci chiar sunt un chilipir. Şi ţesăturile din care îşi face rochiile tot de acolo le cumpără. Proprietarul pretinde că le aduce direct de la Paris, de aceea magazinul e primul loc unde se opreşte Tamura când merge în oraş.

— Ce frumos e bumbacul ăsta cu dungi, Satomi. Ai nevoie de o rochie nouă. Am acasă un tipar drăguţ, cu mâneci bufante şi o fundă în talie. N-ai văzut ceva mai nostim.

— Nu sunt copil. Mânecile bufante şi fundele sunt pentru fetiţele din clasele primare.

— Dar fundele sunt aşa drăguţe… Nu-ţi plac lucrurile drăguţe.

Tamura are dreptate. Satomi are oroare de tot ce e drăguţ, de mâneci bufante, de funde şi cusături complicate. Îi plac ţesăturile de bumbac uni, formele simple.

— Parc-ai fi băiat, spune Lily. Nimic nu-i vine mai bine unei fete decât volanele.

Artie e de aceeaşi părere. I-ar plăcea s-o vadă pe Satomi purtând volane, poate chiar şi o fundă în părul ei negru. La urma urmei, aşa trebuie să fie fetele.

La băcănia domnului Taylor beau suc acidulat aşezate în faţa tejghelei de lemn şi cumpără punguţe de bomboane, caramele de lemn-dulce înşirate pe sfoară, drajeuri acrişoare de fructe şi bezele răsucite pe care le ronţăie în camion, întorcându-se acasă.

— Da' ştiu că vă plac dulciurile, zice domnul Taylor şi mai adaugă o punguţă ori două din partea lui. N-ar şti să spună de ce, dar Tamura îi place şi, de fapt, e o clientă bună.

Când intră în magazinul universal din oraş, Tamura îşi aduce aminte de prăvălia în care a crescut. Mirosul orezului şi al merelor coapte, al jeleurilor de fructe şi boabelor de piper o trimit cu gândul la copilăria fericită. Îi place să zăbovească acolo ca să inspire adânc aerul parfumat şi trage de timp cumpărând ceară de sigilat scrisori sau benzi de cauciuc, lucruri de care nu are cu adevărat nevoie.

Engleza ei e perfectă şi purtarea atât de elegantă, că deseori vânzătorii îi zâmbesc fără să vrea. Una e să o vorbeşti de rău când nu e de faţă şi cu totul altceva e să vorbeşti cu ea – atunci n-are cum să nu-ţi placă.

Tamura a vrut ca Satomi să ştie bine ambele limbi, aşa că i-a vorbit în japoneză încă de când era mică. Îi face plăcere că fiica ei vorbeşte atât de curgător limba strămoşilor săi, cu toate că frazarea ei americană îi zgârie uneori timpanele.

— E datoria mamei să transmită aceste lucruri, repetă. Poate că, într-o zi, ai să faci şi tu la fel pentru fetiţa ta.

— N-am de gând să fac copii. Lily spune că nu-ţi aduc decât necazuri şi sunt de acord cu ea.

— Ei, nu asculta tot ce zice Lily. Când ai să dai de bărbatul potrivit ai să vrei copii. Tuturor femeilor li se

întâmplă la fel.

Se uită cum merge Satomi, cu paşi mari, o ascultă cum vorbeşte şi îi simte neastâmpărul. A fost o minune că a izbutit s-o înveţe japoneza. Nimic altceva nu i-a reuşit. Nu e în firea lui Satomi să se retragă discret deoparte, să fie modestă. E totdeauna pe fugă, înfulecă mâncarea, face treburile în pripă.

— Nu pricep de ce e fata asta aşa de zorită tot timpul. Zici că-i băiat, nu fată, cugetă Aaron cu glas tare.

Dar cu toate că mişcările ei nu au nici pe departe graţia mamei, că din vocea ei lipseşte dulceaţa Tamurei, cu toate că un străin n-ar zice că sunt mamă şi fiică, câte ceva tot a moştenit. Uneori întoarce capul întocmai cum face Tamura şi îşi dă o şuviţă de păr la o parte de pe faţă cu aceeaşi mişcare tipică. Dacă e în camera de alături, lui Aaron i se întâmplă adesea să nu-şi dea seama care dintre ele râde.

La fel ca mama ei, poate să-şi strângă părul dintr-o singură mişcare, şi cocul lucios nu se desface de pe ceafă, chiar dacă nu e prins cu agrafe. Încă de când era copil, s-a uitat la Tamura cum face şi e convinsă că e unul din acele lucruri pe care, odată deprinse, nu le mai uiţi, aşa cum nu uiţi cum să sari coarda, de pildă.

Desigur, mama şi fiica nu seamănă, dar sub sfioşenia Tamurei, sub blândeţea ei, e ascuns un sâmbure de încăpăţânare ce poate fi regăsit la Satomi. Îl poţi deosebi în încăpăţânarea ei de a nu accepta că Satomi nu va deveni în veci fiica pe care şi-o doreşte tatăl ei. E doar o chestiune de timp, îşi spune ea cu încăpăţânare. Timpul le rezolvă pe toate.

— Mergi mai încet, fă paşi mai mici, o roagă.

Dacă dorinţele lui Aaron n-ar avea atâta însemnătate pentru ea, poate că ar întrezări la Satomi mugurii dorinţei şi caracterul deja format. Poate că ar regăsi în fiica ei o părticică din firea soţului pe care îl admiră atât.

În ultima vreme, când se întorc acasă din oraş,

priveşte pe furiş pieptul plin al lui Satomi, mijlocul subţire şi picioarele lungi, frumos proporţionate, gândindu-se că fiica ei nu mai e copil. Azi-mâine va fi o tânără femeie şi legătura dintre ele se va rupe. Nici n-o să fie de mirare că va voi să scape de tirania lui Aaron cât va putea de repede.

Tamura încă tânjeşte să aibă mai mulţi copii. După ce a avut-o pe Satomi şi-a dorit din tot sufletul să mai aibă şi alţii. Gândul că o va pierde o îndurerează cu atât mai tare cu cât ştie că alţii nu vor mai veni.

— Nu îmi mai spui „mami” zice ea întristată. Acum nu-mi zici decât „mamă”.

— Nu mai sunt copil.

— Nu, dar nici femeie nu eşti încă.

Mobilizarea

În toamna lui 1940 Aaron primeşte ordinul de recrutare. Îl aştepta, şi nici măcar spaima Tamurei nu îl tulbură.

— Nu e mare scofală, o linişteşte el. Trebuie să le iasă la număr.

Sunt deja câteva luni de când se vorbeşte despre o ruptură cu Japonia, însă Aaron crede că sunt doar vorbe în vânt. Citeşte articolele belicoase din *Los Angeles Times* ca pe nişte scorneli, scrise anume ca să pună oamenii pe jar, să-i facă să cumpere ziarul şi a doua zi, ca să citească urmarea.

— Nu mai e mult şi va trebui să le arătăm cine e mai tare, se bat cu pumnul în piept locuitorii din Angelina, dar în mintea lui Aaron nu-şi găseşte loc ideea că lucrurile ar putea merge în acea direcţie. Îi vine greu să accepte că un

lucru pe care nu l-a pus el însuşi la cale ar putea să-i influenţeze viaţa.

În Angelina însă, din clipa în care au fost primite ordinele de recrutare, familia Baker a început să fie privită cu duşmănie. Oricât ar vrea, Aaron şi ai lui nu se pot preface că nu bagă de seamă ostilitatea evidentă cu care sunt întâmpinaţi.

— Ceva s-a schimbat, asta-i sigur, recunoaşte Aaron. Cu toate astea, cumpără de la noi. Sunt nişte prefăcuţi, totdeauna caută să dea vina pe cineva când treburile nu le merg aşa cum şi-ar dori.

La şcoala lui Satomi, şicanele iau o întorsătură urâtă. Colegii se învârt pe lângă ea mormăind lucruri pe care le-au auzit acasă, la părinţii lor.

— Crezi că nu ştim că eşti o spioancă galbenă? o iau peste picior. N-avem nevoie d-ăştia ca tine aici.

Satomi nu se lasă.

— Mă doare-n cot, îi zice lui Artie. E greu, fireşte, dar nici pe departe atât de greu cât trebuie să le fie copiilor japonezi. Pentru ei e rău de tot.

— O să vă arătăm noi vouă, îi ameninţă băieţii. Voi, japonezii, nu ştiţi că nu-i puteţi bate pe americani?

— Suntem americani, se apără copiii japonezi, dar vorbele lor sunt acoperite de hohote de râs batjocoritoare.

— Dacă seamănă cu duşmanul nu înseamnă că şi sunt duşmani, îi tot spune lui Lily. Să nu te prind că te apuci şi tu să-ţi baţi joc de ei.

Este ea însăşi uimită într-o zi când, văzându-l pe bătăuşul şcolii, Mike Loder, sucindu-i braţul unei şcolăriţe japoneze care nu i-a făcut loc să treacă pe hol, îşi dă seama că nu poate sta cu braţele încrucişate.

Vocea lui Mike e sugrumată, înveninată de ură. E aşa de plin de el însuşi că ar putea să se bată cu pumnii în piept. „Uite ce important sunt în comparaţie cu tine.”

— Altă dată să te dai la o parte, gălbejito. M-ai înţeles? rânjeşte apropiindu-şi faţa lucind de sudoare şi

mulţumire de sine de faţa fetei.

— Da’ de ce, Mike? Tu să te dai deoparte, zice Satomi şi îl apucă de cămaşă, trăgându-l de lângă fată.

— Nu te băga. Nu-ţi băga nasul de corcitură în treburile mele.

O îmbrânceşte cu atâta putere, că se clatină şi se izbeşte de un dulap din vestiar, zgâriindu-şi braţul şi lovindu-şi umărul obrazului de muchia de metal.

După asta nu-şi mai aduce aminte ce s-a întâmplat, cum de l-a izbit pe Mike cu pumnul în faţă şi nici durerea pe care a simţit-o când el i-a întors lovitura. Îşi aminteşte totuşi că se simţea bine şi că nu-i păsa de ce avea să-i facă domnul Beck. Faptul că a sărit la bătaie, că n-a stat deoparte, i-a dat încredere că ştie să-şi poarte de grijă.

După ce îi cercetează vânătaia de pe obraz şi pielea jupuită de pe braţ, Aaron zice că nu e mare lucru.

— Ai păţit-o tu şi mai rău. Dar băiatul ăla merită să fie învăţat minte.

A doua zi se simte stânjenită când îl vede la poarta şcolii.

— Du-te spre casă, fato. Te ajung din urmă.

Ea iese şi aşteaptă lângă poartă. Vede cum îl opreşte pe Mike Loder, îi aude vocea, stăpânită însă ameninţătoare.

— Vezi pumnul ăsta, băiete?

În ochii rotunzi ai lui Mike se citeşte frica. Răspunde cu voce pierită:

— Da, domnule Baker.

— Dacă te mai atingi de fata mea, sau de orice fată, ai să faci cunoştinţă cu el.

Mike lasă capul în jos, cu ochii pironiţi în pământ. Rupe o bucăţică de asfalt cu piciorul. Îi trece prin cap că ar putea să-i tragă lui babalâcu’ de Baker una drept în ţurloi şi s-o ia la fugă. Nu e totuşi prea sigur că ar ieşi basma curată şi, oricum, s-a săturat de alde Baker.

— Să-i spui lui taică-tu să vină să stea de vorbă cu

mine dacă are ceva de zis, strigă Aaron spre Mike pe când acesta se îndepărtează.

Când o vede la poartă, Mike îi aruncă o privire înveninată, fără să scoată o vorbă, şi o ia în partea cealaltă. Nici acasă nu spune nimic. Fraţii lui l-ar lua peste picior dacă ar şti că s-a lăsat pocnit de o fată.

Până şi domnului Beck îi e teamă.

— Cu siguranţă va fi război, le spune copiilor în clasă. Dar voi să nu vă faceţi griji. Le arătăm noi lor, în scurtă vreme. Dreptatea e de partea noastră. N-o să lăsăm nici picior de japonez pe pământ american.

Se străduieşte fără succes să-şi ascundă tremurul din glas. La urma urmei, e patriot şi îşi iubeşte ţara.

— Cu toţii iubim America, spune ferindu-se să se uite la faţa învineţită a lui Satomi sau la elevii japonezi din clasa lui care stau cu ochii plecaţi, cu feţele împietrite.

— Cred că domnul Beck nu te mai place aşa de mult, îi şopteşte Lily, sperând că nu va trece mult şi Artie va face la fel.

După ce termină discursul, domnul Beck îi spune lui Satomi să mai rămână, pretinzând că vrea să discute despre note.

— Trebuie să înţelegi, îi spune uitându-se precaut în jur înainte de a-i oferi o ţigară şi aţintind asupra ei o privire stânjenitoare. Va trebui să alegi de partea cui eşti. În locul tău, eu aş rupe orice legătură cu japonezii.

Satomi ia ţigara şi el i-o aprinde cu un aer de proprietar. I-ar plăcea să fie singurul care îi aprinde ţigările.

— Vreţi să rup legătura cu mama mea, domnule Beck?

— Ei, sigur că nu. Nu asta am vrut să spun. Vreau să spun că trebuie să ai mare grijă când îţi alegi prietenii.

— Dumneavoastră îmi sunteţi prieten, domnule Beck? întreabă cu inima bătându-i mai tare, speriată ea

însăşi de îndrăzneala ei.

— Mi-ar plăcea să-ţi fiu.

Se apleacă spre ea şi o atinge uşor pe obraz. Satomi îi simte mirosul de transpiraţie, vede broboanele de sudoare apărându-i deasupra buzei de sus.

— Atunci, dacă îmi sunteţi, cred că nu ar trebui să ne arătaţi cu degetul ca pe nişte duşmani.

— „Ne”?

— Pe noi, japonezii.

Ea îl cântăreşte, să vadă ce-i de capul lui. El e puţin amuzat şi intrigat de ea. De multă vreme nu i s-a mai întâmplat ca o femeie să fie obraznică cu el. Însă nu va mai putea să-i ţină partea multă vreme. Se apropie momentul când va fi nevoit să treacă peste slăbiciunea pe care o are, să nu se mai uite la ea. Nu e singura care are de ales cu cine se împrieteneşte.

Pe măsură ce lucrurile merg mai rău între Statele Unite şi Japonia, oamenii din Angelina strâng rândurile. Legăturile de prietenie – puţine, de altfel – pe care unii dintre ei le-au avut cu vecinii japonezi se răcesc, ba chiar dispar cu totul.

Tamura, care suferă văzând cum se comportă oamenii, nu mai vrea să meargă în oraş. Duce dorul plimbărilor cu Satomi, dar se simte mai în siguranţă acasă.

— Am să ies când se mai liniştesc lucrurile, promite ea. La ce bun s-o caut cu lumânarea?

Până ce lucrurile se liniştesc, Satomi face cumpărăturile când iese de la şcoală. Nu mai aşteaptă ca vânzătorul de la băcănie să-i spună „mulţumesc”, ceea ce rar se întâmplă, şi atunci doar fiindcă scapă vorba din obişnuinţă. Îi priveşte de sus pe cei care o jignesc şi nu e niciodată prima care întoarce privirea. Ţine capul sus, chiar când îi aruncă insulte cu glas tare, dorindu-şi să-i calce în picioare, să le tragă câte un pumn în mutrele îngâmfate, aşa cum îi trăsese lui Mike Loder. Nu prea îi

pasă de ce-ar putea păţi, dar se gândeşte la mama ei.

— Care om zdravăn la cap ar putea crede că mama e duşman? o întreabă pe Lily. Zi şi tu, Tamura Baker, spion japonez, chiar poţi să crezi aşa ceva?

— Ştiu şi eu, unii poate cred, eu, una, nu, dar alţii poate… răspunde Lily cu jumătate de gură. Nu mai ţine mult, adaugă fără convingere.

— Nici nu mă mir, zice Aaron. După un secol de ură faţă de orientali… Le e frică şi gata. Acum, că Japonia s-a supărat, s-au trezit că dreptatea e de partea lor.

Steagul american flutură deasupra tuturor caselor. Nu se vorbeşte decât despre patriotism şi despre cum să fie America un loc sigur pentru americani.

— Pot să se spele cu steagul lor pe cap, zice Aaron. Tot nu sunt mai americani decât noi.

Pe Tamura o înspăimântă gândul că ar putea rămâne fără Aaron. Nu-şi poate închipui viaţa fără el. A uitat cum e să fie de una singură. Aşa că e îngrozită în dimineaţa când el vine la micul dejun îmbrăcat cu o cămaşă curată şi pantalonii păstraţi pentru ocazii deosebite şi, ca şi cum abia atunci îi venise ideea, le spune în treacăt că se va înscrie voluntar chiar în ziua aceea.

— N-am de gând să aştept ca un individ pe care nu l-am văzut în viaţa mea să vină şi să-mi facă semn să-mi pregătesc bagajul.

— Bine, Aaron, dar poate că n-o să vină niciodată. Şi chiar dacă va fi război, vor avea nevoie de fermieri ca să facă agricultură. Te rog, nu te duce. Mai aşteaptă puţin. Măcar vreo două luni.

— Uite cum stau lucrurile, Tamura. O să fie mai bine pentru noi toţi dacă sunt primul voluntar. N-o să se mai uite urât la tine şi la Satomi dacă eu sunt acolo şi îmi fac datoria, nu înţelegi? Oriunde m-ar trimite, n-o să ţină mai mult de câteva luni.

E prima oară că Satomi îşi aude părinţii certându-se, deşi Tamura mai degrabă îl imploră. Totuşi Aaron nu se

lasă înduplecat, nici măcar de lacrimile mamei. Cât despre ea, e entuziasmată la gândul că Aaron n-o să-i mai stea pe cap.

Lui Aaron îi e necaz s-o vadă pe Tamura atât de înspăimântată, dar îl şi scoate din sărite gândul că ar putea fi convocat de o persoană oficială şi obligat să se supună. După cum merg lucrurile, au să-l ia oricum în armată. Mai bine să se asigure că a fost cu voia lui.

S-a oferit voluntar în marină, o alegere ciudată pentru un fermier, după părerea lui Satomi, dar când e vorba de Aaron nu poţi ghici niciodată ce-l apucă.

Tamura nu se miră.

— Tatălui tău i-au plăcut întotdeauna bărcile, i-a plăcut să fie aproape de apă. Aşa ţi se întâmplă dacă trăieşti în Hawaii.

În săptămâna dinaintea plecării umple şopronul până la tavan cu buşteni, curăţă fântâna şi pune contul bancar pe numele Tamurei.

— O să vă descurcaţi de minune, le spune. Cea mai mare parte a recoltei e culeasă, de fapt. Iar tu, Satomi, trag nădejde că ai să pui osul la treabă, s-o ajuţi pe mama.

Tamura îl priveşte pe Aaron cum se îndepărtează. Nu încetineşte pasul, nici măcar nu întoarce capul când ajunge la drumul mare. E cu ochii la el şi deja se simte singură. Rămâne la fereastră multă vreme după ce colbul ridicat de picioarele lui s-a aşezat. Parcă aşteaptă să vadă că s-a răzgândit şi se întoarce acasă.

Satomi îl urmăreşte şi ea din ochi. Se gândeşte că acum, când Aaron a fost primul voluntar plecat pe front, copiii n-au să mai aibă ce să zică pe seama ei. După câte văd, taţii voştri sunt tot acasă, are să le spună. Sau poate nu sunt pregătiţi să lupte pentru America, nu?

— Nu mai plânge, mami, o mângâie luând-o în braţe. Ca mâine o să se întoarcă. Iar eu nu plec nicăieri.

Aaron se convinsese singur că făcea ceva măreţ, că

avea să se lupte cu arma în mână dar, până să se lămurească ce e cu el, s-a trezit trimis înapoi în Hawaii, bucătar pe un vas de război. Nu înţelege cum de-a fost cu putinţă. Când completase formularul de înrolare în marină scrisese că s-a născut în Hawaii şi dedesubt adăugase că, din motive de ordin personal, e singurul loc în care nu doreşte să fie trimis.

Tamura râde cu lacrimi. Din câte ştie ea, Aaron n-a gătit niciodată nimic, de când e el pe lume.

— Cum să fie bucătar? Tatăl tău n-a pregătit în viaţa lui niciun fel de mâncare, nici măcar o ceaşcă de cafea.

— Băieţii din echipaj o să-şi dea seama în scurtă vreme, cred, răspunde Satomi, ţinându-se cu mâinile de burtă.

Gândul că tatăl ei ar putea curăţa legume sau face omletă e de-a dreptul caraghios.

În prima scrisoare trimisă acasă, cu toate că acest lucru nu e aşternut limpede pe hârtie, atât soţia cât şi fiica citesc printre rânduri că Aaron regretă că s-a înrolat în armată.

„Viaţa de bucătar pe navă e un pic mai uşoară decât cea de fermier. Mâncarea nu e rea, cu toate că roşiile care trebuie tocate cu sacul nici nu se compară cu ale noastre. N-au miros, parcă n-ar fi crescut pe pământ. Şobolani avem şi aici, la fel ca acasă, doar că sunt mai mari şi nu prea se tem de oameni. La nici două zile după ce am ajuns, am fost daţi jos de pe vas ca să se poată afuma cala şi cabina cu gaze otrăvitoare. Am auzit că dacă tragi un pic pe nas fumul ăla poţi să mori, aşa că deocamdată nu respir adânc.”

Scrie că Hawaii s-a schimbat, că nu se mai simte acasă acolo.

„N-am de gând să-mi caut rudele. N-am de ce să

stârnesc necazul, aşa că să stai liniştită dinspre partea asta. Şi, oricum, ne mută de colo-colo fără încetare. Nu cred să rămânem mult aici.”

Tamura mai avusese o rază de speranţă cum că Aaron, odată întors în locurile de baştină, s-ar mai înmuia şi ar încerca să facă pace cu familiile lor.

— Ar fi trebuit să ştiu, îi spune lui Satomi. Tatăl tău n-a fost făcut să se plece.

Scrisorile de la el încep să vină câte două, uneori chiar trei pe săptămână, pagini peste pagini umplute cu scrisul lui lăbărţat. Nu vorbeşte de nimic anume: cum e vremea, ce mănâncă pe vas, cum nu e niciodată linişte la bord. Tamura ar vrea să afle că îi e dor de ea, că îi e dor de casă, vrea ca el să-i spună că se descurcă bine cu treburile fermei. Dar în scrisori nu găseşte nicio mărturie despre sentimentele lui. Ceva îl împiedică să spună ce simte, să-şi verse focul faţă de ea. Nu vrea să-şi recunoască greşeala. A fost un neghiob că s-a oferit voluntar. Doamne Dumnezeule, unde i-o fi fost mintea? Îi e mult mai rău în marină decât îi dă de înţeles Tamurei. Nu poate suferi să stea atât de aproape de alţi bărbaţi, să-i audă sforăind şi vorbind prin somn, să le simtă mirosul de sudoare. Pentru el sunt asemenea muncitorilor sezonieri, oameni fără de rădăcini. Dar ceea ce vede de fapt, şi nu înţelege, sunt nişte bărbaţi care nu au vrut să simtă pământul sub picioare, atât de diferiţi de el, că n-are să se simtă niciodată în largul lui în preajma lor. Le imită felul de-a vorbi, râde la glumele lor, se străduieşte să fie ca ei fiindcă aşa îi e mai uşor.

— Ia zi, Aaron, ai învoire astă-seară? Sunt nişte fete pe cinste la barul din Pearl.

— Poate altă dată. Am treabă.

Nu-l interesează târfele albe, cu machiaj gros ca tencuiala şi păr înţepenit cu fixativ, pe care le cumperi în port cu un dolar, doi.

— Mda, ştim, ai de terminat o scrisoare, nu? Să ne arăţi şi nouă o poză. Pesemne că arată trăsnet, de te ţine aşa, pe jar.

Nu se destinde decât după ce priciurile din jurul lui s-au golit. Atunci se gândeşte la Tamura, la liniile dulci ale obrajilor ei, la ochii ei negri, adânci, şi la trupul ei, uşor ca o pană peste trupul lui. Se consolează singur, ascuns în patul îngust – o uşurare de o clipă şi doar o slabă alinare faţă de ce îşi doreşte cu înfocare.

Nici prin gând nu i-ar trece să le arate celorlalţi fotografia Tamurei. N-ar fi prea bine să le spună aşa-zişilor camarazi că e însurat cu o japoneză. N-ar înţelege, iar el n-ar putea suporta să o expună pe Tamura grosolăniilor de care sunt ei în stare.

Unii dintre băieţi şi-au lipit fotografia nevestei pe dulap, şi acum sunt nevoiţi să suporte bancurile, fluierăturile golăneşti şi profeţiile batjocoritoare cum că nevestele mai arătoase le vor trimite în curând scrisori de despărţire. Lasă-i să spună că e secretos. Are să facă aşa cum ştie el, fără să-i pese de ceilalţi, şi o să-şi păstreze familia doar pentru el.

Înainte să adoarmă închide ochii şi se vede lucrând pe câmp. Se căzneşte să simtă mirosul proaspăt al roşiilor care se coc la soare. Se mândreşte cu faptul că poate spune cât de coapte sunt doar după miros. Mai întâi se simte mireasma florilor, iute, crudă, un miros ca de colonie, apoi, pe măsură ce fructul ce formează, un iz acru ca de murături, după care vine aroma puternică, de piersică, a fructelor numai bune de cules, aroma care stăruie în magazie zile la rând.

Fiindcă îi e greu să asculte de ordine, să-şi vadă timpul organizat de fişele de pontaj, se apucă să trimită şi el ordine acasă – lungi liste de instrucţiuni care pe el îl liniştesc, în schimb le scot din fire pe Tamura şi Satomi.

„Aveţi grijă să curăţaţi butoaiele pentru apa de

ploaie până la fund, altfel apa se face mâloasă. Şi, Tamura, ştiu că nu-ţi place, dar trebuie puse curse de şoareci în magazii, altminteri n-o mai scoateţi la capăt cu ei. Pune-o pe Satomi să le aşeze şi spune-i să nu uite să arunce şoarecii morţi. Şi nu uita să comanzi îngrăşământul la vreme şi…”

După ce lipeşte timbrul şi pune scrisoarea la cutie, mintea i se goleşte o vreme de gânduri şi se simte mai uşurat. Numai că, doar o zi sau două mai târziu, i-a venit deja în minte o nouă listă cu lucruri pe care să le facă ele. Se gândeşte cu groază că s-ar putea întoarce la fermă şi s-o găsească în paragină. Nu poţi să le faci nicio vină – femeile nu se pricep la cultivat roşiile, nu-şi dau seama de ce e nevoie, iar Tamura n-a avut niciodată multă putere.

Încurajaţi de titlurile din *Los Angeles Times,* locuitorii din Angelina îşi închipuie că războiul cu Japonia e lucru sigur. Bărbaţii sunt deja chemaţi sub arme, iar cei care nu au primit încă hârtia se grăbesc să se înscrie ca voluntari înainte să fie convocaţi. Nimeni nu vrea să se spună despre el că se fereşte, că nu e patriot.

Oraşul parcă s-a golit pe jumătate după plecarea lor. Bătrânii îi conduc la plecare cu spaima în priviri, tinerii taţi îşi părăsesc familiile cu inima strânsă. Pământul rămâne în grija bunicilor, a şcolarilor şi a femeilor.

Conştienţi de răspunderea care le-a rămas pe umeri, bătrânii se unesc în cooperative agricole, simt că reînvie. Toate discuţiile se învârt în jurul războiului. Ameninţarea Japoniei le schimbă viaţa, obiceiurile de ani de zile, le fură liniştea. Japonezii din Angelina trebuie să le îndure mânia.

— Toată şleahta lor e în cârdăşie cu japonezii.

— La o adică nu poţi să te încrezi în ei.

Lily, care aşteaptă de mult o scuză ca s-o rupă cu Satomi, s-a săturat să tot pretindă că japoneza e prietena ei cea mai bună. Nu mai împarte cu ea sandviciurile aduse de acasă şi refuză chifteluţele de peşte cu orez gătite de

Tamura, după care îi lasă gura apă.

— Nu mai pot mânca peşte. Cred că am făcut o alergie sau cam aşa ceva.

Mama ei a sfătuit-o să aibă grijă: nu poţi fi niciodată sigur că un japonez n-a pus ceva în mâncare. Mai bine să fie sigură decât să-i pară rău mai târziu.

— Ce păcat, îţi plăceau aşa de mult, zice Satomi cu răceală. Ştie foarte bine ce e în mintea lui Lily.

— Mda, vezi tu, lucrurile se mai schimbă.

— Eu nu m-am schimbat, Lily.

— Ştiu, Sati, zice Lily privind-o drept în ochi până când Satomi întoarce privirea. Vorbeam doar de chifteluţe.

Cu toate că Lily se poartă aşa urât, cu toate că ceilalţi îi fac zile fripte la şcoală, Satomi se simte bine acum, că Aaron nu mai e prin preajmă. Poate să facă aproape tot ce vrea, profitând de firea blândă a mamei. Cum să nu-i placă acasă când taică-său e plecat! Abia dacă-şi mai aduce aminte de regulile impuse de el. Fumează fără să-i fie teamă că o prinde, nu-şi mai strânge părul în coc, face treburile prin casă de mântuială. Uneori, când o aude însă pe Tamura oftând în camera ei, o cuprinde teama că lucrurile merg mult prea rău şi simte ea însăşi lipsa lui Aaron.

Încă mai e cu Artie, deşi n-ar şti să spună la ce să se aştepte de la el. La şcoală e distant, prefăcându-se că lucrurile nu mai stau ca înainte între ei, în schimb când sunt doar ei doi nu mai scapă de el.

— Ce rost are să stârnim oamenii, şi aşa sunt cu capsa pusă.

— Sunt nişte tâmpiţi, Artie, cu toţii.

— Da, ia mai dă-i dracu’!

Şi Artie se bucură de plecarea lui Aaron. Dă pe la fermă pretinzând că a venit să le ajute pe Satomi şi Tamura la treburile din gospodărie.

— Ca să aveţi un bărbat în casă, face el pe grozavul.

Se învârteşte de colo-colo fără să facă nimic,

mulţumindu-se să o privească pe Satomi cum adună lemnele în şopron, face curat în magazii şi strânge lăzile pentru roşii, timp în care nu-i tace gura. Singurul lucru pe care îl face cu plăcere e să arunce şobolanii morţi din capcane.

— Asta nu e treabă pentru fete, zice aruncându-i pe câmp, să vadă care zboară mai departe.

În magazia de seminţe care duhneşte a şobolan, un miros mult mai afurisit decât cel de şoarece, o sărută lung şi pătimaş, aşa cum îşi închipuie el că le place fetelor să fie sărutate. Se simte bine gândindu-se că doamna Baker ar putea să vină după ei şi să-l găsească pipăind-o pe Satomi. Îi place să creadă despre el că e bărbat şi că poate face impresie. O împinge pe Satomi cu spatele la perete, mângâind-o pe sub rochie. O doreşte aşa de tare că uneori îl bate gândul să profite de ea.

— Hai, Sati, nu te mai pune împotrivă. Hai s-o facem chiar acum.

Îl înnebuneşte, îl aţâţă şi precis că o face anume.

— Când ai să spui da? Ştiu o groază de fete care ar fi zis, în locul tău.

— Pesemne nu sunt ca ele. Ia-ţi inelul înapoi, dacă vrei. Dă-l altcuiva.

La drept vorbind, s-a cam săturat de Artie. Nu-i place că la şcoală se preface că n-o vede. I se pare o laşitate din partea lui.

— Cine ştie, poate chiar aşa am să fac.

— Mie îmi convine, Artie, n-ai decât să-mi spui.

Sfinte Sisoe, ar putea avea orice fată pe care ar pune ochii, ce-i trebuie Satomi Baker? Dacă i-ar spune da, ar putea face treaba şi ar putea s-o uite, să meargă mai departe. Lily, de exemplu, abia aşteaptă.

Tamura le face limonadă, râde de glumele lui Artie şi se poartă cu el mai frumos decât Satomi. Îi place că vine să le vadă. O mai înveseleşte şi simte că încă sunt în rândul lumii, că fac parte din Angelina. Îi priveşte pe Satomi şi

Artie cum dansează în bătătura din faţa uşii de la bucătărie, după discuri aduse de Artie: *In the Mood*[8] şi preferatul lui, *Down Argentine Waym*.[9]

Artie are ritmul în sânge, îşi zice ea, genul de ritm al americanilor, slobod şi vulgar. O răsuceşte pe Satomi şi o trage spre el, o împinge la o parte, iar o trage şi tot timpul îşi etalează jocul de picioare. Ce-i al lui, e al lui, e un dansator desăvârşit!

— Haideţi, doamna Baker, încercaţi şi dumneavoastră, o invită el.

Ce i-ar mai plăcea, însă refuză. E prea sfioasă, prea reţinută, aşa cum sunt japonezele. La locul ei, cum ar fi zis mama. Dar ce-ar zice Aaron? Nu i-ar plăcea că-l primeşte pe Artie în casă, asta-i sigur. Pe de altă parte, n-o lasă inima să-i interzică să vină. Artie e un băiat simpatic, iar Satomi are nevoie de compania cuiva de vârsta ei. Lily, pe cât se vede, a dat bir cu fugiţii. În sufletul ei însă trage nădejde că Satomi nu-l vrea pe Artie. Băiatul n-are nimic din firea oţelită a lui Aaron.

Noaptea, în timp ce mama ei doarme, Satomi se plimbă cu vechiul camion pe câmpul luminat de lună, opreşte în spatele magaziei, fumează şi priveşte stelele. Îi place să creadă că, dacă se uită ţintă la ele, ceva din energia lor, despre care i se pare că ar avea o legătură tainică cu propriul ei destin, i-ar intra în sânge şi ar începe astfel o viaţă nouă.

Nici măcar nu i-ar fi greu să aştepte acea viaţă nouă dacă n-ar bântui-o spaima de război, dacă nu i-ar fi atât de frică de Japonia. În curtea şcolii aude tot felul de grozăvii despre actele de cruzime la care se vor deda „nemernicii” de japonezi dacă vor învinge. Teama de „ameninţarea galbenă” o sufocă.

Când şi când, sclipirea luminilor din coada vreunui

---

8 Piesă interpretată de orchestra lui Glenn Miller, marele succes al anului 1940.

9 Melodie din filmul muzical cu același nume.

avion o poartă cu gândul la alte locuri, unde viaţa are mai multă savoare decât are a ei. Poate că într-o zi se va întâmpla o minune şi se va afla în acel avion. Va vedea deşerturi, plaje cu nisip roz şi multe alte locuri, despre care le-a povestit domnul Beck la ora de geografie.

— Nu eşti singurul care vrea să plece, îi mărturiseşte lui Artie. Nici eu n-am de gând să mă înmormântez în Angelina. Şi eu vreau să văd lumea.

— Am putea merge la Los Angeles, îi propune Artie. Trebuie să fie cel mai frumos loc de pe pământ.

— Cine ţi-a spus?

— Ei, vorbesc oamenii, se duce vorba. Nicăieri nu e ca la Los Angeles, aşa zice lumea.

— Vasăzică nu vrei să călătoreşti prea departe, Artie.

— Nu e nevoie.

Când nu se gândeşte dacă să-i dea papucii lui Artie sau dacă vin japonezii să le facă de petrecanie, are vreme să bage de seamă că, de când a plecat Aaron, în casă domneşte o tăcere nesuferită, bălăriile au început să ia câmpurile cu asalt, iar mama ei e cuprinsă de tristeţe.

Tamura a căzut pradă unui fel de nepăsare, ca şi cum, în aşteptarea lui Aaron, viaţa ei şi-ar fi încetinit ritmul. Lucrează la câmp în fiecare zi, o muncă istovitoare, chiar dacă o ajută şi Satomi. Cu toate astea, se simte fără rost dacă nu are de spălat cămăşi şi de curăţat cizme. Obiceiurile vechi îi sunt atât de înrădăcinate, că găteşte aceleaşi feluri de mâncare în aceleaşi zile din săptămână când le cerea Aaron. Însă nu mai dă atenţie amănuntelor şi de aceea lui Satomi mâncarea i se pare fără gust.

— Te rog, mami, nu mai face tăiţei din hrişcă. Ţie nu-ţi plac, eu nu-i pot suferi, ce rost are?

Dar, parcă fiindu-i teamă că se va întâmpla o nenorocire, că legătura subtilă dintre ea şi Aaron va fi ruptă, Tamura continuă să pregătească tăiţeii care îi plac lui. Coca moale i se lipeşte de palme, fărâmiţe din ea i se aşază în păr, asemenea unor fulgi de zăpadă. Toată

bucătăria se murdăreşte, dar Tamura e obişnuită şi se simte oarecum mai liniştită.

— Sunt ca nişte viermi graşi, albi, moi şi lipicioşi, i se plânge Satomi lui Artie. Mi-e imposibil să-i înghit. Nu mă taie capul cum de-i plac aşa de mult tatei.

Tânjeşte după un hamburger sau o friptură, dar nu cere niciodată.

Tamura, obişnuită să fie îndrumată de Aaron în tot ce făcea, aşteaptă acum ca Satomi să-i spună dacă a luat hotărârea corectă. Lui Satomi i se pare că, peste noapte, rolurile lor de mamă şi fiică s-au inversat. Tamura s-a dat deoparte, mulţumită că fiica ei îşi asumă răspunderea.

Când bagă de seamă că mama ei strânge din ochi ca să vadă mai bine, o duce la oraş, mai cu voie, mai fără voie, ca să fie consultată de un optician în trecere pe acolo. Ochelarii cu ramă de oţel pe care îi primeşte o lună mai târziu o îmbătrânesc mult peste cei patruzeci de ani ai ei.

— N-am să-i port când mă vede tatăl tău, zice strâmbându-se în oglindă. Arăt ca mama mea.

— Mama ta trebuie să fi fost foarte frumoasă, încearcă Satomi să o consoleze. Aşa-i?

Tamura nu răspunde. De când a plecat Aaron i se pare mai important ca oricând să se ţină de regulile impuse de el, să respecte înţelegerea pe care au făcut-o cu mulţi ani în urmă. „Vechile familii”, cum le numea Aaron, vorbind parcă de vreo dinastie demult apusă, trebuie să rămână în trecut.

După ce vede iarăşi bine datorită ochelarilor, Tamura se apucă să cureţe casa lună.

— De ce nu mi-ai spus că e murdărie peste tot?

— N-am băgat de seamă, mamă.

— Of, Satomi, ce fel de soţie ai să mai fii şi tu? face Tamura deznădăjduită.

Lily n-a prea fost în apele ei în ultima vreme. E cu toane şi vădit stânjenită faţă de Satomi. Aceasta nu-i prea

ia fasoanele în serios. Lily are să-şi vină repede în fire. Pesemne că e tulburată, ca şi ea, de altfel, de starea de agitaţie care domneşte în Angelina. Când lucrurile se vor linişti, au să dea grijile deoparte şi o să fie prietene ca mai-nainte.

Din ziua când, în clasa întâi, şi-au zâmbit una alteia, prietenia lor a fost solidă, de neatins, îşi zice Satomi. Aşa se face că cele întâmplate într-o duminică dimineaţă, în timpul orei de lucru manual pe care o ţine domnişoara Ray după slujbă, când fetele cos din petice un păretar pe care scrie „Dumnezeu le vede pe toate”, au luat-o pe nepregătite.

Lily fusese cea care o convinsese să vină la ora de lucru manual, aşa încât domnişoara Ray, căreia îi place să mântuiască suflete, să vadă că ea, Lily, face tot ce-i stă în putinţă ca s-o aducă pe Satomi în turmă.

— Cu toţii trebuie să facem câte ceva pentru biserică, o îmboldise Lily. Şi-n plus, ai să capeţi suc de struguri şi un covrig, ba chiar doi, dacă ai noroc. Ar trebui să vii în fiecare duminică la biserică, dar îmi închipui că domnişoara Ray nu insistă ţinând seama că mama ta e… ştii tu.

Satomi ştia foarte bine, dar, ca de obicei, n-a făcut caz de asta. Lily nu voia de fapt să spună nimic anume, aşa era ea de felul ei. Ora nu era chiar nesuferită, ba chiar era o cale de a mai scăpa de corvezi, iar cu Artie nu se vedea niciodată duminica, ai lui fiind foarte credincioşi.

— Pe primul loc sunt Dumnezeu şi datoria, îl învăţa domnul Goodwin pe Artie, ca un tată bun ce era. Un bun creştin merge duminica la biserică cu familia.

— Mda, un bun creştin care n-are ceva mai bun de făcut, se văita Artie. Citeşti pasaje din Biblie şi taci, atât şi nimic mai mult. Simt că înnebunesc de cap.

Chiar înainte ca fetele să pună acele şi mosoarele la loc în cutia de lemn de brad pe care scrie „Lucru de mână”, domnul Beck, îmbrăcat cu costumul lui cel bun, cel

negru, cu care merge la biserică, intră clătinându-se pe uşa grea de lemn.

— Domnişoară Ray, domnişoară Ray, strigă cât poate de tare şi o ia pe culoarul dintre bănci, lăsând uşa să se trântească în urma lui.

— Aveţi grijă, domnu' Beck, zice ea întinzând braţul în zadar, fiindcă el, năpustindu-se spre ea, a şi răsturnat suportul de lemn şi albumul cu modele de cusături, care s-au împrăştiat care încotro.

Fetele izbucnesc în râs când domnul Beck, ţinând palma în chip de pavăză, şopteşte ceva la urechea domnişoarei Ray.

Un bileţel aterizează pe genunchii lui Satomi.

— Dă-l mai departe, şopteşte o voce.

„E îndrăgostit de ea. Dă mai departe."

Îşi dau seama că e o veste importantă după felul cum ochii domnişoarei Ray se holbează şi apoi se întunecă. Cât despre domnul Beck, e clar că e înspăimântat de ceva. Tremură din tot corpul, are un spasm nervos în colţul gurii şi nu ştie ce să facă cu mâinile, din care dă fără încetare, aşa cum dau din aripi fluturii mari, albi, care apar în fiecare an la vremea când se culege mazărea. Până la urmă pune o mână pe umărul domnişoarei Ray, parcă vrând să se sprijine ori să o sprijine pe ea.

Satomi se uită la Lily şi zâmbeşte. Lily ridică din umeri cu o privire neprietenoasă.

— E timpul să mergeţi acasă, fetelor, spune domnişoara Ray cu voce piţigăiată, tremurătoare, ridicând braţele ca un dirijor aflat în faţa orchestrei. Grăbiţi-vă, probabil că părinţii vă aşteaptă.

Când ies din biserică, Satomi o prinde din urmă pe Lily.

— Ce crezi că s-a întâmplat, Lily, de-au luat foc domnul Beck şi domnişoara Ray? o întreabă.

— Păi, afar' de cazul că se ia amândoi, eu zic că probabil suntem în război cu japonezii.

Uitând de data asta că „se ia amândoi” e vulgar, Lily îi întoarce spatele. I-a răspuns cu voce aspră, dispreţuitoare.

Cu siguranţă că Lily are dreptate. Ce altceva ar putea fi? Lui Satomi i se pune un nod în gât, gura i se usucă de simte că nici n-ar putea scuipa. O încearcă un fel de durere. Se uită în susul şi în josul străzii, de parcă s-ar şi aştepta să vadă hoarde întregi de duşmani mărşăluind.

Pe lângă ea trece un grup de fete. O privesc fix, fără să scoată un cuvânt. Strâng din buze, îndreaptă spatele şi pornesc spre casă ţinându-se una de alta ca să-şi dea curaj. Domnul Beck a băgat spaima în ele. Ce se fac dacă japonezii sunt deja prin apropiere, ascunşi în tufişuri, ţinându-le calea când se întorc la casele lor?

— Noi n-avem de ce să ne războim, strigă Satomi spre Lily, care se îndepărtează fără să privească înapoi. Vorbim mâine, da?

Pleacă spre casă. Poate că mama a aflat ce s-a întâmplat.

Lily fuge să le prindă din urmă pe fetele care merg pe acelaşi drum şi se ia de braţ cu ele. Ţine spatele drept, capul sus, ca şi cum ar adulmeca aerul. Dacă se dovedeşte că a izbucnit războiul, atunci are cea mai bună scuză ca să se descotorosească de Satomi. Artie va trebui să facă la fel.

Din ziua când japonezii au bombardat Pearl Harbor, n-a mai vorbit cu Satomi.

Pearl Harbor

Ascultă la radio discursul preşedintelui. Vocea lui fermă acoperă pocnetele bliţurilor.

Ieri, 7 decembrie, o zi care va rămâne în istoria infamiei, Statele Unite ale Americii au fost atacate pe neaşteptate şi cu bună ştiinţă de forţele navale şi aeriene ale Japoniei.

Atacul lansat ieri împotriva insulelor Hawaii a produs mari pagube forţelor navale şi militare americane. Cu profund regret trebuie să vă spun că mulţi americani au pierit.

Satomi şi Tamura stau aproape în poziţie de drepţi, puţin depărtate una de alta. Albă la faţă, cu capul plecat, Tamura tremură din tot corpul. Satomi îşi roade buza de jos, un obicei pe care îl avea în copilărie atunci când nu pricepea ceva. Se căzneşte să-l înţeleagă pe preşedinte, să pătrundă înţelesul cuvintelor lui, dar gândul îi este la Aaron. Fără voia ei, şi-l închipuie acoperit de arsuri, chinuit de durere.

Apucă mâna Tamurei şi o strânge. Tamura nu îndrăzneşte să o privească, nu are curajul să-şi vadă propriile spaime oglindite în ochii fiicei sale. Nu mai ascultă radioul, ci îşi spune singură povestea celor întâmplate. Fără îndoială, Aaron e în viaţă, poate rănit, poate internat într-un spital, dar în viaţă. Curând vor primi veşti de la el şi atunci se vor putea considera norocoase.

Afară e destul de cald, oricum mai cald decât de obicei la această vreme din an, dar Satomi simte un fior rece pe spate. Strânge umerii şi se cocoşează, ca şi cum ar avea de înfruntat un vânt rece. Lasă mâna Tamurei şi dă volumul radioului la maximum.

Ieri seară forţele japoneze au atacat Hong Kongul.

Ieri seară forţele japoneze au atacat Guamul.

Ieri seară forţele japoneze au atacat Insulele Filipine.

Ieri seară forţele japoneze au atacat Insulele Midway.

Cer Congresului să declare că, odată cu atacul mişelesc lansat de Japonia în absenţa oricărei provocări, între Statele Unite şi Imperiul Japoniei s-a instituit starea de război.

În clipa în care flăcările îl cuprind pe Aaron, Tamura aruncă sacii de îngrăşământ în remorcă, mândră de cât de ordonat îi aşază unul peste altul. Lucrează deja de câteva ore gândindu-se că, în Hawaii, Aaron încă doarme. Cu un pic de noroc va fi acasă de Crăciun. Aşa a lăsat să se înţeleagă într-o scrisoare, cu toate că le-a sfătuit să nu conteze pe venirea lui.

„Odată ce guvernul a pus mâna pe tine nu mai poţi fi sigur de nimic. Cred că, şi dacă ajung acasă, n-am să mă pot odihni. O să fiu nevoit să ajung la zi cu treburile. Pesemne că multe sunt rămase în urmă. Dacă nu-l îngrijeşti, pământul se răzbună."

Mulţumită, Tamura îşi îngăduie o clipă de răgaz. Ce uimit o să fie când o să vadă ce bine arată pământul, chiar dacă ea n-a reuşit să le vină de hac buruienilor de pe margini, dintre care unele au flori atât de frumoase, că nu-i vine să le zică buruieni. Aaron ar trebui să aibă mai multă încredere în ea.

Şi-l închipuie venind spre fermă, chipeş în uniforma nouă, zâmbind, ceea ce i se întâmplă foarte rar. Imaginea lui îi aduce aminte de ceva şi se sperie, încurcându-se un pic la treabă. Tot lucrând pământul, a uitat de casă. Într-adevăr, casa nu arată aşa cum îi place lui Aaron, aşa cum se aşteaptă să o găsească. Tamura ia hotărârea să-şi limpezească ideile şi să se apuce de treburile pe care le-a lăsat deoparte.

Va spăla podelele, va curăţa volbura din jurul uşii de la bucătărie, va face gemuri şi peltele şi va pune la murat castraveţii care nu-s buni de vânzare. Va pisa orezul pentru supa preferată a lui Aaron. Se va asigura că totul e întocmai cum îi place lui. Când Aaron va veni înapoi acasă,

viaţa va reveni la normal, nesiguranţa care îi macină voinţa se va risipi. Ea însăşi va fi iar ca înainte.

Cam un ceas mai târziu, când se îndreaptă de spate ca să se dezmorţească, o vede pe Elena Kaplan venind în goană peste câmp, de parcă ar urmări-o cineva.

Ochelarii Tamurei n-o ajută prea tare la distanţă, vede cam înceţoşat, dar cine altcineva ar putea fi decât Elena? S-a întâmplat ceva rău, asta e sigur. Numai un copil ar alerga atât de repede doar ca să se distreze. Mai trece oarece timp până când distinge părul roşcat şi umerii laţi ai prietenei.

— Vai, Tamura, exclamă Elena. E îngrozitor.

— Îngrozitor?

Tamura caută să vadă pe faţa Elenei semnele bine-cunoscute ale brutalităţii lui Hal. Nu vede însă decât vânătăile de la bătaia trecută, acum pe cale să se vindece. O fi ameninţat-o că o bate iar, îşi zice, doar îi place s-o bată regulat, ca să ştie la ce să se aştepte.

— N-ai aflat, nu? întreabă Elena, îndurerată de zâmbetul nevinovat al Tamurei. Doamne, n-ai auzit, spune, se apropie de Tamura şi o ia pe după umeri.

Hal îi adusese vestea despre bombardament strigând pe fereastră, în timp ce ea prăşea în grădina de legume.

— Veştile sunt proaste şi o să fie şi mai şi, strigase, făcându-i semn să intre în casă. Dacă n-aş avea piciorul ăsta olog le-aş arăta eu nenorociţilor ălora.

Elenei îi e silă să-l tot audă pe Hal vorbind de piciorul rămas schilod de pe urma unei poliomielite. Piciorul de care şchioapătă e de vină pentru tot ce nu i-a mers bine în viaţă, pentru ghinionul care-l urmăreşte. Ajunge chiar un fel de pretext pervers pentru fiecare bătaie pe care i-o trage când îi vine chelul.

— Picătura asta a umplut paharul, urla el. Să nu te mai prind că te duci la ăia din vale, m-ai auzit? De azi înainte să nu mai uiţi de partea cui eşti.

Cu toate că era moartă de spaimă, se şi hotărâse că

n-o să-i dea ascultare. Faptul că nu i se supune e singurul lucru care o ajută să nu-şi piardă minţile. Numai când se gândeşte la cât de încrâncenat e, la mâinile lui ca lopeţile care parcă abia aşteaptă s-o plesnească, şi simte cum i se răscoleşte stomacul. Şi totuşi, sub nicio formă n-o să ajungă Hal Kaplan să-i aleagă prietenii.

Prima bătaie o luase de la Hal chiar în noaptea nunţii când, duhnind a bere şi clătinându-se de beat ce era, o trântise cu faţa în jos pe pat şi încercase să se urce pe ea. Ea îl împinsese, fiindcă aştepta un gest mai romantic, mai drăgăstos. În noaptea aceea se învăţase minte. În patul lui Hal Kaplan, el era singurul care hotăra.

— Mă duc în oraş, o anunţase. Am de discutat cu băieţii. Nu ştiu când mă întorc.

Nici nu apucase să se stingă huruitul camionetei în depărtare, că ea o şi luase la fugă spre casa Tamurei. Cum să nu se ducă la draga ei vecină într-un asemenea moment? De-a lungul anilor, Tamura se dovedise a fi o adevărată prietenă. Ţinea minte cum o îngrijise atunci când Hal, după trei zile de beţie, o învinuise că nu face copii şi o bătuse până când faţa i se umflase cât un dovleac. Tamura îi spălase rănile şi îi cususe cu acul şi un fir de bumbac tăietura adâncă prin care i se vedea osul fălcii. Încă mai are cicatricea, se vede chiar foarte bine. Pe pielea negricioasă a Elenei, cusăturile fine făcute de Tamura seamănă cu un tatuaj desenat cu alb. Tamura Baker nu-i judecă pe ceilalţi; ea îşi doreşte doar să facă bine.

— E o veste îngrozitoare, Tamura. Mai bine stai jos. Hai să intrăm în casă, îţi fac un ceai.

Tamurei îi vâjâie capul, dar tot nu izbuteşte să înţeleagă ce i-a spus Elena. Simte o greutate în picioare; parcă sunt de plumb, nu le mai poate mişca. Apoi greutatea urcă spre stomac. Inima o doare, prinsă într-o strânsoare fierbinte. Lucrurile i se învălmăşesc în minte.

— Să facă Japonia aşa ceva, spune ea pe gânduri;

fără o pricină anume, se simte trădată. Nu poate fi adevărat.

— Stau cu tine până se întoarce Satomi acasă. O să aibă grijă de tine. E o lovitură prea grea pentru tine. Ai nevoie de fiica ta.

— Nu-i nevoie să stai, Elena. E o veste înspăimântătoare, cea mai rea pe care am primit-o vreodată, dar nu se poate ca Aaron să fi murit. Aş şti dacă ar fi aşa. Îţi jur că aş şti.

— Tatăl tău n-a murit, spune de mai multe ori, cu voioşie forţată, în orele de după anunţul făcut de preşedinte. E semn bun că n-am primit nicio ştire, fiindcă veştile rele nu se lasă aşteptate.

Satomi îşi aduce aminte cum a venit domnul Beck la ora domnişoarei Ray ca să aducă vestea cea rea. Era clar că vestea ajunsese foarte repede în Angelina. Şi acum, doar o zi mai târziu, sunt în stare de război. Poate că mama ei are dreptate. Poate că veştile bune circulă încet.

Stă în preajma Tamurei, pregătind ceşti peste ceşti de ceai, se plimbă cu ea fără ţintă pe câmp, cutremurându-se de aparenta indiferenţă a mamei. Ea însăşi e chinuită pe de-o parte de teama pentru viaţa tatălui ei şi pe de alta de durerea greu de îndurat a trădării lui Lily. Nu pot fi puse alături, ştie şi ea, pierderea unei prietene e nimic faţă de pierderea tatei, dar gândul la prietena ei tot o roade. Amintindu-şi cum i-a întors Lily Morton spatele ieri, cu un aer triumfător, ca şi cum i-ar fi făcut plăcere s-o vadă suferind, se întreabă cum de-a putut să o creadă o prietenă adevărată.

Încearcă să uite, însă, oricât de mult s-ar strădui, amărăciunea nu-i trece. Îşi ţine firea şi nu plânge, păstrându-şi lacrimile pentru Aaron, dacă se va ajunge acolo.

— E o fată fără minte, zice Tamura. Nu e făcută pentru o prietenie adevărată.

Ca de obicei, Satomi ia iniţiativa şi în relaţia cu Artie. Îl aşteaptă la poarta şcolii, fără să ia în seamă fluierăturile colegilor, şi îi înapoiază inelul de absolvent înainte ca el să-şi ia inima în dinţi şi să i-l ceară.

— Mai bine îl iei înapoi, Artie. Eu nu mai vin la şcoală, asta-i sigur. Şi nici nu avea să iasă mare lucru. Nu ne potrivim.

Artie se preface că nu vrea să ia inelul. Fără multă convingere, dar face o încercare.

— Doar pentru moment, zice încurcat şi îi dă drumul în buzunarul cămăşii. Ţi-l dau înapoi când se mai potolesc lucrurile.

Bate cu palma buzunarul ca să-i arate că-l păstrează cu sfinţenie pentru ea.

— Nu-ţi mai bate capul, Artie. Între noi a fost doar o joacă de copii. Eu nu mai sunt copil.

— Aşa o fi, zice el lăsându-se de pe un picior pe altul.

Satomi îşi dă seama că gestul ei i-a făcut lui Artie viaţa mai uşoară. De fapt, ştiuse tot timpul că nu e ce-şi doreşte ea. Cu toate astea, o doare să vadă că se simte uşurat şi parcă se înverşunează şi mai tare.

— Ei, atunci, ne mai vedem, zice el şi pleacă.

Fratele lui a fost luat în armată şi vrea să-i poată urî pe japonezi fără să fie nevoit să se poarte cu mănuşi faţă de ea. Oricum, n-avea de gând să-şi ridice poalele pentru el.

Nici ei nu-i vine să creadă că, pe lângă spaimă, încearcă şi un fel de uşurare când îl vede pe băiatul de la poştă – de fapt, nu e un băiat, ci domnul Stedall, care are patruzeci de ani bătuţi pe muchie – apărând în grădina din spatele casei.

O bate uşor pe Tamura pe umăr, ca să-i atragă atenţia. Aceasta se ridică şi rămâne cu faţa la el, dând drumul mănunchiului de buruieni pe care se apucaseră amândouă să le smulgă doar ca aşteptarea să nu le mai

pară atât de lungă. Deoarece Tamura refuză să se vorbească despre posibilitatea ca Aaron să fi murit, măcar că ăsta e coşmarul care le bântuie nopţile, gândul care le urmăreşte fără încetare, nu mai au ce să-şi spună.

— Îmi pare rău, dar trebuie să vă dau asta, doamnă Baker, spune domnul Stedall, întinzându-i telegrama. Veşti rele, din păcate. Îmi închipui că ştiţi ce este.

Tamura îşi îndreaptă privirea spre orizont, de parcă ceva i-ar fi atras atenţia în depărtare. Nu face nicio mişcare, braţele îi atârnă pe lângă corp. Întotdeauna i-a plăcut domnul Stedall, dar acum dorinţa de a se purta frumos a părăsit-o, nu mai are puterea să zâmbească.

— Doamnă Baker…

Ea clatină din cap ca şi cum ar zice nu, ca şi cum ar putea să-l facă pe domnul Stedall să dispară, aşa cum dispare o vedenie, în loc să stea în grădina ei fluturând o telegramă. Nu vrea să atingă obiectul blestemat, nu vrea să citească cuvintele fără înţeles, căci ar fi nevoită să le dea crezare. Nu e pregătită să renunţe la speranţă.

Văzând cât de înspăimântată e mama ei, Satomi e cuprinsă de ruşine, dar şi de milă. Ia telegrama din mâna tremurătoare a domnului Stedall, care se îndepărtează de ea privind-o cu atenţie, de parcă s-ar aştepta s-o vadă leşinând, poate chiar căzându-i în braţe.

— Puteţi merge, domnule Stedall, spune ea încet. Îmi închipui că nu aşteptaţi un răspuns.

Vreo săptămână după aceea soseşte şi o scrisoare de la Marină. Satomi o deschide, se apucă să o citească cu glas tare, însă Tamura nici nu vrea să audă.

— Taci, nu vreau să te ascult. Arunc-o, Satomi. Ştiu eu ce ştiu.

— E adevărul, mamă. Ştii că aşa este.

Dar Tamura n-are nevoie de adevăr. Vrea minciuni liniştitoare, alinarea unei închipuiri. Abia suportase vederea telegramei, însă scrisoarea, foaia de hârtie fină, antetul Marinei, îi fac încă şi mai rău. Se întinde în pat,

ascunzându-se sub cearşafurile jilave de transpiraţie, şi se căzneşte să se convingă singură că Aaron e în viaţă, că ceea ce spune ea că *ştie* e adevărat.

După plecarea mamei Satomi reciteşte scrisoarea, atentă la absolut fiecare cuvânt. Marina îşi exprimă regretul şi spune că Aaron a fost un marinar neînfricat, care şi-a pierdut viaţa apărându-şi ţara. Din cauză că în ziua aceea au murit mulţi oameni, Marina a trebuit să-i îngroape repede, unul lângă altul în moarte, aşa cum au stat când erau în viaţă. S-au făcut slujbe frumoase şi numele fiecăruia a fost pomenit. În cel mai scurt timp posibil, familiile vor primi numărul locului de veci şi alte detalii.

Satomi se duce cu gândul la rudele celor care au murit odată cu Aaron în timpul atacului şi care au primit aceeaşi scrisoare. O mie de misive, identice, cu excepţia numelui scris pe ele.

Se gândeşte la părinţii tatălui ei, despre care nu îi e îngăduit să vorbească. Oare ştiu că fiul lor e mort, îngropat aproape de ei, chiar în Hawaii? Probabil că nu. E de datoria mamei să le scrie când se va simţi mai bine, aşa e corect.

Cheamă în minte chipul tatălui ei, timbrul vocii lui şi încearcă să-l jelească, dar nu are lacrimi. Simte doar cum ochii îi ard şi o gheară i se încleştează în piept. Din ochi îi picură puţină apă, dar nu şiroaiele de lacrimi pe care simte că i le datorează, ci doar câteva picături care se usucă înainte să i se prelingă pe obraji.

Acum, când Tamura s-a închis în refuzul ei, Satomi s-a apucat să facă singură treburile casei. Hrăneşte găinile, adună ouăle, face curat în magazii şi găteşte o variantă fără gust a supei de ceapă care e specialitatea Tamurei. Fierbe orez, fasole şi ouă, însă Tamura nu vrea să mănânce. Faptul că mama ei refuză mâncarea are ceva primejdios, e un pericol care le ameninţă pe amândouă.

Dimineaţa se aşază pe marginea patului Tamurei cu

scrisoarea în mână, după ce a pus pe noptieră o ceaşcă de ceai verde abia făcut.

— Nu vreau să aud, se vaită Tamura punându-şi palmele peste urechi.

— Trebuie, mamă. Ştii că trebuie.

— De ce trebuie?

— Fiindcă aşa se cuvine. Fiindcă e o copilărie să nu vrei.

Cât s-ar stăpâni, Tamura o scoate din fire. La urma urmei, ea e adevărata mamă.

În sfârşit vine o dimineaţă când Tamura dă cuverturile la o parte şi se ridică din pat. E pregătită. Foamea a învins-o. Soarbe din ceaşca de ceai, ciuguleşte dintr-o felioară de pâine prăjită şi se uită la Satomi cum scoate scrisoarea din plic. Are ochii injectaţi, privirea împăienjenită. Pe frunte îi sunt lipite şuviţe negre de păr, nu s-a mai spălat de o săptămână şi miroase a rânced. Zici că are mintea rătăcită.

— Mai spune-mi o dată, de ce trebuie să ascult? întreabă.

— Fiindcă aşa ar dori tata, fiindcă eşti soţia lui, fiindcă te va alina. Scrie că tata a fost curajos.

— N-am nevoie să-mi spună cineva. Am ştiut dintotdeauna.

Satomi ştie şi ea că e adevărat. De n-ar fi decât amintirea zilei când Aaron şi-a înfipt din greşeală furca în laba piciorului! Când a tras-o afară, în urmă a rămas o gaură cât o monedă de cincizeci de cenţi. Aaron dăduse dovadă de mult curaj, în timp ce sângele fierbinte îi ţâşnea din picior. Îi păsa mai mult de soţia lui, care nu se putea opri din plâns în timp ce curăţa şi oblojea rana adâncă.

— Ei, curge un pic de sânge, nimic mai mult. N-ai de ce să te zbuciumi atât, spusese mângâind-o pe păr.

De fapt se uita cam cu îndoială la compresa cu coada şoricelului pe care i-o pusese pe rană. Satomi îi văzuse privirea şi îşi stăpânise un zâmbet înainte s-o vadă Tamura.

Nici ea, nici tatăl ei nu aveau prea mare încredere în leacurile pregătite în casă de mama ei.

Amintirea acelei zile, când toţi trei stăteau împreună în căldura bucătăriei, când tatăl ei îi făcuse încurajator cu ochiul, îi aducea acum bucurie şi durere totodată. Rana se închisese, dar Aaron rămăsese cu un ghem roşu de vene sparte chiar deasupra încheieturii degetului mic de la picior. Şi dintr-odată, la gândul că cicatricea aceea fusese arsă de flăcări, că Aaron însuşi fusese înghiţit de flăcări, lacrimile pe care nu le mai aştepta îi ţâşnesc din ochi, îi curg şiroaie fără să le poată opri.

— Cât aş fi vrut să fiu băiat, să aibă un fiu, îi mărturiseşte Tamurei printre sughiţuri.

Tamura dă din cap într-un fel care ei îi pare o încuviinţare.

În gând îi promite lui Aaron, unde s-o afla el, că va avea grijă de Tamura toată viaţa, iar în sufletul ei speră că, în ultimele clipe ale vieţii lui, n-a ridicat ochii spre cer ca să vadă soarele roşu al Japoniei pe aripile bombardierelor. Că în acele ultime momente nu şi-a pierdut iubirea pentru tot ce este japonez.

După ce Tamura a revenit la viaţă, Satomi începe să asculte radioul, încercând să afle ce mai e pe lume. E greu să ştii ce să crezi despre războiul Americii cu Japonia. Ea e de partea Americii, bineînţeles, dar nu se poate obişnui cu gândul că duşmanul e Japonia, că cei care i-au ucis tatăl sunt japonezi.

Deşi l-au pierdut pe Aaron, deşi aude ştiri despre soldaţi dispăruţi şi „băieţii noştri în uniformă”, în izolarea în care trăieşte îi e greu să simtă că e război. I-ar fi mai uşor să accepte ideea dacă ar auzi în depărtare bubuit de tunuri, dacă i-ar avea alături pe Lily şi Artie ca să stea de vorbă, să fie speriaţi împreună.

În cărţile pe care le-a citit, războiul se desfăşoară de obicei pe o câmpie îndepărtată. E o treabă pentru bărbaţi. Femeilor nu le rămâne decât să aştepte şi să-şi facă griji.

În toiul războiului îşi fac apariţia eroii; unii se întorc în viaţa femeilor, alţii, cum s-a întâmplat cu tatăl ei, dispar din poveste. N-a mai rămas niciun erou a cărui întoarcere ea şi Tamura s-o aştepte. Oricât de imposibil ar părea, vieţile lor trebuie să meargă mai departe fără Aaron.

N-au putere să-şi facă planuri de viitor. Satomi refuză să se mai ducă la şcoală, dar recolta tot trebuie îngrijită, magaziile ţinute în ordine, găinile hrănite. Păsările încă mai cântă în copaci şi nu e nevoie să se ascundă de bombardamente.

Tamura vorbeşte acum de Japonia ca de o rubedenie ticăloasă de care se ruşinează. Japonia a abandonat-o, aşa că acum, la rândul ei, se leapădă de Japonia. Doar aşa îşi poate arăta loialitatea faţă de Aaron. Japonia i l-a ucis pe Aaron şi nu e loc de iertare.

— Slavă Domnului că sunt americancă, repetă, ca şi cum ar vrea să se convingă singură. Slavă Domnului că suntem o familie americană.

Satomi îşi dă seama cât de descumpănită e mama ei. Tamura e copilul Americii şi al Japoniei în aceeaşi măsură. E o fiică a democraţiei prinsă în iţele tradiţiei, o occidentală cu sânge japonez.

Faptul că Aaron nu ajunge acasă, nici măcar într-un sicriu, pune sub semnul îndoielii realitatea morţii sale. În disperarea ce-o face să refuze adevărul, Tamura se încăpăţânează să vină cu presupuneri imposibile.

— Poate că a fost doar rănit, nu omorât. Poate că şi-a pierdut memoria, şi-a uitat numele.

— Nu se poate, mamă. Tata e îngropat, i-au făcut slujbă.

Îndărătnicia Tamurei îi stârneşte mila, dar o şi scoate din sărite. Îndârjirea copilărească cu care mama ei se agaţă de o speranţă când ştiu amândouă că nu mai există niciuna o înduioşează. Dar îndârjirea Tamurei nu mai are legătură cu acceptarea morţii lui Aaron, ci cu viaţa ei, de care ar vrea să uite pentru o vreme. Ar vrea să înveţe să

accepte ideea unui viitor altfel decât cel pe care îl plănuise împreună cu el. Şi în acelaşi timp simte nevoia de a rămâne credincioasă celei care era ea pe vremea când trăia Aaron, de a rămâne soţia americană în care el o transformase.

Acum, că Aaron nu mai este, trebuie să-şi asume văduvia, măcar că n-are habar cum să se poarte şi că această nouă situaţie o scârbeşte. Se gândeşte la mama şi tatăl ei, la fratele ei şi înţelege că nu-i va mai vedea niciodată. Oricât ar suferi, îi va rămâne credincioasă lui Aaron. Cât va trăi, nu va încălca înţelegerea lor. Va rămâne doar cu Satomi şi de acum încolo vor trebui să-şi ajungă una alteia. Dar fiecare zi e o luptă şi uneori simte că se înăbuşă.

— Nu pot să respir, se plânge. Parcă mă înec.

Satomi o îmbrăţişează, o ţine strâns până când se liniştеşte şi se desprinde din braţele ei.

— O să fie bine, mamă. Sigur o să fie mai bine.

— Măcar de ne-ar spune cineva cum a murit. Încă mai aştept să vină cineva să ne spună dacă a suferit sau nu.

Au auzit de incendii, de navele care au ars, de oamenii şi resturile care pluteau pe valuri. Cum să nu fi suferit?

Satomi îndură cu greu durerea mamei. Mama ei cu zâmbet de fetiţă a dispărut, poate pe veci. Nici ea nu mai e ca înainte. Niciodată n-a fost aşa de tristă sau speriată. Sunt singure, n-au vorbit cu nimeni de zile întregi. Nici măcar Elena nu s-a mai arătat şi, în lipsa ei, le e parcă şi mai teamă să se ducă în oraş.

— Elena n-are nicio vină, e din cauza lui Hal, o consolează Satomi pe Tamura. Probabil că stă tot timpul cu ochii pe ea, mai rău ca înainte.

Totul s-a schimbat şi totul e la fel. De dimineaţa până seara muncesc fără nicio râvnă, fac aceleaşi treburi în casă, lucrează la câmp, se luptă cu gândacii care au

năpădit grădina. Se simt goale pe dinăuntru, trec prin viaţă ca nişte fantome.

Tamura are vise atât de îngrozitoare, că îi e frică să mai adoarmă. Ţipă prin somn ca şi cum ar fi ea însăşi pradă flăcărilor. Satomi se repede în cameră, o zgâlţâie ca s-o trezească şi o readuce la o realitate care îi e la fel de urâtă ca visele.

Într-o zi domnul Stedall vine din nou, cu o scrisoare din partea unui bărbat care a fost pe acelaşi vas cu Aaron. Unele din întrebările lor îşi găsesc răspuns, în schimb apar altele, la care nu vor avea răspuns niciodată.

„Stimată doamnă Baker,

Sper să nu mi-o luaţi în nume de rău că vă scriu. Numele meu este Milton Howley. Cunoscuţii îmi spun Milt. N-aş vrea să vă tulbur, dar mă gândesc că poate aţi dori să ştiţi cum au fost ultimele clipe ale vieţii lui Aaron. Am lucrat cot la cot cu el în bucătăria navei şi cred că aş putea spune că ne împrieteniserăm. Era un bucătar destul de bun şi avea simţul umorului.

Eu eram pe ţărm şi mă pregăteam să mă întorc pe vas când a început atacul, aşa că am scăpat. Cred că am fost mai norocos decât cei mai mulţi dintre camarazii mei. Oricum, am cunoscut-o pe infirmiera care l-a îngrijit pe chei. Ea a fost de părere că ar trebui să vă scriu şi să vă spun că n-a suferit.

Aaron a fost lovit în primul val al atacurilor. Una din bombele japoneze a incendiat depozitul de muniţii şi vasul s-a dus la fund ca un bolovan. Cred că el era inconştient înainte să fie scos din apă. Infirmiera de care v-am spus i-a uns rănile cu alifie specială pentru arsuri, dar eu cred că el nu mai era în viaţă, înţelegeţi, prin urmare, că n-avea cum să fi suferit.

Doar ofiţerii au fost trimişi familiilor pentru a fi înmormântaţi. Aaron a fost îngropat în cimitirul din Oahu, împreună cu ceilalţi marinari. Preotul a ţinut o slujbă

foarte frumoasă. Pe mormânt e o cruce cu numele lui, aşa că nu o să vă fie greu să găsiţi locul când veţi veni. Mi s-a spus că localnicii au pus pe morminte flori din grădinile lor, hibiscus şi crăciuniţe roşii. Nu prea mă pricep la plante, dar m-am gândit că aţi dori să ştiţi. Aaron era un băiat de treabă şi îi voi duce dorul, nu mai mult decât dumneavoastră şi fiica dumneavoastră Elena, desigur, dar în orice caz îmi va lipsi.

Sunt încredinţat că îi vom face pe ticăloşii de japonezi să plătească pentru faptele lor, aşa că dinspre partea asta să nu aveţi nicio grijă.

Mă rog pentru amândouă,

Cu respect,

Milton Howley”

— Elena! Fiica lui, Elena! De ce să fi spus tata aşa ceva?

— Ticăloşii de japonezi? clatină Tamura din cap nevenindu-i să creadă. Nu le-a spus că sunt japoneză?

Suspină la gândul că Aaron s-a dezis de ea.

— Probabil că nu, răspunde Satomi sărutând-o pe obraz şi pe frunte. Poate că i-a fost mai uşor aşa, mamă. Ştii cum vorbesc oamenii şi cum se poartă cu tine.

— Credeam că se mândreşte cu noi.

— Nu-i era ruşine cu noi. Ştii doar că nu-i era. Îmi închipui că în felul ăsta avea mai puţină bătaie de cap.

— Eu am vrut să-ţi dau numele Elena, ştii, dar n-a vrut să audă, se jeleşte Tamura. A fost de neclintit: trebuia să fie un nume japonez. Voia un nume japonez.

— Păi vezi, mamă. A spus doar aşa, ca să scape de sâcâieli. Ştii cât de răi pot fi oamenii.

Pe Tamura a lămurit-o, dar ea însăşi nu poate înţelege. Faptul că Aaron n-a vrut să-i spună numele, ca şi cum n-ar fi recunoscut-o, o face să se întrebe dacă l-a înţeles cu adevărat. Cine ar fi zis că tatăl ei îşi va ascunde familia japoneză de camarazii lui albi? Era împotriva a tot

ceea ce credea ea despre el.

Chiar dacă ea şi Tamura sunt de acord că Milt Howley nu l-a cunoscut cu adevărat pe Aaron, că nu avea cum să-i fi fost prieten apropiat, durerea nu-i trece. Gândul o ţine trează noaptea, o chinuie întreaga zi.

— Întâi de toate, spune Tamura indignată, tatăl tău nu l-a pomenit niciodată pe individul ăsta, Milt, în scrisorile lui, şi mai cred că vorbele „un bun bucătar" şi „avea simţul umorului" arată că n-au fost nicidecum apropiaţi.

— Aşa e, cum spui. Tata nu vedea niciodată partea amuzantă a lucrurilor.

Niciuna dintre ele nu vrea să-şi pună întrebări despre cel pe care l-au pierdut şi pe care-l jelesc. Scormonesc după fiecare amintire legată de Aaron şi se străduiesc să o facă mai frumoasă. În timp ce îşi aduc aminte ce soţ bun a fost, Aaron e pe cale să devină prin poveştile lor şi tată bun, aşa cum n-a fost de fapt.

— Sfântul Aaron, şopteşte Satomi, dar fără răutate.

A început să aibă grijă de mama ei ştiind că, dintre ele două, ea e mai puternică, şi totuşi nu îndeajuns, îşi dă seama. Nu-i place să poarte răspunderea, o vrea înapoi pe mama ei aşa cum era înainte. În spatele ochelarilor cu ramă de oţel ochii Tamurei şi-au pierdut strălucirea, sunt opaci ca doi năsturei negri. Priveşte, dar nu vede. Abia dacă mai zâmbeşte, iar de viitor nici nu vrea să audă.

— Să ne astâmpărăm o vreme, Satomi. Să trăim fiecare zi în linişte.

Numai că, din ziua când cei care au acelaşi sânge cu mama ei i-au ucis tatăl, viitorul pare ameninţător. Îi e frică de ceea ce le-ar putea aduce. În ciuda a ceea ce i s-a întâmplat lui Aaron, nu încape îndoială că acum sunt ostracizate. Niciuna nu se încumetă să vadă care e atmosfera în oraş.

— N-o fi chiar aşa rău, mamă. Şi, oricum, nu putem sta toată viaţa ascunse.

Satomi face pe viteaza, dar în sinea ei e speriată. Nu crede că Angelina îi va da voie să fie fiica unui erou; cât despre Tamura, ea în niciun caz nu va fi acceptată drept soţie de erou. Moartea lui Aaron, cugetă ea, nu va cântări greu în balanţă faţă de vina pe care o poartă rasa Tamurei.

Se trezesc de cum se crapă de ziuă, se duc la culcare doar când se întunecă. Abia aşteaptă fiecare, când ziua de lucru s-a terminat, să n-o mai aibă pe cealaltă alături, să nu se mai prefacă, fie şi doar pentru câteva ceasuri, că pot continua aşa. Nu discută niciodată dacă sunt în stare să facă ferma rentabilă în lipsa lui Aaron, ori dacă ar fi mai bine să o vândă şi să-şi găsească alt mijloc de trai.

— Slavă Domnului c-am terminat cu şcoala, tot spune Satomi, nădăjduind că Tamura îşi va aduce aminte că e mama ei şi o va îndemna să se ducă iar la cursuri.

— Foarte bine, Satomi. Acum eşti mare, pe cât socotesc eu.

După ce ani de zile şi-a dorit să fie adult, acum ar vrea să fie un copil neajutorat, să hotărască altcineva pentru ea. Însă cu toate că sunt într-o situaţie dificilă, Tamura nu e în stare să facă nimic. Nu mai au aproape niciun fel de provizii. Mănâncă doar ouă şi orez, şi ăsta pe terminate.

— Cel puţin mai avem ouă, spune Tamura fără să dea vreun semn că i-ar păsa.

Ca şi cum n-ar fi fost de ajuns, găinile, parcă ştiind că Tamura le-a lăsat de izbelişte, nu mai ouă ca înainte, ba chiar nu mai ouă deloc în unele zile.

— Nici cocoşul la care ţii nu mai cântă, spune Satomi.

— Nu sunt obişnuite cu tine, asta-i, răspunde Tamura. Nu e de ajuns să le arunci grăunţe. Trebuie să le vorbeşti, să le înveseleşti.

— Te vor pe tine, mamă. De cum o să-ţi audă glasul, o să se pună din nou pe ouat.

Chiar şi ea duce lipsa glasului dulce al Tamurei

interpretând cântecele învăţate în copilărie pentru „spectatorii” din curtea găinilor.

Nici prin gând nu le-ar trece să sucească gâtul vreuneia şi s-o gătească.

— Tatăl tău zicea mereu că nu înţelege de ce. Spunea că suntem două fete fandosite. Dar eu pur şi simplu nu pot. Când le văd ochişorii speriaţi, le simt căldura penelor… Nu pot şi gata.

— Suntem prea slabe de înger, recunoaşte Satomi deznădăjduită.

Dacă aveau nevoie de un pretext ca să nu meargă în oraş, atunci l-au găsit. Aud claxonul camionetei lui Hal chemându-le. O găsesc pe Elena pe scaunul de lângă şofer, cu mâna pe claxon. În spatele volanului, Hal se foieşte nervos.

— Mai aşteaptă o săptămână sau două, Tamura. Oamenii nu prea ştiu ce fac în momentul de faţă. Vă e mai bine acasă.

Satomi se apropie de camion.

— Ai putea să ne cumperi nişte orez şi nişte făină, Elena?

Hal se înroşeşte la faţă de furie. Apasă pe acceleraţie şi camionul se pune în mişcare.

— Ce dracu’, Elena, ţi-am spus că le poţi face cu mâna. În niciun caz n-o să le faci cumpărăturile.

Se apleacă peste ea şi începe să ridice geamul.

— Aţi face mai bine să vă vedeţi de treburile voastre, strigă. Elena are şi aşa destule pe cap.

Dacă ar fi după el, le-ar trimite înapoi în Japonia sau, şi mai bine, le-ar face de petrecanie la toţi. Soţia lui e prea molâie, iar când vine vorba de vecina ei japoneză o ia razna de-a binelea.

În timp ce camionul se îndepărtează, Satomi se repede la coteţul găinilor, o prinde pe cea mai apropiată şi îi suceşte gâtul.

După acea zi de 7 decembrie, toţi locuitorii oraşului sunt de aceeaşi părere. Japonezii, fără excepţie, sunt ori spioni, ori sabotori. În săptămânile dinaintea Crăciunului, japonezii din Angelina fac tot posibilul ca să nu fie văzuţi. Copiii nu mai merg la şcoală; familii întregi se hrănesc din rezervele de alimente pe care le au în casă şi din ce cultivă în grădini. Cât despre Strada Mare, nici gând să se aventureze pe acolo.

Cei care sunt americani la a doua sau a treia generaţie încep să-şi pună întrebări cu privire la lucrurile care până acum le păreau fireşti. Poate că nu e bine să se ducă la orele de japoneză ţinute de domnul Sakatani. Dacă e să ne gândim puţin, japoneza e limba duşmanului. Şi poate că mamele lor ar putea să gătească mai des pui în loc de sushi.

Domnul Beck, cu viaţa lui searbădă, aflat acum în faţa unor spectatori exclusiv albi, poate să dea frâu liber indignării şi să-i întărâte pe elevi. Povesteşte grozăviile întâmplate la Pearl Harbor, descrie exploziile, vorbeşte de acei buni creştini americani care îşi spuneau în tăcere rugăciunile în dimineaţa de duminică dinaintea atacului, impresionându-i pe elevi cam în acelaşi fel în care îi impresionase citindu-le poezia lui Longfellow despre Paul Revere[10], cu un an înainte: „Ascultaţi, copii, şi veţi auzi…”

Mânia îndreptăţită a profesorului, ororile pe care le descrie – şrapnelele care sfâşie carnea, oamenii transformaţi în mingi de foc – le încing sângele şi îi fac să creadă că doar americanii pot fi oameni de onoare.

Domnul Beck ridică braţul şi, cu voce tremurândă, repetă cuvintele preşedintelui Franklin Delano Roosevelt: *„7 decembrie 1941, o zi care va rămâne în istoria infamiei*”.

Ascultând aiurelile domnului Beck, Artie simte o

---

10 Erou american care și-a prevenit compatrioții asupra iminenței atacului forțelor armate britanice în 1775, în timpul Revoluției Americane.

strângere de inimă gândindu-se că de-acum va trebui să o considere duşmană pe Satomi. Domnul Beck l-a sfătuit să nu se mai apropie de ea – sângele japonez tot sânge japonez rămâne, orice-ai face.

— E cel mai bun moment să te hotărăşti de partea cui eşti, îi spune lui Artie.

E un sfat pe care şi-l dă şi lui însuşi, în egală măsură.

Dar Artie nu vrea să stea departe de ea. Vrea să-i spună că-i pare rău fiindcă şi-a luat inelul înapoi, că s-a lăsat luat de val şi că ea n-are nicio vină în legătură cu atacul. Nu se gândeşte decât la ea şi visează că vor fugi împreună în lume după război. Ar putea spune că ea e italiancă ori ceva de genul ăsta, lumea ar crede. Iar acum, că domnul Baker a murit, Satomi are nevoie de un bărbat lângă ea, un bărbat ca el.

Numai că acum e încurcat cu Lily. Dacă e să te iei după ea, au o relaţie stabilă, ceea ce i se pare ciudat, pentru că nu prea ştie cum s-a întâmplat, cum a ajuns inelul lui pe degetul ei.

— Asta-i pentru tine, Artie, spusese ea, prinzându-i pe cămaşă o insignă pe care scria „Aminteşte-ţi de Pearl Harbor”. Cred că pentru moment ar trebui să mă laşi să-ţi port inelul. Aşa, ca să nu creadă lumea că suspini după Satomi. Trebuie să fim uniţi.

— Da, cred că putem face asta, cel puţin până se liniştesc lucrurile, zisese el şi îi dăduse inelul, crezând că va fi pentru o săptămână sau două.

Însă Lily nu dă semne că ar vrea să-i înapoieze inelul, deşi el i-a bătut apropouri în mai multe rânduri.

Pentru moment l-a prins în capcană şi trebuie să se obişnuiască cu ea: i se bagă în suflet şi îl urmăreşte peste tot, ca şi cum ar fi meniţi unul altuia. Reputaţia lui n-are de câştigat. Lily nu e Satomi şi, cu toate că ar merge cu ea până la capăt, n-ar face-o decât o dată. La urma urmei, el nu e de teapa lui Lily Morton.

Artie dă ochii peste cap, se roagă la Dumnezeu şi

vrea să creadă că va fi bine. Dar oraşul, odată aruncat în război, nu pare că se va potoli prea curând. La fel ca restul Americii, oraşul nu se gândeşte decât la Japonia, bestia care i-a atacat. La radio chestiunea e întoarsă pe faţă şi pe dos la nesfârşit, aşa încât alte ştiri nu se mai aud. Însă oraşul Angelina nu are nevoie de mânia îndreptăţită a restului Americii ca să hrănească flacăra propriei furii.

Satomi ascultă şi ea radioul, la fel de absorbită ca şi ceilalţi. Nu ştie ce le aşteaptă pe ea şi pe Tamura, dar a aflat destul cât să-i fie teamă.

— Nu mai vreau să aud nimic, spune Tamura descurajată. Du-l la tine în cameră, să bârâie acolo.

Da, Satomi vrea să ştie ce se întâmplă. Lumea ei s-a micşorat, se limitează acum la casă şi la câmpurile goale din jur. I se pare că până şi Tamura e mai mică. Parcă e mai scundă, mai subţire, în timp ce cuta dintre sprâncene se adânceşte cu fiecare zi.

Ea însăşi se simte mai bătrână, de vârsta Tamurei. Dacă n-ar auzi din când în când camionul lui Kaplan plecând spre oraş sau întorcându-se, ar putea crede că sunt ultimele supravieţuitoare din California.

La şcoală nu mai merge, cu Lily nu se mai vede, în oraş nu mai ajunge… unde să-şi găsească locul? Cine e ea acum, după ce Aaron a murit, dacă nu o fată cu un singur părinte, şi acela japonez?

În cutia poştală încă mai găsesc ziarul lui Aaron. Paginile sunt pline de relatări ale martorilor oculari despre raidul aerian şi de fotografii ale portului distrus şi ale marinarilor ucişi. Se uită cu atenţie la fiecare fotografie, ca şi cum printre dărâmături l-ar putea găsi pe tatăl ei. „Ştiu, ştiu”, îşi zice, simţind cum i se strânge stomacul, „trebuie să facem ceva, să ne mişcăm”. Tamura trebuie trasă înapoi de pe marginea prăpastiei şi amândouă trebuie să înfrunte oraşul, să încerce să ducă o viaţă normală.

Într-o zi când norii albi se înşiră pe cer şi soarele leneveşte pe întinderea albastră, când toate lucrurile par

noi, strânge cărţile pe care i le-a împrumutat domnul Beck şi, minţind că se duce să se plimbe, se îndreaptă spre suburbia oraşului, unde profesorul stă cu chirie la văduva farmacistului, într-o casă mare de lemn, cu ferestre de-o parte şi de alta a uşii de la intrare.

Casa veche îi pare mai puţin impunătoare decât şi-o amintea. La ferestre atârnă perdele îngălbenite, poarta stă într-o parte căci zăvorul s-a rupt. Iarba a fost năpădită de buruieni, aşa că gazonul cândva bine întreţinut seamănă mai degrabă a mirişte. Cu toate că pe vremuri a fost o clădire frumoasă, cu pretenţii, acum a început să decadă şi a căpătat un aer de cocioabă. Emoţiile pe care le-a avut când şi-a pus în gând să-l caute pe domnul Beck o părăsesc.

Ocoleşte un cedru bătrân, aplecat spre casă într-un unghi ameninţător, şi urcă treptele scârţâitoare două câte două. Ajunsă în capul scărilor, simte în nări un miros slab de mucegai, venind de la un vechi balansoar. Un loc numai bun pentru domnul Beck, îşi zice, falnic, dar cu vopseaua scorojită.

După ce sună, aude pe coridor târşâit de paşi, apoi un oftat, dar trece multă vreme până să-i răspundă cineva.

— Rămâi acolo, fetiţo, spune văduva. Aşază-te pe verandă, dacă vrei.

Nu se aşază, fiindcă vrea să fie în picioare atunci când vine domnul Beck.

— V-am adus cărţile, îi spune când apare. M-am retras de la şcoală, nu mai am timp. Mama nu se poate ocupa singură de culturi.

— Le-ai citit pe toate? o întreabă luând pachetul legat cu sfoară, dar ferindu-se să-i atingă mâna.

— Toate, în afară de *Micuţele doamne.* Pe asta n-am reuşit s-o termin.

— Aha. Şi acum, Satomi?

— Spuneţi-mi dumneavoastră, domnule Beck. Aveţi vreo sugestie?

— Păi cum să-ţi spun, o fată ca tine nu-i făcută pentru viaţa la fermă, asta-i clar. În locul tău aş pleca în Est, înainte ca lucrurile să ia o întorsătură urâtă pe-aici.

— Şi să las pământul, s-o las pe mama?

— Nu e simplu, îmi dau seama şi eu.

În ultima vreme, domnul Beck a tot încercat să nu se mai gândească la Satomi Baker. Ar vrea să şi-o scoată din minte, dar lucrurile astea, venite din stomac, nu sunt lucruri pe care ţi le poţi impune. Cum dă cu ochii de ea inima începe să-i bată ca fel ca înainte: simte un fel de bufnet în piept. N-ar vrea să-l simtă, fiindcă îl tulbură prea tare şi e sigur că nu-l va duce nicăieri. Dar nici nu poate să se mintă singur. Fata i-a intrat pe sub piele şi tot ce e legat de ea îl afectează. Adulmecă mirosul ei proaspăt şi bagă de seamă că mâinile îi tremură niţel. I-a trebuit ceva curaj ca să vină, însă şi-a stăpânit teama. În preajma ei se simte mai bătrân decât este, simte că a luat-o cumva la vale.

— Pot să vă întreb ceva, domnule Beck?

Nu-şi pregătise întrebarea şi nici nu se gândise că răspunsul lui va însemna ceva pentru ea.

El tace, cu capul lăsat într-o parte, ca şi cum ar cugeta.

— Cred că da, răspunde cu şovăială.

— Totdeauna mi-am dorit să ştiu pe ce loc mă aşezaţi.

— Pe ce loc?

— Da, mă consideraţi albă sau japoneză?

— Ei, nu ştiu. Dar ştiu că erai preferata mea.

— Nu e bun răspunsul, domnule Beck.

— Şi care ar fi fost răspunsul bun?

— Aş vrea şi eu să ştiu.

După ce pleacă, îl aude strigând-o. Se întoarce şi îl aşteaptă, mijindu-şi ochii din cauza soarelui, s-o prindă din urmă.

— Ar trebui să citeşti *Micuţele doamne,* spune el cu suflarea tăiată când ajunge lângă ea. Ţi-o dăruiesc, nu e

nevoie să mi-o dai înapoi, zice şi îi întinde cartea. Dacă o citeşti, ai să afli răspunsul la întrebarea ta: pentru mine eşti pe jumătate Jo, pe jumătate Meg[11].

Satomi ia cartea şi izbucneşte în râs.

— Jumi-juma, fireşte. E perfect, mulţumesc, domnule Beck.

Oricât de convinşi ar fi cetăţenii că Statele Unite sunt naţiunea cea mai puternică de pe pământ, nu se poate nega că japonezii au fost în avantaj. Atacul, desfăşurat în zori, pus la punct până în ultimul detaliu, fusese de o eficienţă zdrobitoare. Oamenii nu mai pot dormi liniştiţi în paturile lor. Pe cât se pare, faptul că eşti american nu mai înseamnă că n-o poţi lua pe coajă.

— N-o să ne mai prindă pe picior greşit, se laudă locuitorii din Angelina.

— Da, şi-au ales bine momentul, nemernicii cu două feţe.

— Cât ai vrea, nu poţi zice că a fost o luptă cinstită.

Însă oricât s-ar umfla unii în pene, cei care văd limpede ştiu că lăudăroşenia nu e de ajuns ca să-i trimită pe nemernici la dracu'. Angelina, ca şi restul Americii, a plătit deja un tribut de sânge. Aaron e doar una din multele victime.

— Nici măcar o scrisoare de condoleanţe de la cineva din oraş, se plânge Tamura. Nici măcar un cuvânt de consolare pentru pierderea suferită de noi.

E o lovitură grea pentru ele să înţeleagă că moartea lui Aaron nu cântăreşte nimic în ochii celor care le judecă, iar Satomi se bucură de mânia care a cuprins-o. Mai bine aşa decât să se cufunde în mâhnirea care o apucă pe neaşteptate.

La început Tamura refuză să le scrie părinţilor lui Aaron.

— Nu l-au iubit pe tatăl tău. Au preferat să-l piardă

---

11 Două din cele patru surori, personajele principale ale romanului.

acum mulţi ani.

— Aşa o fi, mamă, dar e datoria ta să le dai de ştire. Aşa e corect.

Tamura nu poate să se opună ideii de datorie, aşa că trimite o scrisoare de o singură pagină, anunţându-i de moartea lui Aaron. Spune că îi compătimeşte pentru pierderea suferită, dar că nu se va mai întoarce niciodată în Hawaii. Poate că fiica lui Aaron, Satomi, se va întoarce într-o zi.

Drept răspuns primeşte câteva rânduri. Aaron, îi scriu, e mort pentru ei de când a ales să se însoare cu ea şi să-i facă de ruşine. Acum sunt bătrâni şi nu doresc să-i cunoască familia japoneză. Îi cer Tamurei să-i lase în pace.

— S-a terminat, zice Tamura. Aşa mă şi aşteptam.

— N-are nimic, mamă. Tu ţi-ai făcut datoria, asta e important.

Crăciunul vine, dar nu le aduce nicio bucurie. Tamura face o gripă urâtă şi din nou nu mai mănâncă.

— Am văzut luna însângerată, spune ea. Înseamnă că ce e mai rău de-abia acum urmează.

— Bine, dacă aşa se va întâmpla, vom trece hopul împreună. Încă ne mai avem una pe alta, mamă.

— Satomi, tu nu înţelegi că o femeie fără bărbat nu îşi găseşte rostul. O văduvă e lipsită de demnitate.

— Dar cu siguranţă că o mamă are demnitatea ei, nu?

Când starea Tamurei se înrăutăţeşte şi se plânge ba că îngheaţă, ba că simte că arde, Satomi fuge până în oraş, speriată, să-l cheme pe doctorul Wood.

— Nu e aici, spune soţia lui. Copiii se nasc şi de Crăciun. Oamenii îl cheamă zi şi noapte.

— Vă rog să nu uitaţi să-i spuneţi când se întoarce, insistă Satomi. Mama e foarte bolnavă. Spuneţi-i că e urgent.

Când începe să se întunece şi, din cauza fierbinţelii, Tamurei i se pare că prin pat cutreieră gândacii, Satomi

înţelege că doctorul Wood n-are de gând să vină.

— Nu-ţi face griji, mamă, te fac eu bine. Promit să te fac bine.

Mai trece o săptămână până când Tamura îşi adună puterile, bea o ceaşcă de supă şi mănâncă ultimele boabe de fasole neagră dulce, care îi plac atât de mult.

— Ai nevoie de somn şi mâncare, zice Satomi. Ai să te faci bine, ai să vezi.

Cât doarme Tamura, se duce pe jos până în oraş, cale de o milă, zgândărindu-şi furia ca să-şi facă curaj, şi bate tare de două ori la uşa doctorului Wood.

— N-aţi venit. Ştiaţi că mama e bolnavă şi n-aţi venit.

Îl priveşte drept în ochi, cu inima bătându-i nebuneşte.

— Uite ce e, fetiţo. E vremea să-ţi cunoşti locul, rânjeşte el. Ce te plimbi ţanţoşă prin oraşul nostru, de parcă ar fi al tău? Dacă ai nevoie de doctor, du-te la un japonez.

— În Angelina nu există doctor japonez, ar trebui să ştiţi, domnule Wood.

— Şi ce, e vina mea?

— Nu, dar aţi făcut un jurământ, nu-i aşa, aţi promis că veţi avea grijă de cei bolnavi.

— N-am a-ţi da ţie socoteală, fetiţo. Mai bine te duci înapoi acasă şi mai înveţi cum să te porţi.

— V-aţi călcat cuvântul, domnule Wood. Mama mea nu şi-a încălcat cuvântul niciodată în viaţa ei. Nu prea se cade din partea unui doctor, nu credeţi?

Se întoarce acasă pe jos, fără să ia seama la burniţa care bate pieziş, îi pătrunde prin haină şi îi udă părul de pare negru, ca al mamei. La un moment dat se opreşte la marginea drumului să vomite un lichid subţire, incolor. Se gândeşte că a mai dat o bătălie, că vor mai veni şi altele, oare se va obişnui? Poate că domnul Beck avea dreptate, poate că ar trebui să plece din oraş împreună cu mama ei. Oricum, oraşul le-a izgonit deja, după cât se vede.

A doua zi dimineaţă, când se duce să hrănească păsările, găseşte o pungă de hârtie proptită de gardul de plasă. Două punguţe de orez, un săculeţ cu făină, două lămâi şi un pacheţel de ceai.

„Mai aduc ceva când pot.” Cuvintele scrise cu creionul abia se văd pe punga de hârtie.

Elena venise noaptea, când Hal dormea. Satomi se aşază pe pământ şi plânge în hohote.

— Îmi pare rău că am pierdut Crăciunul, spune Tamura. Ştiu că-ţi place foarte tare.

— Nu mi-a plăcut niciodată, mamă. Niciodată, ştii foarte bine.

Nu e adevărat. Cu toate că tatăl ei lua în derâdere Crăciunul, ei îi păruse dintotdeauna un moment magic. Lily îi aducea un mic dar – ceva dulce şi o felicitare făcută de mână –, iar domnul Beck cumpăra o pungă mare de alune în coajă şi le aducea la oră. Vitrina magazinului universal era împodobită cu zăpadă artificială şi deasupra uşii era aşezată o tăbliţă împodobită cu beteală pe care scria „Sărbători fericite”. Satomi era fermecată.

— Când eram copil, povesteşte Tamura, chiar dacă noi nu eram creştini, îmi plăceau luminile aprinse de-a lungul bulevardului Nuuana. Crezi că le-au aprins şi anul ăsta, în ciuda celor întâmplate?

— Ne-am putea duce să vedem. Am putea merge la mormântul tatei şi poate că i-am face o vizită şi mamei tale. Doar avem bani la bancă. Hai să facem ceva cu ei, mamă. Hai să mergem.

— Nu, nu se cuvine. N-am să mă mai întorc niciodată în Hawaii. Tatăl tău s-ar supăra dacă aş încălca înţelegerea noastră. N-am nevoie de un mormânt ca să-l găsesc. E în câmpuri, în lumina lumânării şi în tine. Şi în niciun caz n-aş putea suporta să-i văd numele acolo, printre morţi.

— Ştiu, ştiu, înţeleg, zice Satomi, deşi nu e adevărat.

De ce n-ar vrea mama ei să vadă mormântul tatălui? De ce să nu vrea să spargă cochilia în care trăiesc?

— Să ţi-l aduc pe preotul budist, mamă? Sunt sigură că are să vină dacă îl chemăm şi s-ar putea să-ţi facă bine.

Tamura clatină din cap.

— Nu-l cunosc, Satomi. Şi, oricum, nu mai am nicio fărâmă de credinţă în mine, n-ar avea niciun rost.

Adunarea

La trei luni după moartea lui Aaron, domnul Stedall, pe care îl asociază acum, fără să vrea, doar cu veştile rele, aduce ordinul de evacuare a casei.

— Nu e vina mea, spune cu o figură îngrijorată. Nu trageţi în mesager.

— Ce mai e şi acum, domnule Stedall? întreabă Satomi.

— Nu e de bine, nu e deloc de bine, din păcate.

— Dar când a fost bine?

— În noiembrie ‘41, zic eu.

Avizul intitulat „Instrucţiuni pentru toate persoanele de origine japoneză, emigranţi sau rezidenţi” este emis de o autoritate numită Administraţia Controlului Civil.

— Eu, unul, n-am mai auzit de asta, spune domnul Stedall.

A adus hârtia din proprie iniţiativă, ştiind că mama şi fiica nu vor veni în oraş, unde avizul este afişat pe stâlpi şi la intrarea în magazine, acolo unde să-l poată vedea toată lumea. Mai bine să ştie, ca să aibă timp să se pregătească. Pentru cât de plăpândă e, doamna Baker a suferit destul.

Au la dispoziţie patru zile ca să plece, patru zile ca să-şi părăsească ferma, să renunţe la viaţa de până acum Nici nu e de mirare că domnul Stedall se simte prost

aducând o astfel de veste. Nici nu e de mirare că tremură de abia se ţine pe bicicletă când pleacă.

Împreună cu ceilalţi japonezi, urmează să fie trimise într-un lagăr de detenţie şi trebuie să se prezinte într-o zi anume la locul de adunare din Angelina, care se dovedeşte a fi o staţie de autobuz, rebotezată în grabă, staţia aflată în faţa fabricii de conserve de piersici, pe drumul spre Vest.

Prin Ordinul Executiv 9066, Franklin Roosevelt cere ca toţi cei de origine japoneză şi cei care au sânge japonez să fie excluşi de pe întreaga coastă a Pacificului. Asta înseamnă toată California şi cea mai mare parte a statelor Oregon şi Washington. Înseamnă toţi rezidenţii japonezi din Angelina şi înseamnă Tamura şi Satomi.

Satomi îi citeşte ordinul Tamurei. Mâinile îi tremură, cuvintele îi joacă în faţa ochilor şi e nevoită să o ia de la capăt. Tamura stă dreaptă pe scaun, fără să facă o mişcare. Formulările oficiale o pun în încurcătură. Nu, nu poate fi adevărat. Ori Satomi n-a ştiut ce cuvinte să accentueze, ori ea n-a auzit bine. Ce înseamnă rezident, dacă nu cetăţean american?

— Eşti sigură că aşa spune? Cum se poate aşa ceva?

— Aşa spune, dar am să mai citesc o dată, mai rar, ca să fim sigure.

Când termină, Tamura se ridică şi spune încet:

— Da, chiar aşa spune.

— Cum ne poate da omul ăsta afară din casa noastră, mamă? N-are niciun drept, în America nu se face aşa ceva.

— E preşedintele Statelor Unite. Noi nu suntem nimic pentru el.

— Tata l-a votat, nu-i aşa? Pesemne că avea încredere în el.

Vestea e atât de năucitoare, că mintea lor nu o poate cuprinde încă. Pe de altă parte, cumplita certitudine că n-au nicio scăpare le aduce în pragul isteriei. E pe cale să li se întâmple ceva monstruos, ceva fără niciun sens, un lucru oribil pe care nu le stă în putere să-l împiedice.

Apoi vin întrebările, fiecare dând naştere alteia, şi toate fără răspuns.

— Unde o să ne trimită?

— Ce-o să ne facă?

— Cum o să ne întreţinem?

— Ce se va alege de fermă?

— Trebuie să rămânem împreună, orice-ar fi, zice Satomi. Nu trebuie să-i lăsăm să ne despartă.

— Nu, nu trebuie să ne despărţim, repetă Tamura, dar în suflet i s-a strecurat deja teama nemărturisită că până şi vieţile lor ar putea fi în primejdie.

În panica greu de controlat care pune stăpânire pe ele nu mai văd ce rost are să lucreze pământul; le vine greu până şi să gătească. Se învârtesc de colo-colo, încercând să absoarbă şocul veştii primite. Văzându-se parcă prin ochii altcuiva, lui Satomi i se pare că se rotesc în cerc, chiar aşa, aproape că se învârt pe loc, spune în sinea ei. Amurgul le găseşte stoarse de puteri. Incapabile să se mai mişte, aşteaptă o catastrofă: să li se spargă gheaţa sub picioare ori să fie înghiţite de un val uriaş.

De dormit nici nu poate fi vorba. Satomi se duce în patul mamei, stau de vorbă şi se ţin în braţe până când se crapă de ziuă şi simt nevoia să bea cafea.

— Cum o să facem cafea la centrul ăla de detenţie? întreabă Tamura.

— Nu ştiu, mamă. Nu ştiu toate răspunsurile. Poate că o să facă cineva cafea pentru noi.

O priveşte pe Tamura cum se plimbă prin casa curată şi ordonată, cum atinge fiecare mobilă ca şi cum şi-ar lua rămas-bun de la un vechi prieten. O priveşte cum mângâie perdelele şi încuie cufărul cu albituri, cum dă jos vesela de porţelan din dulapul mare pe care i l-a făcut Aaron.

Văzând durerea mamei, se hotărăşte să nu iubească niciodată prea mult casa în care locuieşte, să nu dea niciodată voie unei clădiri să o prindă în mreaja ei. Şi totuşi ameninţarea evacuării îi trezeşte un fel de afecţiune

pentru casa lor, un sentiment necunoscut ei până atunci.

După câteva zile ceaţa din mintea ei se limpezeşte şi, în timp ce se plimbă prin curtea fermei, amintirile o năpădesc. Îşi aduce aminte cum o săruta Artie în spatele magaziei de lemne, băgându-i limba în gură ca să simtă gustul limonadei pe care o băuse, dulce şi acrişor în acelaşi timp. La fel de clar îşi aduce aminte de vocea lui, ca şi când ar sta alături de ea şi i-ar tot repeta: „Nu mă mai întărâta degeaba, Sati. Nu-mi place să râzi de mine”.

În magazia cu lăzi se opreşte într-o rază de lumină şi îşi aminteşte cum, îngrozită, privise într-o zi printre degete la tatăl ei, care luase cu blândeţe cei cinci pisoi superbi, fătaţi în spatele stivei de lăzi, şi îi înecase unul după altul.

— Într-o fermă nu e nevoie de mai mult de două pisici, spusese, de parcă ar fi vorbit de lopeţi sau furci.

Siguranţa tatălui îi părea acum un lucru minunat, care le păzea şi le apăra de rele.

Şi câţi ani avea când îi urmărise pe furiş pe părinţii ei? Treisprezece, da, avea treisprezece ani şi era convinsă că e adult. Îşi aduce aminte de parc-ar fi fost ieri linia feciorelnică a spatelui mamei, mâinile tatei, late şi înăsprite de muncă, camera învăluită într-o lumină magică. Pe vremea aceea Tamura era fericită. Oare va mai fi vreodată?

Îşi dă seama că, oriunde ar duce-o viaţa, casa asta e singurul cămin pe care l-a avut vreodată şi că toate amintirile ei din copilărie vor avea de-acum încolo o parte de durere. Ordinul 9066 va deveni o piatră de hotar în viaţa ei şi de acum înainte îi va fi greu să mai spună că e americancă.

Citesc încă o dată, poticnindu-se, lista de instrucţiuni care însoţeşte avizul. Trebuie să ia cu ele doar acele bunuri pe care le pot căra singure. Să aducă farfurii de metal smălţuit, tacâmuri şi aşternuturi. Nu au voie să aducă mâncare sau aparate de fotografiat. Radiourile sunt interzise, la fel şi alcoolul. Trebuie să se prezinte la ora

zece dimineaţa. Să nu întârzie.

Tamura se apucă să umple o mică valiză, singura pe care o au, pe când Satomi ia o raniţă care stă de obicei atârnată în spatele uşii din bucătărie, plină cu cartofi.

Satomi nu vrea să ia decât câteva haine şi pătura indiană cu care acoperă patul, aşa că Tamura umple raniţa cu lucruri care îi amintesc de Aaron. Ajunge să pună în sac până şi haine şi pantofi de-ai lui, o bucată de săpun pentru bărbierit şi vechea lui punguţă de tutun. Satomi încearcă în zadar s-o convingă să renunţe.

— Vreau să-i simt mirosul, vreau să-i simt mirosul, spune Tamura plângând. Şi apoi, dacă nu le iau, ce se va întâmpla cu ele?

— Ce se va întâmpla cu tot ce rămâne aici? Ia doar lucrurile tale, mamă, lucrurile de care ai nevoie.

Cu durere în suflet vede cum Tamura umple raniţa şi ascunde la fund ultimul săculeţ de orez pe care îl mai au. Văzându-l, i se face ruşine. Sunt refugiate acum şi vor fi mânate ca o turmă de vite prin propria ţară, până cine ştie unde.

Elena vine pe furiş, pe câmp, ţinându-se aproape de liziera pădurii, ca să n-o vadă bărbatu-său.

— Am auzit că s-ar putea să facă percheziţie în casă, le spune. Ar trebui să ardeţi orice lucru care vă poate incrimina. Veţi avea oricum destul de suferit. La ce să mai daţi de vreun necaz?

— N-avem niciun lucru care să ne incrimineze, Elena. Ce să avem?

— Ştiu şi eu, Tamura? Orice ar putea dovedi că aveţi o legătură cu Japonia, îmi închipui. Fotografii, lucruri de felul ăsta.

— Fotografii? A, da, fotografii, spune Tamura descumpănită.

O apucă pe Elena de mână, cu lacrimii în ochi.

— Eşti o prietenă adevărată, îi spune. N-o să te uităm.

— Viaţa e şi-aşa îndeajuns de grea, spune Elena izbucnind şi ea în plâns. Ar putea să ne lase în pace, să trăim cum putem. Nu meriţi aşa ceva, Tamura. Sati, să ai grijă de mama ta.

O urmăresc din ochi până când ajunge la jumătatea drumului. Fuge printre copaci, intrând şi ieşind din pădure, chiar la marginea câmpului. O privesc şi ar vrea să-i dea putere să fugă mai iute. Dacă o prinde Hal, ele n-o să mai fie aici să-i oblojească rănile.

Tamura iese în curte şi aprinde un foc mic din beţe şi iarbă uscată. Ia cartea de basme japoneze care îi plăcuseră atât de mult lui Satomi când era mică, apoi fotografia mamei stând în faţa prăvăliei tatălui ei, fotografie pe care o ţinuse ascunsă de Aaron, şi le pune pe foc.

— Cred că le-ar plăcea să ne dăm noi însene foc, spune.

În ziua dinaintea plecării îşi iau inima în dinţi şi merg la bancă să scoată banii din contul fermei, dar află că acesta a fost blocat. Funcţionarul, politicos dar plin de el fiindcă poate spune nu, le anunţă că toţi japonezii sunt în aceeaşi situaţie.

— Astea sunt regulile, doamnă Baker, spune fără să o privească pe Satomi. Probabil că e doar o măsură temporară.

— Ha! Şi cine a făcut regulile astea? se strâmbă Satomi.

— Guvernul, doamnă Baker, răspunde funcţionarul tot fără să se uite la Satomi. Suntem cu toţii obligaţi să dăm ascultare guvernului.

Când se întorc la camion, năucite de vestea primită, simt cum oboseala se transformă în resemnare. Au început să se obişnuiască să accepte. Dar chiar şi aşa, Tamura e prea tulburată ca să poată conduce. Încearcă, dar abia ţine volanul şi iese în mijlocul drumului, speriind şoferii care vin din sensul opus.

— Trebuie să luăm benzină, Satomi, spune cu voce

gâtuită, înghiţindu-şi lacrimile. Doar atât cât să ajungem acasă, n-avem de ce să luăm mai multă. Intrăm în benzinărie şi pe urmă conduci tu până acasă. Cui îi mai pasă acum dacă încălcăm regulile?

La benzinărie, un anunţ care spune „NU SERVIM JAPONEZI” o readuce pe Satomi cu picioarele pe pământ.

— Totdeauna am cumpărat benzină de aici, spune Tamura clătinând din cap fără să-i vină să creadă. Mi-aduc aminte că, imediat după ce au deschis, erau bucuroşi să cumpărăm de la ei. Cum se pot purta aşa cu noi acum?

— Fiindcă sunt tâmpiţi, mamă. Nişte tâmpiţi cu creiere de pasăre, de-aia.

— Hai să mergem, Satomi, n-are nicio importanţă. Noi suntem tot ce-am fost, ei s-au schimbat.

— Ba are, şi ei ar trebui să afle.

Tamura opreşte lângă pompă, cu inima strânsă. Satomi ţine mâna pe claxon până când câinele, legat în lanţ, se pune pe lătrat.

— Nu mai servim japonezi, o anunţă băiatul pe care îl ştie de la şcoală, roşu la faţă. Încercaţi în altă parte.

— Cine te crezi, să-mi spui mie aşa ceva, Kenny Buchan? strigă Satomi şi coboară din camion oprindu-se în faţa lui.

E aşa de pornită că abia se abţine să nu-l pocnească. Tamura se trage pe scaunul pasagerului şi strigă la ea să renunţe.

— Tatăl meu a murit apărând ţara asta, apărându-te pe tine, spune Satomi şi îl împunge cu degetul în piept, făcându-l să se clatine pe picioare. Nu meriţi.

Băiatul ridică din umeri şi face un pas înapoi. Ştie că Satomi Baker e în stare să-i tragă un pumn, dar nu poţi bate o fată, nici măcar o japoneză, nici măcar dacă îţi trage una.

— Poţi să spui orice, noi nu dăm benzină japonezilor.

Pândeşte orice mişcare a ei, gata să se ferească.

Uitându-se la mutra lui de idiot, la părul lins, tăiat

chiar deasupra urechilor şi la salopeta lălâie, pe Satomi o pufneşte râsul.

— Linişteşte-te, Kenny, îi zice. Nu meriţi să-mi pun mintea cu tine.

Se aşază la volan, dă geamul jos şi strigă după el:

— Eşti un papă-lapte care se ţine de fustele mamei.

La cam jumătate de kilometru de fermă rămân fără benzină. Lasă camionul pe drumul cu un singur sens şi se întorc acasă în tăcere.

În după-amiaza aceea, Tom Myers, un individ cu aer servil, cu ochi mici şi creier pe măsură, vine la fermă într-un camion. Are două, dar acesta e cel mare.

— V-am văzut camioneta ceva mai încolo, zice. Am fost nevoiţi s-o împingem în şanţ ca să putem trece.

— Am rămas fără benzină, domnule Myers, îi explică Tamura. Îmi pare rău că v-am încurcat.

— Nicio problemă. Am venit să vă ajut, doamnă Baker. Vă dau douăzeci de dolari pentru ce aveţi prin casă şi treizeci pentru camionetă. Mai mult nu vă dă nimeni.

— Nu cred, domnule Myers, nu avem de gând să vindem nimic.

— Sunt bani peşin, doamnă Baker, şi pun pariu că v-ar prinde bine nişte bani. Oricum, nimic din ce-i aici nu vă mai face trebuinţă acum. Cine ştie dacă vă veţi mai întoarce vreodată?

— Asta nu vă pot spune, domnule Myers, fiindcă nici măcar nu ştiu unde vom merge. Ceea ce ştiu e că nu vindem nimic.

— Ei, dacă aşa vreţi, e alegerea dumneavoastră… nu cea mai bună, dar asta e. Măcar lăsaţi-mă să vă scap de camioneta aia veche. Dacă rămâne acolo o să ruginească, iar benzină n-o să mai găsiţi p-aici multă vreme.

— Cum v-am spus, domnule Myers, nu vindem nimic.

— E o nesăbuinţă, doamnă Baker. Anunţaţi-mă dacă vă răzgândiţi.

Zâmbeşte arătându-şi dinţii ciobiţi şi pleacă ţanţoş

spre camion.

— O să vi-l fure, să ştiţi. Puteţi fi sigură.

— Doar nişte tâlhari, domnule Myers. Doar nişte oameni de nimic.

Un muşchi se zbate pe fruntea Tamurei, dar ea stă dreaptă, cu capul sus. Ţine mult să nu plângă în faţa lui Tom Myers.

Satomi o ia de după umerii înguşti şi o strânge lângă ea. Niciodată nu şi-a iubit mai mult mama.

— Tatăl tău spunea întotdeauna că Tom Myers e aşa de lacom, că ar mânca tot pământul dacă ar putea.

Iar Satomi înţelege un lucru minunat, şi anume că, oricine ar fi învingător, indivizii de teapa lui Tom Myers nu vor ajunge nici la degetul mic al mamei ei.

Ziua hotărâtă vine, oricât şi-ar dori ele s-o poată amâna. Înainte să se lumineze burează puţin, apoi, când răsare soarele, arcul curcubeului se ridică deasupra casei.

— Înainte credeam că ne aduce binecuvântarea, că e un semn magic, zice Tamura. Ce nesocotită eram!

Parcă ieri a adus domnul Stedall avizul. Cele patru zile s-au topit într-una singură. Satomi n-ar şti să spună ce-au făcut în acest timp. N-ar fi trebuit până acum să tragă obloanele, să încuie magaziile şi să verifice capcanele de şobolani? Au nevoie de mai mult timp, mult mai mult.

Tamura face patul şi, mai degrabă dintr-un simţ al proprietăţii decât din obişnuinţă, întinde bine cearşafurile şi netezeşte cuvertura.

— Vezi să faci ordine în cameră, strigă de la capătul coridorului cu voce subţire, gata să se înece.

— Ce rost mai are? Cui îi pasă?

— Doar nouă, cred. Dar avem mândria noastră.

Ca să-i facă pe plac Tamurei, Satomi înfoaie perna, îndreaptă cearşafurile şi cam atât. Patul pare gol acum, lipsit de culorile vii ale păturii indiene, care se află acum în raniţă, înfăşurată peste sculele lui Aaron. A pus oglinda cu scoici, manualele de şcoală, cartea *Micuţele doamne*

primită de la domnul Beck şi colierul din seminţe de dovleac pe care i l-a făcut Lily într-o cutie de lemn pe care a băgat-o sub pat şi a împins-o până la perete. S-a simţit un pic mai bine după aceea, parcă ştia că are să se întoarcă.

— De astea precis nu mai avem nevoie, spune şi face ghemotoc jachetele din pânză de sac, după care le aruncă la gunoi.

Din coş se ridică un praf alb, înecăcios. Mirosul e mai rău decât cel de naftalină, mai rău ca orice. Mai sunt şi lucruri cărora nu le va duce dorul.

Tamurei nu-i place risipa.

— Nu arunca prea multe, o sfătuieşte. Odată ce vor afla că eşti numai pe jumătate japoneză s-ar putea să-ţi dea voie să te întorci acasă.

— Nu mai ţii minte cum scria, mamă?

— Nu, în vârtejul ăsta nu mai ţin minte tot.

— Zicea că o singură picătură de sânge japonez e suficientă. O singură picătură, mamă!

— Picătura de la mine, spune Tamura încet.

— Tata ar fi zis că e partea cea mai bună şi eu sunt de acord cu el. În orice caz, nu contează ce scria, puţin îmi pasă dacă e o picătură sau o sută, eu n-am să plec niciodată de lângă tine.

A aruncat ultimul număr din *Los Angeles Times* ca să nu-l vadă Tamura. Se vorbea acolo cu satisfacţie nedisimulată despre ordinul de detenţie, iar comunitatea japoneză era taxată drept duşman, cu precizarea că „o viperă rămâne o viperă, oriunde ar fi ieşit din ou”.

Încearcă să se bucure de ultimul mic dejun luat acasă. Cine ştie când vor mai mânca din nou? Omletă pentru Tamura şi două ouă ochiuri pentru Satomi. Însă niciuna din ele nu prea are poftă de mâncare.

— Îţi vine să crezi, mamă, cinci ouă azi dimineaţă?

— Un dar de despărţire, se sileşte Tamura să zâmbească.

În dimineaţa aceea se dusese în picioarele goale pe

pământul umed până la coteţul găinilor şi strânsese ouăle calde din cuibare.

— Bravo, le spusese. Ce ouă frumoase aţi făcut.

Îi venea să se aşeze alături de găinile care cotcodăceau, să se afunde în paiele călduţe, să uite de câinoşenia lumii.

Ia un sac de grăunţe din care s-au înfruptat şobolanii şi face o dâră de boabe până la jumătatea drumului către casa soţilor Kaplan.

— Uş, uş, le goneşte. De acum n-am să vă mai fur ouăle.

— O să urmeze dâra de boabe când li s-o face foame, îi spune lui Satomi. Elena o să aibă grijă de ele. Cât despre pisici, vor trebui să-şi poarte singure de grijă. E o cruzime din partea noastră, însă ce putem face?

— Pisicile ştiu să se descurce, mamă. O să adopte o altă familie, fără nicio îndoială.

— Dar noi, ce crezi, ne vom descurca?

Conştientă că răspunsul ei ar putea să distrugă şi ultimele rămăşiţe de optimism ale Tamurei, îi spune:

— Păi cum să nu?

Apoi, ştiind că, ori de câte ori are un necaz, Tamura bea ceai, pune la fiert apa şi pregăteşte pentru fiecare din ele o ceaşcă de ceai verde, cum îi place mamei. În timp ce beau ceaiul, doi bărbaţi în costume negre intră în casă fără să bată. Lasă uşa din faţă deschisă aşa că, din cauza curentului, se trânteşte uşa cea din spate.

— Anchetatori federali, doamnă Baker, spune unul dintre ei, care e chel.

— N-ar fi trebuit să bateţi la uşă, să ne arătaţi o legitimaţie sau aşa ceva? întreabă Satomi tulburată.

— E doar o inspecţie, n-aveţi de ce să vă faceţi griji, totul e legal şi pe faţă.

Bărbaţii încep percheziţia. Răstoarnă sertarele pe podea, răvăşesc dulapurile, trag cearşafurile de pe paturile abia făcute ca să uite sub saltele.

— Asta ce-i? întreabă cel mai antipatic dintre ei, ridicând cutia pe care Satomi credea că a ascuns-o bine.

— Sunt lucruri de aruncat, le puteţi lua dacă vreţi, răspunde cu obrajii arzând de ruşine.

— Dacă ne spuneţi ce căutaţi, poate vă ajutăm să găsiţi, spune Tamura care s-a ghemuit pe podea ca să adune lucrurile vărsate din sertare.

— Aveţi arme în casă, doamnă?

— Una.

Arată cu capul spre carabina lui Aaron, proptită într-un colţ.

— Mergea la vânătoare, soţul dumneavoastră?

— Doar atât cât să gonească ciorile de pe câmp şi vulpile de la coteţe.

— Deocamdată se confiscă.

Tamura îl priveşte cum ia arma şi îşi plimbă palma de-a lungul ţevii lucioase, cu o expresie admirativă. Este puşca lui Aaron şi ei îi face rău să o vadă în mâinile altui bărbat.

— E nevoie să vedem registrele firmei şi testamentul, spune punând puşca pe masă. Îmi închipui că soţul a lăsat un testament?

— N-a lăsat, pentru că nu se aştepta să moară atât de tânăr, înţelegeţi? spune Tamura cu aceeaşi voce cu care îl refuzase pe Tom Myers.

— Unde vă ţineţi cuţitele, doamnă Baker?

Arată cu degetul sertarul mesei din bucătărie şi chelul, care nu-şi poate lua ochii de la Satomi, îl deschide şi scoate un cuţit lung, de tăiat carnea.

— Arată-mi unde ţineţi seminţele, sacii cu grăunţe şi celelalte, drăguţă, spune împingând-o pe Satomi spre uşă.

— Nu mă împinge, protestează Satomi scuturându-i mâna de pe braţul ei.

În hambar spintecă toţi sacii cu cuţitul. Îngrăşămintele şi grăunţele pentru găini se împrăştie pe jos.

— Nu-i nimic în saci. Bănuiam, da’ nu poţi fi niciodată sigur, fetiţo, nu poţi fi niciodată sigur.

— Cred c-ai să măturі mizeria? zice Satomi ridicând din sprâncene şi dându-şi o şuviţă de păr după ureche.

— Nu, drăguţă, nu e treaba mea. Ai o furcă pe-aici?

Ia furca lui Aaron din rastel şi îi face semn să-l urmeze afară, în curte.

— Mai bine să facem treaba până la capăt, zice scormonind prin grămada de compost, de unde încep să iasă viermi.

Se întorc în casă şi Satomi se aşază lângă scaunul pe care s-a prăbuşit Tamura.

— Nu-i nimic, mamă, încearcă să o liniştească. O să fie totul bine.

— Îmi pare rău, doamnă Baker, dar va trebui să confiscăm radioul şi binoclul. Le veţi primi înapoi când se termină războiul. Totul e după lege.

— Aşa ne tot repetaţi, zice Satomi.

— Drăguţă fată, chiar drăguţă, nu? vorbeşte chelul fără să se adreseze nimănui anume. Nu pune la suflet, scumpo. Nu-ţi face griji, doar suntem în America.

— Mda, suntem în America, chiar aşa, încuviinţează Satomi.

— N-ai de ce să fii aşa supărăcioasă, fetiţo. Dacă stau să mă gândesc, nu noi am bombardat Japonia, aşa-i?

— Putem pleca? întreabă ea. Doar nu aveţi nevoie de noi aici ca să vă faceţi treaba.

De teamă vrea să facă pipi, dar nici în ruptul capului n-ar întreba pe vreunul din cei doi dacă poate să meargă la baie în propria casă.

Ajunse la drum, se întorc să mai arunce o privire la casă şi îl văd pe unul din bărbaţi cum prinde pe uşă o tăbliţă pe care scrie „De închiriat”. Se mai uită o ultimă oară în cutia de scrisori şi găsesc un bileţel nesemnat scris cu creionul pe o etichetă de la un sac de grăunţe. „Noroc.”

O clipă îşi închipuie că e de la Lily, dar îndată îşi dă

seama că e o prostie. Sigur că nu e de la Lily. Cum de şi-a putut închipui aşa ceva, chiar şi preţ de o clipă? Lily nu mai vrea să ştie de ea. Precis că a adăugat o regulă nouă pe lista ei. Nimic nu-i mai rău ca un japonez american.

— E de la Elena, spune Tamura. Cred că n-a semnat de teamă. Ferma lor e luată cu chirie. Nu e momentul potrivit să ne ia partea, nu crezi?

Tamura s-a îmbrăcat cu ce are mai bun, ca şi cum s-ar duce într-un loc simandicos. Şi-a pus rochia cu flori albastre ca să facă impresie şi o tocă de fetru, ca să-şi facă curaj. Bagă biletul în geanta de imitaţie de piele şi o închide oftând.

— Încă mai sunt oameni cumsecade pe lume, Satomi, spune. Oameni cu suflet, ca Elena.

Din când în când, Tamura se opreşte şi pune jos valiza grea, pe care abia o cară. De fiecare dată când se opresc, Satomi rămâne pe loc încă multă vreme după ce Tamura şi-a tras sufletul, de parcă n-a mai văzut drumul până acum, n-a mai respirat parfumul dulce al pinilor, n-a mai observat pâlcurile de papură sau smocurile de usturoi sălbatic ce cresc peste tot. Se întreabă în treacăt dacă acolo unde vor merge cresc pini. Se ascunde în spatele unui rug de mure ca să facă pipi şi se gândeşte că, asemenea unui câine, îşi marchează teritoriul.

— Dă-mi mie valiza, mamă. Pot să le duc pe amândouă.

Ca şi Tamura, s-a îmbrăcat cu ce are mai bun. Rochia albă de duminică şi pe deasupra o jachetă ecosez de lână, care a fost a Tamurei. Pantofii, pe care i-a primit cadou când a împlinit cincisprezece ani, au tocuri de două degete care îi subţiază pulpele şi îi dau un aer de femeie tânără. Alături de ea, Tamura pare scundă. Satomi înşfacă repede valiza, ca nu cumva mama ei să vadă cât de speriată este. Odată cu ferma, odată cu Lily şi Artie, cu toate celelalte, îşi lasă în urmă şi copilăria.

Tamura n-a scăpat încă de gripa care a doborât-o de

Crăciun şi care, pe cât se vede, i-a tăiat definitiv pofta de mâncare. Încă mai e palidă şi a slăbit foarte mult. Părul ei, altădată negru, e vârstat cu şuviţe argintii. Până şi buzele şi-au pierdut culoarea. Cu toate că mama ei se mai înviorează câteodată, Satomi ştie că e la pământ şi se teme să n-o ia razna. A mai citit despre cazuri de astea, când unele femei şi-au pierdut minţile de durere.

Nu se aşteptau la nimic bun – cum s-ar fi putut aştepta? —, dar nici nu erau pregătite pentru ce au găsit la locul de convocare.

— Ce caută aici soldaţii cu puşti? întreabă Tamura tulburată; nu se aşteaptă să primească un răspuns, dar simte nevoia să dea glas frământării care a cuprins-o.

Staţia de autobuz e plină de familii japoneze. Toţi sunt îmbrăcaţi, la fel ca ele, cu ce au mai bun. Bătrânii, aşezaţi pe valize, privesc năuciţi în jur. Câteva femei în vârstă stau îngrămădite în jurul preotului budist, care ţine strâns mătăniile la piept. Arată îmbătrânit şi obosit, prea buimăcit el însuşi ca să le poată fi de vreun ajutor celorlalţi. Copiii se joacă în praf, la picioarele mamelor. Sunt cuminţi, se joacă în tăcere, ca şi cum ar simţi că nu e momentul să se zbenguie. Un copil care s-a pierdut de mama lui se agaţă de poala rochiei lui Satomi. Fetiţa are prinsă de haină o bucată de hârtie cât palma, pe care e scris un număr cu cerneală neagră.

— Unde e mămica ta? o întreabă Satomi în japoneză şi zâmbeşte ca să n-o sperie.

Copilul începe să plângă, sucind poala rochiei lui Satomi în pumn, bătând din picioare.

Satomi lasă jos valiza şi raniţa şi ia fetiţa în braţe legănând-o cu o mână. Cu cealaltă i-o ţine pe-a Tamurei, care tremură fără încetare.

— Nu-i nimic, mamă, suntem împreună, n-o să păţim nimic.

În sinea ei abia se abţine să n-o rupă la fugă. Niciodată nu şi-a dorit cu atâta putere să alerge cât o ţin

picioarele, să se afiinde în pădure, unde şoaptele blânde ale pinilor cenuşii îi vor aduce alinare, o vor purta înapoi în lumea pe care o cunoaşte.

O mamă înnebunită de spaimă vine să-şi ia copilul, furioasă şi uşurată totodată. Tamura a mai văzut-o, dar n-ar şti să spună unde. O salută politicos. Femeia pleacă repede, fără să răspundă.

— Ce bine că nu mai eşti copilaş, şopteşte Tamura privind îngrozită în jur. Cum o să aibă mamele astea grijă de copii dacă nu au un cămin?

Fără să-şi mărturisească una alteia, îşi dau seama în acelaşi timp că frica are miros, un amestec de sudoare, urină şi apă stătută.

— Staţi la rând acolo, le îndrumă un civil cu o banderolă pe braţ.

— Nu vorbiţi între voi, le ordonă un soldat îndeajuns de tânăr cât să fie băiatul Tamurei.

— De ce au puşti? întreabă Tamura din nou nădăjduind să capete un răspuns.

— Ca să nu încercăm să fugim, îmi închipui.

Un individ în costum le scoate afară din rând şi le pune să stea în spatele unui camion militar cu platformă.

— Cine sunteţi? Care vă e numele de familie? întreabă răstit.

— Numele nostru e Baker, răspunde Satomi, tot răstit.

— Arătaţi-mi care sunt membrii familiei voastre.

— Suntem doar noi două, mamă şi fiică, spune Tamura.

— Nu păreţi japoneze, spune uitându-se la Satomi, cu voce mai blândă de data asta.

— Poate că nu, dar eu sunt japoneză. Destul de japoneză ca să fiu aici, în orice caz.

— Unde e tatăl tău?

— A murit, răspunde privindu-l de sus. A murit în atacul de la Pearl Harbor.

Bărbatul tace, parcă face un efort să înţeleagă, dar nu zice nimic.

— Puneţi-vă bagajele aici, pe platformă. Deschideţi-le.

Are aerul unuia care ştie să fie dur şi privirea ochilor lui albaştri le îngheaţă. Cu toate că e un necunoscut, îşi dau seama că se simte bine în pielea lui.

— Ce sunt chestiile astea? protestează el trăgând afară un cleşte de-al lui Aaron din pătura indiană şi împrăştiindu-i cămăşile pe jos. Dacă sunteţi doar voi două, de ce aţi adus lucruri bărbăteşti?

Nu pare a fi genul de persoană care ar înţelege că Tamura avea nevoie „să respire mirosul soţului”, aşa că nici nu încearcă să-i dea vreo explicaţie.

Când găseşte orezul, pe faţă i se lăţeşte un rânjet cinic şi aruncă săculeţul în camion. Sacul se sparge şi boabele se împrăştie pe tabla platformei. Tamurei i se umplu ochii de lacrimi şi duce mâna la gât.

— Îmi pare rău, spune. Vedeţi, n-am ştiut…

— Vi s-a spus ce să aduceţi, a fost foarte clar.

Oftează şi dă ochii peste cap.

— Se confiscă. N-aveţi de gând să învăţaţi odată? Duceţi-vă şi staţi la rând acolo. O să vi se ia amprentele şi o să vi se dea un număr.

Când femeile ajung în dreptul toaletelor din staţia de autobuz, bărbaţii au fost deja scoşi din rând. Sub ochii lor, li se face percheziţie corporală în căutarea unor obiecte interzise – brice, cuţite şi alcool, despre care se zice că i-ar ajuta să se răscoale.

Staţia bine cunoscută lor, unde Satomi şi Lily au şterpelit adesea pahare de gheaţă din lada frigorifică de lângă automatul de sifon, a devenit de nerecunoscut. La tejgheaua chioşcului nu stă nimeni care să vândă Coca-Cola ori dulciuri şi nici nu se vede prin preajmă vreunul din şoferii care glumeau cu ele despre cum e să chiuleşti de la şcoală. La numai o milă de casă, au devenit rezidenţi

pe pământ american. Acum încep să înţeleagă cuvintele pe care nu le înţelegeau. Sunt cuvinte inventate de politicieni, cuvinte viclene, cuvinte de care să se poată folosi în interesul lor, cuvinte sub care să ascundă adevărul.

Au venit o mulţime de locuitori ca să-i vadă plecând. Unii îi huiduiesc, dar cei mai mulţi îi privesc cu milă. E şi domnul Beck acolo, alb la faţă ca hârtia. Privirea lui o caută pe Satomi în mulţime. Când dă cu ochii de ea strânge din buze şi din ochi, parcă săgetat de durere. Satomi nu s-ar mira prea tare dacă domnul Beck ar face un gest dramatic, ar scoate-o dintre ceilalţi, poate pretinzând că-şi vrea eleva înapoi. Dar el nu mişcă un deget, nici măcar ca să-şi şteargă lacrimile, pentru care nu poate da vina pe vânt, căci nu bate.

Satomi îl caută pe Artie, în schimb dă cu ochii de tatăl lui, domnul Goodwin, care ţine o pancartă pe care a scris de mână „Amintiţi-vă de Pearl Harbor”. Oriunde întorci ochii vezi acelaşi slogan. Pe timbre, pe etichetele de bagaje, pe cataramele curelelor şi insigne, ba chiar şi imprimat pe cornetele de îngheţată. Cum ar putea tocmai japonezii americani să uite de Pearl Harbor?

E trecut de patru când primesc cu toţii numere şi dosare de deţinuţi, dosare care, parcă anume ca să adauge o jignire suferinţei lor, au tipărit pe copertă îndemnul „Asiguraţi-vă un viitor liber cu obligaţiunile de stat”.

Satomi mototoleşte dosarul ei şi i-l dă mamei să-l pună în geantă.

— Ce idioţi, spune tare, speriind-o pe Tamura. Cum să cumpărăm obligaţiuni când ne-au furat banii?

Ţinându-se de mână, se alătură celor care urcă în autobuze. Mâna Tamurei e caldă, cu toate că ea tremură. Toţi cei din jur vorbesc japoneza, dar atât de repede, că Satomi nu înţelege mai nimic. E obişnuită cu vocea cântată a Tamurei şi vorba ei domoală. Furia o înăbuşă şi, neştiind cum să şi-o verse, îşi muşcă buzele şi mai face un pas înainte.

În autobuzul plin ochi sunt numai femei şi copii. Toate se pun pe văitat când li se spune să tragă jaluzelele.

— O să ne omoare bărbaţii, ţipă o femeie. Nu vor să vedem.

— Vai de mine, băiatul meu, se vaită o femeie deznădăjduită.

Copiii, speriaţi să-şi vadă mamele înfricoşate, încep să plângă şi ei, aşa că şoferul trebuie să ţipe ca să acopere vacarmul.

— Staţi jos. Bărbaţii vă aşteaptă la sosire. Jaluzelele sunt doar ca să nu vă bată soarele. Doar n-aveţi de gând să vă prăjiţi, nu?

O jumătate de oră mai târziu convoiul de autobuze iese încet din staţie şi porneşte în călătoria de trei sute de mile spre un loc de care cu toţii se tem.

În penumbra din autobuz Tamura îşi găseşte de lucru cu o bătrână oarbă pe care o ajută să se aşeze pe scaunul îngust din faţa ei. Îi pune femeii valijoara minusculă sub picioare, ca să stea mai confortabil.

— Sunt doamna Inada, se prezintă bătrâna. Îmi cer scuze dacă tusea mea vă deranjează. Am o boală de plămâni, dar am să fac tot posibilul să nu fac zgomot.

— Îmi pare bine să vă cunosc, doamnă Inada. Pe mine mă cheamă Tamura Baker.

— Ce nume frumos, Tamura. Ai un soţ sau un fiu rămas acolo?

— E cu mine fiica mea, Satomi. Soţul meu a murit.

— A, prin urmare suntem văduve amândouă. Dar cel puţin dumneata ai un copil. Al meu a murit, la fel ca tată-său.

— Nu e nimic de ruşine, ci doar un motiv de mâhnire, spune Tamura punându-i bătrânei jacheta sub cap, în chip de pernă şi mângâind-o uşor pe mână.

E prima oară că Satomi o aude pe mama ei recunoscând cu glas tare că Aaron e mort. Faptul că a spus că nu e nicio ruşine o mai liniştеşte.

— Încercaţi să dormiţi, doamnă Inada. Vă veţi simţi mai bine dacă aţipiţi puţin, o îndeamnă Tamura.

Bătrâna o apucă de braţ.

— N-ai să uiţi că sunt aici?

— Nu, o să am grijă de dumneavoastră.

Satomi ridică jaluzeaua şi lumina palidă a după-amiezii se adună în poala ei. Priveşte peisajul familiar cum se pierde în depărtare, priveşte câmpurile cultivate cu mazăre şi căpşuni şi zăreşte panoul pe care scrie „Inegalabila mazăre Cromer”.

Lipită de fereastra prăfuită, îşi ia în tăcere rămas-bun de la cimitir şi de la turnul de apă ruginit, la umbra căruia se adăpostise de atâtea ori. Îşi ia rămas-bun de la tufele de afine de la marginea locului de scăldat unde ea şi Artie se bălăceau în apa rece în zilele lungi de vară când nu-i împovăra nicio grijă, zile fierbinţi, de dorinţă şi inocenţă. Îşi ia rămas-bun de la toate lucrurile cunoscute, de care simte dintr-odată că o leagă o dragoste copleşitoare.

Lagăr de tranzit

Satomi sare jos din autobuz fără să mai pună piciorul pe trepte şi se întoarce ca s-o ajute pe doamna Inada să coboare.

— Valiza, ţipă bătrâna. Mi-am uitat valiza.

— Am luat-o eu, o linişteşte Tamura. Sunt chiar în spatele dumneavoastră.

Femeile se bucură să-şi regăsească bărbaţii. Soţii îşi mângâie soţiile, mamele îşi strâng fiii la piept. Pe de altă parte, sunt cu toţii înspăimântaţi când zăresc pista de

curse lăsată de multă vreme în paragină, când simt mirosul de putregai şi văd cu câtă răceală îi aşteaptă oficialităţile. Cine îşi închipuie că ar putea trăi într-un loc părăsit?

— E oribil. Un fel de grajd în care îngheţi de frig. Cum să pui oameni într-un astfel de loc? se întreabă Satomi privind în jur şi nevenindu-i să creadă.

În boxa care le-a fost repartizată, din tavan atârnă un singur bec, care aruncă o lumină chioară. Lângă perete sunt două paturi de campanie, fiecare cu o pătură atent împăturită la cap. Nimic altceva. Nici mobilă, nici ustensile de gătit.

Li se spune să formeze un rând şi să aştepte să li se dea un sac de pânză şi o măsură de fân ca să-şi facă saltele.

— Le iau eu, pentru noi şi doamna Inada, mamă, se oferă Satomi.

Când începe să se întunece, Tamura o ia pe doamna Inada în boxa lor.

— Trebuie să staţi cu noi, îi spune. O să avem grijă de dumneavoastră.

I se rupe inima de biata bătrână care nu se poate descurca fără ajutorul cuiva. Mai bine ea decât cineva complet necunoscut.

Satomi se întoarce după vreo oră cu saltelele improvizate. Stând la coadă ca să primească sacii, a văzut lucruri greu de închipuit: bărbaţi în toată firea plângând, femei privind în gol, adulţi care se supuneau ordinelor la fel ca nişte copii.

Doamna Inada se căzneşte să stea pe marginea de fier a patului în timp ce Satomi îi aranjează salteaua. Prin pereţii subţiri ajung până la ele văicărelile unui bătrân. Vorbeşte în japoneză şi glasul îi tremură de furie. Cineva care vorbeşte în engleză – fiica lui, bănuiesc ele – încearcă să-l facă să tacă.

— America o tot ţine una şi bună cu libertatea, strigă el dispreţuitor, însă n-a înţeles niciodată ce-i aia. Nu vor să

accepte că înseamnă şi dreptul de a fi diferit.

— Mai bine să nu facem politică, doctore, se aude o voce de bărbat dintr-o boxă alăturată. Avem şi-aşa destule necazuri.

— Lasă-l să vorbească, doar spune adevărul, strigă Satomi şi Tamura face „şşş”, ducând degetul la buze.

Satomi ar vrea să ştie dacă bătrânul e medic. I-ar părea bine să fie aşa, fiindcă Tamura nu arată bine deloc: ochii încercănaţi îi sunt afundaţi în orbite şi are obrajii îmbujoraţi de febră. Nici măcar nu s-a atins de pâinea pe care le-au dat-o când au coborât din autobuz.

— Ia un pic, măcar o îmbucătură, mamă, o îndeamnă, ferindu-se să arunce vreo privire la pereţii care au fost văruiţi în grabă, că peste tot au rămas lipite fire de paie şi chiar păianjeni care n-au mai apucat să fugă. Într-un colţ vede ieşind dintr-o grămadă de gunoi ceva asemănător cu o coadă de şoarece. De altfel, pe jos e plin de excremente de şoarece şi pete de var.

Întoarsă cu spatele la Tamura, Satomi îşi bagă pumnul în gură ca să nu geamă, înfige dinţii în încheietura degetelor până simte în gură gustul sărat al sângelui.

După miros, ai zice că e o mortăciune în şandramaua unde sunt cazaţi, ceva mai mare decât un şoarece – un şobolan poate. Trebuie să-şi ţină firea, să nu se lase doborâtă de frică; la urma urmei, trebuie să aibă grijă de Tamura. Însă, pentru moment cel puţin, Tamura pare să se simtă mai bine decât ea. Îi spune ceva în şoaptă doamnei Inada şi o acoperă blând cu pătura cazonă.

— O să vă fie mai bine, doamnă Inada, repetă cu voce blajină. Mâine o să puteţi sta la soare. La lumina lui orice e mai uşor de suportat.

Norocul doamnei Inada că e oarbă, îşi zice Satomi. Aşa nu poate vedea mizeria din jur şi nu i se face scârbă.

— Să ne întindem una cu capul la picioarele celeilalte, mamă, zice uitându-se la patul îngust. Cred că încăpem mai bine aşa.

Îşi scot doar pantofii şi se întind pe saltea îmbrăcate. Satomi trage peste ele cuvertura indiană care mai păstrează încă mirosul de acasă. Stă de veghe până ce Tamura adoarme. Cum de li s-a întâmplat grozăvia asta? Doar sunt în America şi ele sunt americance.

E atât de obosită încât nu poate adormi, aşa că ascultă zgomotele din lagăr: tusea spartă a doamnei Inada, glasurile străine, plânsetul copilaşilor. Amărăciunea se lasă peste ea, grea ca o povară pe care mai că ar putea-o atinge cu mâna.

În noaptea aceea, ca şi în nopţile următoare, se trezesc îngheţate din visele rele care le-au bântuit. Lumina zorilor pătrunde până la ele prin găurile din pereţi. Coşmarurile Tamurei sunt aceleaşi de o lună, de când a murit Aaron: se visează căzând, prăbuşindu-se în marea întunecată, mistuită de flăcări negre. Satomi visează că aleargă din răsputeri, urmărită cu înverşunare de un animal de pradă.

Istovite, înfrânte, se învârt fără rost de colo-colo, încercând să-şi găsească un mod de a trăi, lucru imposibil de vreme ce nu au nici cele mai banale ustensile, nici măcar o plită pe care să fiarbă cafea, un scaun pe care să stea. N-au teme de făcut, nici pământ de cultivat, doar cozi la care aşteaptă: să li se dea mâncare, să meargă la toaletă, să intre la duş.

— Cam asta facem toată ziua – stăm la cozi, spune Tamura. Slavă Domnului că tatăl tău nu e aici. Răbdarea îi era străină.

— Te duc mai în faţă, mamă, îi zice Satomi în a treia zi când stau la coadă ca să intre în latrinele împuţite. Aşa e corect. Eşti prea bolnavă ca să stai ore întregi în picioare.

Dar Tamura nici nu vrea să audă. Spune că altora le e mult mai rău şi pretinde că se simte un pic mai bine de la o zi la alta.

Vecinul din boxa alăturată, domnul Chiba, care nu e medic, ci geolog interesat de politică, stă adesea de vorbă

cu Satomi. Îi place că e la fel de mânioasă ca el.

— Trebuie să învăţăm o limbă nouă, cum s-ar zice, pufneşte el. „Sală de mese”, „baracă”, „raţii”, „latrină”.

— Nu uitaţi de „stai”, adaugă Satomi.

Li se spune că vor pleca de acolo în scurtă vreme. În locul ăsta, de care până şi paznicii se ruşinează, sunt doar în trecere.

— Acolo unde mergeţi va fi mult mai bine, le spun. Sunt condiţii mult mai bune.

O schimbare în bine tot se petrece. Având grijă de doamna Inada, Tamura îşi redescoperă instinctele materne. Stă mai tot timpul în preajma ei, îi aduce mâncarea din sala de mese ca să nu fie nevoită să stea la coadă, o spală cu blândeţe, o piaptănă şi îi dă cu lingura supa greţoasă cu gust de cartofi stricaţi.

— Cum să ne plângem, Satomi? Bătrâna asta e oarbă, soţul şi singurul ei copil sunt morţi. E bolnavă, suferă de tuberculoză, cred. Noi, cel puţin, suntem sănătoase.

— Doamna Inada are noroc cu tine, răspunde Satomi, plângându-şi de milă în sinea ei. Îi eşti ca o mamă.

— Îmi pare aşa de rău că te-am neglijat, Satomi, îşi cere Tamura iertare. Dar acum mi-am venit în fire, aşa că să nu te mai necăjeşti din cauza mea. De acum încolo voi avea grijă de tine.

— O să avem grijă una de alta, mamă.

Patru săptămâni mai târziu starea doamnei Inada se înrăutăţeşte văzând cu ochii.

— Îi e foarte rău, îi mărturiseşte Tamura lui Satomi în timp ce se îndreaptă spre sala de mese. Ce ajutor îi pot oferi eu în locul ăsta murdar nu e de ajuns.

Îşi dă bine seama că, oricât s-ar strădui, e ca şi cum ar pune un plasture pe o rană adâncă, fiindcă aşa este boala de care suferă bătrâna. Doamna Inada are nevoie de medicamente mai puternice decât blândeţea şi supa subţire.

— Bătrâna e foarte bolnavă, îi spune unuia din

paznici, care pare mai înţelegător. Scuipă sânge şi nu se mai poate da jos din pat. Duceţi-o la un spital, altfel se stinge.

Şi chiar o duc. O iau pe o targă, spunându-i Tamurei să nu se îngrijoreze.

— Are să fie bine îngrijită, într-un spital american, zic, de parcă ar mai fi şi altele, mai puţin recomandabile.

— N-o să mai ajungă niciodată înapoi acasă, oftează Tamura, încredinţată că doamna Inada nu mai are mult de trăit. Cât mi-aş fi dorit să pot face mai mult pentru ea.

— Ai făcut tot ce puteai face, mamă. Mai mult decât oricine altcineva.

Cele câteva zile pe care credeau că le vor petrece aici se fac săptămâni, apoi luni şi aşa vine vara. În fiecare zi sosesc noi deţinuţi. Cu toţii încearcă aceeaşi uimire, nici unuia nu-i vine să creadă. Mulţi se îmbolnăvesc, vomită, suferă de diaree şi de o urticarie cum n-au mai văzut până atunci.

— Trebuie să fie microbii din fecalele de animale care sunt peste tot, îşi dă cu presupusul doctorul Chiba. Nu-şi bat capul să dezinfecteze. Suntem doar nişte japonezi, dacă stai să te gândeşti.

Tamura crede că e râie. Pe vremea când locuia în Hawaii a văzut o epidemie în rândul tăietorilor de trestie de zahăr.

— E o boală datorată lipsei de igienă, spune. Trebuie să fim curaţi, oricât am avea de stat la coadă ca să facem duş.

Satomi n-a făcut urticarie, dar nici nu are timp să-i fie milă de ceilalţi. Nu face risipă de sentimente, suferă doar pentru ea şi mama ei. Oricât s-ar ruşina de situaţia în care se află, ea se simte străină printre japonezi. Chiar dacă mama ei e japoneză, ea nu se simte înrudită cu aceşti oameni. Uneori se simte din nou copil, i se încreţeşte pielea de frică şi, dacă ar găsi un loc unde să fie singură, s-ar pune pe plâns cu sughiţuri. Alteori însă o podideşte

furia în aşa măsură, că îşi strigă sentimentele cu glas tare, s-o audă oricine vrea – de obicei doctorul Chiba.

Doi bărbaţi, deprimaţi din cauză că soţiile lor tânjeau după casă, i-au înfruntat pe gardieni, cerând să li se dea drumul. Spre groaza generală, sunt imediat închişi în carceră până când cazurile lor ajung în faţa tribunalului.

Pe unii îi bate gândul să fugă, numai că n-ai cum să treci de paznicii înarmaţi şi de gardurile de sârmă ghimpată. N-ai cum să încerci să fugi fără să-ţi rişti viaţa.

— Pot să-i zică oricum Pot să-i spună detenţie ori internare, pot să-i spună strămutare – ca şi cum am fi venit aici de bunăvoie – e totuna, spumegă Satomi. Oricât s-ar căzni să ascundă adevărul sub cuvinte meşteşugite, tot acolo ajungem: suntem prizonieri.

— Şşş, Satomi, caută mama ei s-o liniştească. De-aia se ţin oamenii departe de tine, din cauza furiei tale, nu pentru că ai sânge de alb, cum zici tu. Măcar avem o speranţă. Acolo unde ne vor duce va fi mai bine, sunt sigură.

— Eu n-aş băga mâna în foc. Îi cred în stare să ne ţină şi mai din scurt, să ne închidă după garduri şi mai înalte.

— Nu vorbeam de garduri. Mă gândeam că poate acolo e mai cald şi poate o să avem mai mult loc. Mi-ar plăcea să fie şi copaci prin preajmă.

Doctorul Chiba le povesteşte că a auzit de nişte japonezi care au refuzat să vină la ceea ce numesc acum – cu umor negru, desigur – „adunarea”.

— Au plecat de pe coastă de cum au fost înştiinţaţi că trebuie să-şi părăsească gospodăriile. S-au îndreptat spre oraşele din interior, căutând de lucru.

— Foarte bine au făcut, zice Satomi.

— Da, însă nu le-a mers. Gărzile civile i-au întors din drum ori au fost alungaţi din oraş de patrule înarmate.

— Parcă am fi în Vestul Sălbatic, domnule doctor.

— Chiar aşa. Acum îi înţelegi şi pe indieni, nu?

— Stai prea mult pe lângă bătrânul acela, zice Tamura. E înţepenit în trecut, nu te poţi aştepta să creadă în viitor.

— Mă simt bine în preajma lui. Orice ne-ar face paznicii, el nu se dă bătut. E bătrân, dar încă are putere.

Când, în cele din urmă, înştiinţările privind evacuarea sunt afişate peste tot în lagăr, Satomi le citeşte neştiind ce să creadă. Vrea să plece, însă nu-i place să hotărască alţii unde va sta. Iar într-un colţ al minţii îi stăruie teama împărtăşită de toţi deţinuţii de când un bătrân a trecut dincolo de gardul de sârmă ghimpată şi, prea senil fiind ca să ia în seamă somaţiile gardienilor, a fost împuşcat. Poate că îi adună acolo ca să fie executaţi cu toţii.

— Ne trimit la Manzanar, mamă, unde-o mai fi şi asta.

— Îmi place numele, Satomi. Sună plăcut.

— Înseamnă livadă în spaniolă, le explică doctorul Chiba. E la munte, în Sierra Nevada.

— Ce frumos, oftează Tamura şi îi zâmbeşte lui Satomi.

După ce a găsit înlăuntrul ei puterea de a nu se gândi prea mult la casă şi la tot ce a pierdut, Tamura pleacă din lagărul de tranzit cu inima ceva mai uşoară. Fără nicio îndoială, la Manzanar nu poate fi mai rău decât în locul îngrozitor în care au trăit până acum. Poate că acolo vor avea locuinţe mai bune, un loc unde să poată prepara ceaiul, o masă la care să se aşeze. Poate că acolo nu vor exista scârboşii gândaci negri care invadează şandramalele în care stau acum. „Gândaci puturoşi” le spun copiii, luându-se la întrecere să vadă care din ei striveşte mai mulţi cu piciorul. Se bucură când îi aud pocnind sub talpă şi râd dacă se întâmplă să stoarcă din coaja neagră o grămăjoară de ouă, tot aşa cum scoţi pasta de dinţi din tub.

Doctorul Chiba şi stoica sa fiică sunt trimişi în

lagărul de la Tule Lake, un loc despre care el crede că ar fi mai interesant din punct de vedere geologic decât cel în care se află acum.

— Fiica dumneavoastră e o fată cu coloană vertebrală, doamnă Baker, îi spune Tamurei la despărţire. Aveţi de ce să vă mândriţi cu ea. Aparţine acestui secol, nu e făcută după vechiul calapod.

— S-a născut cu căiţă, moştenire de la tatăl ei. Eu nu am niciun merit.

— Jumătate din sângele care îi curge prin vine e de la dumneavoastră, doamnă Baker.

— Da, ceva mai mult de o picătură.

Bătrânul scuipă pe jos.

— Aha, moştenirea genetică. Ce le mai place ideea asta.

— Să nu mă mai îndemni să văd partea bună a lucrurilor, îi spune Satomi mamei ei, care vrea să-i dea un sfat. Dacă o văd înseamnă că accept situaţia, ori eu n-am de gând aşa ceva.

— Of, Satomi, oriunde ai merge, eşti sub acelaşi cer. Oriunde te-ai afla, acelaşi soare apune şi răsare.

Manzanar

Înfăţişarea locului numit Manzanar, cea dată de mâna omului, e fără îndoială una din cele mai urâte de pe faţa pământului. Încercând să-şi regăsească optimismul, Tamura îi arată lui Satomi cât de frumoşi sunt munţii din depărtare, cât de plăcut e susurul apei care curge la marginea lagărului.

— Uită-te mereu spre răsărit, îi spune. Se vede

frumos în depărtare.

Dar chiar în timp ce o încurajează pe Satomi, inima i se strânge văzând curtea plină de praf, şirurile de barăci mizere, înguste şi întunecoase ca nişte sicrie. Dezamăgirea aproape o doboară.

— Ne-au trimis în iad! exclamă Satomi. Halal livadă!

Ele nici nu s-au dezmeticit bine, în schimb copiii din lagăr s-au şi apucat să se joace jocul lor preferat.

— Să-i omorâm pe nazişti.

— Să-i omorâm pe japonezi.

Ţipetele lor subţiri risipesc şi ultima fărâmă de curaj pe care o mai avea Satomi. Cum s-or putea juca în locul ăsta dezolant, cum or putea să se bucure? Ea nu-şi doreşte decât să doarmă un somn fără vise până când diavolul îşi va fi făcut mendrele şi se va fi săturat să-i chinuie.

— Ce dracu', aici nu putem trăi! exclamă ea.

Trânteşte valiza Tamurei şi îşi acoperă faţa cu mâinile. Amândouă tremură de frig; jachetele subţiri nu le apără de aerul rece de munte.

— Nu avem de ales, spune Tamura.

Ia valiza şi se îndreaptă spre una din cozile unde li se dau numere de ordine şi sunt distribuiţi în barăci.

Aflat între oraşele Independence şi Lone Pine din districtul Inyo, Manzanar a fost într-adevăr o livadă pe vremuri. Atunci o fi fost un loc frumos, dar acum e un teren murdar, plin de gropi, năpădit de tufe de salvie. Ici şi colo câţiva peri noduroşi, pe jumătate uscaţi, negri ca pălăriile vrăjitoarelor, îşi întind crengile răsucite de parcă au fost torturaţi.

— Nu cred că sunt copacii la care visai, mamă.

În Angelina încă mai e toamnă, dar aici, la munte, iarna vine mai devreme şi e mai aspră. E cea mai friguroasă zi din câte au trăit vreodată, iar cerul e întunecat, aproape negru. Satomi roteşte privirea în jur, căutând măcar o pată de culoare, dar nu găseşte niciuna.

— Iartă-mă, fetiţa mea, şopteşte Tamura, ca şi cum

ea ar purta vina pentru ce li se întâmplă. Nu meriţi aşa ceva.

— Iar tu şi mai puţin ca mine, mamă.

Şirurile de barăci, înghesuite una în alta, se întind cât vezi cu ochii. Au fost construite din scânduri luate de la vechile hambare, dar graba era aşa de mare, că totul a fost făcut de mântuială. Lemnul ros de vreme s-a despicat acolo unde a fost bătut în cuie pe stâlpi şi a început deja să se desprindă. Toate cele şaisprezece barăci în care au fost cazaţi cei din grupul Tamurei sunt verzi de mucegai şi umflate de ploaia care a pătruns prin găurile din acoperişul de carton gudronat.

— Măcar bine că avem sobă, spune Tamura înecându-se de plâns.

— Dar nici urmă de lemne.

— Paturile sunt mai bune aici, zice Tamura împungând cu degetul saltelele tari de bumbac, aşa cum sunt în armată. N-o să ne înţepe.

La capătul şirurilor de barăci se află trei clădiri joase, de zici că-s ghemuite la pământ. Prima, spălătoria, răsună de zgomotul trist al apei picurând fără încetare din robinetele stricate. Cu totul sunt patru cuve adânci şi câteva scânduri de frecat rufele, deja uzate. În lumina slabă se văd gândacii cutreierând pereţii umezi. A doua clădire adăposteşte latrinele, a căror duhoare e insuportabilă. Scaunele crăpate sunt aşezate la doar două degete distanţă unul de altul, aşa că deţinuţii din Manzanar sunt nevoiţi să stea umăr la umăr cu vecinii şi să privească drept în faţă ca să nu-i stânjenească. Doar ultima boxă are pereţi despărţitori, dar nu şi uşă. Probabil că iniţial s-a vrut să i se pună, dar apoi s-a renunţat, din lipsă de scânduri.

— E locul cel mai rău, îmi închipui, spune Tamura în timp ce inspectează clădirea.

— De ce? Mie mi se pare locul cel mai bun.

— Fiindcă toată lumea va veni întâi aici, să vadă dacă

e gol. Cel care e aşezat pe tron va da ochi cu un şir întreg de oameni.

Satomi vomită din cauza duhorii latrinelor. Nu o crede pe Tamura când îi spune că se va obişnui. Nu vrea să se obişnuiască niciodată.

A treia clădire, la fel de sordidă ca şi celelalte, este o sală de duş fără ferestre. Uitându-se la podeaua zgrunţuroasă de ciment, la zidurile năclăite de zoaie, Satomi îşi spune că e un loc mai potrivit pentru animale decât pentru oameni.

Nu doar bătrânii privesc îngroziţi clădirile din faţa lor. Şi tinerii sunt ruşinaţi să împartă locul cu cei de sexul opus, să fie desconsideraţi în aşa măsură. Din toate lucrurile nedemne din Manzanar, latrinele îi par lui Satomi cele mai înjositoare. Nici nu mai contează că soarta s-a înverşunat împotriva lor, că şi-au pierdut numele şi au devenit simple numere din punctul de vedere al guvernului. Latrinele acelea oribile spun mai mult despre viitorul lor de americani condamnaţi decât orice altă umilinţă la care au fost supuşi.

Baraca în care stau Tamura şi Satomi, greu de deosebit de celelalte, este a doua din capătul şirului. Uşa nu stă închisă, aşa că trebuie izbită cu piciorul, iar în peretele din spate e o crăpătură groasă cât un braţ de om.

— Uite, poţi să bagi pumnul prin ea. Coteţul găinilor era un palat pe lângă locul ăsta, mamă.

— Of, găinuşele mele, se jeleşte Tamura.

Cu capul sus, aruncând priviri dispreţuitoare spre gardieni, Satomi se apucă să adune cutii de carton în care au fost alimente şi care acum sunt aruncate în spatele sălii de mese. Se bagă pe sub barăci ca să adune aşchii de lemn şi cuie ruginite din gunoaiele adunate acolo.

Un paznic întoarce capul după ea şi fluieră admirativ. Abia se stăpâneşte să nu se ducă după el, să-l scuipe în obraz. Ar vrea să-l vadă că o provoacă, să-l audă spunându-i că nu e voie să aduni bucăţi de lemn. Vrea să aibă un

motiv ca să-i tragă un picior în ţurloi, să urle la el. Ar vrea să urle până când răguşeşte, să arate de ce e în stare.

— Asta e soarta, filosofează Tamura când îi povesteşte despre paznic. Toţi bărbaţii sunt la fel, n-are nimic de-a face cu Manzanar.

Satomi stă ore în şir înfundând cartonul în crăpătură până o astupă, după care bate bucăţile de lemn în cruciş şi-n curmeziş, folosind o piatră pe post de ciocan.

Ce folositoare ar fi fost uneltele lui Aaron, îşi zice Tamura. Cât a suferit când a trebuit să le lase bărbatului cu ochi albaştri de la autogară. Poate că le foloseşte la el acasă – cleştii mari, setul de şurubelniţe, şi o mică unealtă al cărui nume l-a uitat dar despre care el spunea că e de aur, atât îi era de trebuincioasă.

— Ai făcut o treabă bună, o laudă pe Satomi. N-o să mai intre niciun fir de vânt pe aici.

Însă atunci când vine prima furtună de nisip, praful şi pietrişul aduse de vânt răbufnesc prin crăpătură. Cartoanele zboară cât colo, lemnul se îndoaie de parcă ar fi tot hârtie. În Angelina n-au văzut niciodată aşa ceva.

— Zici că e vijelia lui Neptun, spune Tamura uimită.

Rămân amândouă cu gura căscată şi izbucnesc uşurate în râs atunci când se termină.

— Of, mamă, zice Satomi strângând-o în braţe. Eşti cea mai vitează persoană pe care am văzut-o în viaţa mea.

Râde şi dintr-odată o podideşte plânsul.

America îi pedepseşte, vremea îi pedepseşte. Nimeni nu-i iartă, nimeni nu le oferă căldură, n-o are decât pe Tamura de care să se agaţe.

Îşi dă seama că mai bine ar fi folosit cutii de metal turtite cu piciorul. Le-a văzut pe pereţii barăcilor, bătute de jur împrejur în cuie, s-au îndoit din cauza vântului, dar n-au cedat.

— Cred că tatăl tău ar fi ştiut cu ce să astupe crăpătura, zice Tamura.

Deţinuţii respectă şi aici aceleaşi reguli nescrise

după care trăiau în centrul de tranzit. Totul e să te porţi civilizat, să te prefaci că nu auzi, să întorci capul şi să fii politicos.

— E mai bine să nu comentăm discuţiile vecinilor, o sfătuieşte Tamura. Şi nici noi să nu vorbim prea tare.

Pereţii despărţitori sunt atât de subţiri, încât e imposibil să discuţi cu cineva fără să fii auzit. Zgomotele şi mirosurile trupurilor omeneşti pătrund cu un fel de neruşinare prin pereţi – oftaturi şi gemete, scuipături şi pârţuri.

Însă oricât de greu le-ar fi, cu toţii se prefac a nu şti nimic despre intimitatea celorlalţi, altminteri vecinii nu s-ar mai putea privi în ochi. Copiii iau bătaie dacă sunt prinşi trăgând cu ochiul prin găurile din pereţii de lemn ai barăcilor. Cu toate astea nu se pot abţine, mai ales că toate barăcile arată la fel. Se pierd imediat şi li se pare că n-o să mai găsească drumul spre casă.

— O căutam pe mama, se vaită când sunt prinşi asupra faptului.

— Era mai bine dacă ajungeam aici vara, spune Tamura ca şi cum nu era de la sine înţeles, în timp ce se căzneşte să aprindă câteva beţe în sobă. Nu te poţi obişnui cu vremea de la munte de pe o zi pe alta.

Nu se aşteptau ca aerul să fie rece ca gheaţa şi pământul tare ca piatra. Frigul le îngroaşă sângele şi le încetineşte mişcările. În Manzanar nici măcar păsările nu cântă. În loc să zboare stau cocoţate pe ramuri, de teamă să nu le îngheţe aripile şi să cadă pe pământ.

— N-avem haine potrivite, zice Satomi deznădăjduită. Pune-ţi pătura mea pe umeri, mamă. Şi nu mai ieşi, că ai să tuşeşti mai tare.

Fiindcă furtunile se ţin lanţ, soseşte un transport de vestoane de marinar, rămase din Primul Război Mondial. Hainele sunt împărţite tuturor.

— Una pentru fiecare, li se spune. După cum vedeţi, Americii îi pasă de voi, vrea să vă fie mai bine.

Hainele sunt mari, toate aceeaşi măsură. Copiii înoată în ele, femeilor le atârnă poalele până jos şi mânecile le acoperă palmele. Fiind făcute din postav, se îmbibă îndată de apă şi de aceea nu pot fi purtate în zilele ploioase. Trece o săptămână până se usucă şi mirosul de mucegai nu iese cu nimic.

— Ar fi mai bune ca pături, cred, zice Tamura. Vestonul meu e aşa de greu, că mă dor umerii când îl port.

Dacă până atunci nu aflaseră, prima iarnă petrecută la Manzanar îi convinge că nu te poţi pune cu mama natură. Vântul urlă, îşi trage suflarea, ţipă furios, asemenea unei creaturi pornite să le vină de hac. Izbeşte stâlpii de curent electric până când lumina se stinge şi sunt nevoiţi să se ducă la culcare de cum se întunecă.

E destul de rău când suflă din faţă, dar mai bine aşa, chiar dacă bate atât de tare că rostogoleşte pietrele de parcă n-ar fi decât frunze uscate. Însă când suflă din spate barăcile se zguduie şi se leagănă gata, gata să cadă.

— Se duce, se duce, strigă câte unul, drept care vecinii se reped să-l ajute să bată mai bine cuiele slăbite şi să prindă la loc scândurile. În acele momente deţinuţii se simt oarecum ca la o clacă: construiesc un hambar, ca pe vremuri, numai că acum le îngheaţă degetele şi ochii le ard din cauza vântului biciuitor. O clacă după care nu urmează nicio masă la iarbă verde.

Înfofolită în vestonul care o plesneşte peste coapse, Satomi rătăceşte prin lagăr, neştiind cu ce să-şi ocupe timpul. Ceilalţi o salută destul de rar, intimidaţi de fata albă înaltă, pe faţa căreia se citeşte mânia. Au aflat că tatăl ei a murit la Pearl Harbor, un erou american, cum s-ar zice. Atunci de ce e închisă aici, împreună cu ei? Nu încape îndoială că-i urăşte pe ei toţi, ucigaşii tatălui ei, nu poate suferi nici măcar să-i vadă. Dar, dacă lucrurile stau aşa, cum rămâne cu mama ei, frumoasa doamnă Baker, japoneză ca şi ei?

— Întotdeauna dai de necaz dacă te căsătoreşti cu

cineva de altă rasă, comentează ei. Negreşit dai de necaz.

În plimbările ei prin lagăr se opreşte în preajma bătrânilor Issei[12], născuţi în Japonia, care se adună în grupuri frecându-şi palmele şi tropăind ca să alunge frigul. Nu ştiu să fie nici japonezi, nici americani şi, în general, ce să facă cu vieţile lor. Le-ar plăcea să stea înăuntru, la adăpost, numai că, nefiind în stare să suporte obida nevestelor, disperarea care le-a cuprins familia, preferă să înfrunte frigul. Se înghesuie în jurul focurilor aprinse în cutii de conserve goale, însă frigul le îngheaţă răsuflările. Vorbesc de război cu voce joasă, întrebându-se care o fi mersul lui şi ce face Japonia. Poate că n-ar fi trebuit cu niciun chip să-şi lase ţara de baştină şi să dea naştere unor copii americani. Îşi aduc aminte cui îi datorează credinţă – la urma urmei, sunt copiii împăratului. Joacă *go,* un joc străvechi, mutând pietrele albe şi negre după reguli misterioase. În jurul lor se adună alţi japonezi care, ghemuiţi la pământ, urmăresc jocul captivaţi. Un bătrân îi desenează în timp ce joacă; cu o bucată de cărbune, trasează iute linii fluide, oprindu-se din când în când ca să-şi sufle peste degete, să le dezmorţească. Lui Satomi îi plac desenele lui, le consideră opera unui geniu al lucrurilor spuse cu discreţie.

Venele de pe spatele mâinilor bătrânului sunt groase, negre ca scoarţa de copac, la fel ca arsurile pe care le-au suferit fiindcă au stat prea aproape de cutiile de tablă înroşite de foc.

La început urmărise şi ea partidele de *go* şi, la fel ca bătrânii, stătuse prea aproape de cutiile cu jar şi îşi pârlise mâinile, dar după o vreme îşi pierduse interesul. Jocul înaintează prea lent ca să-i reţină atenţia, iar răbdarea jucătorilor seamănă prea mult cu resemnarea, i se pare ei. Bătrânii nu mai au puterea să lupte şi asta o scoate din sărite.

---

12 Denumire sub care e cunoscută prima generație de imigranți japonezi în America, mai cu seamă in Statele Unite.

— Se ţin de jocuri ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, îi spune ea Tamurei. Şi zici că nici nu simt frigul, cu toate că au buzele vinete.

— Ba îl simt, Satomi, însă ce altceva ar putea face ca să uite ruşinea? Vara le-ar fi mai bine. Ar fi cald şi n-ar avea nevoie să aprindă focuri. Ia gândeşte-te cum va fi când vom putea să lăsăm uşa deschisă, să respirăm fără să ne ardem plămânii.

— Unii dintre ei o să moară de frig până atunci.

— Poate că asta şi vor.

În arşiţa verii

Când în sfârşit vine, vara îi supune la alte încercări. Din cauza ploilor latrinele dau pe dinafară, excrementele se scurg pe drum şi se adună bolborosind sub barăci, unde rămân băltoace groase. Roiuri de muşte sunt atrase de mirosul pestilenţial, drept care cei care stau în acelaşi rând de barăci cu familia Baker şi-au botezat drumul Uliţa Canalului.

Copiii au născocit un joc nou: cine adună mai multe muşte. Le strâng în borcane vechi şi sticle goale, în orice le vine la îndemână. Un băiat chiar se laudă că a prins două mii de insecte negre, scârboase.

Odată ce iarna a trecut, deţinuţii care vor să stea afară dau năvală pe Uliţa Canalului. Obişnuiţi de-acum cu atitudinea distantă a lui Satomi şi fermecaţi de Tamura, vecinii le întâmpină cu plecăciuni şi le urează bună dimineaţa.

Satomi stă uneori de vorbă cu fetele de vârsta ei, dar nu s-a împrietenit în mod special cu niciuna dintre ele. Nu

vrea. Nestatornicia lui Lily a făcut-o prudentă. Vreo două barăci mai încolo stă un băiat pe nume Ralph, cu care vorbeşte adesea. Ralph e un liber-cugetător mânat de o pornire nestăpânită de a îndrepta relele de pe lume. Îi place să-l asculte şi îi place zâmbetul lui irezistibil. Cu toate astea, o interesează mai mult prietenul lui, Haru, fiul vecinilor, la care abia se poate uita, atât e de chipeş şi atât de sclipitoare e inteligenţa lui.

Spre deosebire de ea, Ralph şi Haru se duc la cursurile liceului cel nou, care se ţin în aer liber, pe terenul de lângă sala de mese. Elevii sunt nevoiţi să împartă cărţile, ba chiar şi creioanele, iar uneori le e atât de cald să stea pe pământ, cu soarele bătându-le în cap, că li se pare că ţestele le vor plesni ca nişte bostani prea copţi.

— Oricum merită, măcar înveţi ceva, spune Ralph.

Voluntarii se grăbesc să termine cabana din lemn şi carton gudronat unde se vor ţine cursurile, ca elevii să fie la adăpost de temperaturile excesive din Owens Valley.

— Înăuntru o să fie mai bine, zice Ralph. Ar trebui să vii, Satomi. Nu-i lăsa să te priveze şi de învăţătură.

— Mă mai gândesc, răspunde, cu toate că ştie că nu se va duce.

Şcoala nu o mai atrage. Ar fi ca şi cum s-ar întoarce în copilărie, iar ei, ca şi tatălui ei, nu-i place să i se spună ce să facă şi ce nu.

La început crezuse că Ralph e la fel ca ea, cu sânge amestecat, dar s-a dovedit că el are un cu totul alt fel de amestec de sânge.

— Sunt la fel ca tine, i-a explicat el. Doar că sunt pe jumătate mexican, pe jumătate irlandez.

Nu are nici măcar acea singură picătură de sânge japonez care să-i justifice prezenţa în lagăr. A venit dintr-un puternic simţământ de fraternitate şi revoltă şi tot de-aceea a rămas în Manzanar.

— Am crescut în cartierul Temple-Baudry, în Los

Angeles, îi povesteşte. Eram amestecaţi, basci, evrei, coreeni, negri. N-avea nicio importanţă, dacă ne plăcea cineva, ne plăcea şi gata.

De câte ori vorbeşte Ralph, lui Satomi i se pare că o lumină cade asupra ei. E deosebit, are şaisprezece ani, dar e deja bărbat şi nu-i e frică să spună ceea ce gândeşte. Era elev de liceu când japonezii au primit ordinul de evacuare.

— Erau prietenii mei, povesteşte. Nu făcuseră nimic ca să merite o astfel de soartă. Am învăţat Constituţia la şcoală şi eram mândri de ea. Acum ai zice că n-au fost decât vorbe goale.

Mama lui Ralph murise, iar tatăl lui, crezând că e la şcoala de vară, nu s-a îngrijorat la început. S-a speriat când a auzit că fiul lui se alăturase elevilor japonezi, colegilor lui de la liceul din Belmont, şi se urcase cu ei în autobuz.

Sora lui i-a scris de multe ori după ce au aflat unde se află, rugându-l să vină acasă, dar Ralph răspundea de fiecare dată că vrea să rămână cu prietenii lui. Până la urmă tatăl lui i-a dat voie să rămână în Manzanar.

— Trebuie să fie mândri de tine, Ralph, spusese Satomi când îi auzise prima oară povestea.

Ralph zâmbise aşa cum doar el ştia şi ridicase din umeri.

Zvonul s-a răspândit în lagăr şi a făcut vâlvă o bună bucată de vreme. Nu e de mirare că e aşa de popular, îşi spune Satomi, nici că a devenit o celebritate în Manzanar.

— E minunat din partea lui că face aşa ceva pentru noi, spun oamenii.

— Despre Ralph Lazo se va vorbi multă vreme după ce noi toţi vom fi murit.

Cu toate că e vară, furtunile de praf sunt la fel de imprevizibile. În unele dimineţi se trezesc acoperite din cap până în picioare de un giulgiu de praf.

— Asta va fi casa noastră, hotărăşte Tamura în timp

ce mătură, aşa cum face în fiecare zi. Dacă o îngrijim, nu avem de ce să ne ruşinăm.

Satomi ridică ochii în tavan, întrebându-se dacă nu cumva maică-sa a luat-o razna.

Vecina lor din stânga, Eriko Okihiro, mama lui Haru, gândeşte la fel.

— Mama mea stă cu noi, i-a spus Tamurei cu un zâmbet timid, când s-au văzut prima oară. Nu vreau să se ruşineze de felul cum ţin casa.

Cei patru membri ai familiei Okihiro stau înghesuiţi într-o baracă pe care au împărţit-o în două cu o bucată de pânză de sac.

— Suntem două văduve, un băiat şi o fată, i-a explicat Eriko cu mândrie în glas. Suntem obişnuiţi cu un trai mai bun, fireşte.

Eriko, împreună cu mama ei, Naomi, şi cu Yumi, veşnic îmbufnata sa fiică, dorm de o parte a peretelui de pânză. De cealaltă parte doarme Haru, singurul ei fiu şi capul familiei după moartea tatălui.

Când Haru merge ţanţoş prin lagăr, fetele îl privesc pe furiş şi se îmbujorează când se uită la ele. Satomi face la fel, doar că se preface nepăsătoare. Dacă intră într-o baracă, Haru trebuie să se aplece, lucru care lui i se pare stânjenitor, dar pe fete le încântă. Are pielea măslinie, părul negru şi e prea serios pentru vârsta lui.

— Are un soi de frumuseţe, o forţă care îţi dă încredere, remarcă Tamura.

La o săptămână după ce a împlinit şaptesprezece ani, Haru începe să le spună celorlalţi că merge pe optsprezece.

— E o vârstă de mijloc, spune Eriko gânditoare. Mai mult bărbat decât băiat, nu crezi?

Când e alături de Haru, Satomi nu aude decât sângele cum îi bate în tâmple, cum îi susură în creier la fel ca apa izbindu-se de stăvilar. Ce stânjenitor! Prima oară când i-a vorbit, parcă a pus piciorul pe inima ei şi i-a oprit

bătăile. Ori de câte ori e aproape de el uită de toate, nu se mai poate gândi la nimic. Nu-şi poate stăpâni roşeaţa care i se ridică în obraji, sentimentul îngrozitor că ia foc. De câte ori e în preajma lui Haru e îngrozită şi încântată în acelaşi timp. Îl admiră pentru purtarea lui rezervată, dar şi pentru că nu se lasă intimidat. Dacă e ceva ce nu-i place la el, atunci e încăpăţânarea.

Îi caută defecte, aşa cum avea Artie, dar nu găseşte niciunul. Nu seamănă nicidecum cu Artie. De pildă, nu face pe grozavul, iar purtarea lui autoritară îi dă un fel de siguranţă.

— Ar trebui să-i dai ascultare lui Ralph, îi spune. Ţi-ar prinde bine să mergi la şcoală.

O nedumereşte faptul că Ralph îi pare cunoscut, ca şi cum, în mod inexplicabil, s-ar mai fi întâlnit cândva. El o priveşte cu interes, asta-i sigur, dar şi cu dezaprobare, chiar iritare, pe cât îşi dă ea seama. Se cam pripeşte cu criticile.

— Bine-ar fi dacă te-ai purta mai frumos, zice el. Nu te costă nimic să fii politicoasă.

Satomi crede că o ia de sus, dar poate că aşa ştie el să curteze o fată. E greu să ghiceşti ce-i în mintea lui.

Familia Okihiro a venit la Manzanar direct din Los Angeles. În viaţa dinainte avuseseră un magazin de ţesături în Micul Tokyo. Se vede că sunt orăşeni după felul cum vorbesc şi pasul iute. Sunt cumva mai ageri decât cei veniţi de la fermele californiene.

— Ce ţi-ar fi plăcut ţesăturile noastre de bumbac, îi povesteşte Eriko Tamurei. Aveam ţesături cu dungi şi cadrilate… şi mătăsuri… comenzi speciale, atât de frumoase, atât de… vocea i se frânge când îşi aduce aminte de vremurile acelea.

După o vreme renunţă să mai vorbească despre viaţa dinainte. E prea dureros să se laude cu ce a pierdut şi poate nu va recăpăta niciodată. Numai gândindu-se la ţesăturile acelea, la culorile lor vii, la cât erau de lucioase

şi foşnitoare, simte că i se rupe inima de durere.

Cei patru Okihiro petrec multă vreme aşezaţi pe treptele barăcii, alături de care au amenajat o grădină de piatră în miniatură. Simplitatea elegantă a grădinii i-a inspirat şi pe alţii, aşa că acum astfel de grădini au devenit o modă pe Uliţa Canalului. E un rafinament pe care cei din familia Sano – vecinii din dreapta – nu-l gustă. Găsesc că e un efort fără rost.

— La fel de bine poţi să îmbraci o maimuţă într-o rochie, spune domnul Sano.

Domnul Sano, un bărbat scund, stafidit de vârstă, are obiceiul să-şi pipăie soţia în public şi să o tragă în baracă după-amiaza, întocmai ca un om al cavernelor, aşa că toată lumea ştie ce fac. Nu ţin seama de nora lor şi de nepoţii care locuiesc în aceeaşi baracă.

Doamna Sano se fereşte să privească în ochii oamenilor, de teamă să nu citească în ei dezaprobarea. Se simte prea bătrână ca să mai stârnească pasiunea nestăpânită a bărbatului ei. Pe deasupra, purtarea lui lasă de dorit: nu aşa se comportă un japonez. Dar soţul ei a mers întotdeauna pe drumul lui, fără să-i pese de ce cred ceilalţi. Aşa e el, n-ai ce-i face.

— O maimuţă îmbrăcată într-o rochie ar putea fi nostimă, îi spune Satomi Tamurei.

Izbucnesc amândouă în râs, dar aproape imediat pe Tamura o apucă tusea.

Cu toate că deţinuţii le ţin oarecum la distanţă pe Tamura şi Satomi, Eriko e bucuroasă că sunt vecine. S-a împrietenit cu ele imediat, găsind că Tamura e o persoană încântătoare, o femeie blândă şi modestă care are nevoie de o prietenă.

— E timidă, ştiu, dar fermecătoare, nu crezi, mamă? Mi-a plăcut din prima clipă.

— E prea slabă, decretează bătrâna Naomi. Cred că e bolnavă.

Toţi membrii familiei Okihiro plesnesc de sănătate, în

ciuda regimului alimentar din Manzanar, care îţi taie orice poftă de mâncare: crenvurşti din conservă, fasole şi porumb apos cu gust de zahăr. Femeile sunt totuşi de acord că situaţia s-a mai îmbunătăţit. Acum primesc uneori *miso*[13] şi, mai rar, e drept, chiar şi legume murate.

Eriko are părul des, dinţi lungi, albi, obrajii îi sunt îmbujoraţi chiar dacă nu face efort fizic. Are cam un metru şi şaizeci înălţime şi un trup otova. E foarte activă pentru o femeie atât de corpolentă şi chiar are forţă. O poate ridica pe Tamura de la pământ cu uşurinţă.

— Eşti uşoară ca un fulg, îi zice.

În comparaţie cu trupul masiv al lui Eriko, silueta subţire a Tamurei are delicateţea unei fetiţe.

— E aşa frumoasă, îi spune Eriko mamei.

— Hmm, mormăie Naomi zicându-şi în mintea ei că, dacă starea Tamurei nu se îmbunătăţeşte, culoarea pielii ei se va potrivi în scurtă vreme cu mucegaiul care se urcă pe ziduri.

— E un noroc să-i avem pe Eriko şi ai ei ca vecini, zice Tamura. Alţii ne-ar fi întors spatele.

— Da, mulţi ne-au întors spatele, unii încă ne mai întorc spatele şi acum

Cei care au venit la Manzanar singuri, cei bătrâni şi cei rămaşi singuri pe lume, cei paralizaţi, sunt nevoiţi să trăiască umilinţa de a locui împreună cu nişte străini. O biată femeie, din motive pe care nimeni nu le pătrunde, a fost despărţită de soţul ei şi cazată împreună cu nişte străini. Soţul ei stă acum împreună cu alţi şase bărbaţi, iar ei i se spune că nu se mai poate face nimic.

Însă nimeni n-a vrut să fie cazat împreună cu femeia japoneză şi fiica ei cu sânge amestecat. Le e şi aşa destul de rău, nu vor să mai îndure şi o astfel de ruşine. Iar fata… doar o privire să-i arunci şi îţi dai seama că aduce numai

---

13 Aliment/condiment tradițional japonez, sub formă de pastă obținută din fermentarea boabelor de soia, de orz sau orez și anumite ciuperci în japoneză, în original).

necazuri.

Ori de câte ori un deţinut vedea că urmează să fie pus alături de una din cele două Baker, se dădea la o parte şi se aşeza în alt rând, lăsându-le pe Tamura şi Satomi singure. Până şi gardienii înţeleseseră cum stau lucrurile şi nu-i mai forţau. Fiecare cu războiul lui.

— Eu m-aş muta cu tine şi mâine, i-a spus unul din ei lui Satomi, încercând să facă pe isteţul. Dă-mi de ştire dacă ţi-e urât singură, scumpo.

— Aţi avut noroc, le spune Haru. Mai mult ca sigur că v-ar fi obligat, pe tine şi Tamura, să luaţi o bătrână la voi în baracă. V-ar fi împuiat capul cu văicărelile ei. Iar dacă ar fi fost un bătrân, aţi fi ajuns să faceţi toată treaba în locul lui. Dar aşa, ia gândiţi-vă, aveţi o cameră doar a voastră.

— Aşa o fi. Mama e o persoană foarte discretă şi nu-i place să aibă lume în jur, răspunde gândindu-se că Tamurei îi e ruşine că tuşeşte şi că plânge noaptea.

— Da, e o doamnă stilată, zice Haru.

— Seamănă puţin cu tine, Haru. Şi ea caută să vadă partea bună a lucrurilor.

— Iar tu cauţi necazul chiar şi acolo unde nu există. În orice caz, mă bate gândul s-o întreb pe mama ta dacă îmi dă voie să vin să învăţ în camera ta. Doar când eşti tu plecată, fireşte. Bunica mea e convinsă că pot să citesc şi să stau de vorbă cu ea în acelaşi timp. Mă trezesc că am citit acelaşi paragraf de nu ştiu câte ori.

— Întreab-o. Nu cred să aibă ceva împotrivă. Dar mă mir că ţi-au dat voie să aduci cărţi aici.

— Am doar câteva, nu îndeajuns. Mi-ar trebui mai multe. Am necăjit-o pe mama mai rău decât gardienii. Ea era de părere că făceam mai bine dacă puneam lucruri practice în bagaje. Dar, dacă te gândeşti bine, cărţile sunt mai practice decât vesela şi aşternuturile. Vesela şi aşternuturile nu-ţi asigură un viitor, nu te pot face să uiţi că nu eşti liber.

— Mi-ar plăcea să citesc cărţi de-ale tale, Haru?

— Ţie? Poate, n-am de unde şti. Ţi-a plăcut să citeşti la şcoală? Manualele, cărţile recomandate…

— Cred că da.

— E plăcut să citeşti. N-o să rămânem aici pe vecie. Ar trebui să folosim timpul pe care îl avem ca să ne facem un viitor mai bun, nu să-l lăsăm să ni se scurgă printre degete ca nisipul.

— Poate că am să împrumut cărţi de la tine. De acord?

— Poate. Dar eşti într-adevăr sigură că vrei?

— Vreau, chiar vreau.

— Va trebui să ai mare grijă de ele.

Satomi îşi dă seama că i-a răspuns fără tragere de inimă, că n-are încredere să-i dea cărţile la care ţine atât.

— Nu-i nimic. Nu mă supăr dacă nu vrei să mi le dai. Vocea îi tremură de supărare. Am auzit că o să deschidă o bibliotecă aici, nu peste multă vreme. Nu eşti singurul care doreşte să citească, să ştii.

— Ştiu, spune împăciuitor, în chip de scuză. Uite, tocmai am terminat *Dincoace de paradis.* Pot să ţi-o împrumut, dacă vrei.

— A, Fitzgerald. Am citit-o, minte Satomi.

— Nu mai spune! Ai citit-o pe toată?

Aşa ar fi zis şi domnul Beck.

Urmând exemplul lui Eriko, Tamura împarte baraca folosind kimonoul de mătase cu fluturi care îi plăcea atât lui Aaron. Bagă pe mâneci un băţ pe care îl sprijină apoi pe două cuie ruginite. Kimonoul arată acum ca o sperietoare roz, care tremură la fiecare mişcare a aerului.

— Vai, Tamura, se entuziasmează Eriko. Ce frumos e, nu e din mătase naturală, sigur, dar cât e de frumos!

Tamura se uită la kimono fără să-i vină să creadă. E o relicvă, un obiect istoric ce a aparţinut fără îndoială unei femei cu totul diferite de cea care este ea acum. Ce i-o fi venit să pună un astfel de lucru în bagaj? Văzându-i

strălucirea în prăfuitul Manzanar, gândul o duce la gheişe, la supunere şi la Aaron. De ce l-a lăsat s-o ţină cu o sută de ani în urmă? De ce încercase s-o facă pe Satomi la fel ca ea?

— N-am să port niciodată aşa ceva aici! îi spune lui Satomi. Aş fi ridicolă. N-am să-l mai port niciodată. Aveai nevoie de un loc al tău şi cred că se potriveşte foarte bine.

Atingând kimonoul, Satomi îşi stăpâneşte cu greu lacrimile. Gâtul i s-a uscat, parcă are nisip în gură. Pentru ea, lucrul ăsta frumos înseamnă Aaron, Tamura şi propria copilărie în acelaşi timp.

N-o fereşte prea tare de privirile altora, e doar un kimono care se mişcă la fiecare adiere, de parcă ar fi viu, dar îi e recunoscătoare mamei. Se odihneşte la adăpostul lui, întinsă pe patul de fier, în mână cu o carte de la Haru, pe care şi-l închipuie întins de cealaltă parte a peretelui subţire care îi desparte. Pune palma pe perete şi o ţine acolo, ca şi cum i-ar simţi căldura trupului. Câteodată, în tăria nopţii, îl aude cum întoarce paginile cărţii şi oftează.

În spatele paravanului roz se poate ocupa discret de sângerările lunare în timp ce, de cealaltă parte, Tamura, tuşind până scuipă flegma din plămâni, se amăgeşte cu ideea că nu e auzită.

Tamura a renunţat repede la iluziile pe care şi le făcea în legătură cu Manzanar şi s-a hotărât să vadă partea bună a lucrurilor. Cât despre Satomi, ea, la fel ca jumătate din deţinuţi, veghează şi aşteaptă. Aşteaptă să se anunţe că au fost închişi din greşeală, că războiul s-a sfârşit, poate că va urma ceva şi mai îngrozitor. Ori de câte ori se adună mai mulţi la un loc vorbesc cu speranţă, dar şi cu teamă.

— Aţi mai auzit ceva?

— Parcă s-au înmulţit gardienii, nu credeţi?

— S-a auzit o împuşcătură azi-noapte sau mi s-a năzărit mie?

Cea mai mică schimbare a rutinei zilnice capătă un înţeles, îi nelinişteşte pe toţi. Iar zvonurile, la fel ca

furtunile de nisip, se iscă din nimic.

— O să ne împuşte pe toţi.

— Eu am auzit că doar pe bărbaţi.

— Mie mi-a spus un gardian că o să ne trimită pe toţi în Japonia cu vaporul.

Pentru cei din generaţia Nişei a fi trimis în Japonia e ca şi cum ai fi împuşcat. La urma urmei, ei sunt americani, născuţi aici, pe deasupra hrăniţi cu imaginea nemernicilor galbeni şi sadici, a japonezilor criminali. Cum să le fie mai bine în Japonia? Americanii japonezi sunt altă rasă decât strămoşii lor. Ei sunt democraţi, cetăţeni moderni, mândri de modul de viaţă american.

Totuşi unii din tineri au început să pună la îndoială aceste idei. Îşi spun Kibei[14] şi se bucură la gândul că s-ar întoarce în Japonia. Doar e patria mamă, îşi spun unul altuia, ţara de baştină a părinţilor. Nu vor să stea închişi aici. Umblă prin lagăr în grupuri, nu ascultă de sfaturile celor mai mari ca ei şi le dau tuturor de furcă. Îi provoacă pe gardieni stând în apropierea gardurilor, alergând pe alei noaptea, urlând unul la altul.

— Nu ne aduc decât necazuri, zice Haru. Ne fac tuturor viaţa mai grea.

— Măcar au curaj, îl contrazice Satomi. Trebuie să recunoşti.

— Ei, na, asta numeşti tu curaj? Curajul lor ne face pe toţi trădători.

Încercând, ca mulţi alţii, să le contracareze influenţa şi să-şi arate loialitatea faţă de America, Haru s-a înscris în Liga Cetăţenilor Americani. Membrii ligii au cerut să fie primiţi în armata americană. Haru, de exemplu, abia aşteaptă să lupte pentru ţara lui, să meargă la război în numele ei.

Dar loialitatea lui primeşte o lovitură grea atunci

---

14 Denumire sub care e cunoscută prima generație de japonezi născuți în America, mai cu seamă în Statele Unite, dar care au urmat studii în Japonia.

când o sută unu orfani sunt aduşi în Manzanar. Zvonul că vor fi cu toţii împuşcaţi învie din nou. Altminteri de ce ar arunca copiii în închisoare, ce rău pot face ei?

Directorul lagărului, domnul Merrit, a primit de la colonelul Bendetsen, cel care a avut ideea evacuării, ordinul să-i închidă pe copii în lagăr.

Bendetsen n-a vrut să ia în seamă rugăminţile disperate ale familiilor adoptive şi ale misiunilor catolice care îi aveau în grijă şi care cereau să nu-i ia.

— Sunt membri ai familiei noastre.

— Sunt doar nişte copii, dacă stăm să ne gândim.

— Ce rău ar putea face, de vreme ce stau cu noi?

Surd la rugăminţile lor, colonelul a insistat până în pânzele albe că acei copii ar putea deveni o ameninţare la adresa securităţii naţionale.

Unii au venit la Manzanar lăsând în urmă familiile de albi care îi adoptaseră, plângând pierderea celui de-al doilea rând de părinţi. Printre ei sunt bebeluşi de şase luni, născuţi, se spune, de fetele de vârstă şcolară din alte lagăre. Mai sunt copilaşi care abia învaţă să meargă şi alţii mai mari, de vreo şase ani, complet descumpăniţi de ce li se întâmplă.

Simţind că ceva e schimbat, bebeluşii plâng, cerând să li se dea atenţie. Copiii mai mari se strâng unul într-altul în tăcere, speriaţi de vocile groase ale gardienilor şi de lucirea mată a puştilor.

Deţinuţii din Manzanar sunt tulburaţi de venirea copiilor. Vederea acestor fiinţe nevinovate aduse în lagăr îi întăreşte în convingerea că nebunia nu are limite.

— De ce i-ar fi luat din familiile de albi, dacă n-ar vrea să ne omoare pe toţi?

— Asta trebuie să fie adunarea cea mare, finală.

Dacă e să-i cauţi după rasă, copiii sunt amestecaţi, unii n-au decât o optime de sânge japonez. Cei blonzi ies în evidenţă, amintind că până şi o picătură de sânge japonez, oricât de îndepărtată ar fi originea ei, te incriminează.

Privindu-i pe copilaşi, lui Satomi îi vine greu să creadă că ura faţă de japonezi nu e atât de puternică încât să nu ducă la genocid.

— Cum ar putea copiii ăştia să fie o ameninţare pentru cineva? spumegă ea de furie.

Haru, pe de altă parte, e deznădăjduit. Ar vrea să-i fie credincios ţării lui, dar când îi aude pe copii cântând *God Bless America*[15] se vede nevoit să fie de acord cu Satomi: nu mai înţelege nimic.

Odată cu stabilirea celor mici în Satul Copiilor, adică în cele trei barăci mari, acoperite cu carton gudronat, ridicate în grabă anume pentru ei, temerile privind uciderea în masă a deţinuţilor se risipesc, lăsând locul altor zvonuri. Speranţele se leagă de vestea că li se va da voie să plece acasă. După o vreme însă, tocmai această speranţă îi face să pară nesăbuiţi. Cu cât mai mult speri să ajungi acasă, cu atât mai îndepărtată e clipa aceea.

Se instalează o atmosferă generală de resemnare, atât de profundă că nici măcar poveştile de groază despre şobolanii care s-au urcat în paturile copiilor nu mai impresionează pe nimeni. Şobolanii nu sunt ceva neobişnuit în Manzanar. Încă din prima zi au fost mai numeroşi decât oamenii. Au năpădit întreg lagărul şi, împreună cu gândacii, se vâră pe sub barăci şi se plimbă prin paturi noaptea. Trebuie să fie goniţi de pe robinetele de apă care picură şi dezlipiţi din numeroasele capcane cu clei puse pe podelele sălilor de mese.

— Uită-te în patul meu, te rog, îl imploră Satomi pe Haru în fiecare seară.

— Acum nu se urcă în pat. Vin după ce se întunecă, când ai adormit, spune cu o voce cavernoasă care îi dă fiori fetei; îi place s-o audă ţipând de spaimă.

Frânturile de veşti bune care ajung la ei, oricât de neînsemnate, sunt primite cu bucurie şi întoarse pe toate

---

15 *Dumnezeu să binecuvânteze America*; foarte cunoscut cântec patriotic american.

feţele. Vor avea un oficiu poştal, vor avea voie să vadă un film când şi când, în curând vor primi o raţie suplimentară de zahăr.

Veştile rele, în schimb, sunt întotdeauna importante şi întotdeauna dramatice. Tamura şi Eriko sunt cuprinse de panică când aud că un congresmen, aflând de numărul mare de naşteri din lagăre, a propus ca toate japonezele care pot aduce pe lume copii să fie sterilizate.

— Ar distruge viaţa fetelor noastre, se tânguie Tamura fără să-şi poată stăpâni lacrimile.

— Pesemne că e un om rău, se vaită şi Eriko, încercând s-o ţină strâns în braţe pe Yumi, care de-abia a început să aibă ciclu.

— Nu-l ia nimeni în serios, le spune John Harper, doctorul din lagăr, care e foarte iubit de toţi deţinuţii, lui Ralph şi lui Satomi, aşezaţi pe jos în faţa cabinetului său. Congresul nu s-a ţicnit chiar de tot.

— De mine n-o să se atingă decât dacă mă împuşcă mai întâi, ticăloşii, zice Satomi.

Nu e prima oară când doctorul Harper e şocat de vorbele ei; patima pe care o pune în ceea ce spune îl impresionează. A cunoscut-o când fata a venit la el cu o aşchie care îi intrase în mână şi se infectase şi a îndrăgit-o pe loc.

— O să doară, o avertizase. Trebuie să scormonesc un pic.

Când ea înjurase de durere, îl pufnise râsul.

— Fir-ar al dracului!

— N-am mai auzit niciodată o japoneză drăcuind.

Din acea zi Satomi şi doctorul Harper au fost legaţi de ceea ce Haru consideră a fi o prietenie nepotrivită. Împreună cu Ralph discută despre politică, despre mersul războiului şi ajung chiar să se certe. Sunt totuşi de acord că America va câştiga războiul şi fac presupuneri despre cumva fi viaţa după victorie.

Cu toate că reprezintă autorităţile, e greu să nu-l

placi pe doctorul Harper, cugetă Satomi. Nu începe îndoială că e un om cumsecade. Într-adevăr, e neîndemânatic, scapă lucrurile din mână, pierde hârtiile, îşi rătăceşte ochelarii, dar asta nu are nicio însemnătate. Doctorul Harper e un om bun şi milos.

— Are un suflet bun, nu crezi? îl întreabă pe Ralph.

— Da, chiar aşa, Satomi. E genul de tip care te strânge în braţe de cum te vede.

Când şi când doctorul Harper încalcă bucuros regulile din lagăr şi îi dă lui Satomi ziarele lui vechi. Aşa îşi mai alină sentimentul de vinovăţie o vreme şi apoi, ce rău poate face? Până a veni la Manzanar nu s-ar fi crezut în stare să încalce vreo regulă, dar regulile stupide nu merită să fie respectate. Regulile care spun că oamenii trebuie ţinuţi în întuneric şi ignoranţă, fără ziare, fără radio, până se roagă să fie nimiciţi.

— Dacă nu vrei să mergi la şcoală, atunci du-te la muncă, insistă Haru. Nu-l mai sâcâi pe doctor, Satomi.

— Suntem prieteni, Haru. Gândim la fel. E de acord că America i-a trădat pe cetăţenii ei de origine japoneză. Şi, spre deosebire de domnul Harper, pe tine nu te-am auzit protestând când era vorba să ne sterilizeze.

— În fiecare guvern sunt neghiobi, spune el, mai degrabă ca să-şi liniştească conştiinţa decât ca s-o împace pe ea. Nu s-ar fi întâmplat nimic.

Vecinul lor, domnul Sano, cu proverbiala lui lipsă de tact, are o părere despre sterilizare pe care nimeni n-o împărtăşeşte.

— Chiar fără rost nu este. Uitaţi-vă la familia Hamada, spune referindu-se la o familie de nouă persoane care locuieşte într-o baracă de dincolo de Uliţa Canalului. Doamna Hamada e din nou însărcinată. Copiii umblă de capul lor, deranjând pe toată lumea. Dacă nu sunt în stare să se abţină, atunci ar merita să fie operaţi.

Tamura şi Eriko îl privesc cu gura căscată.

— Nu-şi vede propriile defecte, zice Tamura.

— Ce ruşine, încuviinţează Naomi.

Împreună cu Eriko, Tamura şi-a luat o slujbă: coase camuflaje pentru armată. E plătită cu şase dolari pe lună, ceea ce, alături de cei trei dolari şi şaizeci de cenţi – alocaţia lunară pentru îmbrăcăminte dată prizonierilor –, îi permite să comande fleacuri din catalogul Sears & Roebuck[16].

— N-ar trebui să lucrezi în hangarul ăla, mamă. E curent şi nu-ţi face bine. Iar praful de bumbac îţi irită gâtul.

— Să ştii că-mi place, Satomi. Mă simt bine printre celelalte femei, e mai vesel. Altminteri, ce-aş face toată ziua? Şi, pe lângă asta, ne prind bine banii. Ne trebuie pânză pentru rochiile tale, aţă şi ace ca să ţi le cos.

Când au timp liber se duc împreună în sala de mese şi stau cu ochii la minunatele lucruri din catalog. Baticuri imprimate cu flori, pantofi nemaipomenit de frumoşi, ciorapi mătăsoşi de nailon cu dungă dreaptă, închisă la culoare şi portjartiere roz cu cleme de cauciuc care arată întocmai ca tetinele biberoanelor. Cel mai popular articol sunt şosetele albe după care se dau în vânt fetele mai mari, cărora le place să le poarte cu pantofi negri cu şireturi. În schimb, Satomi poartă pantofii fără şosete, îi plac fustele simple şi tricourile uni, albe, pe care le poartă băieţii.

— Nici nu mă mir că fetele te găsesc ciudată, zice Tamura deznădăjduită.

Yumi stă îmbufnată şi refuză să stea de vorbă cu Eriko până când nu-i dă voie să renunţe la şosetele gri de fetiţă şi îi cumpără două perechi de şosete albe.

— Ce pot să fac? zice Eriko. Nici măcar de Haru nu ascultă.

— E doar un stadiu, o consolează Tamura.

— Şi Satomi a trecut prin el?

— Ştii, Eriko, uneori mi se pare că de când s-a născut e în stadiul ăsta. N-aş putea spune că a fost vreodată un

16 Lanț de magazine cu tradiție m vânzarea după catalog.

copil ascultător.

— Nu mai e copil, Tamura. În locul tău, eu n-aş mai aştepta nimic.

Eriko e obişnuită cu munca şi să fie alături de celelalte. S-ar simţi şi mai bine dacă n-ar fi nevoită să stea toată ziua în genunchi pe pardoseala de ciment, din cauza căreia o dor picioarele.

— Eşti singura care nu munceşte, o dojeneşte Tamura. Nu faci decât să citeşti din cărţile lui Haru şi să discuţi cu doctorul Harper. Nu-i de mirare că te plictiseşti. Dacă ai lucra, ţi-ar trece timpul mai repede.

— N-am de gând să-i ajut în niciun fel, mamă. Nimeni n-ar trebui să-i ajute. Şi, oricum, nu mă plictisesc, îmi place foarte mult să citesc.

— Ai putea să-i dai o mână de ajutor lui Haru la munca de voluntariat, insistă Tamura. Se vede de la o poştă cât de mândru e de ceea ce face.

Haru şi-a descoperit vocaţia. Îi învaţă pe copiii de clasa a treia să citească. Antrenează echipa de softball şi, împreună cu alţi câţiva, împarte pachetele cu ajutoare umanitare primite de la quakeri[17] – jucării de tinichea pentru copii, reviste cu benzi desenate şi creioane şi uneori fulare şi pălării din stofă moale, festonate.

Yumi se aştepta să primească nişte agrafe şi poate un ceas; în schimb primeşte un evantai din lemn de cedru pe care îl atârnă de perete deasupra patului. Pretinde că e un obiect caraghios şi inutil pe deasupra, dar îl şterge tot timpul de praf ca să nu-şi piardă parfumul şi nu lasă pe nimeni să se atingă de el.

Haru, oarecum stânjenit de pomana quakerilor, se bucură totuşi văzând cât de încântaţi sunt copiii când primesc jucăriile. Dacă ar fi vrut, ar fi putut câştiga opt dolari pe săptămână, instalând ţevi de canalizare, dar e prea mândru pentru o astfel de muncă.

— E jignitor! Opt dolari! Care american ar lucra

17 Sectă religioasă protestantă.

pentru opt dolari? Ar primi de zece ori pe-atâta.

O fi el devotat Americii, însă, la fel ca Aaron, are reacţii imprevizibile.

— Eu socoteam că o să-ţi pară bine să dai o mână de ajutor, de vreme ce iubeşti America aşa de mult, îl ia Satomi peste picior.

— Nu înţeleg la ce te referi, Sati. Una e să iubeşti America şi cu totul altceva să munceşti pe bani mai puţini decât alt cetăţean.

Yumi merge la şcoala din lagăr, iar bătrâna Naomi Okihiro tricotează când face rost de lână sau doarme cât e ziua de lungă, visând camere luminate de soare şi prunul sub care stătea când era în Japonia. Nu vorbeşte bine englezeşte, e bănuitoare din fire, aşa că, în afară de Tamura şi Satomi, rar i se întâmplă să vorbească cu cineva din afara familiei.

Deşi nu recunoaşte, Satomi îşi dă seama că Tamura are dreptate: zilele sunt lungi şi se plictiseşte. I-ar părea şi mai lungi dacă n-ar fi cărţile de la Haru şi discuţiile cu doctorul Harper.

Doctorul îi ocupă din ce în ce mai mult timp. O îndeamnă să vină la cabinet şi îl bate gândul s-o ia cu el când face vizite bolnavilor. Ce-i place la Satomi e faptul că nu se încurcă cu reguli de purtare japoneze, spre deosebire de ceilalţi pacienţi, care astfel îl demobilizează şi îl împiedică să se apropie de ei, aşa cum şi-ar dori. Pe deasupra, i-ar prinde bine să îşi verse furia cumva, să dea frâu liber bunătăţii pe care o ţine bine ascunsă.

Îi cere să-i povestească în amănunt ce se petrece în lagăr, lucruri pe care altminteri n-ar avea cum să le afle şi pe care le consemnează minuţios în jurnal: *S-a dat ficat cinci zile la rând,* scrie el. *Ca regulă generală, japonezii nu mănâncă ficat.*

— Mica mea arhivă, îi spune. O poartă deschisă spre amintire, atunci când Manzanar nu va mai fi şi vouă vi se va da voie să vă întoarceţi acasă.

Ţine mult la obiectele adunate, la fotografiile sumbre pe care le-a făcut în barăcile sărăcăcios mobilate şi prost luminate, la portretele deţinuţilor care zâmbesc aparatului de fotografiat şi izbutesc să mimeze speranţa. Are poze mişcate cu şobolanii care fug prin latrine, cu gândacii din paturile copiilor. Desene pe care copiii de la şcoală le-au făcut în nisip: forme ciudate, copaci fără frunze şi gardieni înarmaţi, desenaţi din câteva linii, mai mici decât armele pe care le poartă. Păstrează cu sfinţenie mici sculpturi pe care oamenii i le-au dat în semn de recunoştinţă: *netsuke*[18] naive din lemn de esenţă tare, iepuri sălbatici şi domestici, şobolani cu coadă de şarpe, bebeluşi îmbrăţişaţi, cu pietricele în chip de ochi. E o colecţie stranie, dar cu o putere evocatoare atât de mare, încât, ori de câte ori o priveşte, simte mirosurile din lagăr, sudoarea şi boala, praful şi sângele şi duhoarea acră a acidului carbolic folosit pentru dezinfectare.

Hotărât să nu lase să se piardă nimic din ce înseamnă Manzanar, îşi închipuie că ceea ce face are un scop şi că, în acelaşi timp, e devotat ţării lui. Or mai fi şi alţii ca el, îşi spune, americani care sunt martori ai nedreptăţii, ai răului făcut. Care, atunci când se va ivi prilejul, vor lupta pentru compensaţii, pentru dreptate. E convins că Satomi e unul dintre aceia.

— Toată ziua scrii în jurnal, se plânge soţia lui. Cred că te simţi mai bine cufundat în el decât înfruntând realitatea vieţii.

Nu-i răspunde, nu-i spune ce ştie el despre „realitatea vieţii”, preferă să păstreze doar pentru el realitatea lagărului şi repulsia pe care i-o provoacă.

— Trebuie să ţină cineva şi un jurnal, zice. Nu vreau să uit adevărul.

---

18 Sculpturi miniaturale (în japoneză, în original).

Vizite medicale

— Am avut o bănuială că nu va duce sarcina până la capăt, îi spune doctorul Harper lui Satomi în drum spre baraca doamnei Takei. Învelişul dinăuntrul pântecului ei e subţire ca hârtia din cauza atâtor sarcini. Dacă e ceea ce bănuiesc eu, n-o să fie o privelişte prea plăcută, Satomi. Nu e nevoie să intri cu mine.

— Ba intru, spune ea iritată.

Ştie că-i cere prea mult, că o pune la încercare, dar oare nu suntem cu toţii puşi la încercare? Nu vrea să-i ofere scuza că n-a ştiut. Aşa e bine, să vadă cu ochii ei cum stau lucrurile, să cunoască şi părţile bune, şi părţile rele, fiindcă e îndeajuns de puternică pentru a afla adevărul.

Şi el e destul de puternic, cu toate astea ar prefera să fie scutit de ororile pe care le vede şi care îl împiedică să trăiască o viaţă netulburată, asemenea celorlalţi oameni.

Satomi n-a mai fost în partea asta de lagăr până acum E chiar la margine, ultimul şir de barăci care stau între civilizaţie şi câmpurile acoperite cu tufişuri de salvie. Barăcile de aici sunt primele izbite de vânturi, primele care suferă extremele vremii din deşert.

— Tărâmurile rele, le numeşte doctorul Harper. Aici stau cei care au rămas la coadă, cei care, ajunşi mai târziu şi speriaţi de ce-au văzut în Manzanar, n-au mai avut puterea să-şi croiască drum în faţă.

Baraca doamnei Takei e a patra de la capătul rândului. Soţul ei stă pe trepte împreună cu copiii lor, şapte băieţi care îi par lui Satomi a fi de aceeaşi vârstă, cu toate că n-are cum să fie aşa. Probabil că mama lor i-a născut unul după altul, aproape fără pauze între sarcini.

Când îi vede, domnul Takei se ridică în picioare şi se dă la o parte, ca să le facă loc să urce treptele. Face o

plecăciune, de parcă ar întâmpina nişte oaspeţi de viţă regală. Domnul Harper pune mâna pe umărul soţului şi oftează. Cei doi se privesc cu ceea ce Satomi crede a fi resemnare.

Odată intraţi, au nevoie de câteva clipe ca ochii să li se obişnuiască cu întunericul. Doamna Takei stă pe marginea patului, cu genunchii la gură. Faţa ei îi pare lui Satomi a fi verzuie, de culoarea săpunului Palmolive. O pată întunecată urcă pe ţesătura subţire a rochiei cafenii, pe jos e o baltă de sânge şi ea însăşi are dâre de sânge pe faţă, rămase după ce şi-a dat părul la o parte cu mâinile însângerate.

Satomi închide gura şi îşi astupă nasul ca să se apere de mirosul de hoit din cameră. Simte o acreală în fundul gâtului şi înghite de mai multe ori ca să nu vomite, rugându-se să nu i se facă rău. Cu greu poate suporta priveliştea sângelui şi duhoarea.

Cu toate că se aştepta, doctorul Harper clatină din cap văzând în ce stare e doamna Takei. Niciodată n-a înţeles cum de toate mirosurile corpului pot fi reţinute de ceva atât de subţire şi poros cum este pielea.

— Când a început sângerarea? întreabă ajutând-o pe doamna Takei să se întindă pe pat şi întinzându-i picioarele cu gesturi blânde.

— Aseară, răspunde ferindu-şi privirea.

— Ţţţ, şi ai aşteptat atât până să mă chemi, spune, dar nu cu asprime.

— Copilul a venit repede, spune ea, aruncând o privire spre colţul camerei unde se află ceva fără viaţă, înfăşurat într-un prosop îmbibat de sânge. Am crezut că sângerarea o să se oprească, dar nu mai trece.

— Satomi, adu apă, te rog. Cât de multă poţi. Şi pânza din geanta mea.

Mişcările lui sunt sigure, vocea stăpânită, cu toate că i se rupe inima de milă.

La cişmeaua de afară Satomi umple o găleată subţire

de tablă până la găurile mânerului şi trage în piept aerul proaspăt parcă ar fi o băutură înviorătoare. Şovăie, nu-i vine să intre înapoi în baracă şi nu se urneşte decât atunci când doctorul Harper o cheamă neîntârziat, ca şi cum s-a întâmplat ceva.

Înăuntru, cât timp doctorul examinează bebeluşul mort, Satomi o ia pe doamna Takei de mână.

— Îmi pare rău, doamnă Takei, îi spune. Îmi pare rău de bebeluş.

Ar vrea să arate că-i pasă, că suferă, dar vocea ei e slabă, neconvingătoare.

Doamnei Takei îi trebuie două zile ca să moară. Doctorul Harper îi face transfuzii, dar nicio picătură de sânge nu pare să rămână în trupul ei. Odată cu el se scurge şi viaţa doamnei Takei.

Este îngropată cu bebeluşul în braţe, iar soţul şi cei şapte băieţi rămân să se descurce fără ea.

Săptămâni întregi după aceea Satomi retrăieşte acea zi de disperare, vede în faţa ochilor sângele şi copilul înfăşurat în prosop. De atunci încolo mirosul sângelui îi face rău şi inima începe să-i bată speriată.

Însoţindu-l pe doctor în vizitele lui trece de la o urgenţă la alta, aşa că începe să încurce feţele bolnavilor, să le uite numele. Vede nenumărate cazuri de pojar la adulţi, fierbinţeli neobişnuite şi o mulţime de cazuri de pneumonie la vârsta a treia, pe care domnul Harper o numeşte „prietena bătrânilor”.

— Îi împinge mai repede pe drumul spre rai, zice el.

În mintea ei Satomi o revede pe doamna Takei cu limpezime înspăimântătoare, tot aşa cum îl revede pe bărbatul care a făcut septicemie fiindcă nu şi-a tratat rana după ce s-a tăiat în latrină. Când l-a văzut doctorul Harper, piciorul îi frigea atât de tare, că se simţea de la o jumătate de metru. Puroiul se scurgea din rană şi pe piele i se vedea o linie roşie care mergea de la coapsă la talie. Din cauza febrei nu te mai puteai înţelege cu el. Aiura, dădea din

mâini şi din picioare, striga ameninţări către pereţi.

Doctorul Harper l-a dus la spitalul din lagăr şi l-a pus sub îngrijire douăzeci şi patru ore din douăzeci şi patru, însă nu l-a putut salva. Sângele i se otrăvise, organele n-au mai făcut faţă şi omul a murit în chinuri.

— Doar de la o tăietură, s-a minunat Satomi.

— Cea mai scurtă cale prin care intră bacteriile în organism, i-a explicat doctorul.

— Da, dar a fost doar o tăietură.

Nu ştia dacă asemenea nenorociri se petrec doar în lagăr ori dacă aşa e şi în lumea de afară. Poate că aşa e, dar ea n-a ştiut.

— Aşa e peste tot în lume, zice doctorul. Doar că aici, din lipsă de condiţii de tratament şi de igienă, se întâmplă mai des ca boala să devină tragedie.

Unul din cazurile când condiţiile din lagăr au fost de vină a fost cel al unui băiat cu un an sau doi mai mic decât Haru. Făcuse o depresie şi, într-un moment de disperare, băuse clor industrial, furat când mama lui spăla pardoseala din sala de mese.

Îl găsise în agonie, cu băşici cât o monedă în jurul gurii, cu gâtul ars întâi fiindcă băuse clorul, apoi fiindcă îl vomitase, aşa că nu mai era în stare să vorbească.

— Până să ajungem aici era un copil fericit, spunea mama lui îndurerată. Îşi dorea să fie doctor, ca dumneavoastră, domnule Harper. Îi place să ajute oamenii.

— Încă mai poate fi, a asigurat-o doctorul Harper. Trebuie să-l ajutaţi să aibă încredere în viitorul lui. Şi să nu-l mai lăsaţi să încerce să se omoare.

— Dar şi-a urâţit faţa. O să rămână cu semne toată viaţa.

De data asta doctorul, care avea răspuns la orice, a tăcut mâlc. Băiatul rămăsese cu mult mai multe cicatrice. Cele mai primejdioase erau pe dinăuntru, acolo unde mama lui nu le putea vedea.

— E din cauza locului ăstuia, i-a şoptit Satomi

doctorului când ieşeau din baracă. Locul ăsta împuţit, dezgustător.

Sunt zile când nu-şi poate face curaj să-l însoţească pe doctorul Harper în vizitele sale. Sunt zile când vrea să uite de necazurile celorlalţi. Uneori e prea mult pentru ea. Abia aşteaptă să se întoarcă Haru de la muncă, şi aşteptându-l se cufundă în poveştile din cărţi. Cărţile o poartă departe de Manzanar, datorită lor trăieşte alte vieţi. Iar acum găseşte cărţi câte vrea, fiindcă biblioteca a fost deschisă în cele din urmă.

— Sunt multe pentru care trebuie să le mulţumim quakerilor, îi mărturiseşte doctorului Harper cu recunoştinţă sinceră în glas. Când te gândeşti că nişte oameni pe care nu-i cunoaştem au grijă de noi…

N-a văzut-o niciodată aşa de încântată şi nici n-a auzit-o vorbind aşa frumos de cineva. E semn bun, îşi spune, în viaţă trebuie să existe un echilibru, orice s-ar zice.

Tamura este însă de altă părere.

— Ai nevoie şi de altceva în afară de cărţi şi de prietenia unui bătrân, îi tot spune.

Nu l-a cunoscut pe doctorul Harper, dar, la fel ca Haru, numai că din motive pe care doar o mamă le are, nu e de acord cu prietenia asta. Una la mână, e ceva neobişnuit şi îi e teamă că doctorul Harper o pune pe Satomi în situaţii în care ar trebui să fie persoane mature. Apoi nu-i place că Satomi o bate la cap să-l lase pe doctor s-o examineze.

— Te rog, mamă. Dă-i voie să-ţi dea ceva pentru tuse şi să te asculte la plămâni.

— Poate, nu peste multă vreme, zice cu şovăială. Fereşte-te de doctori cât poţi, îi spunea Aaron. Dacă au apucat să te atingă înseamnă că ai luat-o la vale.

Satomi e încântată de curtea pe care i-o face Haru acum, măcar că pretinde că ea ar fi încă o puştoaică. Se

preface enervat pentru că trebuie să o tolereze – fetiţa agasantă care stă alături – clatină din cap atunci când ea îl ia peste picior, zâmbeşte parcă împotriva voinţei lui şi se încruntă puţin. Satomi e sigură că nu mai e mult şi are s-o sărute şi doar gândindu-se la clipa aceea simte o căldură năpădind-o.

Uneori, după-amiaza, ca să nu se mai gândească la el, ca să nu i-o mai ia inima razna la gândul că se vor atinge, o ajută pe doamna Hamada să aibă grijă de liota ei de copii: le spală feţişoarele lucioase, îi apucă de mânuţele grăsune, născoceşte jocuri pentru ei şi le spune poveşti. Se simte bine alături de ei, iar doamna Hamada câştigă astfel o oră sau două de linişte, când poate face duş sau spăla maldărul de rufe adunate.

— Ai mare grijă, îi spune Eriko, ascunzând un zâmbet. Nici nu ştii când o să te mai roage şi alţii.

— Ei, e doar aşa, ca să-mi umplu timpul, răspunde Satomi.

— Nu e nevoie să te scuzi, se bagă în vorbă Naomi, trezită din somnul de după-masă de glasurile lor. E bine să nu-ţi treacă timpul degeaba, să-i ajuţi pe alţii.

Spre deosebire de Naomi, Satomi n-are astâmpăr şi nu poate dormi în timpul zilei. Iar noaptea visează la cu totul alte lucruri decât bătrâna.

— Visele mele sunt legate de casă şi de mâncare, mărturiseşte Naomi. Bunătăţi: peşte prăjit, fasole roşie, supă de orez.

În visele lui Satomi îşi croiesc drum amintirile, trecutul reînvie. Revede vulpea privind-o ţanţoşă de după tufişul de viţă sălbatică, aude vocea domnului Beck: „Ştii ce înseamnă «exotic», Satomi?”

Câteodată visează că Tamura dispare, se topeşte sub ochii ei, chiar când întinde mâna să o prindă. Când se trezeşte şi deschide ochii, vede kimonoul plutindu-i deasupra capului întocmai ca o stafie orientală.

— Şi eu visez la fel, spune Haru. Visez că îmi pierd

familia. E din cauza locului ăstuia. Nimeni nu scapă neatins. Uite, Yumi nu mai mănâncă împreună cu noi. Se duce la altă sală de mese cu prietenii ei, ca şi cum s-ar ruşina de familia ei. Pe bunica o dor oasele, memoria o lasă, pierde legătura cu prezentul şi trăieşte tot mai mult în trecut. Nici nu ştiu cum am să pot avea grijă de ai mei aici.

Tot mărturisindu-şi unul altuia temerile, într-o seară ajung să se sărute pentru prima oară sub luna aflată în primul pătrar. Şi-a dorit atât de mult să vină clipa asta, şi-a închipuit cum va fi, dar când Haru se apleacă spre ea, îi vine s-o ia la fugă. Să deschidă gura, să-i simtă gustul, ori să-l lase pe el s-o guste, aşa cum făcea cu Artie? Ar vrea să-l îmbrăţişeze, să-l tragă spre ea, dar se înfrânează, simţind o anumită reţinere din partea lui, străbătută de gândul inconfortabil că ea e mai plină de dorinţă decât el.

Haru se poartă într-un fel deloc măgulitor, se opreşte puţin, ca şi cum s-ar gândi dacă se meargă mai departe, ca şi cum în el s-ar da o luptă.

Când în sfârşit o sărută, n-are nimic şovăielnic, nu se lasă dus de val ca ea. Sărutul lui e stăpânit, nu lacom ca al lui Artie. Şi nici nu e dat din toată inima, cugetă Satomi.

S-ar fi simţit jignită dacă ar fi ştiut că după aceea, când se înapoiaseră pe Uliţa Canalului, el regreta deja gestul făcut, dorindu-şi să n-o fi sărutat. E doar un copil, dacă stai să te gândeşti, nu cu mult mai mare decât Yumi. Nu vrea ca lucrurile să se complice, să ajungă într-o situaţie tulbure, nu vrea ca mama lui şi Tamura să afle şi să-şi facă planuri.

Vremea trece, dar Haru nu poate nega că mirosul ei, proaspăt ca un val nou de bumbac, căldura sânilor ei lipiţi de pieptul lui l-au stârnit în aşa măsură că nu se mai poate gândi la nimic altceva. Faptul că o fată ca ea i se oferă e ruşinos şi irezistibil totodată.

— Ce-i cu tine în ultima vreme, Haru? îl întreabă Eriko. Mereu eşti cu mintea aiurea. Tamura te aşteaptă să-

i repari podeaua ruptă.

— Ajung şi acolo, mamă, de îndată ce…

Şi va ajunge. Nu-şi va mai pierde timpul cu Satomi, o s-o lase mai moale. Are planurile lui, le-a făcut de prea multă vreme ca să-i dea voie unei fete drăguţe să-l întoarcă din drum. Îl scoate din fire faptul că se gândeşte la ea de o sută de ori pe zi în loc să-i stea mintea la lucruri mai importante.

— Ştiu că-ţi place Satomi, îi spune maică-sa. Te-am văzut cum o priveşti, dar nu cred că e pentru tine. Şi chiar dacă ar fi, e un motiv în plus s-o tratezi cu respect.

— Nu mă interesează, insistă el. Suntem prieteni şi-atât. Avem unele lucruri în comun.

— Ce lucruri?

— Păi, mai întâi, locul ăsta. Apoi e inteligentă, ştii doar, o interesează cărţile, ideile. Cu ea pot sta de vorbă.

Lumea, aşa cum o ştia Haru, i-a scăpat din mână, dar e hotărât să şi-o ia înapoi. Dacă trebuie să lupte ca să fie american, atunci aşa să fie. Familia lui a muncit din răsputeri ca să-şi împlinească visul american. Şi el crede în acest vis. Cu toate că Manzanar există şi că aici se întâmplă lucruri îngrozitoare, el nu poate renunţa la visul american.

— Am de gând să mă înrolez de cum au să-mi dea voie. Am să mă înrolez şi am să lupt pentru ţara mea, o previne pe Satomi.

— Halal ţară, îl ia Satomi în derâdere. Nu mai e ţara ta. Noi suntem duşmanul.

— Nu, nu suntem, tocmai asta e. Cum de nu înţelegi?

— Nu eu sunt cea care trebuie să înţeleagă, Haru.

— Uite ce e, Sati. Uneori, lucrurile la care ţinem nu se dovedesc la înălţimea aşteptărilor noastre. Asta nu înseamnă totuşi că renunţăm la ele, nu? Oricum ai gândi acum, ţara asta e şi a ta, aşa cum e a noastră a tuturor.

— Nu înţeleg cum de poţi crede aşa ceva când trăieşti în locul ăsta. Trebuie să fii smintit ca să crezi aşa

ceva.

— Cred, fiindcă toţi americanii sunt emigranţi într-un fel sau altul. Faptul că eşti alb nu înseamnă că eşti mai american decât dacă eşti negru sau de orice altă culoare.

— Totuşi, e greu să crezi atunci când eşti închis aici tocmai din cauza asta.

— Nicio altă ţară din lume nu se compară cu America, Sati. E casa noastră. O să trecem peste încercarea asta.

— Eu am să plec de aici cât pot de repede. Am să călătoresc prin toată lumea şi n-am să mă mai întorc niciodată aici.

— Şi ce naţionalitate ai să scrii în paşaport?

— Ei, nu ştiu. Nu prea am de ales, aşa-i? Va trebui să fiu americancă, probabil.

— Întocmai. N-ai de ales. Eşti americancă, la fel ca noi toţi.

Pionierii

Haru zice că ei, în Manzanar, sunt pionieri, oameni care trăiesc la limită şi sunt nevoiţi să inventeze tot felul de şmecherii ca să se descurce cu ce au la îndemână şi să iasă din încurcătură.

— Japonezii sunt un popor ingenios, spune. Găsim răspunsuri la toate.

Dar, atunci când vin furtunile de praf, fuge şi el la adăpost, la fel ca ceilalţi. Până acum nimeni, oricât de ingenios, n-a găsit o soluţie împotriva lor. Furtunile sug praful în drumul lor spre lagăr, după care îl revarsă asupra prizonierilor din Manzanar şi pleacă, lăsând dezastru în

urma lor. Vânturile puternice răzbesc prin orice perete ridicat de prizonieri ca să se apere de ele. Când încep să bată, nu-ţi rămâne decât să te ascunzi în baracă şi să aştepţi să se domolească, ascultând cum urlă ca strigoaicele, aruncând nisip prin crăpăturile pereţilor.

Satomi şi Tamura stau ghemuite lângă sobă sub o pătură, cu genunchii strânşi sub bărbie şi capul plecat.

— Am fost de atâtea ori îngropate în praf, că n-o să ne mirăm când o să murim şi o să ne pună în mormânt, zice Eriko.

— S-a deschis gura iadului, crede Tamura. Îşi scuipă ura afară.

A învăţat cum să recunoască furtunile de cum se zăresc la orizont, cu mult timp înainte să li se audă vuietul în depărtare.

— Se apropie, anunţă ea resemnată. Norii s-au îngrămădit pe vârful muntelui, gata să se arunce asupra noastră.

— Ai pregătit fâşiile de bumbac, mamă?

Tamura păstrează bucăţile de pânză de camuflaj rămase de la fabrică şi îşi acoperă cu ele gura când se duce sau vine de la lucru.

— Orice lucru poate fi util, spune mulţumită.

Dar Satomi nu se poate obişnui, aşa ca Tamura. Or fi furtunile nişte fenomene ale naturii, însă pe ea o revoltă ca şi cum ar fi făcute de mâna omului, ca şi cum ar fi o pedeapsă trimisă asupra lor de guvern.

— Îmi vine să înnebunesc, îi spune lui Haru. Furtunile astea blestemate parcă sunt vii, puse pe distrugere. După fiecare furtună, mama se simte mai rău.

Compătimirea lui Haru o face să se simtă şi mai neajutorată; compătimirea lui e pasivă, pe când ea vrea fapte.

— Nu ştiu ce aştepţi de la mine, Satomi. Cu toţii le suportăm la fel, până şi gardienii.

— Ai putea măcar să te înfurii.

— Eşti o fetiţă naivă. Te superi pe toată lumea. Nici nu ştiu de ce-mi bat capul cu tine.

Zile întregi după ce trec furtunile, Tamura şi Satomi simt că le ard ochii, gurile le sunt prea uscate ca să poată mânca ceva. Nisipul pătrunde în paturi, drept care sunt zgâriate din cap până în picioare. Oricât ar scutura aşternuturile, tot nu scapă de el. Lui Satomi i se năzare uneori că nisipul se adună înăuntrul ei şi că ea însăşi devine o părticică din Manzanar.

În oraşul cel mai apropiat, Lone Pine, există o cisternă stropitoare şi în lagăr se zvoneşte că ar putea-o împrumuta uneori.

— Oricum nu foloseşte la mai nimic, îi spune gardianul Lawson, care mai stă uneori de vorbă cu ea. Doar umezeşte oleacă trotuarele şi atât.

— Da' tot e mai bine decât nimic, Lawson, zice ea, încântată că a fost atât de uşor să-l facă să se simtă vinovat.

— Ai să te obişnuieşti, fetiţo, cum ne-am obişnuit cu toţii. Vremea din Inyo nu ascultă de nimeni.

— Ai fi zis că munţii ne-ar apăra cât de cât, dar nimic.

— Mda, unde sunt munţi sunt şi extreme. Dar sunt frumoşi, nu? O ţigară?

Întotdeauna îi oferă una şi de obicei ea acceptă.

— N-aş zice că sunt chiar frumoşi.

N-ar recunoaşte nici în ruptul capului, dar e adesea impresionată, uneori până la lacrimi, de frumuseţea austeră a Manzanarului. Dacă-şi mijeşte ochii şi nu se uită la harababura din lagăr vede doar vastele întinderi ale cerului, vârfurile munţilor înfipte în nori, colorându-i în indigo sau purpuriu şi acea nuanţă de portocaliu căreia Eriko îi spune „arsă". În linia zimţată a culmilor Satomi desluşeşte vârfuri de clopotniţă, acoperişurile unui oraş profilate pe cer, un Shangri-la[19] îndepărtat.

---

19 Loc imaginar, paradiziac, evocat de scriitorul James Hilton in

Numai că la acel Shangri-la nu se poate ajunge, iar în Manzanar nu există niciun loc unde să-şi găsească liniştea şi nici anotimpuri blânde pe care să le aştepte. E un loc al extremelor unde e ori prea cald, ori prea frig, ori prea umed, niciodată la mijloc, cât să te poţi simţi bine.

— Schimbarea îţi face bine, zice Lawson. Tocmai când crezi că nu mai poţi suporta frigul, se încălzeşte. Lucrurile se mişcă repede în ţara cutremurelor.

Într-o zi, când afară sunt aproape patruzeci de grade, când cartonul gudronat se topeşte la soare, preschimbând barăcile în cuptoare, se duce să i se plângă doctorului Harper.

— Ieri mama a leşinat pur şi simplu, domnule doctor. Ai putea prăji ouă pe acoperişurile barăcilor.

— Şi în sala de mese au leşinat câţiva. Verile sunt într-adevăr chinuitoare aici, îi spune compătimitor.

Încearcă un sentiment de vinovăţie gândindu-se la ventilatoarele de acasă, pe care soţia lui le aşază lângă castroane pline cu gheaţă, ca să răcorească aerul. În Manzanar nu există nici ventilatoare, nici gheaţă.

— Pentru mama e încă şi mai rău, e tare bolnavă, se plânge Satomi. Tuşea nu-i mai trece şi a slăbit prea mult. Suferă mai mult ca alţii.

— De ce n-o aduci la mine, Satomi? M-aş bucura să o examinez şi mi-ar face plăcere să o cunosc.

— N-aţi crede cât de încăpăţânată e, domnule Harper. Nimănui nu i-ar veni să creadă. Oamenii o îndrăgesc pentru dulceaţa ei, dar nu le-ar veni să creadă cât de greu se lasă convinsă dacă şi-a pus ceva în minte.

— Vasăzică nu vrea să vină?

— Nu, zice că-i e mai bine, dar nu e adevărat. Nu-i e deloc mai bine.

— Atunci, dacă e de acord, am să vin eu la voi. Chiar mi-ar plăcea să văd ce mamă a crescut o fată ca tine.

Şi Naomi Okihiro refuză să-l vadă pe doctorul

---

romanul său *Orizontul pierdut*.

Harper, cu toate că din când în când o doare inima, iar artrita o chinuie mai rău decât o durere de dinţi, înţepenindu-i oasele. Uneori durerea pulsează aşa de tare că nu se poate ridica de pe scaun, nicidecum să se mai ducă până la cişmeaua de la capătul aleii.

— Aveţi nevoie de apă? o întreabă Satomi în fiecare după-amiază.

— Nu, am destulă; minte fiindcă vrea ca doar fiica ei, Eriko, să aibă grijă de ea.

Nu rareori se întâmplă ca Eriko să se întoarcă de la lucru şi s-o găsească pe maică-sa atât de deshidratată, că abia poate vorbi. O înveleşte într-un cearşaf ud şi îi dă apă cu linguriţa până când îşi revine.

— Îi e tot mai rău, zice Eriko, dar nu vrea s-o vadă un doctor bărbat. Nu vrea să facă decât după capul ei.

— Adică nimic, răspunde Satomi. Eu, una, prefer metode mai moderne.

O bate pe Tamura la cap până când aceasta cedează şi consimte să meargă împreună cu ea la spitalul din lagăr.

— Multă tevatură pentru un fleac, se scuză faţă de doctorul Harper, bagatelizând de ruşine şi tusea, şi durerea din piept. Satomi îşi face griji din cauza mea, dar alţii sunt mult mai rău. Eu mă descurc.

Doctorul Harper s-a fâstâcit şi el, surprins de sentimentele pe care i le-a trezit vederea Tamurei. E bolnavă, asta se vede cât de colo, dar ceea ce simte el depăşeşte grija profesională. Niciun sunet nu i-a pătruns până în măruntaie aşa ca vocea Tamurei. I se pare o femeie de o frumuseţe răpitoare. În ciuda palorii ei, o vede cum era ca fetiţă, cu obrajii rozalii, vede dulceaţa de care vorbea Satomi. Simte că îl năpădeşte o căldură la fel ca arşiţa de afară. A trecut multă vreme de când n-a mai simţit că-i tremură inima astfel, că ceva îi explodează în piept. I se pare că e caraghios. Nu se cade ca un bărbat însurat, trecut de şaizeci de ani, să fie atât de atras de o pacientă.

— Nu se plânge, dar locul ăsta o ucide, intervine Satomi întrerupându-i şirul gândurilor.

— Pe cât văd, nu vă simţiţi bine, doamnă Baker, spune ascultând prin stetoscop bufnetul surd care se aude în pieptul Tamurei atunci când o pune să tuşească. Câteva zile de odihnă v-ar face bine.

— Am încercat, domnule doctor, dar n-am stare. Îmi place să am mâinile ocupate. Te simţi mai bine când munceşti, nu credeţi?

Îi prescrie un tonic, să mai prindă puteri, cu toate că ştie că la fel de bine i-ar putea da apă cu zahăr. Nu are doctorii ca s-o vindece şi nici puteri magice. Îl cuprinde o mâhnire adâncă.

— Am mai văzut medicamentul ăsta, zice Eriko. E melasă dizolvată în alcool ieftin. Ceaiul fierbinte i-ar face mai bine.

— Am să-l duc înapoi şi am să cer ceva mai bun, zice Satomi, ştiind că doctorul Harper o va ajuta. Are conştiinţă profesională şi îi place să găsească răspunsuri la problemele ei.

Cât ar vrea ca Tamura să redevină cea de pe vremuri, mama ei din Angelina! Cu ochii minţii o revede aşezată pe verandă şi curăţând mazăre, vede strălucirea părului ei bogat, prins în coc, şi profilul scos în evidenţă de lumina blândă. Şi-o închipuie alegând orezul, învârtind rufele puse la fiert în cazanul de cupru din spatele casei. Nicio corvoadă nu poate ştirbi demnitatea Tamurei. Fiecare mişcare a ei are o eleganţă rafinată.

Înainte să adoarmă, Satomi cheamă în minte imaginea Tamurei aşa cum era ea înainte, sperând să-i apară în vis ca pe vremuri, să-l viseze pe Aaron şi să viseze ferma.

Dar în lagăr nu e uşor să dormi. Tot timpul se întâmplă ceva cu unul sau altul din cei zece mii de deţinuţi din Manzanar. Pe femei le apucă chinurile naşterii în puterea nopţii, tineri sau bătrâni îşi dau sufletul şi nu

întotdeauna în linişte, cu toate că mulţi din ei aşteaptă moartea ca pe o izbăvire. Prin întuneric răzbat ţipetele copilaşilor şi gemetele celor care au coşmaruri. Pentru Satomi, cele mai rele dintre toate sunt totuşi zgomotele care vin de alături.

— Nu mai suport, îi şopteşte Tamurei prin perdeaua de mătase, sătulă să-i audă pe domnul şi doamna Sano făcând dragoste de cealaltă parte a peretelui subţire de un centimetru.

Înflăcărarea lor e grotescă, dacă te gândeşti că împart camera cu nora lor şi cei doi copii ai ei. Fiul lor e încarcerat în centrul de izolare din Cătălină fiindcă a făcut prea multe plângeri cu caracter politic.

— Fiul meu e un om de toată isprava, spune doamna Sano. Seamănă cu tatăl lui.

Dinspre camera familiei Okihiro nu se aude nimic, dar soţii Sano vor să-şi ducă viaţa aşa cum le place şi n-au pic de consideraţie pentru alţii.

La cei şaizeci şi cinci de ani ai săi, domnul Sano e încovoiat de spate de la anii petrecuţi culegând căpşune ca să-şi câştige traiul şi are pielea bătucită precum cea de bivol, însă poate fi uimitor de vioi când îşi propune.

— E zbârcit ca o broască ţestoasă bătrână, zice Satomi cutremurându-se de silă. Zici că are optzeci şi cinci de ani, nu şaizeci şi cinci… sau mai degrabă nouăzeci.

— E o consolare pentru ei, spune Tamura, care şi ea îndură cu greu gemetele domnului Santo şi scâncetele ascuţite ale nevestei lui. Mai rău e pentru nora lor, săraca. Câte are de tras!

— Bine, mamă, dar sunt atât de bătrâni. E scârbos.

— Nu mai vorbi în şoaptă, o sfătuieşte Tamura, tuşind în timp ce rosteşte cuvintele. De-abia atunci încep vecinii să ciulească urechile. N-aş vrea să ne audă vorbind despre ei.

Satomi e uimită de câtă putere a găsit Tamura ca să facă faţă tuturor încercărilor la care a fost supusă de când

şi-a pierdut soţul şi căminul. Mama ei se pricepe să-şi facă prieteni, are acest dar. Oamenii sunt încă bănuitori faţă de ciudata ei fiică, o fată care se crede egala celor mai presus decât ea, în schimb îşi deschid inimile în faţa Tamurei. O apreciază pentru firea ei cinstită, pentru modestia ei.

— Cinste e cuvântul potrivit pentru Tamura, e de părere Eriko. Nu are nimic fals în ea.

— Mama ta e o doamnă aşa de bună şi blândă, o necăjeşte Ralph. Îmi închipui că tu l-ai moştenit pe tatăl tău, nu?

Tamura, preschimbată acum în femeia care n-ar fi existat niciodată dacă Aaron ar fi fost în viaţă, se duce voioasă la lucru şi cântă *God Bless America* şi marşul drapelului naţional al Statelor Unite împreună cu celelalte femei când stau la coadă aşteptând micul dejun. Când tot ceea ce primesc sunt crenvurşti şi spanac făcut terci, se plânge doar de formă. Uneori însă îşi doreşte din tot sufletul să ţină în palmă un ou abia luat din cuibar, să-l ducă la buze şi să-i simtă căldura blândă. Uneori îşi aminteşte ce plăcut e să fii soţie, cum e să te bucuri de o recoltă bună. Retrăind amintirile, e totuşi stânjenită gândindu-se că se simte bine în Manzanar.

— Cum poţi să cânţi, mamă? Ce găseşti aici de te îndeamnă să cânţi? Şi, pe deasupra, *God Bless America*!

— Ar trebui să încerci şi tu, Satomi. Când cânţi, nu poţi fi necăjită.

Oricât de greu i-ar veni lui Satomi să înţeleagă, adevărul e că Tamura nu se mai teme de nimic. Până şi moartea, oricât ar bănui că e de aproape, şi-a găsit un loc în gândurile ei şi n-o mai tulbură. În Manzanar a găsit prietenia şi râsul, iar membrii familiei Okihiro au ajutat-o să redescopere camaraderia care domneşte între rude, cu toate că n-au nicio legătură de sânge.

Nutreşte o dragoste puternică pentru ţara ei, pentru America. A moştenit-o de la părinţi, cu mult timp în urmă, şi nu se va vindeca niciodată de ea. Japonia e pentru ea

doar un loc imaginar, o ţară de poveste în care se petrec întâmplările din copilăria mamei ei. Nu se poate confunda cu acea Japonie care aruncă bombe asupra Americii, Japonia care l-a ucis pe Aaron. Tamura are toată încrederea în viitorul ei în America.

— Trebuie să te descotoroseşti de ura asta din tine, o învaţă pe Satomi. Îţi faci rău singură.

Când Tamura face o intoxicaţie alimentară de la o tocană reîncălzită de prea multe ori la cantină, locuitorii de pe Uliţa Canalului văd cu uimire că doctorul Harper vine s-o vadă de două ori pe zi, până se înzdrăveneşte.

— S-ar zice că albii o plac, comentează ei fără să-i poarte pică.

Puţini deţinuţi scapă de infecţiile care bântuie în lagăr. Apa murdară aduce dizenteria, înghesuiala din barăci poartă vina pentru răspândirea tusei măgăreşti şi a pojarului care îi răpun pe copii.

— Pe cât văd, orfelinatul e permanent în carantină, îi spune Satomi doctorului Harper.

— Da, ba din pricina puricilor, ba a gripei, încuviinţează acesta. Tot timpul apare câte ceva.

— Sărăcuţii de ei, n-au mame care să-i strângă la piept.

— Am văzut că stai de vorbă cu cei mici, Satomi. I-am văzut venind în goană la tine. Te plac. N-ai vrea să dai o mână de ajutor? Prea mulţi dintre ai tăi cred că a fi orfan e o ruşine.

— Da, ştiu. În japoneză se numesc *burakamin,* adică spurcaţi. Dar nu toată lumea crede aşa, domnule doctor. Nu suntem sălbatici, să ştiţi.

Pe lângă boli, oamenii mor şi fiindcă le-a venit ceasul, de inimă, ori pur şi simplu de bătrâneţe. Unii, se spune, au murit de ruşine ori de inimă rea, alţii s-au sinucis. Un bărbat a fost atât de îndurerat pentru că fusese despărţit de familie, că a încercat să-şi taie limba cu dinţii; văzând că nu poate, s-a suit pe gardul lagărului şi a fost

împuşcat de un gardian. E greu de spus dacă a fost sinucidere sau crimă.

— Crimă, desigur, şi-a dat cu părerea Satomi.

— Poate, a răspuns Haru, nu prea convins.

Micul cimitir, pentru care terenul a fost curăţat în grabă, trebuie extins iar şi iar. Morţii sunt aşezaţi în grabă în mormânt şi familiile le marchează mormintele cu un cerc din pietre. În centrul cimitirului a fost ridicat un mic obelisc cioplit din piatră în onoarea celor decedaţi.

— Un turn al consolării, zice Naomi.

Tamura plânge morţii, chiar dacă pe unii nu i-a cunoscut.

— Au murit fără să ştie la ce au servit toate astea, zice ea. N-au mai găsit drumul spre casă.

Într-o după-amiază, pe când lucrează la plasele de camuflaj, i se face rău de foame şi simte dureri ascuţite în piept. E transportată la baraca-spital, unde un salon în aer liber a fost improvizat din trei paturi de fier, puse lângă latrină, înăuntru mai sunt două paturi şi infirmiera, care lucrează cu program redus, îi spune Tamurei să se aşeze pe unul din ele ca să-l aştepte pe doctorul Harper.

— În notiţele lui domnul doctor a scris că vrea să vă trateze el personal, o anunţă infirmiera, aruncându-i o privire bănuitoare. Va trebui să aşteptaţi până dăm de el.

Temându-se ca Tamura să nu aibă ceva grav, Eriko se repede după Satomi, care e la duş, unde merge când nu e multă lume ca să-şi spele părul cu săpunul parfumat pe care i l-a dat Lawson. Când nu e prin locurile unde se învârte de obicei, mai mult ca sigur că o găseşti la duş, îmbătată de parfumul floral ca de o dulce recompensă.

— Mama ta e stabilă, spune doctorul Harper. Sigur, are o constituţie fragilă, iar intoxicaţia alimentară nu i-a făcut bine, însă…

— Cum puteţi spune că e stabilă? Uitaţi-vă cum se luptă să respire.

— Nu-l sâcâi pe domnul Harper, Satomi, spune

Tamura gâfâind, luptându-se să respire. El îşi dă toată silinţa. Nu e vina lui. Nu se poate face nimic.

— E adevărat, domnule doctor? Chiar nu se poate face nimic?

— O poţi ajuta, Satomi. Ai grijă să nu-i fie frig şi să mănânce regulat. Eu aş zice să nu mai lucreze la plasele de camuflaj, dar cred că n-o să-ţi dea ascultare. Praful de acolo e plin de fibre. Uite o problemă la care n-am răspuns.

— Dacă i s-ar da voie să plece acasă ar scăpa de praf, domnule Harper.

— Dacă ar fi după mine, Satomi… atunci… desigur…

Dacă i-ar sta în puteri i-ar elibera pe toţi prizonierii din Manzanar. Ar vrea din toată inima să o salveze pe Tamura şi suferă fiindcă nu o poate vindeca. Gândul că, asemenea soţiei lui, ar putea fi şi ea dezamăgită de el îl face să se simtă şi mai neputincios. Fără să ştie nici el de ce, a luat asupra lui vina pentru faptul că el şi soţia lui nu pot avea copii; măcar atât să facă pentru soţia faţă de care şi-a pierdut de mult orice interes.

— Barem există un medicament pentru tusea ei?

— Niciunul care să-i fie de mare ajutor. Dar o să am grijă să primească încă o pătură, are să-i prindă bine.

Cum i-ar putea spune lui Satomi ceea ce Tamura ştie, dar nu vrea să-i mărturisească? Fata e îndeajuns de inteligentă cât să vadă că şi alţi deţinuţi suferă de aceeaşi boală, însă nu e pregătită să o recunoască în simptomele mamei sale.

Tuberculoza a luat-o înaintea medicinei. Tamura tuşeşte cu sânge şi e nevoită să stea în capul oaselor toată noaptea ca să poată respira. Acum fiecare zi e un câştig, căci nu se poate şti ce va fi mâine. Iar Satomi e şi aşa destul de speriată, n-are niciun rost să-i spună că va fi mult mai rău.

— Te-ai gândit dacă vrei să dai o mână de ajutor în Satul Copiilor? o întreabă ca să-i mute gândul în altă parte. Le-am vorbit de tine. Orice ajutor le-ar prinde bine, să ştii.

— Dacă mă primesc, mă duc. Şi mama vrea să mă duc, prin urmare vreau şi eu.

— Bine. Cred că îţi va plăcea.

— Doar la gândul că vei da o mână de ajutor acolo mă şi simt mai bine, zâmbeşte Tamura. Ai o inimă bună.

— Şi mai am o veste bună, spune doctorul Harper. O să vă bucuraţi să auziţi că săptămâna asta începe construcţia unui nou spital. Vor veni mai mulţi doctori, între care şi japonezi. Suntem pe drumul cel bun.

— N-o să batem în lemn, şopteşte Satomi destul de tare ca să fie auzită.

— Nu, nu, chiar aşa va fi. Şi vor fi şi mai multe latrine. O să venim de hac infecţiilor, să fiţi sigure. Să n-aveţi nicio îndoială.

În sinea lui trage nădejde că într-adevăr aşa va fi. Lui i se pare că, de oriunde ai privi lucrurile, întreg lagărul e bolnav.

— Măcar latrinele alea noi să le vedem, domnule Harper. Îmi închipui că n-aţi fost niciodată nevoit să staţi la coadă la toaletă.

— Păi… apucă el să spună înainte să fie întrerupt.

— Noi ne străduim să nu luăm în seamă duhoarea, mâzga care ni se scurge bolborosind printre picioare. Ne-am obişnuit ca hârtia să se termine şi ca roiurile de muşte să bâzâie peste tot.

— Regret că situaţia e aşa de rea. Dar va fi ceva mai bine când vor fi mai multe latrine, cu siguranţă.

— Nu vă puteţi imagina cât de umilitor e pentru femei să stea la coadă şi cât de vulgari pot fi bărbaţii.

— Nu, n-aş putea spune că…

Tamura intervine ca să-l scoată din încurcătură.

— Fac glume ca să nu se mai simtă atât de stânjenite, spune ea încruntându-se la Satomi.

— Am să discut cu directorul, zice doctorul. Ai dreptate, trebuie făcut ceva.

Ceva mai târziu, stând de vorbă cu Eriko, Tamura se

plânge de purtarea lui Satomi.

— Mi-a părut aşa de rău de domnul Harper, Eriko. Zău, Satomi îi face zile fripte. Ai zice că sunt prieteni, dar eu nu mă pot obişnui cu lipsa ei de respect.

— Prea spune lucrurilor pe nume, încuviinţează Eriko. Dar nu se mai poate face nimic, caracterul ei e format. În orice caz, cred că doctorul Harper ţine destul la ea cât s-o ierte. Ţi-a dat ceva pentru tuse?

— Da, o pătură, chicoteşte Tamura. Ce altceva să facă? A, şi o veste bună. Spune că în curând vor construi latrine noi.

— Zău? Mama o să se bucure, dacă o fi adevărat. Bătrânii suferă cel mai mult. Mama nu merge decât la ora când e mai puţină lume, dar chiar şi aşa e un chin pentru ea. La fel păţesc toate femeile bătrâne. Sunt nevoite să meargă câte două, ca să stea de pază una pentru alta.

— Hm, firile lor au fost modelate în Japonia. Sunt ruşinoase. Noi ne-am obişnuit, dar ele niciodată.

— Nici eu n-am să mă obişnuiesc, răzbate vocea aspră a lui Satomi prin peretele subţire, de care stă sprijinită, cu romanul *La răscruce de vânturi* în mână. Nu mă pot obişnui cu latrinele alea împuţite.

— Of, Satomi, e cu totul altceva. Şi am băgat de seamă că nu ai astfel de reţineri când e vorba de duşuri.

— Nici nu e de mirare că oamenii nu te plac, i se alătură Eriko înciudată. Niciodată nu ştii când să stai la locul tău, când să taci. Stai mult timp la duş, făcându-i pe ceilalţi să aştepte.

Dacă e ceva care o scoate din fire pe Eriko, atunci e vorbitul prin perete. I se pare că e o dovadă crasă de proastă creştere.

Pe de altă parte regretă că şi-a ieşit din fire, cu toate că spune doar adevărul.

Lui Satomi i se întâmplă să iasă de la duş şi să se ducă direct la capătul rândului, ca să mai aştepte o dată. Oamenii îşi fac o părere proastă despre ea, ba chiar se mai

descarcă bombănind-o.

— E prost-crescută.

— Cred că era de aşteptat.

— Dar Tamura e aşa de amabilă, de politicoasă.

— E un pui de cuc în cuibul Tamurei.

— Am auzit că primeşte săpun de la gardieni.

Tamura o dojeneşte şi ea, în felul ei blând.

— Trebuie să înveţi să te porţi. Nu-mi place că primeşti lucruri de la Lawson. Oamenii o să te privească cu ochi răi.

— Ei, mamă, oamenii nu m-au plăcut niciodată, doar ştii.

— Vina e a ta, nu te străduieşti să fii plăcută. Şi ce vrea în schimbul săpunului pe care doar ţie ţi-l dă?

Lui Satomi nu-i place întrebarea. La urma urmei, e treaba ei.

— Nu cere niciodată nimic. Ralph zice că Lawson se poartă frumos cu toată lumea, că îi plac oamenii, toţi oamenii, şi îi place să stea de vorbă cu ei.

— În sfârşit, când ai să lucrezi la orfelinat n-ai să mai ai timp de taclale. Ai să fii prea ocupată cu cei mici.

— Abia aştept, mamă. Să nu fii supărată pe mine.

— Ştii să te porţi cu copiii, zice Tamura înmuindu-se. Oamenii îşi vor da seama şi te vor aprecia.

Leacuri

Barăcile orfelinatului au propria lor instalaţie de apă şi propriile toalete, aflate într-o mică clădire. De n-ar fi decât atât şi ar fi fost de ajuns ca Satomi să vină să lucreze aici. Dar, încă din prima zi, inima i s-a înduioşat văzând

copiii.

— Sunt drăgălaşi, dar şi neastâmpăraţi, îi povesteşte lui Haru. Şi miros ca nişte pisoi mici.

Bebeluşii, fără să ştie că au fost abandonaţi, ţipă aşa cum le e felul, în schimb se liniştesc mai uşor decât cei mai mari: un scutec curat sau o sticlă de lapte cald îi potolesc destul de repede. În ceilalţi s-a trezit însă instinctul sălbatic de a se feri şi de aceea refuză să se lase mângâiaţi.

— Dacă i-ai vedea, mamă… Sunt aşa de speriaţi, că fac în pat şi le e teamă că vor fi bătuţi din cauza asta. Unii dintre ei sunt la fel ca mine, cu sânge amestecat. Unul din copii are părul roşcat, doi sau trei, auriu. Mai e un băieţel care spune că e mexican. Vorbeşte spaniola şi nu ştie decât un cuvânt sau două în engleză.

— Poate că ai să te regăseşti printre ei, spune Tamura cu un aer misterios.

Când sosesc la Manzanar cu valijoarele lor, copiii sunt dezbrăcaţi la piele. Hainele sunt puse grămadă, sortate după vârstă, fără să se ţină seama cui aparţin. Găseşti acolo salopete, micuţe jachete de postav, căciuliţe tricotate şi pantofi aranjaţi după mărime. E mai uşor să le pui hainele laolaltă, să le amesteci, aşa încât niciunul să nu mai ştie cu ce a venit. Oricum, unii n-au venit cu nimic la ei, nici măcar cu acte de identitate. Sunt prea mici ca să-şi spună numele, nu ştiu de unde au venit, nu poţi scoate nimic de la ei. Satomi le dă nume şi încearcă să le ghicească vârsta.

Cei care au jucării, puţini la număr, sunt obligaţi să le dea şi celorlalţi şi să privească, bosumflaţi, cum păpuşa murdară ori maşinuţa de tablă le sunt luate de alţi copii. Un băieţel s-a apucat să colecţioneze conserve de fasole goale; nimeni nu caută aşa ceva, deci sunt doar ale lui. Altul ţine strâns în pumn o batistă pe care o miroase din când în când şi cu care îşi freacă obrajii.

— Nu e drept, îi spune Satomi doctorului Harper. Au nevoie de familiile lor, de cei la fel cu ei.

În minte îi vin copiii doamnei Hamada: zâmbesc una-două, se încaieră fără teamă şi îşi găsesc sprijin în dragostea cu care sunt înconjuraţi.

Sunt zile când, în ciuda regulilor stricte, în orfelinat se dezlănţuie haosul, când urletele copiilor acoperă orice voce sau zgomot. Băieţii cei mai neascultători, care se poartă urât, trebuie să se ducă „la plesnit”. Se apleacă şi se strecoară printre picioarele celor mai mari, care n-au nevoie de niciun îndemn ca să-i plesnească. Atât pentru cei care aplică pedeapsa, cât şi pentru cei pedepsiţi e un joc, iar lor le pasă mai mult de o vorbă mânioasă decât de pedeapsa corporală.

— Se plictisesc, îi povesteşte Satomi lui Haru. N-au nici cărţi, nici jucării. De-aia le stă gândul doar la bătăi.

— Fii mai hotărâtă, Sad. Fă ordine.

— Au atât de puţine, Haru. Nu mă lasă inima să-i pedepsesc.

— Te au pe tine, Satomi. Au mâncare şi un acoperiş deasupra capului. E drept, nu sunt în sânul familiei, dar viaţa nu ne dă tuturor la fel. Nu trebuie să li se dea voie să-şi facă de cap.

Aude reproşul din vorbele lui şi simte că e dezamăgit de ea. Ce bine-ar fi dacă nu i-ar mai da lecţii şi ar trece de partea ei, măcar o dată! Dacă ar săruta-o mai des, ar strânge-o în braţe şi i-ar spune că ce face ea îi e pe plac. Ştie că are rivale la inima lui Ham. O grămadă de fete se străduiesc să-i atragă atenţia, fete care se pricep mai bine să-i lase impresia că el conduce. Pe când ea nu se simte în stare să accepte felul lui de a vedea lumea, respectul lui pentru convenţional, ideile despre cum ar trebui să fie o femeie.

— Ai uitat cum e să fii copil, Haru.

— Da, cred că ai dreptate. În ultima vreme gândesc mai degrabă ca un tată.

De când a descoperit că se simte bine dăruind,

gardianul Lawson a început să le aducă daruri copiilor din orfelinat: bile, creioane colorate, vechea lui minge de baseball şi mănuşa, păpuşile cu care nu se mai joacă fata lui. Se simte vinovat pentru ceea ce are de făcut ca gardian în lagăr. Fiica lui, care tocmai s-a mutat la casa ei, are doar câţiva ani mai mult decât Satomi şi, după cât spune el, chiar seamănă puţin.

— S-a măritat cu un om de nimic, spune. Locuieşte la cinci mile depărtare, dar nu ajungem niciodată s-o vedem.

Soţia lui Lawson are sânge indian.

— E pe sfert shoshone, povesteşte el. Cu toate că, dacă vezi cât e de aprigă, zici că-i apaşă.

— Nu poţi spune că nu e înţelegător, îi ia Satomi apărarea în faţa lui Haru.

Indiferent ce-ar spune alţii, ea e mulţumită că Lawson îşi uşurează conştiinţa făcându-le daruri copiilor şi dându-i şi ei săpun.

— Ia-l, scumpo. Ştiu eu că fetelor le place să miroasă frumos.

N-ar vrea să o necăjească pe Tamura, nici să-l supere pe Haru, dar unde să găsească prieteni într-un loc ca ăsta? Fetele de vârsta ei se feresc de ea şi sunt mult mai nătânge decât Lily, chiar dacă aceasta s-a dovedit o trădătoare.

— Nu le dai nicio şansă, Satomi. Nu dai nimănui nicio şansă, în afară de doctorul Harper şi de Ralph. Dacă lumea nu te place e doar vina ta, o dojeneşte Tamura.

Dacă Tamura ar şti cum stau lucrurile în realitate, că adevărul e exact pe dos! Cum li se scurg ochii bărbaţilor din lagăr după ea, aşa cum nu se întâmplă cu celelalte fete, japoneze get-beget. Cum bărbatul care îi oferă mereu Tamurei locul când aşteaptă la rând pentru masa de prânz s-a dezgolit în faţa fiicei ei pe scurtătura care duce la cantină. Vederea lucrului acela gălbui care îi atârna între picioare n-a şocat-o câtuşi pe puţin, însă n-a pomenit nimănui despre cele întâmplate, nevrând ca Haru să se simtă obligat să facă ceva.

— Încheie-te la pantaloni, prostule, îl îndemnase cu dispreţ în glas.

— Scuze, se bâlbâise bătrânul, cu ochii aţintiţi la ea. A fost un accident. Se mai întâmplă.

A găsit că e un lucru fără rost din partea unui bătrân. La fel de bine ar fi putut să-i arate mucii din nas.

Bineînţeles, nu e singurul care nu-i dă pace. Scăpaţi de constrângerile la care ar fi fost supuşi acasă, câţiva bătrâni umiliţi de soartă privesc în jur cu ochii stinşi şi o văd pe ea, cea care nu e chiar de-a lor, dar fragedă, mustind de viaţă, arogantă, aşa cum sunt americanii. Drept urmare îşi mai distrează şi ei mintea sâcâind-o pe vedetă.

— Alo, domnişoara, alo, domnişoara, o strigă vorbind asemenea cântăreţilor de jazz. Nu ne ajuţi şi pe noi?

Nu le întoarce privirea, se face că nu bagă de seamă gurile lor căscate şi zâmbetele strâmbe, înspăimântătoare. Îşi tot repetă că nu merită să-i ia în seamă. Cât despre ei, se simt îndată jigniţi, nepăsarea ei e o insultă.

Ar fi uimită să afle că Haru vede tot şi e furios pe ea că le atrage atenţia. Pe bătrâni îi dispreţuieşte. Dacă ar fi fost tineri s-ar fi bătut cu ei, însă tinerii care umblă după Satomi ştiu să se stăpânească, au mândria lor, şi apoi, cine nu s-ar ţine după o fată ca ea? Aşa cum stau lucrurile, trebuie să se mulţumească cu faptul că cei mai în vârstă ca el nu sunt întotdeauna mai grozavi decât el. Trage nădejde că, atunci când lumea va redeveni ceea ce a fost, va uita în câte feluri, unul mai ameninţător decât altul, a fost schimbată de locuri precum Manzanar.

Cât despre el însuşi, ar trebui să se poarte onorabil, să renunţe la Satomi. Aşa e cinstit, dar felul în care se lipeşte de el în locurile întunecoase unde se ascund împreună, mirosul pielii ei, sărutările îndelungate îi zdruncină siguranţa de sine, îl fac să amâne clipa despărţirii. De un lucru e sigur, şi anume că se teme mai mult de viaţa alături de ea decât se teme s-o piardă. Satomi va încerca neîncetat să-l tragă după ea, nu se va

lăsa condusă şi, pe lângă asta, nu cunoaşte modestia. E prea mult pentru el, e doar dorinţă şi ardoare, nu are nici măcar acea măsură de reţinere pe care o aşteaptă de la o femeie.

— Suntem sau nu suntem împreună, Haru?

— Nu poate fi vorba de aşa ceva, Sati. Toate sunt cu susul în jos, nu ne putem lega unul de altul. Şi n-am vrea să dăm un nume prieteniei noastre, aşa-i?

— Eu eram cu Artie înainte să împlinesc paisprezece ani.

— Era o copilărie.

Îi vine să-i tragă o palmă şi în acelaşi timp ar vrea să-l sărute.

— Aha, vasăzică nu e nimic deosebit la mijloc? întreabă cu nepăsare prefăcută.

— Nu ne putem lăsa în voia sentimentelor. Nu are să dureze.

E conştient de ceea ce îl aşteaptă dacă nu are grijă. Cu un pic de noroc, va fi recrutat în scurtă vreme. Abia aşteaptă să plece, dar îl roade gândul că nu va mai fi nimeni lângă Sati, s-o ţină în frâu.

— Firea ta prea independentă o să-ţi aducă numai ponoase, îi spune.

— Asta e partea mea americană, îl tachinează ea. Credeam că-ţi place tot ce e american.

— De ce nu-şi face prietene? o întreabă pe Eriko. Nu e normal să stea doar pe lângă bătrâni sau în tovărăşia băieţilor.

— Se plictiseşte în tovărăşia fetelor, îi explică Eriko. E ca o lebădă printre raţe, îmi închipui. Satomi face totul numai după capul ei, doar ştii. Să nu crezi că ai să poţi s-o schimbi, Haru. N-ai să reuşeşti.

— Nu se face, insistă el. Doctorul Harper e mult peste ea şi totuşi îl ia la rost una-două. Ne ajunge ce-am păţit cu Yumi, n-avem nevoie ca şi vecina de alături să se poarte după cum o apucă.

Se plânge, dar e tot mai atras de ea, nu va mai putea să-i ţină piept multă vreme, orice ar spune mama lui sau Tarnura. Din cauza ei se trezeşte noaptea, mânat de o nevoie egoistă. Mintea lui spune nu, dar trupul lui, stârnit, nu vrea să asculte. Câteodată, când o priveşte, văzându-i pielea strălucitoare, valurile de păr negru revărsat pe umeri, se minunează cum de are ochi pentru el. Iar când îi zâmbeşte larg i se pare că e fără prihană, că nu are niciun reproş să-i facă şi hotărârea lui slăbeşte. O doreşte, într-adevăr, dar nu o iubeşte, în orice caz nu într-atât cât să-şi compromită planurile. Aşa că îşi găseşte refugiul în critici.

— O superi pe mama ta, să ştii, dacă primeşti ţigări şi săpun de la Lawson. Ţi-ar ajunge raţia dacă n-ai petrece atât de mult timp la duş.

— Vreau să spăl Manzanarul de pe mine. Şi, oricum, săpunul pe care ni-l dau ei nu face spumă, ştii prea bine. Plus că miroase a dezinfectant. O fi rău să vrei să fii curat, să miroşi frumos?

E pregătită să facă faţă dezaprobării lui. Merită, măcar ca să miroasă frumos pentru el, căci pentru el vrea să miroasă frumos. Iar în cele câteva minute cât stă sub apă, săpunindu-şi părul, apoi clătindu-l până scârţâie, se simte ca-n rai. Apa singură nu-i dă acea senzaţie, e nevoie de săpun.

— Am să-ţi cumpăr săpun parfumat, îi promite Tamura. La ce muncesc, dacă nu ca să am grijă de tine?

— Cumpără-ţi ţie ceva, mamă. Nu-ţi mai face griji pentru mine.

Vara e bine la duşuri, fiindcă e cald, numai că apare altă problemă. O colonie de tăuni şi-a făcut cuib în clădire, unde e umezeală. Insectele se învârt deasupra bălţilor de apă murdară strânse în crăpăturile pardoselii, se aşază pe ea când se şterge cu prosopul. O scârbesc ochii lor bulbucaţi, burţile umflate, pline de sânge. Toată lumea e dezgustată, dar hidoasele creaturi nu se lasă izgonite până nu s-au îmbuibat de sânge. Locul de unde au muşcat se

inflamează şi nu se dezumflă decât după vreo săptămână.

Văzând umflătura dureroasă pe care Satomi o are pe pleoapă, Tamurei îi vine ideea să găsească un leac care s-o aline. Se gândeşte că o infuzie de ceai şi urzici i-ar putea calma suferinţa. Iar când se adevereşte că-i face bine, se apucă să prepare şi alte leacuri.

Aşa cum pe vremuri, în Angelina, o trimitea în pădure după ciuperci, acum o trimite să culeagă menta sălbatică de munte care creşte în partea de vest a lagărului şi să scurme prin lăzile de gunoaie de la cantină ca să-i aducă cartofi încolţiţi pe care să-i poată planta lângă scara barăcii.

Oamenii se minunează văzând ce poate scoate Tamura din pământul arid. Cultivă şiruri de ridichi care îmbunătăţesc circulaţia leneşă a sângelui, pregăteşte comprese cu ceapă contra gripei, iar în lunile de vară face suc de salată verde care curăţă infecţia din sânge. A găsit o utilizare până şi pentru nesuferita salvie care creşte peste tot, iţindu-se chiar şi prin crăpăturile din pereţii latrinelor, aşa, ca să le amintească într-un mod neplăcut că civilizaţia e departe.

— Doamna Sano spune că foloseşte ceaiul de salvie ca să scadă febra, îi spune Tamura lui Eriko.

— Nu prea s-ar zice că are efect asupra soţului ei, remarcă Eriko flegmatic.

— Domnul Sano are o boală greu de vindecat, Eriko. Dar altora le-a folosit.

Tamura nu lucrează după reguli ştiinţifice. Se ia după instinct, după ce-şi aminteşte despre fierturile pe care le pregătea mama ei în copilărie. Unele leacuri au efect, cele mai multe nu, dar vorba se răspândeşte. De multe ori, seara, în faţa uşii ei stau oamenii la rând. Unora le face bine doar gândul că sunt îngrijiţi, că nu sunt nevoiţi să stea tăcuţi la coadă în faţa cabinetului doctorului Harper. Cum ar putea un doctor să-i înţeleagă aşa cum îi înţelege doamna Baker? Ajunge să-ţi zâmbească şi-ţi ia

boala cu mâna.

Satomi se plânge că nu mai are liniște, însă acum are motiv să petreacă mai mult timp cu Haru, să se plimbe şi să se sărute, ferindu-se de proiectoarele care mătură lagărul în căutarea celei mai neînsemnate mişcări.

Niciunul din leacurile pe care le prepară Tamura nu-i potoleşte tusea şi nici n-o împiedică să transpire toată noaptea, să ude aşternutul şi să îngheţe până în măduva oaselor. Satomi se preface că doarme, însă o aude cum se luptă să respire. Tamura s-ar supăra dacă ar şti că o trezeşte din somn.

— Culcă-te la loc, îi spune când Satomi trage kimonoul într-o parte. N-ai cum să mă ajuţi. De dimineaţă am să mă simt mai bine.

Într-adevăr, se simte un pic mai bine după ce se luminează, cu toate că nu păcăleşte pe nimeni. Faţa ei cenuşie arată lumii întregi cât de bolnavă este, iar răsuflarea ei a căpătat un iz dulceag de sânge şi spută.

— Mă simt mai bine stând în picioare, spune Tamura uşurată când se crapă de ziuă. Respir mai bine când am ceva de făcut.

— Nu-mi vine să cred când o văd cât munceşte, îi povesteşte Satomi lui Haru. Ca să nu mai spun că jumătate din noapte şi-o petrece zdrobind şi amestecând, gândindu-se la leacuri noi.

— Ai ce învăţa de la ea, răspunde el, fără să-şi dea seama cât de aspru sună vorbele lui.

Tamura nu uită niciodată să îngrijească grădina sau să facă ordine în baracă, cu toate că Satomi a luat aceste sarcini asupra ei, ca s-o scutească de efort.

— Tu nu vezi nici măcar praful pe care îl ai în faţa ochilor, râde Tamura. În orice caz, îmi place să fac curat.

Eriko e de părere că hotărârea prietenei sale de a nu se lăsa doborâtă de boală e extraordinară.

— Mama ta e o femeie remarcabilă, Satomi. Ce mândru trebuie să fi fost tatăl tău de ea!

Firea blândă a Tamurei şi generozitatea cu care împarte leacurile pregătite de ea îi atrag pe oameni către ea, ca întotdeauna. Căldura ei îi face să uite de atitudinea nepăsătoare a lui Satomi.

— N-ai zice că e fiica Tamurei, se miră aproape toţi.

— Cu timpul ajungi s-o îndrăgeşti, zic câţiva.

Oamenii n-o mai privesc cu atâta antipatie, cu toate că n-o vor considera niciodată una de-a lor, şi o judecă din această cauză, nedându-şi seama că, la rândul lor, au prejudecăţi.

În schimbul leacurilor preparate de Tamura primesc daruri pe care ar fi jignitor să le refuze. De fapt, nimeni nu doreşte să rămână dator. Un scăunel cu trei picioare, îmbinat din resturi de lemn, flori de hârtie, o vază făcută dintr-o cutie de conserve şi darul cel mai apreciat, o cratiţă al cărei capac se aşază bine.

— Acum n-o să se mai evapore apa, spune Tamura încântată, mulţumindu-i celui care i-a dăruit-o.

Pe sobiţa lor care nu se încinge niciodată, doar rareori ajunge apa să fiarbă molcom.

— Hm, doar dacă faceţi rost şi de lemne, răspunde omul.

În semn de mulţumire fiindcă Tamura a tratat furunculele copiilor cu pătlagină, domnul Hamada, care lucrează la curăţarea terenului pentru un proiect agricol, aduce mai multe păsări de lemn pe care le sculptează în timpul liber şi o roagă s-o aleagă pe cea care-i place.

— E un adevărat artist, spune Eriko când le vede. N-or avea sânge şi inimă, dar au viaţă în ele păsărelele astea.

Tamura se gândeşte mult până să se hotărască.

— Sunt toate aşa de frumoase, domnule Hamada. Cum să mă hotărăsc?

Până la urmă o alege pe cea mai mică, nevopsită, de care se simte atrasă.

— E un piţigoi, spune domnul Hamada. În realitate sunt cenuşii, cu o privire ageră.

Mica pasăre stă în palma Tamurei, cu aripile pe jumătate desfăcute. Îi aduce aminte de norii bulucindu-se pe cer, vântul şoptind prin iarbă, păsările ciripind.

— Îmi place mai mult decât orice, spune ea cu recunoştinţă în glas.

Mulţumită acestor daruri camera lor, asemenea multor altora din lagăr, a căpătat personalitate şi odată cu ea cuvântul „acasă” şi-a recăpătat înţelesul.

— Oamenii au mândria lor, chiar şi pe Uliţa Canalului, zice Haru. Să fii mândru de felul în care trăieşti e o străveche virtute japoneză.

Dovada mândriei de care vorbeşte e prezentă oriunde întorci privirea: mici grădini în care florile semănate de ei aduc bine-venite pete de culoare, mobile construite din resturi de lemn, podoabe făcute din oase de pui şi aţă dentară, o nouă descoperire care le e dată gratis, odată cu pasta de dinţi. Periile sunt atârnate în ordine pe pereţii exteriori, lângă scările bine curăţate sunt puse băncuţe de lemn rugos. Cineva chiar a pus o creangă uscată de copac lângă uşă, în chip de sculptură.

— E frumos, zice Naomi.

— O fi acum, pufneşte domnul Sano. Dar când va veni iarna o să ajungă lemn de foc.

S-ar zice că toţi ştiu un meşteşug, se pricep să facă ceva. Din cutii de carton, Haru i-a făcut mamei lui câteva sertare. Iar Naomi, cu toate că o lasă vederea şi mâinile o dor din cauza artritei, împleteşte mănuşi pentru orfani. Îi place să se simtă utilă.

— Când eram tânără, se laudă, mişcăm andrelele atât de repede, că lâna se rupea.

— Zburau scântei, îi întăreşte Eriko spusele.

Eriko a confecţionat perdele pentru singura ferestruică pe care o au, tăind o fustă înflorată pe care Yumi, care creşte văzând cu ochii, n-o mai poate purta.

— Ce drăguţe sunt, zice Tamura.

— Văd că vă jucaţi de-a casa păpuşilor, remarcă

domnul Sano, în trecere pe acolo.

Ca să-şi potolească pornirile de croitoreasă îndrăgostită de volane şi funde, Tamura face şorţuri pentru orfani din resturi de ţesături de la fabrică. I-ar fi plăcut să aibă pânză cadrilată roz cu alb, poate chiar şi stofă ecosez cu dungi roşii. I-ar fi plăcut să le răsfeţe pe fetiţe, să se înconjoare de lucruri frumoase.

Având mănuşile lui Naomi, şorţurile Tamurei şi jucăriile de la Lawson, rareori i se întâmplă lui Satomi să meargă cu mâna goală la orfelinat, unde îşi petrece aproape toată ziua îngrijind bebeluşii, citind copiilor mai mărişori, lăsându-i, spre nemulţumirea supraveghetoarei, să i se suie în cap. Încearcă să nu fie părtinitoare, dar nu se poate abţine să nu favorizeze o fetiţă de patru ani, cu feţişoara serioasă, pe nume Cora, care nu se dezlipeşte de ea. Copila, care seamănă puţin cu Tamura, cel puţin aşa i se pare lui Satomi, şi-a făcut loc în inima ei în aşa măsură, că dimineaţa abia aşteaptă s-o vadă, s-o ia în braţe, să-i sărute obrajii delicaţi şi buzele rozalii.

— De-ai şti, mamă, nu se poate să n-o iubeşti pe Cora. Ţi se topeşte inima când o vezi.

Cora are părul negru tăciune şi un breton care îi încadrează faţa de păpuşă. E o fetiţă isteaţă, care prinde lucrurile din zbor, o fetiţă speriată dar curajoasă, care ştie cum să se facă plăcută.

Satomi se întreabă prin ce o fi trecut Cora de a căpătat extraordinara capacitate de a simţi ce aşteaptă adulţii de la ea. Nu scoate o vorbă când ei vor să tacă şi dă o mână de ajutor, purtându-se ca o mămică faţă de sugari, cărora le schimbă scutecele şi le încălzeşte biberoanele.

Pe cât îşi pot da seama şi judecând după felul în care îşi face cruce când se roagă, trebuie să fi venit de la un orfelinat catolic. Actele ei s-au pierdut, iar când au întrebat-o a răspuns că locuia într-o casă mare împreună cu alţi copii. Probabil că are patru ani, i-ar fi dat cinci, poate chiar şase dacă n-ar fi fost atât de firavă. Un lucru e

sigur, totuşi: o cheamă Cora. Supraveghetoarea spune că nu e un nume japonez, în afară de cazul că fetiţa însăşi l-a încurcat cu *kora,* cuvântul care în japoneză înseamnă „fii atent”.

— E o dulceaţă de copil, zice Satomi. Măcar de-ar fi toţi ca ea.

Ţinând pasul cu reînnoirea din Manzanar, orfelinatul are acum pajişte proprie şi o verandă care leagă cele trei barăci. Vor urma straturi de flori şi un leagăn, dacă găsesc pe cineva să-l construiască.

În Manzanar nu există borduri sau trotuare, nici prăvălii, dar, dacă sârma ghimpată şi turnurile de pază ar dispărea peste noapte, lagărul ar arăta, cu oarecare îngăduinţă, la fel ca orice orăşel american. Visul căminului american, deşi cam ponosit, pare să prindă viaţă. Numai că acum, că Manzanar a început să semene cu un cămin, oamenii resimt şi mai puternic privarea de libertate.

Atmosfera e tot mai încordată. Toată lumea parcă aşteaptă ceva, se fac glume sinistre, ironia a luat locul optimismului. Liga Cetăţenilor şi Kibei sunt tot mai învrăjbiţi şi, ca şi cum n-ar fi fost de ajuns, găşti de tineri care nu ţin nici cu unii, nici cu alţii se plimbă ţanţoşi prin lagăr, chiar mai puţin concilianţi decât fraţii lor mai mari. În mintea deţinuţilor din Manzanar stăruie gândul că li se aplică un tratament nemeritat, mergând până la cruzime, şi că au pierdut ceva ce nu vor căpăta niciodată înapoi.

Rebeliunea

În gerul din decembrie, când cu toţii stau zgribuliţi, cu gândul la mâncarea de acasă, în lagăr izbucneşte din

senin o răzmeriţă.

Rezidenţii de pe Uliţa Canalului se pregătesc de culcare, străini de răzmeriţă. Sunt printre ultimii care deschid uşile ca să asculte şi să înţeleagă ce înseamnă tropăitul de picioare şi strigătele care se aud în depărtare.

Doctorul Harper vine ca s-o sfătuiască pe Tamura să nu iasă din baracă.

— Poliţia militară a arestat trei bărbaţi care au bătut la sânge un informator, îi spune. L-au luat direct din pat şi au fost cât pe ce să-l omoare în bătaie. Acum e la spital. Toţi sunt furioşi fiindcă cei trei au fost arestaţi; s-a strâns o mulţime care cere să fie eliberaţi. Nu cred că se vor linişti în scurtă vreme. Vă rog să rămâneţi în casă, Tamura, să nu vă amestecaţi. Şi să stingeţi lumina, n-are niciun rost să atrageţi atenţia.

— Ce amabil din partea dumneavoastră să veniţi, spune Tamura roşind pentru că doctorul i-a dat atenţie între toţi ceilalţi. Vă suntem recunoscători, domnule Harper.

— Nu e nevoie, Tamura. Îmi fac griji pentru voi, asta-i tot.

În el se dă o luptă: ar vrea să rămână, să stea lângă ea, s-o protejeze.

— Nu uitaţi de lumină, mai spune, neîndurându-se să plece. Mă găsiţi la spital dacă aveţi nevoie de mine.

Auzind prin perete ce îi spune Tamurei doctorul Harper, Naomi o roagă pe Eriko să lase lumina aprinsă în camera lor.

— E lună nouă, nu pot suferi să stau pe întuneric. Parcă mi-e şi mai frig.

Vocea abia i se aude, subţire şi tremurătoare.

Naomi s-a săturat de frig. Încă mai are mâna bandajată de când i s-a lipit de clanţa îngheţată a uşii, iar când a tras-o, pielea i s-a jupuit.

— Se încăpăţânează să nu se vindece, se plânge ea. Odată cu bătrâneţea trupul devine încăpăţânat.

În ultima vreme abia se mai poate mişca, de tricotat nici vorbă. Degetele i-au înţepenit, parcă i le-a congelat frigul.

Întorcându-se pe Uliţa Canalului, Hani se întâlneşte cu doctorul Harper, care se îndreaptă spre spital.

— Nu e mare lucm, nu-i aşa, domnule doctor? O să se termine în scurtă vreme, nu?

— Greu de spus, băiete. Nu se ştie ce întorsătură vor lua lucrurile. Pune o mână pe umărul lui Ham. Să ai grijă de ele, spune, căci gândul lui e doar la Tamura.

Ham se plimbă în sus şi în jos pe uliţă, atent la orice mişcare, cu toate că nici el nu ştie ce caută. Are impresia că informatorul e un membru al Ligii Cetăţenilor Americani, din care face şi el parte.

— Sunteţi nişte „unchiul Tom” japonezi, îi acuză Kibei pe membrii ligii.

— Aţi trădat America, le răspund aceştia.

Ham crede despre Kibei că sunt nişte descreieraţi puşi pe scandaluri şi jafuri.

În timp ce el se învârte pe uliţă, vestea se răspândeşte. Mamele apar în pragul uşilor, chemându-şi copiii de la joacă, îngrijorate fiindcă nu ştiu pe unde umblă cei mai mari.

— L-ai văzut pe Torn?

— Unde e Yukio? Ar trebui să fie acasă la ora asta.

Luminile se sting, oamenii nu se mai strigă unul pe altul. Uliţa Canalului, luminată doar de cornul lunii, e întunecată şi arată mai degrabă ca un loc bântuit.

Eriko îl roagă pe Haru să intre în casă, dar el refuză: nu vrea să se ascundă ca un laş.

— Ce le-o fi spus informatorul ăla de-a ieşit aşa o tevatură? îl întreabă Tamura, care se duce la Eriko. Ştiau de mult că în lagăr se joacă jocuri de noroc şi se vinde alcool, dar s-au făcut că nu văd.

— Mai degrabă cred că le-a dat numele acelor Kibei care îşi spun „rezistenţa japoneză”. Mai mult ca sigur că i-

ai auzit vorbind, Tamura, şi ai văzut cum stârnesc necazul.

— Da, însă nu sunt decât nişte băieţi care vor să pară bărbaţi.

— Aşa o fi, dar ceva rău tot pot face.

Tamura rămâne cu familia Okihiro în camera acestora, unde o şi găseşte Satomi când se întoarce de la orfelinat. Gâfâie, căci a venit în fugă.

— Mi-am făcut griji din cauza ta. Ai întârziat foarte mult, Satomi.

— Am făcut un ocol, ca să evit încăierările. Băiatul ăla care-şi dă aere, cel care lucrează cu Haru la şcoală, m-a întrebat dacă sunt cu ei sau împotriva lor. Habar n-aveam despre ce vorbeşte.

— Trebuie să stăm împreună, zice Eriko. Dacă suntem mai mulţi, au să ne lase în pace.

— Da, şi nu avem de făcut focul decât într-o sobă, adaugă Tamura, încercând să vadă partea bună a lucrurilor, cum îi stă în fire.

De această dată Satomi e de acord cu atitudinea optimistă a mamei. E bine să fii aproape de Haru care, la rugăminţile mamei lui, a intrat în casă după ce s-a codit îndelung.

— Doar câteva clipe, să mă încălzesc, spune.

Stând alături de el, Satomi se preface nepăsătoare, ca şi cum nu s-ar înfiora simţindu-i mirosul sărat şi căldura trupului chiar lângă ea. Suferă fiindcă îl iubeşte atât de mult, fiindcă îl iubeşte mai mult decât o iubeşte el. Dacă el n-ar mai stărui atât s-o schimbe, poate că şi-ar da şi ea silinţa să-i facă pe plac.

— Ce rău îmi pare că n-am adus-o şi pe Cora aici. Ar fi în siguranţă cu noi. Era aşa de scumpă azi, se agăţa de mine, nu voia să mă lase să plec.

— E mai în siguranţă acolo unde se află, zice Haru. Nimeni n-o să-şi bată capul cu orfelinatul.

Îi aud pe răzvrătiţi cum umblă încolo şi încoace prin lagăr, căutându-i pe *inu* – un cuvânt pe care Satomi nu l-a

mai auzit până acum.

— E un cuvânt special, îi explică Eriko. Înseamnă „câine” şi „trădător” totodată.

— A, da, uitasem, spune Tamura. Am uitat atât de multe.

Se aud bufnete, strigăte şi tropăieli. Domnul Sano vine să-i anunţe că răzvrătiţii îi bat pe cei pe care îi consideră trădători ai rasei lor şi le distrug bunurile.

— Ne-au adunat aici ca pe nişte animale, zice el. Administratorii au vândut la negru carnea şi zahărul care ni se cuveneau, dar tot mai există informatori şi trădători. Ai naibii turnători, nici nu-i de mirare că oamenii sunt furioşi.

— Sunt trădători sau doar buni americani? întreabă Haru, care de-abia îşi mai ţine firea. Nu e de ajuns să declarăm că suntem loiali, domnule Sano. Trebuie s-o şi dovedim.

Domnul Sano îl priveşte dispreţuitor.

— Tinerii ăştia o să ne bage în mormânt, face el ridicând mâinile a neputinţă. Le fierbe sângele în vine, dar pasiunile lor sunt ridicole.

Eriko şi Tamura nu se uită una la alta, de teamă să nu le umfle râsul.

La puţină vreme după ce pleacă domnul Sano, doi tineri cu priviri rătăcite dau buzna pe uşă, strigă ceva despre libertate după care o zbughesc spre cimitir, unde au început noi lucrări de canalizare.

— Mai bine îl ascultam pe domnul Harper şi stingeam lumina, zice Yumi, care şi-a recăpătat vocea de copil, tremurând de frică.

Speriaţi de venirea celor doi şi parcă treziţi de valul de aer rece care a pătruns în baracă, cu toţii s-au ridicat în picioare. Eriko stinge lumina.

— Ce se mai întâmplă acum? strigă Haru după cei doi. Ce e nou?

— Preluăm controlul, cretinule, îi răspunde unul din

cei doi. Ne ducem să spargem ţevile. Hai şi tu.

— Ne e teamă, îi spune Eriko lui Haru. Sora şi bunica ta sunt speriate. Stai cu noi, Haru, te rog să nu pleci.

E de părere că domnul Sano are dreptate cu privire la tineri. Toţi vor să fie războinici, şi Haru e la fel ca ei. Îi e teamă că, dacă pleacă de acasă, s-ar putea nu-l mai vadă viu.

Haru s-a săturat să stea printre femei aşa că, profitând de tăcerea care se lasă după o salvă de puşcă, se îndreaptă spre uşă.

— Mă duc să văd ce se întâmplă. Mă întorc repede, spune smulgându-şi braţul din strânsoarea lui Eriko. Lasă-mă să fiu bărbat, mamă, insistă şi ea îi dă drumul.

— Vin cu tine, Haru.

— Nu, Satomi, rămâi cu mama ta. Locul tău e lângă ea.

— Nu-mi spune mie ce să fac. Vreau să văd cu ochii mei.

Iese pe uşă înainte ca Tamura să apuce să spună ceva.

Haru o ia la fugă, face paşi cât poate de mari, ca să se îndepărteze şi ea să rămână în urmă. Vrea să-i găsească pe prietenii lui din ligă, să dea de Ralph şi să stea de vorbă cu el. E ruşinat că o fată se ţine după el. Pe de altă parte, când vede că nu poate ţine pasul cu el, îl cuprinde îngrijorarea şi se opreşte. Se uită înapoi, să vadă dacă s-a întors acasă.

— De ce-ai venit dacă nu poţi ţine pasul? strigă când o zăreşte. De ce te încăpăţânezi să te porţi ca un bărbat?

— De ce te încăpăţânezi să te porţi ca şi cum ai fi tatăl meu? răspunde ea.

Când se apropie de cantină, văd venind spre ei o bandă de tineri având pe frunte banderole albe pe care e desenat *toukon,* caracterul japonez însemnând „spirit combativ”. Cu toţii cântă: „Trăiască Maiestatea Sa împăratul Japoniei”.

Cu toţii au arme – săbii de bambus, cuţite, toporişti primitive, orice le-a căzut în mână.

Satomi se opreşte, îngrozită de vederea atâtor arme.

— Haru, Haru, încearcă să strige gâfâind, dar vocea abia dacă i se aude. Fără să vrea, tinerii o îmbrâncesc când trec cântând pe lângă ea.

În urma băieţilor se aprind proiectoare. Un con mare de lumină îi prinde pe toţi în raza lui, şi pe Satomi odată cu ei. Lumina o orbeşte, e atât de puternică încât nu mai vede nimic altceva.

Tinerii trec mai departe, ea rămâne pe întuneric şi tropăitul gardienilor care vin alergând după scandalagii nu face decât s-o năucească şi mai tare. Se duce poticnindu-se până la cea mai apropiată uliţă şi se lipeşte de peretele unei barăci. Gardienii trec în goană pe lângă ea, ridicând un nor de praf cu bocancii lor grei.

Satomi duce mâna la inimă, de parcă ar vrea s-o ţină să nu-i sară din piept. Plămânii o ard de la efortul făcut ca să ţină pasul cu Haru, simte sângele cum îi zvâcneşte în vene. Haru a dispărut, a abandonat-o. O cuprinde spaima că e singură până când îl aude strigând-o panicat, cu voce răguşită.

— Sati, unde dracu’ eşti?

— Sunt aici, chiar aici, ţipă din întuneric, dar chiar atunci un bărbat duhnind a sudoare şi a votcă făcută din cartofi o apucă de braţ, sfâşiindu-i mâneca jachetei.

— Te salvez eu, mormăie cu limba împleticită. Stai cu mine.

În timp ce se luptă ca să scape, Haru apare lângă ea, îl dă la o parte pe bărbat, o apucă brutal de mână şi o ia la fugă, trăgând-o după el.

Ajunşi în faţa închisorii, în piaţa plină de lume, sunt orbiţi de lumina proiectoarelor. Soldaţii sunt aliniaţi pe trei rânduri. Satomi se gândeşte că doctorul Harper e în clădirea spitalului, chiar lângă închisoare. Probabil încearcă să-şi liniştească pacienţii, la fel de speriaţi ca ea.

Ar vrea să se ducă la el, însă i-ar trebui un tanc ca să răzbată prin mulţime.

Adunată în faţa soldaţilor care se sforţează să nu dea înapoi, mulţimea se tălăzuieşte ca apa mării, o masă uriaşă de trupuri care se împinge înainte. Un camion îşi deschide drum printre rândurile de soldaţi până la închisoare. Se aude zgomot de sticlă spartă, un scrâşnet de piatră şi mulţimea izbucneşte în chiote de bucurie.

Haru îi spune ceva, dar ea nu înţelege ce. Bănuieşte că îi cere să stea lângă el, dar în îmbulzeală sunt despărţiţi, nu se mai pot ţine de mână şi chiar în acel moment un gardian duce puşca la ochi şi trage în mulţime.

Zgomotul împuşcăturii sperie oamenii, Satomi e îmbrâncită şi cade la pământ, unde, în norul de praf ridicat de picioare, i se pare că toate se mişcă cu încetinitorul.

De teamă că o nouă împuşcătură va spinteca aerul, la fel de îngrozitoare precum cea dinainte, îşi acoperă urechile cu palmele şi se ghemuieşte cât poate de tare, cu genunchii strânşi şi capul lăsat în jos.

Printre zecile de picioare zăreşte un băiat ghemuit pe pământ, la fel ca ea, şi totuşi altfel decât ea. Trupul e înţepenit, capul răsucit nefiresc într-o parte, palma deschisă de parcă ar vrea să facă semn cu mâna. În timp ce îl priveşte, sângele îi podideşte tricoul alb şi se răspândeşte pe pieptul lui ca o floare deschizându-şi petalele. Cade în faţă, stropi de sânge se preling încet pe pământ şi se amestecă cu praful. Brusc ea începe să ţipe, se luptă să se ridice, căutând prin pădurea de picioare un loc pe unde să se strecoare. Un picior încălţat în bocanc o calcă pe gleznă şi durerea ascuţită îi smulge un ţipăt. Prin vălătucii de praf, printre picioarele în pantaloni de bumbac şi pantofi cu tălpi de cauciuc rămaşi fără şireturi, crede că a văzut picioarele lui Ralph, dar e prea departe ca să ajungă la el.

— Ţi-am spus să nu vii, urlă Haru de deasupra ei şi o trage în sus. Chiar voiai să vezi aşa ceva?

— Nu. Dar tu voiai?

Tremură din cap până în picioare, abia poate merge, e murdară de praf, pe frunte are vânătăi şi pielea de pe gleznă e jupuită.

Aerul e acru de la răsuflările oamenilor care, tuşind şi bolborosind, se retrag în grabă din piaţă. Haru nu se simte bine, nu poate vorbi. Chiar când începe şi ea să simtă că se sufocă, observă că ochii îi sunt injectaţi de sânge.

— Au dat cu gaz, spune el răguşit.

Satomi îl ia de mână şi amândoi se îndepărtează clătinându-se, sperând să găsească un loc cu aer curat.

Trei ore mai târziu ies de sub baraca unde s-au adăpostit. Încă în stare de şoc, nu sunt în stare să vorbească. Se întorc acasă cu ochii înroşiţi, ca să vestească familia că lucrurile sunt pe cale să se potolească.

— Nu s-a dat ordin să se tragă, povesteşte Haru mâniat, şi totuşi au tras. Au murit doi oameni şi zece sunt răniţi.

Cu o privire absentă ridică de pe jos pătura lui Naomi, adormită pe scaun, şi i-o pune pe genunchi.

— Au murit doi băieţi, repetă ca şi cum nu i-ar veni să creadă.

— Au folosit gaze lacrimogene ca să-i împrăştie, povesteşte Satomi cu vocea întretăiată. A fost groaznic; ochii ne ardeau, iar lui Haru i s-a făcut rău.

Haru pare stânjenit.

— N-a fost mare lucru, spune enervat când Eriko îl pune să se aşeze.

Se ruşinează că doar lui i s-a făcut rău. Satomi n-ar fi trebuit să pomenească de aşa ceva, însă n-o duce capul. Nu dă doi bani pe mândria lui.

— Oamenii erau ameţiţi, umblau poticnindu-se, dar erau furioşi, se înfuriaseră de-a binelea.

Lui Satomi nu-i mai tace gura, vorbele se rostogolesc una după alta, fără încetare, iar ea nu-şi găseşte locul, pe

când Haru a rămas tăcut după ce s-a aşezat.

Vânătăile de pe fruntea lui Satomi s-au făcut purpurii, hainele îi sunt rupte şi murdare. E încă înspăimântată de ce a văzut şi imaginea băiatului mort, a tricoului plin de sânge îi apare iar şi iar în minte.

Când o vede pe Satomi, rănită dar în viaţă, Tamura face criza tipică a părinţilor care şi-au pierdut copilul şi l-au regăsit.

— Nu trebuia să te duci, o ceartă. Trebuia să-i dai ascultare lui Haru.

Yumi se trage de fustă, lăsându-se de pe un picior pe altul. Vrea să facă pipi dar îi e frică să meargă singură la toaletă.

— Eşti sigur că s-a terminat? îl tot întreabă pe Haru.

— Da, poţi să te duci, răspunde Haru. Lucrurile s-au potolit.

Soarele a răsărit de mult, dar niciunul din ei n-a dormit, cu excepţia lui Naomi.

Tamura se duce acasă după periuţa de dinţi şi aşchia de săpun pe care o foloseşte cu mare grijă, ca să dureze cât mai mult.

— În dimineaţa asta mă spăl la robinet, o anunţă pe Eriko.

Când se întoarce e ceva mai binedispusă. Ea oricum nu doarme mult, cât despre Satomi, ce i-ar putea face? Fata e bucăţică ruptă din tatăl ei, e un alt Aaron. Nu ştie să se supună.

— Să mergem la lucru, ce zici? îl întreabă Eriko pe Haru.

— Zic să mergeţi. Să facem aşa încât lucrurile să revină la normal. Eu am să merg cu clasa mea la şcoală. Să vii cu mine, Yumi. Te conduc eu, zice, uşurat că poate să-şi asume răspunderea.

— Am să merg cu tine şi cu Eriko, mamă, zice Satomi. Aşteaptă-mă un pic, să mă schimb. Nu cred că o să deschidă cantina deocamdată, aşa că o să se întârzie cu

micul dejun.

O ţine pe Tamura de mână când merg. Mâna îi e subţire, mai mult os decât carne, de parcă ar ţine un şoricel abia născut. Eriko plescăie nemulţumită văzând harababura din lagăr, clatină din cap în faţa nebuniei care există pe lume.

Pe uşa cantinei e lipit un anunţ scris de mână: *MICUL DEJUN PESTE O ORĂ*.

— Ne simţim bine, să ştii, îi spune Eriko lui Satomi. Nu e nevoie să mergi cu noi, de parcă am fi copii. Tu eşti cea care şchioapătă.

— Nu vreau să vă las. N-am să mă liniştesc decât când am s-o văd pe mama intrată în casă. După asta mă întorc şi o iau pe scurtătură până la orfelinat.

— Eriko are dreptate, nu e nevoie, încuviinţează Tamura. Cine-ar vrea să-mi facă mie rău? Du-te înapoi, ştiu că vrei să vezi ce e cu Cora.

— N-are niciun rost, mamă. Aproape am ajuns.

Vizavi de fabrică doi pompieri albi, veniţi de la cazarma din Lone Pine, stau lângă o maşină de intervenţie privind în jur de parcă s-ar aştepta să-i atace un animal de pradă.

Supraveghetorul Tamurei şi al lui Eriko e la uşă, îndemnând lucrătorii să intre.

— Am împrumutat-o de la Direcţia silvică. Nu se ştie niciodată, spune umflându-se în pene şi arătând spre maşina de pompieri.

Are deasupra buzei o tăietură cusută în patru locuri cu catgut. Zici că e o jumătate de mustaţă, gândeşte Satomi. Îi dă un aer vesel, dar nimeni nu i-ar spune. Au mai văzut şi alţii în drum spre fabrică, unii cu ochii umflaţi, alţii cu tăieturi sau vânătăi. Nu pică bine dacă întrebi de partea cui sunt.

— Hei, scumpete, strigă unul din ofiţeri, fluierând apreciativ. O cauţi cu lumânarea?

Tamura dă drumul mâinii lui Satomi şi se apropie de

el.

— Vrei să stârneşti şi mai mult necaz? îl întreabă ca şi cum ar vorbi unui copil. De ce nu-i daţi pace fiicei mele?

Ofiţerul râde batjocoritor şi îi întoarce spatele. Un camion se apropie încet. Pe lângă el merg doi gardieni care adună resturile de lemn de la vanele sparte din spălătorie şi le aruncă în remorcă.

— Ce ţi-e şi cu japonezii ăştia, iau foc ca artificiile la cea mai mică scânteie. E mai cuminte să te ţii departe de ei, îi sfătuiesc pe ofiţeri.

— Azi aveam de gând să spăl hainele mamei, îi spune Eriko impasibilă Tamurei. Acu' ce-o să facem?

— Doar nu s-or fi spart chiar toate, Eriko. O să spălăm cu rândul.

Clopotele cantinei bat în memoria celor doi băieţi morţi. E un sunet vioi, nepotrivit cu tristeţea care a coborât peste lagăr.

— Unul avea şaptesprezece ani, celălalt, douăzeci şi unu, spune supraveghetorul. Mai sunt zece la spital, răniţi.

Când aude numele băieţilor, Eriko îşi dă seama că îl ştie pe unul dintre ei.

— Nu-mi vine să cred că el este, oftează ea. Era un băiat cuminte, cuviincios faţă de cei mai în vârstă. Un băiat bun.

În drum spre orfelinat Satomi dă de Lawson, care supraveghează un grup de japonezi ce adună resturile rămase după încăierare, strângându-le în grămezi care să poată fi ridicate apoi de camion.

— Vor trebui să răspundă, spune el mâhnit. Nu poţi trage fără să primeşti ordin, cel puţin nu în America.

— Atunci de ce au tras, Lawson?

— Îmi închipui că soldaţii şi-au pierdut capul. Lucrurile o luaseră razna, dar avem legi, nu-i aşa? Nu poţi să te apuci să împuşti oamenii când îţi vine.

— Se pare totuşi că aşa aţi făcut, nu?

— Eu nu, Satomi, eu nu. În orice caz, se va face

dreptate, ai să vezi.

— Cam târziu, nu crezi?

— Da, poate. În orice caz, mă bucur să văd că măcar voi sunteţi bine. Mai ai săpun?

— Să ştii că nu e nimic personal, Lawson, dar n-o să mai primesc săpun de la tine.

S-a aflat cum a fost încăierarea. Oase rupte şi sânge vărsat, puţin spus. Satomi n-ar şti să spună de partea cui este, dar acum nu se cade să primească daruri de la Lawson. Lucrurile nu vor mai fi niciodată ce-au fost. Fără îndoială că morţii vor fi îngropaţi, resturile a tot ce s-a distrus în timpul încăierării vor fi strânse, însă rebeliunea a lăsat în urmă ceva mai mult decât morţi şi dărâmături – gustul amar al nedreptăţii. Deţinuţii japonezi nu mai sunt o turmă de oi care pot fi mânate după voie.

Când ajunge la scurtătura care duce la orfelinat, clopotele s-au oprit. Au bătut prea puţin pentru două vieţi întrerupte prea devreme, cugetă ea, uimită că moartea poate veni pe neaşteptate pentru unii.

Apoi revede aceeaşi imagine, capul răsucit, mâna ridicată, sângele negru scurs în praf. Se opreşte o clipă şi priveşte înapoi tremurând uşor. E foarte frig şi aerul e neclintit, lucru rar. Uliţa e goală, doar la capătul celălalt sunt doi bătrâni, aşezaţi lângă un foc aprins într-o cutie de tablă. Oamenii sunt fie la lucru, fie stau ascunşi în case, unde se simt la adăpost. Într-o astfel de zi e mai bine să nu scoţi capul afară. Ar fi trebuit să ştie că, de la Pearl Harbor încoace, decembrie e o lună primejdioasă.

Cum să meargă la lucru ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, să-şi reia treburile zilnice cu uşurinţa cu care par a şi le fi reluat Tamura şi Eriko? Se simte atât de obosită că, dacă n-ar fi Cora la mijloc, s-ar întoarce acasă şi ar dormi toată ziua. Dar Cora şi-ar face griji, ar sta cu ochii la uşă aşteptând-o, iar ea vrea s-o vadă pe fetiţă, s-o ţină în braţe. Lacrimile îi curg pe obraji şi dintr-odată suferă pentru lumea întreagă, pentru băieţii morţi, pentru

inocenţa pierdută din privirea lui Yumi, pentru dragostea pe care i-o poartă Corei.

Simte nevoia să fumeze, aşa cum i se întâmplă adesea, dar nu are ţigări. Îşi închipuie cum ar fi să aprindă chibritul, să tragă adânc în piept, să trăiască senzaţia familiară a fumului înecăcios care îi pătrunde încolăcindu-se în piept. Ce i-o fi venit să-l asculte pe Ham şi să se lase de fumat?

— Oricum n-ai bani de ţigări, Sati.

— Aş putea fuma din ţigara ta.

— Nu, e dezgustător să vezi o fată fumând. Nu suport să miroşi a tutun.

Pe la jumătatea uliţei se opreşte ca să-şi înnoade mai strâns fularul fiindcă îi e frig. Privirea îi e atrasă de o mişcare în cadrul unei uşi. Doi băieţi cam de vârsta lui Haru se sărută, îmbrăţişaţi. Satomi rămâne împietrită, neputând să-şi ia ochii de la ei, cu gura căscată şi buza de jos atârnând. În timp ce se sărută unul din ei începe să-i desfacă celuilalt cureaua pantalonilor, râzând când gurile li se îndepărtează. Se mişcă după un ritual tainic, primitiv, doi băieţi slăbuţi, două siluete ascuţite, două puteri egale.

I se pare că scena la care e martoră nu are niciun sens, întocmai ca cele din visele din care te trezeşti ruşinat, ca şi cum le-ai fi scos din acel colţ întunecat al minţii despre care nu are nimeni ştire. Probabil că răzmeriţa a stârnit un fel de nebunie care a întors totul pe dos.

Băiatul a cărui cataramă a fost desfăcută o vede cum îi priveşte, însă ea nu poate să-şi ia ochii de la ei, parcă a prins rădăcini în noroiul îngheţat. Băiatul se încordează o clipă, dar îi întoarce privirea, înclină tare capul şi ridică din sprâncene adresându-i un fel de provocare căreia n-ar şti să-i dea un răspuns. El schiţează un zâmbet, ridică din umeri şi împinge uşa cu piciorul.

Nu-i pomeneşte lui Haru de cele văzute. Nu va spune nimănui, niciodată. E convinsă că n-ar fi crezută.

Din ziua aceea, ori de câte ori se gândeşte la cei doi băieţi, la îmbrăţişarea lor înfrigurată, i se pare că a fost martora unui act minunat de răzvrătire, de afirmare a totalei independenţe. Nu e bine, desigur, e împotriva naturii, însă îi pare bine că nu e singura neadaptată din Manzanar.

În ziarele pe care i le dă domnul Harper caută o ştire despre rebeliune, dar nu găseşte nimic. Ai zice că America a uitat de cei închişi în lagăr. Se aude că submarinele germane atacă vasele comerciale pe Coasta de Est; că actriţa de cinema Carole Lombard a murit într-un accident de avion, întorcându-se dintr-o campanie de promovare a vânzării obligaţiunilor de război. Un post de radio numit Vocea Americii a început să emită, iar britanicii au cerut cetăţenilor să facă baie în apă nu mai adâncă de două palme, ca să sprijine efortul de război. A apărut o băutură nouă, numită cafea instant, şi Glenn Miller a vândut un milion de discuri cu şlagărul *Chattanooga Choo Choo.* Benzina a ajuns la cincisprezece centi galonul şi Joe Louis a câştigat titlul de campion la categoria grea. În paginile ziarului găseşte lumea de dincolo de Manzanar, lumea de care America e interesată.

— Unde e conştiinţa publicului american? îl întreabă Ralph pe doctorul Harper. E ruşinos că, supuşi unor presiuni, uităm că suntem o democraţie.

— Pot fi multe motive pentru care au cenzurat ştirea, îşi dă doctorul cu părerea.

— Mai degrabă cred că nu au luat-o în seamă, spune şi Satomi. Îmi închipui că nu e considerată o ştire care merită să apară în ziar.

Cad pe gânduri şi o vreme tac toţi trei.

De-abia acum încep să se simtă urmările rebeliunii. Nervii sunt încordaţi la maximum, ai gardienilor şi ai deţinuţilor în egală măsură. Gardienii nu mai sunt atât de dispuşi să zâmbească, nici nu mai strigă din turnurile de pază, salutând câte un deţinut cunoscut. Şefii cunoscuţi ai

Kibei sunt separaţi de ceilalţi şi pregătiţi să fie trimişi în lagărul de la Tule Lake, în nordul Californiei, unde, fiind cu toţii la un loc, vor fi mai uşor de stăpânit. Gardienii mai răutăcioşi se distrează pe seama lor, spunându-le că au fost strânşi ca să fie trimişi în faţa plutonului de execuţie.

— Voi, derbedeilor, o să plătiţi pentru ce-aţi făcut, îi iau peste picior.

Haru a primit ordin să stea la rând ca să semneze un nou jurământ de credinţă, care îi va deosebi pe japonezii loiali de potenţialii inamici. Semnând formularul „Da” dovedeşti că eşti devotat Americii şi, dacă eşti băiat şi ai vârsta potrivită, vei fi luat în armată.

— Sunt încântat, se laudă el faţă de prietenii care stau la rând în spatele lui, şi semnează cu un gest teatral.

Lui Ralph Lazo nu i se cere să semneze jurământul de credinţă, în schimb se duce singur la Lone Pine, aflat la opt mile distanţă, ca să se înscrie la comisia locală de recrutare.

— Ce zici, Ralph, o să-i punem pe fugă pe nemţi, nu? îl întreabă Haru când se întoarce.

— Fără discuţie, zâmbeşte Ralph. Doar aşa am să pot rămâne cu amicii mei.

Cei care refuză să semneze sunt porecliţi „băieţii Nu-Nu”. Fac pe grozavii, cântând cât îi ţine gura imnul naţional japonez – *Kimigayo.* Neştiind dacă au să fie deportaţi sau ucişi, stau cu capul sus, în aşteptare.

Dintre Issei, cei mai în vârstă, născuţi în Japonia, sunt puşi la cea mai grea încercare când vine vorba de semnat. Dacă îşi pun numele pe formularul cu „Da”, înseamnă că se leapădă de credinţa faţă de împăratul Japoniei.

— Ce să facem? se întreabă domnul Sano deznădăjduit. Oricum nu ni se dă cetăţenia americană. O să rămânem fără nicio cetăţenie.

La fel crede şi Naomi, care e totuşi mult mai supărată pe întreaga situaţie decât domnul Sano.

— Ce mai contează? zice ea. Fac ce vor cu noi, indiferent dacă suntem ori nu cetăţeni americani.

Înrolarea

— Eşti supărată? o întreabă Cora pe Satomi.

— Da, sunt. Pe cât se vede, nimic nu-i scapă copilei. În scurtă vreme am să pierd un prieten, înţelegi?

— Nu pe mine.

— Nu, nu pe tine. Tu eşti fetiţa mea, doar a mea, o mângâie.

Nici nu vrea să se gândească la faptul că ar putea-o pierde pe Cora. De ajuns că în scurtă vreme va pleca Haru şi că Tamura se topeşte văzând cu ochii. Afecţiunea ei pentru fetiţă a tot crescut până a ajuns un fel de dragoste maternă. Orice are legătură cu ea o înduioşează: mânuţa moale a Corei în palma ei, glăsciorul ei zglobiu, ochii atât de limpezi, de inocenţi, că uneori i se strânge inima privindu-i.

— Pe mine n-ai să mă pierzi niciodată, nu-i aşa, Satomi? o întreabă fetiţa, speriată ea însăşi că ar putea s-o piardă şi pe ea.

— Am să mă străduiesc să nu te pierd, Cora.

N-ar fi corect să facă promisiuni. În ultima vreme Cora a fost foarte speriată de ceea ce se întâmplă în jurul ei. Doarme sub pat, învelită doar cu pătura subţire primită de la armată. De când s-au întărit măsurile de securitate, îi e teamă de patrulele care trec pe sub ferestre, de proiectoarele a căror lumină pătrunde noaptea în dormitoare.

— Sunt stafii, îi spune lui Satomi. Vor să mă ia cu ele.

Are câteva lucruşoare ale ei, pe care, când doarme, le ţine într-o bocceluţă legată cu sfoară, pentru ca, la nevoie, să o poată înhăţa şi s-o rupă la fugă.

— Ţi-ai luat o răspundere pe umeri, comentează Tamura când află. Îi eşti ca o soră.

Seară de seară, familiile Baker şi Okihiro stau înghesuite în faţa barăcii, pe treptele de lemn ale scării. Beau ceai şi stau de vorbă ca nişte buni prieteni. Nu că ceea ce beau s-ar putea numi ceai, remarcă Naomi adesea. Ceaiul are cu totul alt gust decât zaţul fiert de două ori pe care, dacă eşti iute de mână, îl poţi şterpeli din bucătăria cantinei.

— Parcă bei praf, se plânge ea. Dar, mă rog, îţi faci tabietul.

Multă vreme după ce Naomi şi Yumi s-au dus la culcare, Tamura şi Eriko stau de vorbă pe întuneric, aducându-şi aminte de copilărie. Deşi nu vor să recunoască, nu pot merge la culcare până când Haru şi Satomi nu se întorc de la plimbare. De când cu răzmeriţa, trebuie să fii nesăbuit ca să umbli pe străduţe noaptea, însă tinerii nici nu vor să audă. Cele două mame sunt îngrijorate fiindcă nu ştiu dacă cei doi copii au destulă minte cât să nu se bage în vreun bucluc. Mai sunt îngrijorate şi fiindcă gardienii apasă mai uşor pe trăgaci. Îşi fac griji pentru orice.

— Haru e bărbat acum, zice Eriko. Şi totuşi tremur pentru el ca atunci când era copil.

— E greu să-i laşi să zboare singuri, spune Tamura. Cred că şi mamele noastre au simţit la fel.

— Eu n-am petrecut nici măcar o zi din viaţă fără s-o am pe mama alături, spune Eriko. Pesemne că tu îi duci dorul marnei tale.

— Încerc să nu mă gândesc prea mult la ea, măcar că uneori mi-e dor de gustul mâncării în care punea ulei de prune făcut de ea. Dacă l-ai fi gustat, Eriko… zice Tamura turnând în ceai puţin alcool din cartofi pregătit de ea însăşi

pentru bolnavii de plămâni. Numai când simţeam mirosul îmi lăsa gura apă.

— Mama nu găteşte bine, şopteşte Eriko ca să nu fie auzită de Naomi. Orezul pregătit de ea e prea lipicios.

— Oricum, e un noroc s-o ai lângă tine.

— E cel mai bun dintre toate medicamentele pe care le-ai preparat, o complimentează Eriko umplându-şi ceaşca până e mai mult alcool decât ceai. Întotdeauna mă face să mă simt mai bine.

Dacă ar fi fost după ei, Haru şi Satomi s-ar fi plimbat seara pe lângă pârâul care mărgineşte lagărul în partea de nord, dar de cum ajung acolo gardienii pun proiectoarele pe ei, de parcă n-ar avea ceva mai bun de făcut. Le ţin aprinse ca să-i vadă toată lumea şi să ştie ce fac acolo. De curând au găsit însă un loc unde pot sta împreună: un atelier budist a cărui uşă nu e niciodată încuiată.

Preotul, un om încrezător care nu vede noua ordine ce se naşte în lagăr, se gândeşte mai degrabă la suflet decât la lucruri practice. Tot mai crede că în Manzanar datoria filială e la ordinea zilei. Ce rost ar avea să piardă vremea ca să înlocuiască cheia pierdută? în atelier nu-i mai nimic de furat şi oricum, printre credincioşii lui nu sunt hoţi.

Se furişează în colibă separat, ferindu-se ca să nu-i repereze proiectoarele, şi merg aplecaţi ca să nu lase umbre lungi. Mai vin şi alte perechi în colibă, dar locul e al primului sosit. Nimeni nu vrea să-l împartă cu alţii.

Dacă Haru n-ar fi fost atât de stăpânit, amintindu-i că trebuie să fie şi ea mai cumpănită, Satomi i s-ar fi dat cu totul, fără să-i pese de urmări. Dar se vede că Haru trebuie să aibă iniţiativa. În alte situaţii îi e uşor să-l contrazică, dar aici e precaută. Înaintează cu paşi mici, însă Haru e încăpăţânat şi mândru de voinţa lui, aşa că amândoi au de suferit.

— Nimănui nu-i place să fie stârnit, îl maimuţăreşte ea pe Artie, deşi nu înţelege nici ea însăşi de ce de la

răzmeriţă încoace simte nevoia să fie ea urmăritorul, să nu se mai oprească.

— Nu vorbi ca o târfă, Sati. Parcă ai fi cel mai rău soi de fată albă.

Când îi simte limba pe buze, îi vede rochia pe jumătate descheiată invitându-l, nu mai ştie ce să facă. Ar fi vrut ca Satomi să fie într-adevăr o femeie uşoară, nu fiica Tamurei.

E ciudat, cugetă el, că nu ea e aleasa. Când va veni vremea, îşi spune, va dori o margaretă drept soţie, nu o orhidee. De când a semnat declaraţia de loialitate, Satomi îl tot ispiteşte. E senzuală din fire, aşa că el n-are decât să vrea, căci va căpăta fără să ceară. Aşa cum stau lucrurile acum, nu mai are încredere în el însuşi. E gata să bată în retragere.

Acum tânjeşte mai mult ca oricând să aibă ocazia de a arăta ce poate, de a arăta Americii că e un om de calitate. E hotărât să meargă la război, să iasă în lumea largă, să scape de Manzanar şi de pretenţiile lui Satomi.

Cât despre Satomi, gândul că îl va pierde se traduce în dureri din cele mai neobişnuite. Când e aproape de el simte o durere în plămâni, ca un şarpe care i se încolăceşte în piept, apoi în şalele care o dor când Haru o atinge, şi în cap, unde durerea pulsează surd atunci când, neatentă fiind, imaginea lui îi trece prin faţa ochilor.

— Vasăzică e sigur că ai să fii recrutat, spune fără să-l privească fiindcă nu vrea ca el să-i vadă suferinţa.

— Aşa s-ar părea, răspunde el. Nu ne cred că suntem loiali doar pentru că am semnat, trebuie să şi dovedim. Îmi pare bine că am prilejul.

— De-abia aştepţi să pleci, nu?

Cuvintele i-au scăpat fără voia ei. Le-ar lua înapoi dacă ar putea, le-ar înghiţi, doar să nu se vadă că îşi plânge singură de milă.

— N-am minţit, spune el ca să se scuze. Ştiai că am să mă înrolez cu prima ocazie.

— Deci asta e, o să pleci?

— Da, în scurtă vreme, cred. Nu încerca să mă faci să mă simt vinovat, Sati.

La urma urmei, nu i-a promis nimic, niciodată. De ce s-ar simţi vinovat?

— Lucrurile o să meargă mai bine aici odată ce noi, bărbaţii, o să îmbrăcăm uniforma.

— A, da, bărbaţii în uniformă, repetă ea pe un ton grav. La fel a spus şi tata când a plecat să lupte pentru America.

Toate discuţiile lor sunt neplăcute acum, iar când se termină seamănă mai degrabă a ceartă. Lui Satomi îi e greu să găsească o clipă de linişte în cursul zilei, un moment când gândul că-l va pierde pe Haru să nu-i stăruie în minte, stricându-i orice bucurie.

Tamura vede că e cu gândul aiurea, că nu-şi găseşte locul şi bate darabana cu degetele pe copertele cărţilor pe care i le-a dat de citit Haru.

Titlurile parcă îşi râd de ea: *Ultimul mohican, Piatra de încercare*.[20]

S-a săturat de poveşti de dragoste, de vieţi puse pe hârtie. O bate gândul să se lase cu totul de citit. În ultima vreme iubirile din cărţi par anume făcute ca să-i adâncească suferinţa.

— Mă doare sufletul din cauza ei, îi mărturiseşte Tamura lui Eriko. Trag totuşi nădejde că încă mai are mândria ei.

— Să avem încredere că Haru n-are să facă nimic necugetat, oftează Eriko.

— Nu se poate, repetă Haru. Eşti prea tânără, eu plec. Nu ştii ce pierzi.

— Fac optsprezece ani peste o lună. Nu mai sunt copil.

---

20 Romane ale scriitorilor americani Fenimore Cooper, respectiv Edith Wharton.

— Încetează, Sati. Adu-ţi aminte a cui fiică eşti.

N-ar putea spune că el însuşi e un sfânt, dar cu bărbaţii e altă poveste. El a început de mic, cu fete albe, fete frumoase foc, care mergeau până la capăt, fete care te-ar fi mâncat de viu dacă te lăsai în seama lor. Faţă de fetele japoneze a avut totuşi o reţinere, a simţit nevoia să le respecte, gândindu-se la familiile lor. Dar cu Satomi e greu să se hotărască. Ea nu intră în niciuna din aceste categorii. Dacă n-ar fi fost Tamura, ar fi profitat de mult de ea.

— Ştiu exact ce aş pierde, Haru. Nu te purta cu mine de parcă aş fi un copil. Eu nu sunt Yumi.

— Nu, tu eşti mai îndrăzneaţă decât Yumi, mai dornică să rişti. Însăşi firea ta te pune în pericol.

E încântată că Ham o crede primejdioasă, dar şi suferă din această pricină.

— De ce n-ai încredere în mine? Nu sunt cine crezi tu că sunt.

— Habar n-ai cine eşti, Sati. Eu te ştiu mai bine decât te cunoşti tu însăţi.

— Pot fi oricine vrei tu, Ham. Pot să mă schimb.

— Ar însemna să o ucid pe cea care eşti acum.

Când le e prea greu să se mai sărute, să se strângă în braţe, se întind pe podeaua atelierului şi rămân tăcuţi, nemişcaţi, la câteva palme unul de altul, fiecare simţind căldura trupului şi regretul celuilalt.

Dacă vreodată discută despre viitor, atunci vorbesc doar de Haru. Când e cu el uită de ea, doar el e important, el e totul. Doar rareori se întreabă: Şi cu mine cum rămâne?

Îşi spune că, dacă l-ar avea pe Ham, ar renunţa la ambiţiile ei, la ceea ce îşi dorea pentru viaţa ei. S-ar mula după tiparul lui, şi-ar însuşi obiceiurile lui, ar dori să fie o soţie supusă. Îi e mai teamă să-l piardă pe el decât să se piardă pe sine.

Ham se întinde pe podeaua atelierului, cu ochii

închişi, ascultând huruitul maşinilor care trec dincolo de gardul de sârmă ghimpată. Gardul pe care au fost puşi să-l ridice ca să-i ţină prizonieri. Opt sute de voluntari japonezi au construit Manzanarul, barăcile, latrinele, gardurile pe care le urăsc atât fiindcă sunt o batjocură la adresa lor înşişi. Până şi gândul că au fost construite de japonezi e o insultă.

— Sunt aici ca să vă apere, îi lămureşte Lawson.

— Atunci de ce sunt întoarse spre interior la vârf?

— Nu ştiu, Satomi, aşa sunt ele făcute şi gata.

La fel şi cu tunurile. O scoate din fire faptul că sunt îndreptate spre lagăr fiindcă, orice ar spune Lawson, toată lumea ştie că scopul lor e să-i ţină pe deţinuţi înăuntru, nu pe oamenii liberi afară.

— Mie nu mi-e greu să stau aici din cauza gardurilor sau a lunurilor, zice Haru. Pe mine mă omoară pierderea de vreme. Vreau să-mi duc viaţa mai departe, să intru în armată. Vreau să merg la facultate, să devin profesor. Vreau să fac lucruri de care să fiu mândru.

Lungile lui tăceri o enervează, dar, împotriva firii ei, a învăţat să nu facă nimic, să nu scoată o vorbă. Se simte bine întinsă alături de el, ascultându-i răsuflarea şi închipuindu-şi cum ar fi viaţa alături de el. Îşi dă seama cu uimire că s-ar putea să semene cu mama ei mai mult decât ar fi crezut. La fel ca ea, e în stare să se sacrifice pentru bărbatul iubit.

Câteodată, când un motor de camion geme mai tare urcând drumul, Haru sare în sus şi se învârte furios prin cameră.

— Auzi-i pe oamenii ăia, umblă încolo şi încoace după cum le e voia, îşi trăiesc viaţa liberi ca păsările cerului la doar câţiva metri de noi.

Văzuse odată un câine hoinărind de cealaltă parte a gardului, cu coada ridicată. Până şi câinii, se gândise, până şi câinii.

Satomi e impresionată de nerăbdarea lui, de energia

naturală pe care nu prea are cum să şi-o consume în Manzanar. Cu toate că ar vrea să-l ţină lângă ea, şi-ar dori uneori să poată rupe sârma ghimpată şi să-i dea drumul afară, să-l vadă alergând spre viaţa care fără îndoială că îi este hărăzită.

Oricât ar fi de pregătit Haru, lunile trec fără să primească vreo ştire despre mobilizare. Satomi se alină cu gândul că japonezii nu vor fi niciodată luaţi la război. Ce dacă au semnat formularul „Da”. Sunt doar vorbe, menite să-i ţină pe loc, să preîntâmpine o nouă răzmeriţă. Nu stă în firea guvernului să aibă încredere în cetăţenii japonezi.

Dar într-o după-amiază când aerul e călduţ, când razele soarelui pătrund prin norii ca de spumă, o zi binecuvântată când ea a terminat lucrul şi nu mai are nimic de făcut decât să stea în lumina apusului, uitându-se la Cora cum se joacă cu celelalte fetiţe de pe Uliţa Canalului, Haru e convocat la directorul lagărului.

— E timpul s-o duci pe Cora înapoi, îi spune fără s-o privească, văzând deja câmpul de luptă cu ochii minţii.

De-a lungul uliţei se văd băieţi ieşind din case, luându-se de braţ, discutând cu aprindere. Haru li se alătură. Merge cu umerii drepţi, cu capul sus, de zici că deja e soldat. Aproape că e liber.

Când ajunge cu fetiţa la orfelinat e târziu, drept care Cora e trimisă fuga la masă, unde mâncarea s-a răcit în farfurie.

— N-ar trebui s-o mai iei dacă n-o poţi aduce la timp, se plânge una dintre supraveghetoare.

— N-ai să mă spui, da? se roagă Satomi de ea. Se juca aşa de fericită, că am uitat cât e ceasul.

— Să ştii că au băgat şi alţii de seamă că o favorizezi pe Cora. Nu-i pune în situaţia să-ţi interzică să o mai scoţi de aici.

Întorcându-se spre Uliţa Canalului dă de Haru, aşezat pe jos împreună cu Ralph şi alţi prieteni de-ai lui din Liga Cetăţenilor. Fumează şi discută cu vioiciune, atât de

prinşi că la început Haru nici n-o observă. Când dă cu ochii de ea îi face un semn scurt cu capul spre Uliţa Canalului. E un ordin, trebuie să plece.

— Mi-au venit hârtiile. Am să fiu mobilizat în vreo săptămână, îi spune ceva mai târziu.

În timp ce vorbeşte întoarce capul, trecându-şi mâinile prin părul des. Nu-l lasă inima s-o privească, nu vrea să devină prizonierul suferinţei ei.

— E un regiment de luptă format doar din Nişei. Vin băieţi de peste tot. În sfârşit, a venit şi vremea noastră.

Mulţumirea din vocea lui o răneşte. E atât de supărată, că nu mai are loc şi pentru tristeţe în suflet.

— Nu-i nevoie să fii aşa de încântat. La urma urmei, îţi părăseşti familia.

Mă părăseşti pe mine, ar vrea să spună printre hohote de plâns, *mă părăseşti.*

— Înţelege, Sati, îmi pare rău. Doar n-ai să te pui pe plâns acum, nu? Mamei şi lui Yumi le e destul de greu şi aşa. Dacă te mai văd şi pe tine plângând…

Vocea lui e aspră, lipsită de blândeţe. Dacă s-ar purta cu blândeţe i-ar da apă la moară, ea s-ar apuca să plângă şi el s-ar simţi obligat să facă promisiuni, pe când aşa, dacă e puternic, ar putea să se rupă definitiv de ea. E doar o chestiune de zile.

— Nu plâng. Nici n-am să plâng, nu-ţi face griji. Am să mă duc să aduc cărţile de la tine – atât. Îmi închipui că le vrei înapoi.

— Păstrează-le. N-o să am prea mult timp de citit, cel puţin o vreme.

— Nu le vreau. Şi, oricum, le-am terminat de citit.

— Bine, am înţeles, eşti supărată. Da, eu plec, dar în scurtă vreme toată lumea va pleca de aici. Lucrurile se vor schimba, ai să vezi, Sati. După ce ai să pleci din Manzanar, ai să afli ce vrei de fapt de la viaţă.

— Ştiu ce vreau. Şi tu ştii ce vreau, Haru.

— Ţi se pare doar că ştii. Uite, hai să nu ne mai

gândim la noi o clipă. Mama ta are nevoie de tine. Starea ei s-a înrăutăţit mult, nu-i aşa? Dă-i tot ce poţi cât mai e vreme şi n-o să-ţi pară niciodată rău.

Vorbele lui o rănesc. Cum de-şi închipuie că e nevoie să-i aducă aminte câtă nevoie are Tamura de ea? Moartea dă târcoale barăcii lor, aşteptând ca mama ei s-o poftească înăuntru. De câteva zile Tamura abia se mai ţine pe picioare. A renunţat să mai prepare leacuri şi să se ducă la lucru.

— Doar o vreme, zice. Deocamdată.

Fiecare părticică din trup o doare, de-abia mai poate să ridice braţele, are umflături pe picioare şi simte junghiuri în plămâni.

— Are să-mi treacă, încearcă să o convingă pe Satomi. Nu face caz de atâta lucru.

În ultima seară dinaintea plecării lui Ham, ultima lor seară împreună, Satomi se duce mai devreme la atelierul budist, ca să fie sigură. În aerul jilav bâzâie roiuri compacte de muşte. Întunericul se lasă repede. În depărtare se ghiceşte hârâitul unui radio clandestin pe fondul zumzetului grav al conversaţiilor care nu încetează niciodată în lagăr.

În Manzanar sunt tot felul de năluci, umbre care se mişcă iute, şoapte care se aud pe uliţe. Se zvoneşte că lagărul e bântuit, că fantomele foştilor deţinuţi rătăcesc în căutarea drumului spre casă. Sunt prostii, ştie, şi cu toate astea se simte mai bine când stelele răsar repede sau e lună plină.

În dulapul de sub altar găseşte o cârpă şi o măturică şi, până să-şi dea bine seama, se trezeşte că face curat şi şterge praful întocmai ca o gospodină.

Când soseşte, Haru e posomorât. S-a săturat să vadă figuri de femei triste. Pe Eriko a auzit-o plângând noaptea, iar Naomi îl priveşte ca şi cum nu are să-l mai vadă niciodată. Femeile sunt o povară, nevoia lor de el îl copleşeşte.

— Dezbracă-te, Satomi, îi porunceşte, la fel de uimit ca ea de ceea ce spune. Vreau să te văd goală, să-mi aduc aminte cum arătai.

Ea nu aşteaptă să i se spună de două ori. Scoate întâi rochia, apoi chiloţii şi le dă drumul pe jos, apoi sutienul de culoarea piersicii comandat la Sears & Roebuck, ciorapii pe care şi i-a dorit atât şi i-a păstrat pentru această ocazie. Ce bine că i-a venit ideea să mănture ceva mai devreme! Tremurând puţin, îl priveşte cum se uită la ea. Dacă o doreşte îndeajuns de tare cât s-o aibă chiar acum, nu-i va cere nimic pentru viitor. N-o să-l respingă, măcar că l-a pierdut deja.

Haru se apropie, îşi plimbă mâinile pe trupul ei, de la sâni la talie, trage brusc aer în piept când ajunge la pielea fină dinăuntrul coapselor. E perfectă, tânjeşte să intre în ea, să ia ceea ce-şi doreşte.

Temându-se că el ar putea-o îndepărta şi de această ultimă dată, Satomi îl ia pe după gât şi îşi împleteşte degetele ca şi cum ar vrea să-l înlănţuie, să nu-l mai lase să plece. Părul lui Haru e ud după duş. Cât de bine îi cunoaşte mirosul îmbătător! îşi îngroapă faţa în gâtul lui. Speranţa e dureroasă, nesiguranţa o înăbuşă.

Haru simte cum îl cuprinde un soi de înverşunare. Dintr-odată îşi dă seama că vrea s-o rănească, s-o facă să înţeleagă că dorinţa şi iubirea nu sunt unul şi acelaşi lucru. S-a săturat să se lupte, să dorească, s-a săturat de tot ce înseamnă Manzanar. Bagă mâna între picioarele ei, o pătrunde cu degetele şi împinge cu putere.

— Opreşte-te, Haru, mă doare, se plânge ea şi îl împinge atât de tare că se loveşte de un scaun şi îl răstoarnă.

— Vezi, nu vrei. N-ai vrut niciodată. Bine că nu te-am luat în serios, Satomi Baker.

— Chiar aşa?

Nu-i răspunde. Ce-ar fi de spus, de fapt? Satomi a înţeles. E salvat.

— Ce mai vrei, Haru? întreabă încet înainte ca el să ajungă la uşă. Nu-ţi cer nimic. Vrei să mă simt urâtă toată viaţa mea? Vorbele ei sună a şantaj, totuşi nu se poate abţine. Ştiu că vrei, tot aşa cum vreau şi eu.

— Pune-ţi rochia, Sati. E vremea să mergem acasă.

— Nu. Pune-mi-o tu.

Se liniştise multă vreme cu gândul că are onoare, dar ceea ce numea el onoare se topeşte în timp ce o îmbracă pe Satomi. Dispare cu totul în timp ce el se preface a-i încheia nasturii rochiei iar ea îi desface la loc.

Abia mai târziu, când priveşte înapoi, poate pune totul în cuvinte, se poate bucura de ceea ce s-a petrecut, de părţile bune şi de părţile rele, de partea cu sângele, când a şi durut-o, şi de partea când a simţit că înoată în adâncuri, iar când a ieşit la suprafaţă totul strălucea în mii de raze de lumină. Îşi dorise atât de mult, crezând că totul se va schimba, însă acum ştie că nici nu poate fi vorba. Haru e tot Haru, neînduplecat ca întotdeauna, iar ea suferă mai mult ca oricând.

Tamura îşi ia la revedere de la Haru stând în pat. I-ar fi plăcut să fie afară, alături de ceilalţi, şi să-i facă semn cu mâna la plecare, dar peste noapte picioarele i s-au umflat şi o dor aşa de tare, că nu poate să se ridice.

— Eşti un fiu bun, Haru, îi spune. Şi un prieten adevărat pentru noi. Ai grijă să nu păţeşti ceva pe-acolo. Până te dezmeticeşti…

Îşi aminteşte de Aaron, cum i-a făcut semn ultima oară, cum i-a zâmbit îndepărtându-se. S-ar zice că bărbaţii tânjesc mereu să plece.

— Sunt lucruri mai rele ca moartea, Tamura, răspunde Haru sărutând-o pe frunte. Dar chiar şi aşa, e mai bine să nu te gândeşti la ea, ci să trăieşti fiecare zi.

Tamura ştie că nu vorbeşte despre el. Sfârşitul ei e aproape, cu toate că nimeni nu vrea să pomenească despre asta, de teamă să nu cheme moartea o clipă mai devreme

decât i-ar fi vremea.

Afară, Cora e împreună cu ceilalţi, ţinând-o pe Eriko de mână. Vede că toate femeile sunt triste, însă e obişnuită cu tristeţea, e obişnuită să vadă oamenii plecând, să fie ea însăşi nevoită să plece.

— Eu rămân, spune dând drumul mâinii lui Eriko şi venind la Satomi. Eu rămân, nu-i aşa?

— Da, tu rămâi, o linişteşte Satomi, o ia în braţe şi o ţine strâns. Tu rămâi, fetiţă.

Când Haru sare în camionul în care se înghesuie deja prietenii lui, e prima din micul grup adunat de pe Uliţa Canalului care se întoarce să plece. Haru e atât de chipeş, atât de fericit că pleacă. Îl mai vede o dată cu ochii minţii, ca să nu uite cum arată – mâinile late şi puternice, pleoapele fine şi graţia de care vorbea Tamura. De acum încolo, el va fi măsura lucrurilor pentru ea. Doar aceeaşi stăpânire de sine, acelaşi simţ al răspunderii va putea să-i stârnească dorinţa. Ideea nu o încântă câtuşi de puţin.

— Dacă nu punem la socoteală femeile, n-au mai rămas decât bătrânii şi copiii, remarcă domnul Sano.

— Mă duc să văd ce face mama, îi strigă Satomi lui Haru lăsând-o jos pe Cora. Mult noroc, Haru.

— Am să-ţi scriu, Sati, strigă şi el când motorul camionului porneşte.

Niciunul din ei nu crede, e o promisiune deşartă.

Eriko şi Naomi plâng, îndurerate de plecarea lui. Oricum ai lua-o, se duce la război. Iar de parcă asta n-ar fi fost îndeajuns, îşi dau seama că Tamura nu se va mai ridica din pat.

— E o zi neprielnică, spune Naomi şi faţa zbârcită i se strâmbă şi mai tare când încearcă să-şi înghită plânsul.

Yumi e abătută, nu-i vine să facă semn cu mâna. Cine o să-i mai ia apărarea de acum încolo?

— Să fii cuminte, Yumi, strigă Haru când camionul se pune în mişcare. Promiţi?

E o zi cum rar au văzut, rece dar luminoasă, atât de

luminoasă şi limpede că munţii par să se înalţe chiar la marginea lagărului, parcă, dacă întinzi mâna, poţi să-i atingi. Şuvoaie de raze pătrund prin cele patru ferestruici ale barăcii, desenând pătrate pe pătura cu care e acoperită Tamura. Satomi aude ciorile croncănind în văzduh, o aude pe Eriko jucându-se cu Cora. Ar trebui să plouă, îşi zice. Afară ar trebui să fie la fel de frig şi cenuşiu cum simte ea pe dinăuntru. I-ar fi mai uşor dacă n-ar străluci soarele.

— Nu e pentru tine, spune Tamura în şoaptă, îi ia mâna şi o sărută. Iubeşte-o pe Cora de acum încolo. Fetiţa asta drăgălaşă merită să aibă cineva grijă de ea.

E genul de sfat pe care îl primeşte zilnic, din toate părţile: „Ai grijă de mama ta”, „Ai grijă de Cora”.

Sfatul e bun, numai că ei nu-i serveşte la nimic. În afară de durerea pricinuită de plecarea lui Haru, o durere uneori la fel de ascuţită ca înţepătura pe care o simte în partea stângă atunci când aleargă, mai e şi spaima în faţa adevărului pe care nu-l mai poate da deoparte, şi anume că nicio minune nu o va salva pe mama ei de moarte.

Nu mai discută cu doctorul Harper despre ce se întâmplă în lumea de afară, despre nemulţumirile ei sau despre cum merge războiul, ci doar despre lucruri din viaţa de zi cu zi, despre cum s-o ajute pe Tamura, care nu vrea să plece din baracă, în ciuda faptului că încăperea strâmtă, plină de praf, e cu totul nepotrivită pentru cineva cu boala ei.

— Refuz să-mi sfârşesc zilele în spitalul din lagăr, se împotriveşte ea de fiecare dată. Nu vreau să fiu printre oameni bolnavi. Vreau să fiu cu tine, Satomi, şi cu Eriko.

Lucrurile s-au înrăutăţit mult mai repede decât şi-ar fi închipuit Satomi. Viaţa e acum făcută din nopţi de nesomn şi zile în care o ascultă pe Tamura luptându-se să respire.

Eriko vine să stea cu prietena ei cât timp Satomi se duce să o vadă pe Cora la orfelinat.

— Lasă-mă să mai stau şi eu cu Tamura, zice. Am rămas în urmă cu bârfa.

La orfelinat o găseşte pe Cora stând singură, răsucindu-şi părul, un obicei pe care nu-l avea. Când o vede, vine în fugă.

— O să moară şi mama ta, la fel ca a mea? o întreabă.

Satomi nu-i răspunde. Nu poate rosti cuvintele care i-ar adeveri spaimele. Cora nu şi-o mai aduce aminte pe mama ei, însă ştie că a murit, ştie că a pierdut ceva nepreţuit.

— Să-ţi spun o poveste, Cora? Ţi-ar plăcea?

Cora devorează poveştile, trăieşte în ele multă vreme după ce i-au fost spuse. Tuturor copiilor le plac poveştile lui Satomi, mai ales cele pe care le născoceşte chiar ea şi în care pune nume de-ale lor sau câte ceva din ce le place să facă. Se pricepe să povestească şi, altminteri, cum ar şti copiii că au devenit personaje în poveşti clasice precum *Huckleberry Finn* ori *Insula comorii*[21]?

— Să fiţi mândri de cine sunteţi, îi învaţă privindu-i cât de amestecaţi sunt. Mamele şi taţii voştri au fost americani de ispravă. Şi voi sunteţi nişte mici americani viteji, fiindcă le semănaţi.

Spunându-le lor cine sunt, e copleşită de recunoştinţă pentru ceea ce este ea însăşi. E minunat să fii fata Tamurei Baker, să-ţi curgă prin vine sângele unui bărbat hotărât, cum a fost Aaron Baker. Cum de-a putut crede vreodată altceva?

— Învăţ de la voi tot atât cât învăţaţi voi de la mine, le spune copiilor.

Cora nu vrea s-o împartă pe Satomi cu nimeni. Când se apucă să le spună poveşti se aşază chiar alături de ea şi de multe ori a îmbrâncit copiii care se apropiau prea mult de Satomi.

— Ea mea, zice, de parcă ar vorbi de bocceluţa

21 Roman scris de Robert Louis Stevenson.

legată cu sfoară în care îşi ţine lucruşoarele de preţ.

— Să nu te superi dacă vorbesc şi cu alţii, Cora. Pentru mine doar tu rămâi deosebită, prostuţă mică ce eşti.

— Pot să vin să stau cu tine după ce moare mama ta, Satomi?

— Am să întreb, Cora. Nu-ţi face însă speranţe prea mari, ştii doar că e greu. Dar pot să vin să te văd, şi, oricum, sunt aici în fiecare zi.

O nelinişteşte faptul că fetiţa e tot mai agitată de la o vreme, că nu se mai poate lipsi de ajutorul ei. La orfelinat se simte singură, cu toate că e înconjurată de copii şi îi aude toată ziua pe bebeluşi ţipând. Copiii nu au totuşi cu ce să-şi umple timpul şi suferă cu toţii fiindcă nu s-au obişnuit cu noile condiţii de viaţă. Era poate mai bine dacă nu-i îngăduia Corei să se apropie aşa de tare de ea, însă acum e prea târziu, n-o mai poate părăsi, s-a legat prea mult de ea.

Doctorul Harper e de acord să ceară conducerii orfelinatului să-i dea Corei voie să locuiască împreună cu Satomi, dar, după cum se exprimă cu delicateţe, nu atâta vreme cât Tamura e aşa de bolnavă. N-ar fi bine pentru niciuna din ele.

— De fapt, nu prea cred că vor fi de acord, Sati. Ar fi ceva ieşit din comun, o încălcare a regulilor.

Ar vrea atât de mult să o ia pe Tamura la spital, să o învelească în cearşafuri albe, curate şi s-o poată vedea ori de câte ori îşi doreşte. Ar vrea să poată avea grijă de ea până în ultima clipă, să fie lângă ea ca să-i aline durerea.

— Ar fi bine s-o ducem în spitalul cel nou, îi spune lui Satomi. În baracă nu poţi avea grijă de ea cum trebuie.

Spitalul are şi morgă, dar de asta nu pomeneşte, chiar dacă ar fi mai simplu aşa. De câte ori e scos un mort dintr-o baracă deţinuţii sunt deprimaţi, tulburaţi. De când cu răzmeriţa şi cu „băieţii Nu-Nu”, care caută tot timpul motiv de scandal, rupând drapelul american ori vorbind

obraznic cu gardienii, ultimul lucru de care au nevoie e un nou prilej de a agita spiritele.

— Vrea să stea acasă, zice Satomi şi repetă ce i-a spus Tamura.

Îşi dă foarte bine seama că e absurd să consideri Manzanarul casa ta, aşa cum crede mama ei. Şi totuşi, dincolo de mizeria acestui loc, a ajuns să înţeleagă că Tamura a trăit ceva unic aici şi că s-a regăsit tocmai datorită acestui fapt.

De vreme ce Tamura stăruie să rămână acolo unde este, doctorul Harper nu poate face prea multe pentru pacienta lui favorită, în afară de vizitele zilnice, o plăcere care, crede el, e mai degrabă a lui decât a ei. Ştie că nu se cade să prefere un pacient altuia, dar cine nu ar îndrăgi-o pe Tamura, dacă e să ne gândim?

Se poartă faţă de ea mai mult ca o infirmieră decât ca un doctor: îi aranjează perna, pune alături de pat oale cu apă fierbinte, sperând fără rost că astfel o va ajuta cât de puţin să respire mai uşor. Ştiinţa nu-i e de niciun ajutor, doar speranţa îl mai alină. A adus un aparat cu oxigen, însă Tamura nu-l vrea, nu vrea să-şi prelungească agonia şi, în orice caz, în stadiul ei de boală, e doar un pic mai mult decât un placebo. Uneori îşi arogă drepturi de iubit – nemeritate, desigur! — şi o mângâie pe păr sau o ţine de mână.

— Şi dumneata eşti palid, îl ironizează Tamura. Îţi recomand suc de salată de două ori pe zi.

Râd amândoi. Se întreabă dacă nu cumva e ultima dată când râde Tamura, dacă tot ce face ea nu va fi pentru ultima oară. Gândul că nu-i va mai vedea niciodată zâmbetul, că n-are să-i mai dea părul de pe frunte cu un gest blând îl face să sufere în aşa măsură, că îl izgoneşte din minte.

— Nu mai e mult, spune ea, parcă cerându-şi iertare că îi dă bătaie de cap.

— Nu vreau să te aud, îi răspunde. Nu vreau să te

aud, Tamura.

Satomi suferă fiindcă trebuie s-o împartă pe mama ei cu o mulţime de oameni, aşa că ei îi mai rămâne doar o părticică. Zilele sunt ocupate cu vizitele doctorului Harper, ale lui Eriko, venită pe post de infirmieră, şi ale lui Naomi, care vine să-i ţină de urât Tamurei, vorbindu-i tot timpul în japoneză, cu glasul ei tremurător de bătrână, plin de blândeţe.

Vine şi Cora s-o vadă şi face ochii mari când o vede sprijinită de perne. Nu prea ştie ea ce e moartea, poate doar că va veni un înger s-o ia pe Tamura cu el, ca în povestea pe care a auzit-o demult, nu mai ştie unde. În timpul zilei stă la Eriko, de unde, prin perete, o aude pe Tamura chinuindu-se să respire. Atât Eriko, cât şi Naomi se poartă frumos cu ea, însă ea o vrea pe Satomi, pe Satomi o aşteaptă. De dor, ia de pe perete evantaiul lui Yumi, cu toate că ştie că Yumi nu dă voie nimănui să-l atingă, şi îl flutură ca să simtă mirosul dulce şi curat al lemnului de cedru.

Satomi nu e singură cu mama ei decât noaptea, când stă întinsă alături de ea, pe salteaua trasă lângă patul Tamurei. Îi vorbeşte în şoaptă până când Tamura aţipeşte. Ea însăşi abia dacă închide ochii, înspăimântată că, atunci când se va trezi, s-ar putea să vadă că mama ei s-a dus.

— N-are să-ţi vină să crezi, spune Tamura încet, dar să ştii că mie mi-a plăcut să trăiesc aici cu tine.

— Ţi-a plăcut în Manzanar, mamă?

— Da, ciudat lucru, dar să ştii că aşa este. După moartea tatălui tău, nu-mi puteam închipui că voi avea o viaţă a mea, că-mi voi face prieteni. Acum prietenii noştri te vor ajuta pe tine după ce eu nu voi mai fi. Eriko ţi-e de pe-acuma ca o mamă.

— Nimeni în afară de tine n-o să-mi fie mamă.

Eriko nu mai merge la lucru. În fiecare dimineaţă pune apă la fiert şi spală trupul împuţinat al Tamurei cu gesturi delicate, o piaptănă cu grijă şi îi aduce de la

cantina lor preferată pere dulci şi supă miso, cu toate că Tamura n-are poftă de mâncare. I se rupe inima de mila Tamurei când o vede cum zâmbeşte şi cât suflet încă mai pune scumpa ei vecină în prietenia lor.

— Ia doar o înghiţitură, Tamura, o îndeamnă. O înghiţitură mică, de dragul meu.

Timpul le-a transformat din vecine în prietene, iar prietenia a dat naştere unei afecţiuni profunde. Ţin una la alta ca nişte surori. Eriko suferă deja pentru pierderea pe care o va avea de îndurat.

Tamura nu se teme. Gândul ei e la Aaron şi trage nădejde să-l poată vedea în curând. El ar dojeni-o dacă ar şti că gândeşte astfel, însă n-are ce face, nu-şi poate impune să creadă în uitare. Cât despre Satomi, ea va găsi puterea să treacă peste toate, cum altfel, doar e tânără. E puternică, plină de viaţă. Şi chiar dacă Haru nu se va întoarce după ea, ceva îi spune că fiicei ei îi va merge bine. Ea e pregătită de plecare, istovită să lupte minut de minut ca să nu se sufoce, de parcă s-ar îneca într-o apă. Îşi doreşte din tot sufletul să nu mai scoată capul afară ca să respire.

— Poţi alege între înmormântare şi incinerare, spune doctorul Harper.

Cuvintele îi sună aspru în urechi, îi fac rău, parcă ar auzi trosnet de oase. Se cutremură şi scutură din cap, vrând parcă să le alunge. Poate că ar trebui să se simtă stânjenit că s-a îndrăgostit de Tamura, dar de regretat nu regretă.

— Cum spui tu, Satomi, zice Eriko. Tu trebuie să hotărăşti.

— Bineînţeles că vom face cum doreşti tu, Satomi. Am fost doctorul ei, însă n-am vorbit niciodată despre asta. Adică, despre ce urmează să facem

— Mama ar fi considerat o lipsă de politeţe să vă pună această povară pe umeri, domnule doctor. Cu

dumneavoastră nu se poate discuta despre lucruri atât de personale.

Nu e adevărat, însă în clipa asta vrea să-i rănească pe cei din jur, să arunce şi asupra altora o parte din suferinţa pe care o încearcă.

— Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă, Satomi, iar tu ştii că, oricât de mărunte erau subiectele noastre de discuţie, ne făcea plăcere să stăm de vorbă.

— Iertare, domnule Harper, îmi pare rău, spune ruşinată. Aşa a fost, într-adevăr. Mama spunea întotdeauna că vă faceţi meseria cu distincţie.

— Într-adevăr? Chiar aşa a spus?

Speră că Satomi îi spune adevărul, că s-a purtat la fel cu toţi pacienţii din lagăr. A început să lucreze în lagăr din patriotism, convins că astfel îşi slujeşte patria, dar acum meseria a ajuns o povară prea mare pentru el. Se şi miră cum de şi-a închipuit că va fi altfel. Manzanar l-a vindecat de idealism, ca şi de multe altele. Acest loc n-ar trebui să existe, e o adevărată ruşine. Mii de oameni încarceraţi într-un monument al stupidităţii. Cât timp, câţi bani cheltuiţi pe ceva care nu are cum să funcţioneze, ceva sortit eşecului de la bun început! E pur şi simplu dezgustat de cruzimea cu care oamenii au fost îngrămădiţi în lagăr, asemenea vitelor, ca să nu mai pomenim cât de ridicol e să păzeşti oameni care nu au de gând să fugă. Mâncarea, gunoiul, canalele sunt o sursă de infecţie, şcolile nu au pupitre, orfanii sunt păziţi în timp ce se joacă, oamenii stau la rând ca să poată să mănânce, să se spele, să se uşureze – o absurditate îngrozitoare, inumană.

Dacă or exista spioni japonezi în ţara asta, atunci ei s-au format în aceste lagăre. Răzvrătirea a încolţit în spatele sârmei ghimpate, sub ameninţarea puştilor. Şi pentru ce luptă America, dacă nu pentru libertate, pentru drepturile cetăţenilor ei? Ca şi deţinuţilor, lagărul Manzanar i-a furat şi lui o parte din viaţă, lipsindu-l totodată de mândria de a fi american.

— Uite, Satomi, oftează el. Certificatul de deces al mamei tale e gata. Semnează aici şi aici. Cenuşa ei poate fi trimisă acasă, dacă aşa doreşti.

Parcă vrând să-l mângâie, să-i potolească tremurul, Satomi îi atinge uşor mâna când ia stiloul.

— Pe mama o s-o îngropăm aici, la Manzanar, domnule Harper, aproape de prietenii şi vecinii ei. Angelina nu mai înseamnă „acasă” pentru noi. Am auzit că în casa noastră locuiesc nişte străini şi că pământul nostru le-a fost dat lor.

— Sunt sigur că o să-l căpătaţi înapoi. Războiul aduce tuturor suferinţe, dar orice război are un sfârşit, la fel va fi şi cu ăsta. O să mergem mai departe.

— Nu-mi mai pasă. Aş fi vrut ca mama să trăiască momentul acela. Mi-ar fi plăcut să plec la braţ cu ea din Manzanar, cu toate că ar fi fost tristă să se despartă de voi toţi.

— Cel puţin tu ai avut norocul să ai o mamă ca Tamura. Ce noroc, Satomi, să faci primii paşi în viaţă sub oblăduirea ei.

O doare să-l audă vorbind la trecut de mama ei. Ea a trăit deja mai mult decât Tamura, care a rămas undeva, în urmă. N-a reuşit s-o ţină în această lume, deşi în noaptea în care a murit a ţinut-o strâns în braţe, încercând să-i împrumute din căldura ei, din viaţa ei.

— Nu mă părăsi, mamă. Te rog, nu pleca.

Tamura ridicase mâna şi o atinsese pe obraz. Satomi i-o sărutase, apoi şi pe cealaltă. Mâinile mamei, înăsprite de la cusutul plaselor de camuflaj, de la ales frunze de salvie, nu mai semănau câtuşi de puţin cu cele pe care le ştia din copilărie. Şi totuşi le iubea mai mult aşa cum erau acum Bătăturile şi cicatricele erau mărturii ale unei existenţe independente, ale unei vieţi trăite fără menajamente.

— Ascultă-mă, Satomi. Să faci aşa cum îţi spun, e ultimul lucru pe care ţi-l cer.

Fusese nevoită să se aplece ca să audă ce spune.

— Când ai să pleci din Manzanar, să nu te mai întorci. Orice ar face cu trupul meu, să fii sigură că nu mai sunt aici. Poate am să fiu cu tatăl tău, undeva. Să nu te gândeşti niciodată la viaţa pe care ai fi putut-o avea dacă n-am fi venit aici. Fă-ţi o viaţă mai bună.

Satomi mai mult aude cadenţa, ritmul atât de cunoscut al cuvintelor, decât prinde înţelesul lor. Durerea i-a întunecat mintea, nu mai ştie decât că ar vrea să păstreze în ea sunetul vocii Tamurei, care a însoţit-o întreaga viaţă. Îi e teamă că va veni o vreme când o va uita, când vocea mamei va dispărea din mintea ei.

— Să iei piţigoiul de lemn, Satomi, i-a spus Tamura. Păstrează-l, o să-ţi aducă noroc. E aşa frumos, cel mai de preţ lucru pe care îl am Şi, scumpa mea fiică, nu mai ţine mânia în tine, e cel mai mare duşman al tău.

O dor umerii sub greutatea braţului vânjos al lui Eriko, petrecut pe după umerii ei, dar, pe de altă parte, soliditatea ei o linişteşte, ca şi căldura trupului ei masiv.

Vasăzică aşa e fără Tamura. Înseamnă să fii fără adăpost, chiar dacă ai un pat în care să dormi, să nu-ţi pese dacă soarele străluceşte, să nu simţi nimic dacă munţii îşi schimbă culoarea din albastru în violet într-o clipită, înseamnă să fii orfan.

— E mai bine să nu dormi singură diseară, Satomi. Stai la noi, ne bucurăm să te primim.

— Nu mi-e teamă, Eriko, şi mai am câteva lucruri de făcut.

Va face curat în baracă, va da jos kimonoul de mătase şi îl va spăla cu sărurile de baie cu miros de trandafir pe care i-a cerut lui Lawson să le aducă. Tamura o va ierta, fără îndoială. Uleiul de trandafiri ar fi fost mai potrivit, dar n-a putut face rost.

— În Lone Pine nu există aşa ceva, i-a spus Lawson clătinând din cap. Ţi-am adus ceva cât de cât asemănător.

Abia după ce spală kimonoul de trei ori culorile se înviorează, fluturii coloraţi şi micuţii fluturi negri prind viaţă din nou. Doar la ultima clătire parfumul ieftin al sărurilor de baie răspândeşte o mireasmă de trandafiri. Cu toate astea, e mirosul Tamurei. I se pune un nod în gât şi se ghemuieşte pe jos, gemând, cu faţa îngropată în ţesătura udă.

— Vai, mamă, mi se rup băierile inimii.

Naomi o aude plângând şi, trecând peste regulile impuse de fiica ei, strigă la ea prin perete:

— Vin la tine, Satomi.

— Nu, să nu vii, Naomi. N-am nimic, trebuie să termin treaba aici.

Îi vine în minte imaginea Tamurei, îmbrăcată în kimono: e aşezată pe jos, lângă scaunul lui Aaron, şi o învaţă cuvintele pentru ceremonia ceaiului:

— *Wa,* adică armonie; *kei,* adică respect; *sei,* puritate; *jaku,* linişte. Ziua în care simţi toate acestea e o zi bună. Atunci poţi fi sigură că ţi-ai petrecut orele cu folos.

Tamura fusese sfâşiată între două epoci, tot aşa cum ea e sfâşiată între două rase. Însuşi numele ei, Satomi Baker, spune totul.

— Cine sunt eu? întreabă printre sughiţuri. Cine sunt fără tine, mamă?

După ce kimonoul s-a uscat, îl împătureşte cu grijă şi îl ia cu ea. Se duce la morgă, în locul lui Eriko, care a stat lângă sicriul prietenei sale, nevrând s-o lase singură într-un astfel de loc.

Întinsă în sicriu, Tamura e îmbrăcată cu rochia pe care a purtat-o în ziua când au plecat de la fermă. O rochie americană modernă, aşa cum şi-ar fi dorit. Cu kimonoul împăturit la picioare, cu mâinile încrucişate pe piept şi banii de hârtie pe care Eriko i-a pus lângă ea, ca să aibă cu ce plăti traversarea râului spre lumea cealaltă, şi-a recăpătat ceva din frumuseţea de odinioară. Satomi se apleacă să o sărute, să-şi ia rămas-bun, dar îi e teamă să

simtă răceala buzelor Tamurei pe buzele ei şi nu o poate atinge.

— Trebuie să punem capacul, draga mea, spune asistenta doctorului Harper cu un zâmbet compătimitor.

O împinge pe Satomi spre Eriko, care plânge.

— Vai, Tamura, spune aceasta printre hohote de plâns. Draga mea, scumpa mea prietenă.

Doctorul Harper i-a scris lui Ralph ca să-l anunţe de moartea Tamurei. Cu prima poştă, Satomi primeşte o scrisoare de la el. E o scrisoare frumoasă, din care răzbat bunătatea lui Ralph şi totodată încrederea într-un viitor mai bun pentru Satomi.

I-a scris şi Haru, o scrisoare formală de condoleanţe. Nu poate obţine permisie ca să vină la înmormântare. Vrea ca ea să ştie că a admirat-o şi a iubit-o pe mama ei.

Satomi e recunoscătoare sorţii că i-a adus în acelaşi timp durerea pierderii lui Haru şi durerea pierderii mamei, aşa că nu e loc să le deosebească una de alta. Pierderea lui Haru, care a făcut-o să sufere atât de mult, i se pare un fleac pe lângă pierderea Tamurei.

— Altceva n-a mai spus? întreabă Eriko.

— Se poate, dar o pagină e lipsă şi unele lucruri sunt şterse de cenzor.

— Cenzorii ăştia s-au prostit de tot, se plânge Eriko. În ultima vreme mi s-a întâmplat de nu ştiu câte ori să găsesc pagini din scrisorile altora amestecate printre ale mele.

Satomi nu-i spune tot ce a scris Haru: că au noroc să se afle în Manzanar, la adăpost; că prizonierii din lagăr n-au habar cât suferă cei din afară. Europa e o ruină, iar noi suntem norocoşi să fim americani, scrie.

Ea, una, nu se simte norocoasă. Niciodată nu vor cădea de acord, ea şi Haru, cu privire la ce înseamnă să fii american.

— Ce enervant, zice Naomi plescăind nemulţumită. Or fi şters tocmai ce era mai important. Ce păcat.

— Îţi trimite toată dragostea lui, bineînţeles. Iar mie, urări de bine.

— Of, Satomi, spune Eriko.

— Crezi că m-ar fi vrut dacă eram japoneză pe de-a-ntregul?

— Poate, dar aici nu e vorba de a fi sau nu japoneză, nu crezi? E vorba de dragoste, şi dragoste cu sila nu se poate, de orice rasă ai fi.

— Eu cred că e din pricină că nu eşti ceea ce vor ceilalţi, Eriko. Eu n-am fost niciodată aşa cum voia Haru să fiu. Nici măcar jumătatea japoneză din mine nu era îndeajuns de supusă pentru gustul lui!

În ziua înmormântării Tamurei se iscă vântul. Ghirlandele de origami aduse în onoarea ei flutură în vânt ca într-o zi de sărbătoare, se agaţă de crengi şi se prind în părul prietenilor îndoliaţi.

Tamurei i s-a dat un loc de veci la doar câţiva metri de micuţul turn al consolării.

— E un loc foarte bun, zice Naomi. Mai bun nu puteai găsi.

— Pământul e foarte uscat, remarcă preotul budist. Să nu uiţi să aduci apă când faci ofrande.

O mierlă ruginie se aşază pe ramura unui păr uscat, scuturându-şi penele ca şi cum ar vrea să-şi ridice gulerul ca să se ferească de umezeală. Pare la fel de nefericită ca toţi cei veniţi să o petreacă pe Tamura pe ultimul drum

— Ce frig e, se plânge Naomi, drept care Satomi îşi scoate basmaua şi i-o leagă lui Naomi pe cap, făcându-i un nod sub bărbie.

— Întocmai ca Tamura. Întocmai ca mama ta, zice Naomi.

Vântul se înteţeşte. Praful ridicat le acoperă pantofii, le scrâşneşte în dinţi. Vântul şuieră prin pâlcul de meri chirciţi de la marginea cimitirului şi vaierul lui răsună până departe.

— Trebuie să ne grăbim, spune preotul. Furtuna stă

să înceapă.

Satomi aruncă o privire spre munţi şi îşi dă seama, judecând după faptul că norii nu s-au aşezat încă pe piscuri, că nu se va dezlănţui decât după căderea nopţii.

— Măcar nu va avea de suferit de pe urma încă unui „demon al prafului”, îi şopteşte Eriko lui Satomi. Îi ura, nu-i aşa?

— Da, dar cred că eu îi uram încă şi mai mult decât ea. Acum nu-mi mai pasă când vin. Nici măcar nu mai am de gând să le ţin piept.

Puţin mai târziu, în timp ce furtuna se apropie, oamenii trec în şir prin faţa fiicei îndurerate, care stă lângă atelierul budist, şi fac o plecăciune în faţa ei, cu figuri solemne.

— Ce mulţi au venit să-şi ia rămas-bun de la ea, spune doctorul Harper. Nici nu-i de mirare, toată lumea o iubea.

Cora e lângă Satomi, cu toate că Eriko s-a împotrivit.

— E prea mică, Satomi, n-o să înţeleagă. Ai s-o zăpăceşti.

Poate că într-adevăr solemnitatea ceremoniei şi mâhnirea adulţilor sunt prea mult pentru Cora. Însă a fost dorinţa ei să vină şi s-ar fi simţit dată deoparte dacă nu i s-ar fi îngăduit să fie de faţă. Iar Satomi, de când lucrează la orfelinat, şi-a dat seama că cei mici înţeleg mult mai mult decât îşi închipuie adulţii. Părerea ei e că, după ce împlinesc patru ani, înţeleg cam tot.

O tulbură faptul că nu-i ştie decât pe puţini din cei care au venit să-i prezinte condoleanţe. Cum de o cunosc atâţia pe Tamura? Fiecare dintre ei pare să fi avut o relaţie specială cu ea.

— Am lucrat împreună cu mama ta. Nu ţi-a spus de mine?

— Avea o voce minunată şi cânta aşa frumos…

— N-o duşmănea nimeni.

— Toată lumea îi va simţi lipsa Tamurei Baker.

Satomi recunoaşte o femeie cu părul alb, care plânge. De obicei o vede umblând prin lagăr, în mână cu o valiză ponosită de carton, ca şi cum abia ar fi sosit. În primul an şi mai bine oamenii şi-au dat cu presupusul despre ce ar putea căra în valiză. Bani sau medicamente, credeau mai toţi, până când valiza s-a desfăcut singură în sala de mese şi au văzut cu toţii că nu avea decât o jucărie pentru bebeluşi, din acelea care zornăie, şi o pereche de pantofiori.

— Probabil că şi-a pierdut copilaşul, credea Tamura. E o suferinţă fără leac. Ai grijă să o saluţi ori de câte ori treci pe lângă ea, Satomi.

Bătrâna cel puţin e în stare să plângă după prietena pierdută, pe când ea, copilul mult iubit, nu are lacrimi. Ce-o fi cu ea? Ochii şi gura îi sunt uscate, sângele de-abia îi curge prin vine, inima şi-o simte grea, îngheţată.

Îi salută pe oameni fără grabă, aparent calmă, fără să-şi dea seama că din pumnul strâns se scurge un fir de sânge care i-a pătat rochia – fiindcă şi-a înfipt unghiile în carne.

— Cine e bărbatul acela umflat la faţă, Eriko?

— Nu ştiu. L-am mai văzut pe aici. Poate că Tamura a fost amabilă cu el, poate că i-a dat vreo alifie pregătită de ea. Câţi or fi ca el…

Domnul şi doamna Sano se apropie de ea. Domnul Sano o ţine bine pe soţia lui de braţ, de parcă i-ar fi frică să nu plece haihui. De câtăva vreme doamna Sano bombăne cu glas tare şi dă din mâini de parcă ar ataca-o un roi de albine. Pleacă de acasă şi lipseşte ore în şir şi într-un sfârşit e adusă înapoi de străinii în casa cărora a vrut să se instaleze. Nu se mai piaptănă şi, pe când înainte îşi ferea privirea, acum se holbează la ceilalţi cu o privire fixă, de copil. Însă chiar dacă mintea ei umblă razna, într-atât că nici nu mai ştie cine este, domnul Sano tot îşi mai face poftele cu ea. Doar că, în ultima vreme, prin perete nu se mai aud decât gemetele lui.

— Am venit să semnăm, spune. N-am avut a ne plânge de mama ta, cel puţin nu ca vecină.

— Ce se mai pricepe la grosolănii, zice Naomi, fără măcar să coboare vocea.

La intrarea în atelier, pe o măsuţă, a fost pusă o carte de condoleanţe. La amiază s-au adunat deja cincizeci de semnături şi încă mai sunt mulţi oameni care stau la rând ca să semneze.

— Suntem precum câinii lui Pavlov, zice bătrânul care se descoperise în faţa ei. Ne-am învăţat să stăm la coadă pentru orice.

La picioarele bătrânului, în praf, Yumi joacă arşice cu un grup de fete. Sunt îmbrăcate cu jachete şi rochii proaspăt spălate, ale căror poale s-au murdărit deja. În ciuda prafului care acoperă tot, părul lor negru străluceşte, la fel şi ochii, precum bucăţile de tăciune.

Ascultându-le sporovăială, Satomi îşi aduce aminte de curtea şcolii din Angelina şi imaginea lui Lily îi vine în minte. Surioara lui Haru a crescut în timp ce ea se gândea doar la frate. Sub ţesătura întinsă sânii lui Yumi sunt plini, şoldurile rotunjite. S-a culcat deja cu cel puţin doi băieţi din echipa de softball, iar cu postura ei provocatoare e steaua trupei de majorete. Când se va întoarce, Haru va avea multă bătaie de cap s-o ţină în frâu.

— Du-te şi joacă-te în altă parte, o ceartă Eriko, încruntându-se la ea. Arată un pic de respect.

— Nu ştiu decât să trăiască clipa, zice Satomi. Norocul lor; noi uităm să ne bucurăm pe măsură ce îmbătrânim.

Cu toate astea crede că, la rândul ei, nu poate trăi decât clipa de faţă. Îi e greu să se gândească la viitor fără s-o includă pe Tamura în el. Durerea a stors-o de puteri, aşa că nu e în stare să se gândească la ce va face când va fi liberă, în afară de faptul că trebuie să găsească o cale de a o ţine pe Cora lângă ea.

La fel ca Aaron, Tamura nu va mai exista decât în

memoria ei. Nu mai are cu cine să împărtăşească amintirile din copilărie. Viaţa s-a schimbat ireversibil.

I s-a dat deja ordin să elibereze baraca, să plece din locul pe care Tamura îl transformase în cămin. Baraca a fost repartizată domnului şi doamnei Hamada. De când au venit la Manzanar, familia lor, care avea deja nouă membri, s-a mărit cu încă un copilaş. Stau atât de înghesuiţi, că vara copiii mai mari preferă să doarmă sub baracă, deşi pe acolo umblă şobolani. Iarna însă le e mai cald dacă stau înghesuiţi.

Domnul Hamada a transformat baraca în care stau într-un mic palat decorat cu sculpturi făcute de el. Pe uşă e sculptat un arbore în relief, pe ramurile căruia sunt cocoţate păsările ce par vii. Nu încape nicio îndoială: e un adevărat artist.

Şi soţilor Sano li s-a spus să se mute. Vor sta în baraca familiei Hamada, care va putea astfel să ocupe şi camera lor, şi pe cea a lui Satomi. Domnul Sano e neconsolat. Umblă de colo-colo cu faţa lui de broască ţestoasă schimonosită de furie, cu pleoapele lăsate peste ochii întunecaţi.

— N-au pic de respect. Am să fiu nevoit să mut toate lucrurile singur, pentru că soţia mea nu mă mai poate ajuta. Iar nora mea e ca şi cum n-ar fi, nu poţi conta pe ea, nu e niciodată acasă.

Doamna Hamada îl evită pe domnul Sano, în schimb îi cere scuze lui Satomi.

— Îmi pare aşa de rău, dar ce putem face? Copiii cei mari sunt bucuroşi că vor avea o cameră doar a lor. Dacă n-am fi fost noi, ţi-ar fi luat-o altcineva.

— Nu vă faceţi griji, doamnă Hamada, sunteţi binevenită. Aşa trebuia să se întâmple. Şi aşa e corect, de fapt.

— Se vede cât de colo că mama ta trăieşte în tine, Satomi, spune doamna Hamada, uşurată că nu va avea de înfruntat supărarea lui Satomi.

— Rămâi cu noi, altminteri ai să fii cazată cu oameni

străini, insistă Eriko. Poţi dormi în patul lui Haru.

Pătura păstrează mirosul lui: săpun, sare şi un iz stăruitor pe care nu l-ar fi putut descrie, dar l-ar fi recunoscut oricând. E parfumul lui, chinuitor pentru ea.

Îşi aduce aminte de Aaron, care spunea că orice lucru are un miros anume, că el putea spune ce lună este doar adulmecând aerul, că tot aşa putea să spună şi ce oră este. Putea mirosi ceaţa înainte să o vadă, la fel şi îngheţul care se lăsa uneori peste câmpuri, înainte să sosească.

— Cum miroase ceaţa, tată?

— Ca marea după furtună.

Strânge pătura lui Haru în braţe, îşi plimbă degetele pe bucata de pânză de sac pe care Eriko a lăsat-o atârnată. Cărţile lui sunt stivuite în ordine pe podea, un creion a rămas drept semn de carte într-un exemplar din *Fructele mânie*[22] îngălbenit de vreme. Îl deschide şi începe să citească de unde s-a oprit Haru. Câteva cuvinte sunt subliniate cu creionul: *familie de imigranţi, California.*

Când va veni vremea să plece din lagăr va renunţa la Haru, îl va lăsa în urmă. Dar deocamdată trăieşte cufundată în cărţile lui, în mirosul lui, alături de familia lui.

De vreme ce directoarea a refuzat să-i dea voie s-o ia pe Cora la ea, Satomi îşi petrece mai tot timpul la orfelinat.

— Nu pot să le fac vină, îi spune lui Eriko. Abia am grijă de mine însămi, darămite să văd şi de un copil. Pe deasupra mai sunt şi oaspete în casa voastră. Dar îmi doresc atât de mult s-o păstrez pe Cora…

O îngrijorează soarta Corei după ce războiul se va sfârşi. Se aude că toţi copiii vor fi trimişi în zone îndepărtate precum Alaska, la orfelinate, în orice familie dornică să-i primească. Sunt mici nomazi, obligaţi să-şi ridice locuinţa iar şi iar, în altă parte.

Doctorul Harper a şterpelit o scrisoare găsită pe biroul directoarei când scria fişa unui copil bolnav de difterie. Era o cerere de la un fermier din Oregon: „Sunt

---

22 Roman al scriitorului american John Steinbeck.

dispus să iau orice copil care poate munci pământul”.

— E ruşinos! îi mărturiseşte indignat lui Satomi. Ei, măcar de astă dată am salvat un băiat de o soartă îngrozitoare.

Adaugă scrisoarea arhivei lui, care creşte cu fiecare zi. Ascunde hârtii, face fotografii fără să ceară permisiunea, ţine socoteala şobolanilor pe care îi vede zilnic, în bucătăria cantinei, în latrine, pe acoperişurile barăcilor, unde rod cartonul gudronat, din care cauză ploaia pătrunde în locuinţe. A strâns obiecte care au însemnătate pentru el şi care îl vor ajuta să-şi amintească mai bine decât datele şi cifrele. De pildă, un colier făcut din scoarţă de copac legată cu sfoară, lăsat de unul din deţinuţi în spital – un obiect de un rafinament neobişnuit, după cum crede el. Păstrează o sandală de lemn, o farfurie de tablă crăpată. A desenat schiţele noului spital şi o schiţă a bibliotecii. Sunt impresionante şi, la urma urmei, în orice arhivă trebuie să găseşti de toate.

Vremea trece şi în Manzanar, anotimpurile se succed neschimbate, aşa cum le ştie Satomi de când a venit. Deţinuţii îndură aceleaşi ierni aspre, aceleaşi veri arzătoare şi, peste toate, praful, nelipsitul praf. Dar, lăsând vremea la o parte, Satomi trebuie să fie de acord cu Eriko: de vreo doi ani, condiţiile din lagăr s-au îmbunătăţit.

Doctorul Harper avusese dreptate. Au fost construite latrine noi, la spital au venit doctori japonezi şi starea de sănătate a prizonierilor s-a ameliorat, fiindcă medicamentele sunt mai la îndemână. Au acum un bărbier, ore de desen şi un ziar al lagărului, iar la cantină găsesc tofu şi sos de soia.

După ce, în primul an de prizonierat, cei mai mulţi nu-şi aflau locul, acum s-a instalat un fel de apatie generală. Încă mai vorbesc de ziua eliberării, dar nu s-ar zice că războiul se va sfârşi în curând, cât despre cine îl va câştiga… e şi mai greu de prezis.

Satomi şi Cora sunt tot mai apropiate.

— La fel ca tine cu Tamura, îi spune Eriko înduioşată lui Satomi.

Cora s-a dovedit a fi o elevă silitoare, înţelege repede şi talentul ei la matematică îi aduce aminte lui Satomi de Lily. Doar că e un copil sensibil, nu are încredere în ceilalţi şi se agaţă de Satomi, pe care nu vrea s-o împartă cu alţi copii.

Haru a avut doar o permisie, şi aceea numai de două zile. A venit în lagăr îmbrăcat în uniforma militară care îl prindea de minune şi a adus câteva mici cadouri: parfum de violete pentru Satomi şi Yumi, o trusă de croitorie pentru Eriko şi mănuşi îmblănite pentru Naomi. N-a ieşit să se plimbe cu Satomi şi n-au fost nicio clipă singuri.

— Se poartă cu mine de parcă aş fi Yumi, i s-a plâns ea lui Eriko. Ca şi cum aş fi sora lui.

— E mai bine aşa, Satomi, i-a răspuns Eriko, nevoind să-i dea speranţe deşarte.

Haru dormise în patul lui, iar Satomi se culcase împreună cu Yumi, acoperită cu pătura ei indiană, doar că somnul nu se lipise de ea. Acum Haru e undeva în Europa, lucru care o sperie pe Eriko.

— Europa, spune ea adesea, îngrijorată. Ce altceva mai e în Europa decât război şi moarte pentru fiii noştri?

— Mă duci la cinema? o roagă Cora pe Satomi. Costă zece cenţi, iar eu n-am niciunul.

De când a rugat-o Cora prima oară, n-au ratat niciun film. Merg împreună, ţinându-se de mână. Satomi aduce pătura lui Haru ca să aibă pe ce sta, fiindcă iarba e de obicei udă pe câmpul de salvie unde e aşezat ecranul o dată pe lună. Preferatul Corei e Flash Gordon. Îi place băiatul american get-beget, părul lui incredibil de auriu, lumina pe care pare că o răspândeşte. Împăratul Ming e un personaj urât de toată lumea. Împreună cu ceilalţi copii, dintr-odată mai curajoasă pentru că e în mijlocul lor, Cora strigă cuvinte batjocoritoare la adresa lui. Noaptea însă,

când stă ghemuită sub pat, împăratul îi bântuie visele şi n-o lasă să doarmă; visează ochii lui nemiloşi, unghiile lungi ca nişte gheare.

— Există cu adevărat? o întreabă pe Satomi.

— Nu, e un personaj inventat ca să ne sperie pe noi. Un bau-bau.

Satomi nu încetează să se minuneze cum de pot copiii să trăiască în poveşti. Lucrurile închipuite li se par mai reale decât propria viaţă.

Băieţii se cred eroi americani, se joacă de-a „fură steagul" şi se luptă ca să-i împiedice pe duşmani să se apropie de drapelul naţional. Fetele se joacă de-a mama şi copiii, prefăcându-se că le dau ruladă de carne şi ketchup păpuşilor din cârpe făcute pentru ele de femei cu suflet bun precum Naomi.

Spre sfârşitul după-amiezii Satomi o aduce pe Cora acasă la Eriko, unde stă cam un ceas, timp în care toată lumea o răsfaţă. Joacă şotron cu fetiţele de pe Uliţa Canalului, iar când se plictisesc dau cu piciorul într-o cutie de conserve. Nu e reglementar să o favorizeze faţă de ceilalţi copii din orfelinat, însă supraveghetoarele se fac a nu băga de seamă. Cora e un copil deosebit, la urma urmei, un îngeraş. Cine ar dori să o priveze de atenţia lui Satomi, de timpul pe care ea i-l acordă?

— Îţi amărăşti singură viaţa, zice Eriko învârtindu-se în jurul fetiţei, ciupind-o de obraji, ridicându-i ciorapii. O să ţi se frângă inima când o să vă despărţiţi.

— Am să-i scriu, Eriko. Şi am să o vizitez cât de des am să pot.

— N-are să fie aşa de uşor cum crezi, Satomi. Nimeni nu ştie unde vor ajunge copiii. Şi chiar dacă ar şti, pun rămăşag că o să existe o regulă cum că n-ai voie să afli.

Băieţelul. Grăsanul[23]

— Ce nume, spune Eriko, cu lacrimile şiroindu-i pe obraji; îşi muşcă buzele până la sânge. Să dea bombelor nume de alint, de parcă ar fi membri ai familiei lor…

Satomi clatină din cap, nevenindu-i să creadă:

— O fi fost America vreodată ce-am crezut noi că este?

— E sperietoarea lumii întregi, zice Naomi abătută.

N-a fost nevoie să audă de la gardieni despre cum au fost bombardate Hiroshima şi Nagasaki; datorită radiourilor clandestine din Manzanar, vestea s-a răspândit mult mai repede. Însă celor care au auzit-o de la alţii le-a părut atât de exagerată, că au considerat-o mai degrabă un zvon decât un fapt real.

Cum ar putea să existe o astfel de armă, care să ucidă o sută de mii de oameni dintr-odată? Cum ar putea un avion numit *Enola Gay,* în cinstea mamei pilotului, să care o bombă atât de mare încât să sugă şi să topească pământul până când din el nu mai rămâne decât cenuşa? Ce mamă s-ar simţi onorată să-şi vadă numele folosit în acest fel?

Că aşa stau lucrurile se conving însă cu toţii atunci când aud în difuzoare vocea împăratului Hirohito. Chiar dacă n-au auzit-o până acum, în mintea lor nu încape îndoială.

— Nu poate fi decât el, spun.

— Da. E glasul unui samurai. Străvechi, din lumea de odinioară. Aşa cum ar suna glasul unui străbun.

La început, necunoscând diferenţa dintre puterea de distrugere a unei bombe atomice faţă de una obişnuită,

---

23 Numele de cod al celor două bombe lansate asupra orașelor Hiroshima (*Little Boy*) și Nagasaki (*Fat Man*) la 6 și respectiv 9 august 1945.

oamenii compară dezastrul cu cel de la Pearl Harbor.

— Prin urmare datoria a fost plătită. Suntem chit, onoarea a fost spălată.

Nu trece însă mult şi în lagăr ajung relatări despre un foc nemaivăzut până atunci şi despre prăpădul făcut pe insulele nenorocite unde unii dintre prizonierii din Manzanar au rude, şi atunci povestirile devin o tragedie greacă.

— Se spune că au crăpat scoarţa pământului şi că vom cădea cu toţii în măruntaiele lui, ăsta ne va fi sfârşitul.

— N-a scăpat niciunul cu viaţă, am auzit.

— Au pierit toţi copiii.

— Până şi stafiile au pierit.

Închişi în barăci, unde nu-i aude nimeni, cei care au rude pe insulele devastate intonează cu jumătate de voce imnul naţional japonez.

— Doar din respect, îşi explică unul altuia. În amintirea unchiului Toru, a vărului Sakamoto.

Pearl Harbor a fost răzbunat, până la urmă. Duşmanul a fost zdrobit, se vorbeşte că Manzanar va fi închis. Mai trec însă două luni până vine comunicarea oficială: lagărul va fi închis în noiembrie. Curând vor fi liberi.

— Avem nevoie de timp ca să înţelegem ce înseamnă asta, zice Naomi cu voce tremurătoare. De-abia ne făcuserăm un rost, că trebuie să se schimbe iarăşi totul.

— Îi e teamă să plece, spune Eriko. Tuturor ne e frică, de fapt. Nici măcar nu ştim dacă ne vom recăpăta casele şi afacerile. Va fi greu.

— Vă întoarceţi acasă, deci? o întreabă Satomi.

— Da, ne întoarcem acasă, spune Eriko şi rămâne tăcută, căci vorbele îi par atât de străine. Ne întoarcem acasă!

— Haru o să se bucure, zice Satomi.

— Da, ne-a scris de cum a auzit. Spune că nu trebuie să le îngăduim să ne trimită altundeva decât pe Coasta de

Vest. A insistat că avem dreptul să alegem locul unde ne stabilim.

— Haru are dreptate, intervine Naomi. Cine ştie unde ne-ar mai trimite şi de data asta, dacă ne lăsăm? Poate în alt Manzanar! Nu cred că e prima oară că auzim cuvântul „strămutare”.

— Să vii cu noi, o invită Eriko. Nu ştiu dacă ne vom recăpăta prăvălia – era închiriată, de fapt – dar trebuie încercat. Am lăsat acolo mobile, până şi orez în dulap, am lăsat tot. E posibil să mai găsim ceva, mă gândesc, dar nu vreau să-mi fac speranţe prea mari.

— Mulţumesc, Eriko, însă eu trebuie să merg în Angelina. Ferma era proprietatea noastră, am lăsat bani în bancă şi recolte pe câmp. Tata ar dori ca eu să veghez ca munca lui de-o viaţă să nu fie furată.

— Dar ai să vii după aia? După ce faci tot ce ai de făcut, ai să vii?

— Nu pot, ştii prea bine. Nu se cade să locuiesc în aceeaşi casă cu Haru. Nici el n-ar vrea, şi nici eu.

— Şi ce-ai să faci, Satomi? Cine va avea grijă de tine?

— Am nouăsprezece ani, Eriko, sunt femeie în toată firea. Am să-mi port singură de grijă.

Nici ea nu crede ce spune. Ce-o să se facă? Din ce va trăi? Va găsi poate o slujbă, va avea o cameră a ei. Atâta vreme şi-a dorit o cameră a ei, doar a ei. Acum însă nu mai îndrăzneşte să se gândească la cum îi va fi traiul de una singură.

Tamura o sfătuise să se ducă în Est.

— În Est va fi mai bine, spusese. Vestul nu ne va ierta niciodată pentru Pearl Harbor.

De la Ministerul de Război a venit ordinul ca Manzanar să fie demolat. Acum, când e pus la pământ, începe să arate la fel de mohorât cum era pe vremea când au sosit ei acolo. Cei care au ales strămutarea sunt deja trimişi în locurile unde guvernul a construit case pentru ei. Barăcile sunt demolate imediat ce ocupanţii au ieşit pe

uşă. În timp ce acestea se preschimbă în maldăre de cherestea, şobolanii fug care încotro, căutând alte adăposturi, gândacii se împrăştie pe uliţă. Până să apuce autorităţile să facă ceva, lemnul e furat. Cu aşa o rezervă de combustibil, sobele duduie, sfidând frigul muşcător de noiembrie.

În faţa biroului directorului sunt adunate maldăre de hârtii care aşteaptă să fie încărcate în camioane şi trimise la Ministerul de Război.

— Ce multe sunt, îi spune Satomi doctorului Harper când trec pe acolo în drum spre orfelinat. Ce-o fi în ele, ce ziceţi?

— Dosarele voastre, îmi închipui, zice el, se întoarce, ia un teanc de hârtii şi le îndeasă în geantă.

— Ce-o să facă cu ele?

— Dacă mă întrebi pe mine, aş zice că vor fi puse pe foc.

Saloanele spitalului au fost închise, doar unul sau două paturi au fost păstrate pentru urgenţe. Mesele şi scaunele sunt scoase din cantină, noile barăci unde funcţiona şcoala sunt demolate, iar copiii sunt trimişi acasă să-şi ajute părinţii la mutare.

La orfelinat se împachetează lucrurile copiilor. Când Satomi întreabă unde vor fi duşi copiii, una din îngrijitoare ridică din umeri.

— Cine ştie? zice. Măcar să-i putem plasa, oriunde ar fi. Nimeni nu vrea copii japonezi în momentul de faţă.

— Vreau s-o iau pe Cora. O să fie fericită alături de mine.

— Of, Satomi. N-ai cum să te ocupi de ea. Abia dacă o să poţi să te descurci singură.

— Dacă voi avea banii părinţilor mei o să ne descurcăm, sunt sigură.

— Nu cred că administratoarea ţi-o va da pe Cora doar aşa, fiindcă i-o ceri. E o idee copilărească şi probabil că legea nu permite.

— Nu mă costă nimic să întreb, totuşi.

— Nu-ţi face speranţe prea mari, mai mult ca sigur că ai să fii dezamăgită.

Dar speranţe trebuie să aibă. Cum ar putea renunţa la Cora fără să lupte pentru ea? Şi-o închipuie maltratată de cine ştie ce familie, aruncată într-un orfelinat unde afecţiunea trebuie împărţită atâtor copii, că niciunul nu primeşte îndeajuns. I se face rău numai când se gândeşte cum ar fi.

Bate la uşa administratoarei, hotărâtă să nu-şi iasă din fire. Dacă va rămâne calmă şi îşi va stăpâni dorinţa de a insista, lucrurile vor merge cum trebuie. Ştie şi ea că nu va obţine nimic dacă îşi iese din sărite.

— Fără îndoială, Corei îi va fi mai bine cu mine decât într-un orfelinat, spune pe un ton stăpânit.

— Nu se poate, Satomi. Pur şi simplu nu se poate, răspunde administratoarea. Dar să nu-ţi faci griji pentru Cora. Va fi prima care-şi va găsi o familie. Un copil atât de drăgălaş, de ascultător…

— Dar pe mine mă cunoaşte deja. Suntem ca două surori.

— Dar nu sunteţi surori. Şi nici nu se ştie dacă o să capeţi banii de care vorbeşti. Ce-o să te faci atunci?

— Am să-mi găsesc o slujbă. Cu toţii va trebui să muncim.

— Uite ce e, Satomi, tu ai o inimă bună, însă e o copilărie. O să ai destule pe cap şi singură. Ca noi toţi.

— Cora trebuie să rămână cu mine, trebuie să fim împreună, stăruie, incapabilă acum să-şi stăpânească mânia din glas.

— Nu mă învinovăţi pe mine, Satomi. Sunt japoneză. N-am nicio putere în locul ăsta.

— Atunci o să mă duc la director, el n-o să mă refuze.

— Dacă aşa vrei… Cine ştie, poate-l prinzi într-o zi bună.

Directorul e însă prea ocupat cu demolarea lagărului

ca să aibă timp de ea. Îi zâmbeşte distrat şi o trimite la unul din asistenţii lui.

— Trebuie să pui totul pe hârtie.

Asistentul, ocupat chiar el cu scrisul, abia dacă îi aruncă o privire.

— Uite hârtie şi un creion. Adu-le înapoi când termini.

Cuvintele se leagă cu greu. Directorul n-o ştie pe ea, n-o ştie nici pe Cora. Cum să-l facă să înţeleagă? Scrie despre cum ţin una la alta, despre moştenirea pe care speră să o recupereze. „Suntem ca două surori", explică. „Surorile trebuie să fie împreună, în orice împrejurare."

Scrisoarea ei este pusă alături de altele pe un pupitru care geme deja de hârtii.

— E foarte importantă, spune Satomi cu ochii la vrafurile de hârtii de pe masă şi apoi la cele căzute pe jos din nepăsare. Vă rog să aveţi grijă s-o primească.

— Bineînţeles. N-am nevoie să mi se spună tu cum să-mi fac treaba, zice asistentul, având senzaţia că i s-a dat un ordin în loc să i se adreseze o rugăminte. Nu vă pot garanta că directorul va avea timp să vă răspundă.

Răspunsul vine însă o zi mai târziu, sub forma unei scurte note lăsate pentru ea la orfelinat.

„Ceea ce solicitaţi nu e posibil. Acest birou ar încălca legislaţia americană dacă v-ar încredinţa un copil care se află în grija statului. Fiţi sigură că fetiţa este pe mâini bune. Se va face tot posibilul pentru ca toţi copii să fie plasaţi în locuri potrivite.

John Holmes

Asistentul d-lui director Merrit"

Eriko e de părere că directorul nu poate fi învinuit. Trebuie să fii o persoană deosebită ca să încâlci regulile, un erou ca Ralph Lazo. E nevoie de curaj ca să te opui regulilor, să iei decizii umane.

— Să nu te aştepţi ca omenia să triumfe în Manzanar, Satomi. N-a ieşit niciodată victorioasă.

De supărare, Satomi începe din nou să viseze moartea mamei şi coşmarul îi bântuie somnul.

— Ai strigat numele mamei tale în somn, îi spune Eriko. Cred că era de aşteptat.

— Cred că mama şi Cora sunt una şi aceeaşi în visele mele.

— Îmi dau seama că n-o să-ţi placă ce spun, dar n-ar trebui să te gândeşti atâta la Cora. Nu uita că şi tu eşti orfană.

Îi este însă cu neputinţă să nu se gândească la Cora, la ochii ei negri, la guriţa ei dulce, la inocenţa ei pierdută. Doar ea o înţelege pe Cora, nimeni altcineva nu-şi va bate capul să ia în seamă micile ei ticuri, să-i alunge spaimele, să înveţe ce lucruri o fac să râdă. Cora râde rareori, dar când se întâmplă, râsul ei e o bucurie pentru ceilalţi. Cine va născoci poveşti pentru ea de acum încolo, cine îi va spune că e drăguţă, că e o fetiţă deosebită?

— O să ţin legătura cu doctorul Harper, îi spune administratoarei orfelinatului. Măcar lui o să-i spuneţi unde se află Cora? Trebuie să pot ţine legătura cu ea.

— Am să fac tot posibilul, Satomi, dar nu pot să-ţi promit. Să sperăm că măcar va rămâne în California.

— În orice caz, e mai bine decât Alaska.

— Da, când spui Alaska parcă vorbeşti de altă ţară, aşa-i? Poate nu-ţi vine să crezi, dar o să vezi că ai s-o uiţi. Până la urmă trebuie să ne gândim la noi înşine.

A doua zi, când se duce la orfelinat, Satomi n-o găseşte pe Cora în camera de joacă. Stă pe marginea patului, legănându-şi picioarele. Pantofiorii ei negri sunt lustruiţi, rochia apretată, în păr are o bentiţă de lână tricotată.

— Vin cu tine, îi spune lui Satomi cu ochii înotând în lacrimi. Când o să pleci, o să vin cu tine.

— Te-aş lua dacă aş putea, Cora, dar nu ne lasă. Să

ştii însă că te voi găsi, oriunde ai să fii. O să ne revedem, asta-i sigur.

— N-o să vii după mine. După mine nu vine nimeni.

— Ba o să vin. După ce mă stabilesc undeva, o să vin să te văd. Poate că atunci vei avea o familie, o mamă şi un tată care să te iubească.

Cora plânge cu sughiţuri înăbuşite, rupându-i inima.

— Mai avem aproape o săptămână împreună, Cora. Poate ne vor mai da un film şi, fiindcă şcoala s-a terminat, poţi să vii acasă la Eriko să te joci cu prietenele tale toată ziua, dacă vrei.

Numai o săptămână, îşi spune. Numai şapte zile ca s-o consoleze pe Cora, să-i alunge temerile, iar ea însăşi să se obişnuiască cu ideea.

Tinerii sunt singurii care se bucură. Pentru ceilalţi, teama de a pleca dintr-un loc cunoscut e amestecată cu cea de necunoscutul care îi aşteaptă. Dintre cei mai în vârstă, unii ar prefera să rămână în Manzanar, dacă ar putea. Şi-au clădit aici o viaţă din nimic şi vor să o ducă la fel ca până acum. După ce majoritatea prizonierilor vor fi plecat, va fi loc destul, iar ei, după ce au privit ani de-a rândul cu tristeţe în urmă, vor ca lumea să uite de ei acum.

— Trebuie să plece, spune Lawson. Curtea Supremă a declarat lagărele ilegale. Şi apoi, cum vor trăi? Cantinele vor fi închise, nu va mai funcţiona nimic, îmi închipui.

— Vasăzică locul ăsta e în afara legii, zice Satomi, fără să-şi poată ascunde ironia. Te-ai gândit vreodată, Lawson, că a fi american înseamnă să fii guvernat de neghiobi?

— Ei, acum poţi să votezi contra lor. Ăsta e progresul, nu crezi?

Doctorul Harper îi mărturiseşte că e peste măsură de bucuros că, în sfârşit, lagărul va fi închis.

— Poate nu-ţi vine să crezi, Sati, dar să ştii că tu ai întruchipat conştiinţa mea în Manzanar.

— Cred că această onoare ar trebui să-i revină mamei, domnule doctor, ce ziceţi?

— Ba nu, blândeţea mamei tale a fost un dar ceresc pentru mine, însă ceea ce m-a trezit la realitate a fost mânia ta.

Se duce să mai vadă mormântul Tamurei o ultimă dată. „E aici, sub picioarele mele”, îşi spune revăzând-o cu ochii minţii pe Tamura în rochia proaspăt spălată şi refuzând să se gândească la cum arată de fapt mama ei acum îşi mută gândul la vremea din Manzanar, la vânturile care mătură totul în calea lor, la troienele de zăpadă, la luna rece care va străluci în veci deasupra mormântului. Nu se va putea gândi niciodată la anotimpurile din Manzanar fără să-şi închipuie cum va arăta mormântul Tamurei pe ploaie sau sub arşiţa soarelui. Aproape că n-o mai recunoaşte pe fetiţa din ea care şopteşte printre lacrimi „Adio, mamă”.

Pe neaşteptate, doctorul Harper s-a oferit să o ducă cu maşina până la Angelina, s-o ajute să-şi recapete ferma şi banii care mai rămăseseră la bancă în contul familiei Baker.

— Ai nevoie de cineva alături de tine, Satomi. N-au să ia în serios o fată de vârsta ta. Când se ajunge la bani, oamenii de teapa ăstora uită de dreptate.

Soţia lui e furioasă. A văzut-o pe fată, e îndeajuns de drăguţă cât să-i dea prilej unei soţii să se îndoiască de motivul invocat de soţ. Dar, dacă se gândeşte mai bine, Satomi nu e propriu-zis drăguţă: e frumoasă şi, cu toate că pare greu de crezut, o fată frumoasă o îngrijorează mai puţin decât una drăguţă.

Totuşi el e prea în vârstă pentru o călătorie aşa de lungă, îşi dă ea seama, chiar dacă el nu înţelege. Va fi plecat multe zile, şi pentru ce? Ca să-şi liniştească sufletul, să simtă că s-a achitat de o veche datorie faţă de omenire.

— Să nu-mi ceri să vin cu tine, îi spune. E o idee ridicolă.

— O să-mi facă bine să călătoresc un pic, să văd o parte din ţară, răspunde el, trăgând nădejde că ea nu aşteaptă de fapt să o invite să-l însoţească. Iar fata asta are nevoie să fie ajutată.

— Sunt atâţia care au nevoie de ajutor. De ce tocmai ea?

— N-am fost în stare s-o salvez pe mama ei, răspunde, ştiind că nu e o explicaţie suficientă.

— Niciun doctor nu-şi poate salva toţi pacienţii.

— Aşa e, dar pe ea mi-aş fi dorit să o pot salva.

Satomi îşi ia rămas-bun de la familia Okihiro. În cameră e cald, lucru neobişnuit până acum. Nu-i vine să creadă că s-a sfârşit cu Manzanar, că nu va mai dormi într-o baracă. Cu toate că soba duduie, plină ochi de lemne care nu mai sunt cu raţia, se simte încă mirosul bine-cunoscut de mucegai şi umezeală. Satomi strânge din ochi ca să-şi stăpânească lacrimile.

— E greu să te desparţi de cineva drag, oftează Eriko.

— Nu e târziu să te răzgândeşti şi să vii cu noi, îi propune Naomi.

De data aceasta invitaţia o tentează. Dacă s-ar integra în familia Okihiro, ar fi în siguranţă.

— Mulţumesc, Naomi, dar trebuie să merg la Angelina. Sunt hotărâtă să fac dreptate pentru părinţii mei. Trebuie să-mi dea banii pentru cât valorează pământul tatei, plus economiile de la bancă, pentru care a asudat toată viaţa. Dacă îşi închipuie că ne dau douăzeci şi cinci de dolari şi câteva cupoane pentru raţii şi noi o să tăcem şi o să înghiţim… ne insultă.

— Ar vrea să ne şteargă amintirile despre locul ăsta, zice Eriko. Să uităm că am fost condamnaţi şi închişi fără judecată.

— Creadă ce-or vrea, doar zeii ne pot şterge amintirile, spune Naomi.

Yumi e încântată.

— Mergem acasă, mergem acasă, cântă ea.

— Nu vreau să mă gândesc la casă, se frământă Eriko. Nu înainte să ştiu cu siguranţă că încă mai avem o casă.

Trecând, în vechiul Plymouth al domnului Harper, pe lângă şirurile de oameni care aşteaptă să fie luaţi din Manzanar de aceleaşi autobuze care i-au adus aici, Satomi aruncă o ultimă privire spre munţi. Vârfurile sunt ascunse în ceaţă, norii se învârtejesc în jurul stâncilor. La picioarele lor, molozul din Manzanar e deja purtat de vânt, acoperit de praf, orice urmă omenească e ştearsă. Lagărul a fost o aberaţie sordidă pe harta secolului XX, dar nu va trece mult şi va fi uitat.

Simte că i se face rău, răul îi cuprinde tot corpul, îi umple gura cu un gust metalic. E copleşită de emoţie, istovită, îndurerată, indignată. Se desparte de Tamura, care aparţine trecutului, şi priveşte cu teamă spre viitor.

Oamenii se învârt de colo-colo, unii stau aşezaţi pe valize, dar cu toţii sunt neliniştiţi, aducându-şi aminte cum au fost adunaţi prima oară, în Angelina. Copiii, care au acum nume de familie prinse pe haine în locul numerelor de ordine atât de urâte, se agaţă de părinţi. Bătrânii aşteaptă ca soldaţii, care au lăsat deoparte armele, să le spună în ce parte să o ia.

În drum spre poartă se întâlnesc cu copiii de la orfelinat care sunt urcaţi în autobuze. N-au loc să treacă, aşa că doctorul Harper stă pe loc, apoi opreşte motorul.

Satomi începe să tremure, i se face pielea de găină. O caută din ochi pe Cora, dar nu o zăreşte. Le-a fost greu să-şi ia la revedere şi amândouă au rămas cu un gust amar. Satomi se aşteptase ca fetiţa să plângă, însă nu era pregătită să fie ea însăşi speriată. Voise să pară calmă, să nu-i transmită Corei spaimele ei, dar lucrurile nu merseseră aşa cum sperase ea.

— Am sărutat-o, am strâns-o în braţe, le-a povestit lui

Eriko şi Naomi, dar nu s-a liniştit. E convinsă că am s-o uit.

Întinde mâna şi caută ceva în vechea raniţă pusă pe bancheta din spatele maşinii.

— Am găsit, zice, deschide portiera şi sare jos. Vin imediat, domnule doctor.

Primul autobuz iese deja pe poartă, iar când ajunge la al doilea şi acesta s-a pus în mişcare. Cora era poate în primul, deja plecat, şi a pierdut-o. Deznădăjduită, bate cu pumnul în uşa autobuzului şi se agaţă de mâner cu atâta încăpăţânare, că şoferul e nevoit să oprească şi să deschidă uşa. Ce uşurare s-o vadă pe Cora aşezată chiar în spatele lui!

Pe chipul fetiţei nu se citeşte nimic. Stă pe marginea scaunului, cu spatele drept, de parcă ar vrea să-şi ia zborul. Nasturii de metal ai hăinuţei de postav sunt închişi până la gât, în mâini are mănuşile galbene pe care i le-a tricotat Naomi, iar în braţe strânge bocceluţa cu lucrurile ei de preţ.

— Uf, Cora, bine că eşti aici, îmi era teamă că nu te mai găsesc.

Cora nu zâmbeşte, nu scoate o vorbă când Satomi se apleacă în faţa ei.

— Hai mai repede, zice şoferul pierzându-şi răbdarea. Întârziem din cauza ta.

— Uite, Cora, vezi pasărea asta? întreabă Satomi şi desface pumnul ca să-i arate micuţul piţigoi de lemn.

Cora dă din cap şi îl atinge cu degetul.

— Se numeşte piţigoi, Cora. E drăguţ, nu?

— Mi-l dai mie?

— Ţi-l dau pentru o vreme. Mi l-a dăruit mama şi îmi pare rău să mă despart de el, aşa că o să ţi-l cer când ne revedem. Să ai grijă de el, Cora, fiindcă o să vin să-l iau. Nu curând, dar am să vin.

O clipă se gândeşte că ar putea s-o ia pe Cora de mână, să coboare din autobuz şi s-o ia la fugă. Ştie însă că nu ar putea ajunge departe. Şi apoi ce-ar face?

— Te dai jos sau mergi cu noi? întreabă şoferul băgând în viteză. Oricum, nu mai aştept.

— Bine, bine, ce mai contează câteva secunde?

O sărută pe Cora pe obraji, pe buzele delicate, îi aranjează gulerul hainei. E atât de mică, de fragilă. O copleşeşte ruşinea. N-a izbutit să o păstreze pe Cora alături de ea.

— Unde mergeţi? îl întreabă pe şofer.

— Ne întoarcem în lagărul de tranzit, îi lăsăm acolo.

— Şi apoi? Unde sunt duşi după aia?

— De unde dracu' să ştiu eu?

Autobuzul pleacă şi ea rămâne, făcând cu mâna. Se străduieşte să zâmbească, însă buzele îi tremură şi lacrimile îi înţeapă ochii. Cora îşi lipeşte nasul de fereastră, flutură nesigură din mână şi face o mutră bosumflată.

Satomi încearcă să se liniştească spunându-şi: „Va fi bine. Cine n-ar alege-o pe Cora întâi, dintre toţi copiii?" în zadar, căci nu-şi poate stăpâni plânsul. Doctorul Harper se apropie, o ia pe după umeri şi o duce înapoi la maşină.

— E nedrept, Satomi, spune, dar într-o bună zi ai să îndrepţi lucrurile. Sunt convins că aşa o să fie. Deocamdată însă trebuie să găseşti o cale de a-ţi aminti de trecut fără să compromiţi prezentul.

Îi dă o batistă, porneşte motorul şi îşi înghite lacrimile. Cu toţii se gândesc la ce au pierdut, îşi spune.

— Nu-mi vine să cred că plecăm cu maşina şi nu ne opreşte nimeni, zice Satomi ştergându-şi ochii cu batista care miroase, ca şi cămaşa lui, a leşie.

— Ei, atunci hai să dăm un mic concert în cinstea acestei zile.

Încetineşte până când maşina abia se mişcă şi apasă de trei ori scurt pe claxon, ca într-o joacă. Un gardian ridică privirea şi duce două degete la bonetă. Se vede că e bucuros.

Când ajung la poartă, doamna Hamada iese din

rândul celor care aşteaptă să se urce în autobuz şi le face semn cu mâna.

— Îmi pare rău că a trebuit să pleci din casa ta din cauza noastră, Satomi. Mult noroc în viaţa care te aşteaptă.

— Aveaţi nevoie de spaţiu mai mult decât mine, doamnă Hamada. S-au simţit bine copiii?

— Mai întrebi? Micuţa mea Ava spunea că acolo miroase a trandafiri. „Simt parfum de trandafiri, mamă”, zicea adesea.

Întoarcerea acasă

În Angelina nu s-au schimbat prea multe. Aceleaşi prăvălii, aceeaşi biserică, aceleaşi ziduri scorojite ale oficiului poştal. Până şi câinele domnului Stedall, acum cărunt pe la bot, stă întins la locul lui obişnuit, lângă uşa oficiului poştal, aşteptându-l să termine treaba.

Şi totuşi oraşul nu mai e acelaşi. E ciudat şi derutant, străin şi familiar totodată. Asemenea unui cadru dintr-un film vechi: îşi aminteşte scena, însă a uitat subiectul.

Domnul Harper a parcat în faţa magazinului universal şi acum stau amândoi în maşină, odihnindu-se după lunga călătorie pe care au făcut-o.

— Ei, care e prima impresie? întreabă doctorul.

— E mult mai mic decât ţineam eu minte.

— Aşa se întâmplă întotdeauna când vizitezi locuri din copilărie.

— Da, am citit în cărţi, dar n-am crezut că e chiar aşa.

Nu doar că toate lucrurile sunt mai mici – de pildă,

curtea şcolii, care i se părea uriaşă în copilărie, se arată acum a nu avea mai mult de câţiva metri de asfalt, iar strada principală nu e mai lungă decât Uliţa Canalului –, ci mai degrabă ea se simte străină în oraş, un oraş despre care ştie că se teme de străini. Cu toate astea, liniştea după-amiezii care s-a lăsat peste Angelina îi stârneşte un dor despre care ştie că nu se va ostoi.

— Ne apucă pe toţi, mai devreme ori mai târziu, spune doctorul Harper înţelegător. Ne e dor de vremurile trecute. Nu cred că ducem atât lipsa locurilor, cât a copilăriei noastre.

În faţa şcolii, Satomi coboară din maşină şi câteva clipe rămâne pe loc, incapabilă să se mişte. Nu s-a mai gândit la Lily de ceva timp, însă acum, dacă închide ochii, o vede limpede: obrajii rotunzi, pistruiaţi şi privirea ei circumspectă. O trece un fior prin tot corpul, i se face pielea de găină. E a doua oară pe ziua de azi că-şi doreşte să retrăiască vremurile fericite când era copil. Of, Lily, Lily.

Vântul bate tare,
Lily coarda sare.
Drăguţa de ea,
Ce prieten o avea?

„Nu învârti coarda aşa de iute, Sad, nu pot sări.” Vocea lui Lily îi răsună şi acum în urechi.

În faţa ochilor îi apare şi domnul Beck, cum se holba la ea când sărea coarda. Se plimbă de colo-colo, o siluetă subţire, pipernicită, cu clopoţelul în mână. Pauza s-a terminat.

— Mi-e rău, spune deschizând ochii şi, într-adevăr, se clatină puţin.

Doctorul Harper îi pune palma pe frunte.

— Febră nu ai, zice. Cred că ţi-e rău de la călătoria în timp.

— Pe toate le ştiţi, zâmbeşte Satomi.

— Mă ajută vârsta, oftează el.

Domnul Taylor e în acelaşi loc dintotdeauna: în spatele tejghelei, parcă nu s-a mişcat de când nu l-a mai văzut. Pregăteşte pahare de suc cu sifon, pune bomboane în pungi. Se linge pe degete ca să poată deschide pungile de hârtie. Un, doi, nu greşeşte niciodată. Cât îi plăceau Tamurei bomboanele acelea, fiindcă se dădea în vânt după dulciuri, cu toate că îi era ruşine să recunoască în faţa lui Aaron.

Se întreabă dacă, în timpul cât au fost ele în lagăr, domnul Taylor s-a gândit vreodată la vechii lui clienţi. S-o fi gândit cineva din Angelina la Tamura şi Satomi Baker?

Doctorul Harper comandă cafea la tejghea. Le e servită în căni albe, groase, atât de groase că Satomi doar cu greu poate sorbi. E obişnuită cu cănile subţiri de tablă. N-a mai băut din ceşti de porţelan de la ultimul mic dejun luat împreună cu Tamura în bucătăria de la fermă.

Oare de ce ea şi Tamura nu comandaseră niciodată cafea? Poate pentru că era ceva prea obişnuit, ceva care se putea pregăti acasă. Sucul era mai pe gustul lor. Ei îi plăcea gustul dulce, de bezea, dar oare băutura aceea de copii era şi pe placul Tamurei? Poate că o cumpăra doar de dragul fiicei ei, ca să se simtă bine odată cu ea.

— Eşti fiica doamnei Baker, aşa-i? întreabă domnul Taylor. Ai mai crescut.

Peste drum se înalţă banca, ai cărei pereţi sunt acoperiţi de un strat gros de vopsea cafenie, lucioasă. În comparaţie cu ea, magazinul universal şi magazinul de galanterie bărbătească, aflate de o parte şi de alta, par sărăcăcioase. Trotuarul din faţa băncii a fost frecat şi spălat cu clor până s-a albit, ferestrele, spălate zilnic, strălucesc. Dacă faţada unei bănci nu e arătoasă, atunci înseamnă că afacerile se duc de râpă.

Când ies pe stradă simte un miros înţepător de fum venind de la fabrica de conserve a lui Cromer; îi trebuie

ceva vreme ca să-şi dea seama ce este. Până la urmă îşi aduce aminte de verişoara lui Lily, Dorothy, de Davey Cromer care nu a vrut să se însoare cu cineva de condiţie socială inferioară şi a refuzat să-şi asume vreo răspundere în legătură cu copilul. În Angelina fiecare are locul lui, conform unei ierarhii necruţătoare.

Doctorul Harper o bate pe spate, îi zâmbeşte şi împinge uşa băncii cu aerul unuia sigur pe el. Satomi îşi dă totuşi seama că şi el e emoţionat. Funcţionarul fumează în spatele unui grilaj lucitor. E la fel ca un vânzător din magazin, îşi spune trăgând adânc aer în piept. Doar că vinde altfel de lucruri.

— Am vrea să discutăm cu directorul, spune doctorul Harper.

— Sigur, am să-l anunţ. Vreţi să-i spun despre ce e vorba?

— E o chestiune personală, zice Satomi.

O priveşte întrebător, încreţind fruntea.

— Eşti Sati Baker, nu-i aşa? Eu sunt Greg, fratele mai mare al lui Artie.

— Bineînţeles, te-am recunoscut. Cum îţi merge?

— M-au împuşcat în război, am piciorul drept beteag, dar mă descurc.

— Ce mai face Artie?

— Nu mai ştiu de el de şase luni. Ultima oară când a scris, lucra la o sală de dans din San Francisco. Totdeauna i-au plăcut oraşele mari, doar ştii.

— Da, abia aştepta să plece, încuviinţează Satomi; de Lily nu întreabă.

— Ştii că ferma voastră a fost vândută, nu? Probabil de asta ai venit. Pe cine să anunţ?

— Satomi Baker, desigur. Iar dumnealui este doctorul Harper.

În biroul neaerisit din spatele clădirii, directorul se ridică în picioare ca să-i întâmpine. E un bărbat corpolent, cu mustaţa îngălbenită de tutun, zâmbet prefăcut – un

necunoscut. Un bărbat antipatic, hotărăşte de cum îl vede.

Camera e mică, înăbuşitoare, dar jaluzelele verzi, coborâte ca să nu lase soarele să intre, dau impresia de răcoare. Obişnuită cu vremea de la munte, Satomi uitase ce multă umezeală e în Angelina în noiembrie. Un ventilator învârte aerul hârâind. Se opreşte în faţa lui şi închide ochii o clipă.

— Bill Port. Îmi pare bine de cunoştinţă, domnule doctor.

Îi întinde mâna pe deasupra biroului, fără să-i dea nicio atenţie lui Satomi.

— John Harper. Asemenea.

E uimită să-i audă numele, John, fiindcă nu-l ştia. Cum de nu i-a dat prin gând să-l întrebe până acum? Pesemne fiindcă „doctorul Harper” i se potrivea foarte bine.

— Iar dumneaei – zice doctorul Harper întorcându-se spre Satomi – este clienta dumneavoastră, domnişoara Satomi Baker.

— Vasăzică, aţi venit tocmai de la Manzanar, domnule doctor! Am auzit despre locul ăsta, spune oprindu-şi o clipă privirea asupra lui Satomi. E frumos, foarte frumos din partea dumneavoastră că o ajutaţi.

În voce îi gâlgâie ceva, o flegmă groasă, ca mâlul stârnit pe fundul unui râu. „Emfizem”, îi explică doctorul Harper ceva mai târziu. O boală neobişnuită pentru un director de bancă.

— Luaţi loc, luaţi loc. Cum pot să vă fiu de folos?

— Funcţionarul dumneavoastră ne-a spus că mi-aţi vândut ferma, spune Satomi încet. Nu-mi amintesc să vă fi dat permisiunea pentru aşa ceva.

Directorul e surprins de acest atac direct.

— Nu aveam nevoie de permisiunea dumitale, domnişoară Baker. Asociaţia fermierilor a cumpărat mult teren prin părţile astea, cu permisiunea guvernului. Vor să facă dezvoltare pe scară largă. Exact ce-i trebuia oraşului

nostru.

— De ce n-aţi avut nevoie de permisiunea mea? Sunt proprietarul fermei.

— Asta rămâne de stabilit. Nu există hârtii care să arate că dumneata sau mama dumitale aveţi vreo calitate oficială.

Nu-i plăcea tonul ei, era cam înfiptă pentru o fată, prea sigură de ea. Aşa or fi fetele arătoase, îşi închipuie că ne învârt pe toţi pe degete. La fel era şi taică-său, pe cât auzise, tot timpul pus pe ceartă, o căuta cu lumânarea şi se credea mai deştept decât tot oraşul la un loc.

— Prin urmare, mi-aţi vândut ferma. Şi eu cu ce mă aleg, domnule Port?

— Păi, aşa, pe nepregătite şi fără să mă uit la hârtii, cred că vreo trei sute de dolari. Pământul nu prea aduce mult la vremea asta, adică mai puţin de un sfert din cât făcea înainte de război.

Se fereşte să-l privească pe domnul Harper.

— Am fost cu toţii nevoiţi să facem sacrificii pentru America, fără îndoială.

— Nu cred că aveaţi dreptul să acceptaţi o ofertă în numele mamei mele, domnule Port. Nici în numele meu.

— Hai să punem lucrurile la punct, domnişoară. Ferma nu e chiar a dumitale în momentul de faţă, aşa-i? A fost a tatălui dumitale, iar el n-a lăsat niciun testament, aşa că, pe cât îmi fac eu socoteala, ar trebui să fii recunoscătoare că rămâi cu ceva, ţinând seama de cum stau lucrurile.

Deschide un pachet de Chesterfield şi îi oferă doctorului Harper o ţigară.

— Termin trei pachete de-astea pe zi, îi spune confidenţial, ca unui vechi prieten. N-ai să mai găseşti nicăieri un fumător atât de înrăit.

— Mai exact, cum stau lucrurile, domnule Port? întreabă doctorul Harper, refuzând ţigara.

— Păi, mă refer la război şi la cine ne-a împins într-

acolo, spune aruncând o privire spre Satomi, ca să se convingă că are sânge japonez. A schimbat totul, domnule doctor, nu se poate să nu ştiţi. Oamenii din Angelina nu mai sunt aşa de încrezători ca înainte, acum ne bazăm doar pe noi înşine, n-avem nevoie de străini ca proprietari pe pământul nostru. Îmi închipui că nu e nevoie să vă mai spun ce părere au oamenii de pe aici despre Pearl Harbor. N-o să găsiţi japonezi care să lucreze pământul prin părţile astea.

E vrednic de dispreţ, se gândeşte Satomi, e dezgustător, plin de ipocrizie. Cu toate astea îşi stăpâneşte mânia, doar n-a venit aici pentru Bill Port. A venit aici pentru Aaron şi Tamura, pentru ferma la care au ţinut ei şi pentru pământul pe care l-au lucrat împreună. Culegeau roşiile, le puneau în lăzi, aveau grijă de familia lor, în căsuţa construită de Aaron. Da, a venit pentru mândria cu care Aaron şi-a muncit pământul, pentru zgârcenia cu care cheltuia chiar şi un cent pe altceva decât acest pământ, singurul lucru pe care considera că merită să dea banii. Dacă nu se luptă înseamnă că a uitat cine a fost tatăl ei. Ar fi ca şi cum ar spune că viaţa părinţilor ei n-a avut nicio valoare.

— Aţi luat un comision pe vânzare, domnule Port?

— Comisionul uzual.

— Pe cât se vede, toată lumea a avut de câştigat de pe urma tatălui meu, în afară de propria lui familie. Aş putea să vă dau în judecată, domnule Port. Totuşi, legea a rămas lege, nu? Nu aveaţi dreptul să ne vindeţi ferma, ca să nu mai vorbim de preţul de trei sute de dolari.

— Sigur, te poţi adresa tribunalului, însă eu te-aş sfătui să iei banii, domnişoară Baker. Putem să ne întindem cu procesul, dacă aşa doreşti. Eu doar îţi dau un semn de bunăvoinţă din partea băncii.

Strânge atât de tare din buze, că o clipă nu i se mai văd deloc şi are o faţă ca de peşte.

— Bunăvoinţă! Aţi furat ferma tatei. Asta numiţi

bunăvoinţă?

— Astfel de cuvinte nu-şi au locul aici, domnişoară.

Mustaţa subţire îi tremură uşor, în ton cu vocea şovăitoare.

— Nimeni n-a furat nimic. A fost război şi guvernul trebuia să preia pământul abandonat. Ar fi rămas pârloagă.

— N-am plecat de bunăvoie, domnule Port. Am fost luaţi împotriva voinţei noastre.

— Nici eu şi nici banca n-am avut nimic de-a face cu asta. Dacă nu vrei să accepţi oferta, poţi scrie la biroul central, cu toate că am auzit că sunt sufocaţi de reclamaţiile făcute de oameni. Poate dura ani de zile până le dau de capăt. Şi nici atunci nu-ţi garantează nimeni că vei lua mai mult, nici măcar că vei lua ceva. Cum ţi-am spus, e o chestiune de bunăvoinţă.

E sigur de el, are legea de partea lui şi faptul că mama ei a murit e tot în favoarea lui. La urma urmei, totul s-a făcut cu aprobarea guvernului. Ca să nu mai spunem că e datoria lui să îşi servească şefii şi clienţii americani.

— Orice-ai zice, spune el batjocoritor, doişpe acri nu se cheamă o fermă.

— Sunt o grămadă de ferme la fel prin partea locului, îl contrazice Satomi. Plus că mai e şi casa, cu casa ce s-a întâmplat?

Îşi aminteşte cum a transformat tatăl ei coliba pe care a cumpărat-o împreună cu Tamura într-un cămin potrivit pentru viaţa de familie. Îşi aminteşte de aerul tihnit din bucătăria Tamurei, de magazioara unde spălau, în care se aflau un cazan de aramă şi mai multe stinghii de întins rufele, de mirosul bine-cunoscut de orez şi miso.

— Abia mai stă în picioare, cu regret vă spun. Va trebui demolată în scurtă vreme.

— Mi se pare o practică neloială din partea băncii, intervine şi doctorul Harper. Indiferent în ce stare s-ar afla casa, valoarea ei, împreună cu a pământului, depăşeşte cu siguranţă trei sute de dolari.

— Ei, ar trebui să ţineţi seama şi de faptul că a fost locuită o vreme, domnule doctor. Un iugoslav care s-a dovedit a fi beţiv şi care a lăsat totul să se ducă de râpă. Acum vreo doi ani a fost un incendiu şi jumătate din casă a ars. Nu mai valorează mare lucru. Dumneavoastră sunteţi doctor, un om de lume, aţi văzut de toate, îmi închipui. Un beţiv poate distruge totul cât ai clipi.

Domnul Harper e dezamăgit de el însuşi. Îşi dă seama că, atunci când vine vorba de bani, nu se poate pune cu unul ca Bill Port.

— Cred că lucrurile ar sta mai bine dacă aţi plăti dobândă pentru bani şi aţi adăuga şi comisionul, spune. Măcar atât să faceţi. Asociaţia Fermierilor e o firmă mare şi au luat terenul la un preţ nejustificat de scăzut.

— Nu pot face aşa ceva, nu sunt autorizat. Poate că şi eu aş dori să fie altfel, dar deocamdată aşa stau lucrurile. Ceea ce vă ofer este singura tranzacţie pe care o puteţi face astăzi în Angelina.

— Mda, cred că vă daţi şi dumneavoastră seama că e o tranzacţie dubioasă, clatină doctorul Harper din cap şi se întoarce spre Satomi. Ce spui, Sati? Să nu dai vrabia din mână…?

Bill Port deschide sertarul biroului, scoate un carnet de cecuri şi rămâne în aşteptare.

— Ai intenţia să mai rămâi în Angelina, domnişoară Baker?

— Dumneavoastră ce credeţi, domnule Port?

— Ştiu şi eu… o fată ca dumneata, cred că nu. Îmi închipui că puţini japonezi se vor întoarce. Se stabilesc prin alte părţi, pe cât se aude.

O fată ca dumneata, o fată ca tine. De câte ori n-a auzit vorbele astea? Cum adică, o fată ca ea? Doar n-o cunoaşte, după cum nici ea nu-l cunoaşte pe el. Un om ca dumneavoastră, domnule Port, îşi spune în sinea ei, stabilit în Angelina, un peşte mare într-un oraş mic, un peşte mare cu minte puţină.

— Mai este şi contul deschis de părinţii mei la banca dumneavoastră. Mai erau bani acolo. Mama mi-a spus că ar trebui să fie cam o sută de dolari.

— Or fi fost, eu îmi aduc aminte de vreo şaptezeci. La vremea aia am închis multe conturi. Erau foarte mici, costa mai mult să le întreţii, nu merita, fiindcă nu erau folosite.

— Nu prea aveam cum să le folosim dacă eram închişi în lagăr, nu credeţi?

— Şi asta tot cu biroul central o rezolvaţi.

— Pun pariu că la biroul central e o lungă coadă de aşteptare.

— Probabil.

— Mă văd nevoită să renunţ, atunci. M-am săturat să stau la coadă.

— Aveţi grijă să nu-i cheltuiască pe toţi odată, spune directorul întinzând cecul domnului Harper. O fată cu atâţia bani peşin, ce zici, John? îi face cu ochiul. Rochii frumoase, farduri, se duc într-o clipită dacă nu e chibzuită, nu?

— Aţi scris două sute şaizeci de dolari, zice doctorul Harper nedumerit.

— Taxe, răspunde scurt Bill Port şi se îndreaptă spre uşă.

Satomi ia cecul pe care i-l înmânează doctorul Harper şi îl flutură prin aer.

— Ce-ai face tu cu atâţia bani, Bill? întreabă, încântată să-l vadă cum se fâstâceşte când se aude strigat pe numele mic.

— Păi, Satomi… cred…

— Ei, nu, mai bine spune-mi domnişoara Baker, Bill. E mai profesionist, nu crezi? Doar sunt un client la care ţii.

Bill Port se face stacojiu la faţă. Cu mâinile tremurânde, aprinde o ţigară de la mucul celei vechi. „Ai dracului japonezi, cine mă-sa se crede fata asta?”

— Îi veţi onora cecul aici, astăzi? întreabă domnul Harper pe un ton poruncitor.

— Sigur, doctore, de asta suntem aici, ca să ajutăm oamenii.

— Nu cred că nu ştii că fata asta a fost trasă pe sfoară, Port. Dar, pe cât se vede, asta e afacerea de care te ocupi.

— Uite ce e, doctore, nu e cazul să-mi vorbeşti astfel. Eu personal n-am păcălit niciodată pe nimeni. Aşa stau lucrurile şi gata.

— Îţi iubeşti meseria, Bill?

— Sigur că da. Îmi place să-i ajut pe oamenii din Angelina să-şi rezolve treburile. Dar dumneata?

— Mi-o iubesc mai mult decât înainte să te cunosc, Bill. Îmi dau seama că există şi lucruri mai rele decât să fii doctor într-un orăşel de provincie.

Când ies pe stradă, doctorul Harper o ia de mână când traversează strada, cu toate că nu se vede nicio maşină.

— N-a mai rămas nimic respectabil, spune el când se urcă în maşină. Individul ăla n-are pic de ruşine. A fost o vreme când puteai avea încredere în directorii de bancă şi oamenii se mândreau să fie corecţi.

— Nici nu mă aşteptam la altceva, domnule doctor. Dar am crezut că e datoria mea să-i spun vreo două.

— Şi acum…?

— Ştiu că nu e o idee prea bună, dar aş vrea să mai văd o ultimă dată ferma.

— Chiar vrei s-o vezi, Satomi? Dacă a ars s-ar putea… ştii şi tu…

— Nu sunt sigură, dar să mergem totuşi. Ştiu că o să-mi pară rău dacă nu merg.

— Şi pe urmă?

— Mă gândesc să plec în Est, la New York. Aşa m-a sfătuit odată fostul meu profesor, domnul Beck, şi mama, de altfel. Cred că aveau dreptate. Bani de drum am, ba chiar şi ceva în plus. Pe aici lucrurile nu dau semn că se vor schimba curând.

— Atunci pot să te ajut, Satomi. Vărul meu, Edward, şi soţia lui, Betty, locuiesc în New York. Poate că te-ar găzdui până ajungi să te descurci singură.

— Sunteţi sigur, domnule doctor Harper? Aţi făcut deja multe pentru mine.

— Sunt sigur. Ce-ar fi să-mi spui John?

— Îmi place să vă spun domnul doctor Harper. Dacă v-aş spune John, mi-aţi părea un străin. Pe deasupra, mama n-ar fi fost de acord. Aşa se cade, să vă numesc cu titlul pe care vi l-aţi câştigat prin muncă.

Îşi zâmbesc unul altuia, cu gândul la Tamura.

— Să ştii că nu-ţi va fi uşor la New York. Nu uita că eşti o fată de la ţară. E greu să-ţi găseşti un drum într-un mare oraş.

— Nu mă aştept să-mi fie uşor şi cred că e un loc la fel de nimerit ca oricare altul. În Angelina nu mai am ce aştepta. Cred că e mai bine să fii japonez în New York decât în California.

— Cât te invidiez, spune doctorul. E tipic american să-ţi faci bagajul şi să pleci fără să te uiţi înapoi. Să o iei de la capăt.

— Aş vrea să încerc.

— N-ai să fii singură. Am să-l sun pe vărul meu înainte să ajungi acolo, aşa că o să te aştepte. Poate că te va ajuta să-ţi găseşti ceva de lucru şi, în orice caz, o să ai unde sta până îţi faci o situaţie. Soţia lui e o femeie de treabă, iar el e un om cu suflet.

— E o trăsătură de familie.

— Te miră?

— Nu, nicidecum. Mama mea se pricepea la oameni.

Se opresc să ia benzină. Anunţul cu „Nu servim japonezi” e tot acolo, dar cel care vine e un necunoscut. Umple rezervorul fără să se uite la Satomi.

— E vremea să daţi anunţul ăla jos, nu credeţi? întreabă doctorul Harper arătând cu capul spre el.

— Mă mai gândesc, rânjeşte omul.

— Mi-e scârbă şi ruşine, Sati.

— Ei, domnule doctor, dumneavoastră n-aveţi chiar nimic de care să vă ruşinaţi.

După ce ies din oraş, ea îl roagă să oprească maşina. Aşteaptă cu geamul lăsat, privind-o cum se plimbă pe drum, simţindu-i panica. În curând se va întuneca, ar trebui să se grăbească.

Satomi se apleacă, ia un pumn de ţărână şi o prefiră printre degete, aşa cum făcea Aaron.

— E pământ bun aici, strigă către doctor. Poţi să cultivi orice pe el.

— Nu eşti obligată să te duci, să ştii, îi spune. Poate ar fi mai bine să-ţi aminteşti casa aşa cum era înainte.

— Mai sunt câteva sute de metri până acolo. Dacă tot am venit până aici, cum aş putea să mă întorc?

Nu s-ar fi mirat să vadă camionul abandonat pe marginea drumului, dar cineva îl luase de acolo.

— Se vede că a fost o clădire solidă, spune el, văzând cum îi cad umerii când dă cu ochii de casă.

E palidă şi încearcă să se stăpânească. Ar vrea s-o aline cumva, însă nu ştie cum – doar vorbele n-ar fi de ajuns.

Priveliştea casei dărăpănate e greu de suportat. I se strânge inima aducându-şi aminte cum era înainte. Şi, dintr-odată, i se face un dor cumplit de Tamura.

Cadrul ferestrelor, vopsit în alb, e crăpat de parcă ar fi fost lovit de trăsnet. Lemnăria e putrezită şi vechea inamică a lui Aaron, volbura, a năpădit zidurile până sus, la acoperiş. Pe uşa închisă cu lacăt scrie „Nu intraţi. Proprietate privată” cu vopsea roşie.

— Nu mi-ar fi greu să sparg lacătul dacă vrei, Sad.

— A, domnule doctor, n-aş vrea să ajungeţi un spărgător, îi spune cu un zâmbet silit. Pot să intru pe fereastra dormitorului, dacă vreau. Am intrat aşa de nenumărate ori.

— Sigur?

— Sigur.

— Nu e nicio grabă, Sati. Nu-i mai pasă că se întunecă. Uită-te pe îndelete.

— Bine.

În spatele casei se ghemuieşte pe pământ lângă uşa bucătăriei şi îşi înăbuşă un hohot de plâns. Nu vrea să-l necăjească pe doctorul Harper. Se gândeşte la tot ce a pierdut şi nu va mai avea niciodată. Mama ei, ştie, i-ar spune altceva. I-ar spune că a avut o copilărie fericită şi că ăsta e un lucru pe care nimeni nu i-l va putea lua vreodată.

Şi uşa bucătăriei e închisă cu lacăt, dar aici nu scrie „Intrarea interzisă”. Nici n-ar vrea să intre. Durerea e şi aşa prea mare.

Coteţul găinilor e încă în picioare, descoperă ea cu uimire. Nu mai e nicio găină, paiele au fost scoase afară, doar câteva seminţe mucezesc în noroiul de pe jos. Într-un colţ e un coşuleţ de copil pe jumătate putrezit, prin care au crescut buruieni. Nu-şi aduce aminte să fi fost al ei. Cât ţinea Tamura la găini, cât de frumoase îi păreau păsările crescute pe lângă casă. Câtă grijă avea de ele.

Magaziile unde ţineau lăzile au fost dărâmate şi în locul lor au fost ridicate clădiri lungi de aluminiu. Peste tot sunt stive de cutii pe care e imprimată emblema Asociaţiei Fermierilor. În aer pluteşte un miros chimic. Nu se vede niciun semn de viaţă. Anii de muncă şi grijă investiţi aici de Aaron au fost şterşi, înghiţiţi de timp. Trecerea lui Aaron pe acest pământ a fost uitată. Ei nu i-a mai rămas nimic de văzut, de atins ori de mirosit. Căminul de atunci nu mai există pe locul acesta.

Întorcându-se la maşină, deschide cutia de scrisori. E goală. Dezamăgirea de acum îi aminteşte de zilele copilăriei, ca şi cum locul n-ar fi murit cu totul. Cât îi plăcea să găsească în cutie cataloage de grădinărit, ziarele lui Aaron. Îşi aminteşte şi de biletul prin care Elena a încercat să o consoleze pe Tamura.

— Trebuie să mă întorc în Angelina. Mai am ceva de

făcut.

— Sigur, oricum trebuie să tragem undeva peste noapte. S-a făcut târziu.

Priveşte globul alb al soarelui, coborât aproape de orizont, şi o felie de lună ridicându-se pe cer. Îşi aminteşte cum soarele coboară încet spre pădure înainte să dispară cu totul. Mai sunt cel puţin douăzeci de minute până se întunecă, îşi spune.

— Nu cred că vom găsi pe cineva în Angelina să ne dea o cameră, domnule doctor.

— Atunci ne urcăm în maşină şi mergem în altă parte, unde găsim oameni de treabă, spune el, mânios în locul ei.

Lângă uşa laterală a oficiului poştal, domnul Stedall, cu câinele la picioare, unge lanţul bicicletei. E aceeaşi veche bicicletă, cu ghidonul drept şi un clopoţel lucios, mare cât un hamburger. În uniforma de poştaş, domnul Stedall pare că nu s-a schimbat nici el deloc. Un bărbat frumos, bagă ea de seamă acum, dacă îţi plac bărbaţii slăbănogi. Îi zâmbeşte crispat lui Satomi, parcă vrând să-şi facă curaj.

— Bună seara, domnule Stedall. Mă mai ţineţi minte?

— Satomi, tu eşti? Ce mai face mama ta?

— A murit, domnule Stedall. A murit în Manzanar.

— Ce păcat, spune el abătut. Mama ta a fost o femeie de treabă.

— Soţii Kaplan stau tot acolo? Aş vrea să-i trimit Elenei un bilet.

— El, da. Ea a murit la puţină vreme după ce aţi plecat.

— Elena a murit?

— Mda, a fost un accident ciudat. A căzut şi s-a lovit cu capul de tractor. Nu s-a mai trezit.

— Nu-mi vine să cred că Elena a murit.

— Da, tu abia ai aflat şi suferi. Dar Hal a suferit îngrozitor. A plâns mult după ea. Cred că nu-şi va reveni

niciodată.

— Ştiţi, domnule Stedall, uneori îmi vine să cred că diavolul locuieşte în Angelina.

— Nu pot să te condamn că gândeşti aşa, Satomi.

Marele port

Southport Street
New York

„Draga mea Eriko

Doctorul Harper mi-a trimis scrisoarea ta şi în cele din urmă a ajuns la mine. S-a purtat ca un prieten adevărat faţă de mine în atâtea împrejurări, că mă mir cum de m-am purtat aşa de rău cu el în lagăr. Scrisorile lui parcă vin de acasă, la fel ca ale tale, fiindcă trebuie să-ţi spun că acasă nu mai înseamnă pentru mine un loc, ci mai degrabă oamenii pe care îi iubesc.

Ar fi trebuit să-ţi răspund mai devreme, însă, după cum poţi vedea din adresa de pe plic, am plecat de pe Coasta de Vest. Cu mâna pe inimă îţi spun, Eriko, îţi ia atât timp să te obişnuieşti cu oraşul ăsta, e un loc nebunesc şi e atât de mare… cum niciodată n-aş fi crezut.

Mi-a părut rău să aud că Micul Tokyo s-a schimbat aşa de mult şi că a fost invadat de negri. Ştiu că sperai să găseşti figuri cunoscute acolo. Cred că mai toţi prizonierii au cerut să fie mutaţi sperând să aibă o viaţă mai bună. Sunt sigură, totuşi, că ai să-ţi faci prieteni. N-am învăţat noi în Manzanar că e bine să ne înţelegem unii cu alţii? Dacă poţi trăi lângă domnul Sano, atunci poţi trăi lângă

oricine altcineva.

Mi te închipui zâmbind când citeşti rândurile astea, zicându-ţi că mulţi au învăţat lecţia asta mai bine ca mine. Mă îndoiesc că voi fi vreodată ca mama – ar însemna să cer prea mult de la viaţă –, dar cel puţin mă străduiesc.

Aici nu se pomeneşte niciodată despre lagăre. E ca şi cum nici n-ar fi existat. Noi, japonezii, suntem la fel de vinovaţi ca guvernul, între noi domneşte o conspiraţie a tăcerii. Şi totuşi, de ce ne-am ruşina?

Probabil că eşti mulţumită că ţi-ai căpătat prăvălia înapoi, chiar dacă, aşa cum spui, în ziua de azi oamenii nu cumpără decât pânză de bumbac ieftină.

Când i-am mulţumit doctorului Harper pentru ajutor, pentru că m-a dus până în Angelina, mi-a răspuns că măcar atât putea face pentru fiica Tamurei. Avea ochii plini de lacrimi, Eriko, şi glasul îi tremura. Mi-a spus că a ţinut foarte mult la Tamura. Cred că a fost îndrăgostit de ea. Cred că doctorul Harper e un romantic. A văzut copilul din mama chiar din prima clipă, întocmai cum l-a văzut şi tata, şi de aceea o iubea. Poate că bărbaţii sunt mai romantici decât femeile, de fapt.

Pe cât mi-am făcut eu idee, trebuie să fii norocos ca să te descurci în New York, să găseşti o slujbă, să nu fii păcălit de pungaşii care se învârtesc la fiecare colţ de stradă. Edward, vărul doctorului Harper, m-a prevenit în privinţa lor. Mi-a spus să fiu atentă, altminteri am să mă trezesc cu geanta goală fără să am habar când m-au furat.

Oamenii de aici sunt cu toţii «bolnavi de New York». Toţi vor să se îmbogăţească. Visul ăsta face New Yorkul să fie ceea ce este. Oamenii îşi dau seama ce are de oferit şi vor să vină aici. Edward spune că în New York mor mai mulţi oameni decât în oricare alt oraş din lume din cauza speranţelor deşarte.

Pe mine nu mă bagă nimeni în seamă, mă pierd în mulţime. Cu toţii sunt refugiaţi, într-un fel sau altul. Sunt japonezi pe aici, şi chinezi şi, cinstit vorbind, cred că puţini

ştiu să ne deosebească. Pe mine, cel puţin, mă cred italiancă. Dar eu ţin la jumătatea japoneză din mine, jumătatea care mă leagă de tine. Cu toate astea, ştiu că oricând îmi va găsi cineva nod în papură, tuturor ne va găsi. Nu avem ce face.

Nu regret că am venit aici, deşi nu mă pot obişnui cu lumina puţină şi cerul îngust, cu prea mult beton şi prea puţină verdeaţă. Poate ţi se va părea ciudat, însă mi-e dor de munţi. O părticică din mine nu-şi găseşte liniştea, nu ştie unde să se aşeze. Diferenţa între cum e aici şi cum era în lagăr e ca de la cer la pământ. Uneori e şocantă, dar nu mă sperie. Îmi dau seama că de trecut nu te poţi elibera niciodată, dar sunt hotărâtă să nu trăiesc pe seama lui, să nu-l folosesc drept scuză pentru orice lucru rău care mi se întâmplă.

Azi e o zi bună, dar nu toate zilele sunt bune. E ciudat să te simţi singur într-un oraş viermuind de oameni. Cu câte lucruri cumplite s-au petrecut în Manzanar, numi aduc totuşi aminte să mă fi simţit vreodată singură acolo. Acum două nopţi am auzit sunând sirena de pe vasul Queen Mary. Ziceai că e abandonat pe o insulă pustie, la fel ca mine.

Când am sosit, am stat în casa vărului doctorului Harper şi a soţiei lui. Apartamentul lor e micuţ, aşa că am dormit pe un pat pliant în camera de zi. Eu am fost mulţumită, dar cred că ei mai puţin. N-au copii, aşa că nu erau obişnuiţi să împartă cu cineva spaţiul şi aşa mic. S-au străduit să n-o arate, dar cred că nu le venea la îndemână că stăteam acolo. Acum două săptămâni m-am mutat singură, într-o cămăruţă. Am o lampă de gătit, o chiuvetă şi un pat care coboară din dulap. Lux, ce mai!

Aici nu există tichete de raţii, aşa că poţi cumpăra chiar şi fripturi dacă ai bani. Uneori mi-e poftă de miso şi, n-ai să mă crezi, de orezul pe care ni-l dădeau la cantină.

Fereastra camerei mele dă spre un zid de cărămidă. E întunecos, dar îmi spun că e mai bine decât să te zgâieşti

în apartamentul altcuiva. În camera de alături stă o bătrână de vreo optzeci de ani, doamna Copeland. Are limba ascuţită, dar nu se poate să n-o placi. Nu face duş până nu vin eu acasă. «Să fii cu urechea ciulită la mine, scumpo», îmi spune. «într-o zi am să mor sub duş.»

Nu are rude aici, în schimb e bine-cunoscută în cartier. În clădirea asta nu mă întâlnesc decât cu oameni în vârstă. Precis că sunt cel mai tânăr locatar.

Vărul doctorului Harper mi-a găsit o slujbă la biblioteca din cartier. Despachetam cărţile nou apărute şi le puneam pe rafturi. Partea bună era că puteam citi orice carte voiam fără să plătesc un cent.

Acum lucrez ca garderobieră la Muzeul Clare House. E celebru pentru colecţia de pictură flamandă şi are două galerii pline de porţelanuri franţuzeşti. Ţi-ai recăpătat obişnuinţa de a folosi veselă de porţelan?

Câştig mai mult ca la bibliotecă, dar nu sunt sigură că e un pas înainte. Toată ziua nu fac decât să iau pălării şi să agăţ haine în cuier. Câteodată mi se pare că mă ascund în cabina mea, că mă feresc de lume. După cum vezi, nu sunt atât de curajoasă pe cât mi-ar plăcea să crezi. Pe de altă parte, aici ajung să văd opere de artă şi directorul, care umblă din sală în sală îndreptând tablourile şi vânând până şi un fir de praf, cu toate că eu cred că are lucruri mai importante de făcut, spune că îi place cum arăt şi cum mă port şi că uşurinţa cu care vorbesc japoneza se va dovedi fără îndoială folositoare. «Totuşi, japoneza», zice strâmbându-se, «suntem oare pregătiţi să auzim japoneza?»

Te mai întrebi ce face Cora? Eu mă gândesc la ea tot timpul. Şi acum mai sunt mânioasă că nu m-au lăsat să o iau cu mine. Ne-ar fi fost greu, dar eu cred că am fi scos-o la capăt. Ce mă sfătuieşti, Eriko? Ce-aş putea face? Cred că n-ai nicio ştire despre ea. Doctorul Harper încearcă să vadă unde se află, ca să-i pot scrie. Zici că le cere să-i dezvăluie cine ştie ce secret de stat, dar, după cum spune

el, cel mai probabil e că nu ştiu unde se află şi n-au chef să-şi bată capul căutând-o. Aş vrea atât de mult să ştiu ce mai face! Mă uit mereu în cutia de scrisori şi sper. Te rog s-o cauţi şi tu. Nu se ştie niciodată, s-ar putea să apară pe undeva prin Micul Tokyo.

Zâmbesc când aud că Yumi e tot mai greu de stăpânit. Mi-e dor de năzbâtiile ei şi de râsul ei obraznic, care te făcea să-i ierţi orice. Copiii din lagăr n-au cum să fie decât neascultători, zic eu.

Nu mă miră câtuşi de puţin că Haru a devenit un erou. El a dat întotdeauna tot ce-a avut mai bun în el. Am citit că unitatea lui de luptă a fost printre cele mai viteze, cele mai decorate. Şi Ralph la fel, a fost atât de curajos că i-au dat Steaua de Bronz pentru bravură în luptă. Oare Manzanarul i-a făcut atât de puternici?

Te rog să le transmiţi toată dragostea mea mamei tale şi lui Yumi, iar lui Haru, urări de bine.

Mi-e dor de voi toţi, Eriko.

Satomi”

În imobilul unde stă aerul are un iz neplăcut, un fel de miros greu, stăruitor. E primul lucru pe care îl simţi când intri în clădire, înainte să dai cu ochii de zidurile de pe care se desprinde zidăria şi uşile tocite de atâta folosinţă.

— E duhoarea sărăciei, spune doamna Copeland. Trăiesc aici de douăzeci de ani şi tot nu m-am obişnuit cu ea.

— Am simţit şi mirosuri mai rele, doamnă Copeland. Dar ăsta e într-adevăr nesuferit.

— Ei, atunci fă ca mine, draga mea. Pune-ţi în gând să te măriţi cu un bărbat bogat şi pleacă de aici, spune ea râzând, nu fără amărăciune în glas.

Doamna Copeland spune despre ea că e o „femeie independentă financiar”. E felul ei de a descrie cum se zbate să supravieţuiască din banii tot mai puţini care i-au

rămas din vânzarea prăvălioarei unde vindea rochii după ce s-a retras din afaceri, cu şapte ani înainte de război.

Vrea să ştie totul despre Satomi, despre lagărele americane şi doar ideea că au existat o îngrozeşte. La început nu-i venea să creadă ce lucruri se petrecuseră acolo, dar acum e furioasă în locul lui Satomi şi şocată de faptul că nemţii nu sunt singurii de condamnat.

— O pată pe obrazul nostru, spune. Ce tragic, să-ţi pierzi mama acolo.

Îşi jeleşte şi ea verii primari, ultimele rude de care mai avea ştire şi de la care n-a mai primit veşti de ani de zile.

Cât e ea de bătrână, doamna Copeland face muncă de voluntariat de două ori pe săptămână la un centru de refugiaţi. Ajută în bucătărie, împarte haine donate centrului, afişează liste cu oameni care îşi caută rudele. Nu se ştie niciodată, oricând poate apărea cineva care cunoaşte pe vreunul din verii ei şi, oricum, doar n-o să stea degeaba acasă.

— Cât despre Cora, îi spune lui Satomi, să nu-ţi pierzi speranţa. Nu descuraja, se prea poate să dai de ea.

Ca să mai alunge mirosul clădirii, Satomi îşi parfumează camera cu înălbitorul ieftin pe care îl cumpără de la un mare magazin Woolworths aflat un cvartal mai încolo. În ultima vreme face curăţenie cu un fel de înverşunare care ar fi uimit-o şi totodată încântat-o pe Tamura. Camera ei a devenit refugiul unde scapă de oraş, locul unde poate lăsa garda jos. În decorul sărăcăcios poate da jos masca de persoană sigură pe ea pe care o poartă la lucru şi în metrou, acolo unde spaima de a fi sub pământ o sufocă.

Ca o adevărată fată de oraş, îi înghionteşte pe alţii ca să-şi facă loc în cafenele, dă comanda strigând la chelnerii care rareori îi aruncă un zâmbet. Învaţă să fie newyorkeză prefăcându-se că este. Viaţa în oraş e amăgitoare, oamenii

se mişcă repede, n-au răbdare şi ea e totdeauna pe fugă, să ţină pasul, să mai înveţe ceva.

— Să nu încetineşti nicio clipă, doar aşa ai să răzbeşti, o sfătuieşte doamna Copeland.

Leafa i se termină vinerea, aşa că la sfârşit de săptămână trăieşte dintr-un coltuc de pâine pe care întinde o pojghiţă de unt. A slăbit, îşi dă seama că e mai slăbănoagă decât newyorkezii mai bine hrăniţi pe care îi vede în jur.

În afară de costul biletului până la New York, nu s-a atins decât în două rânduri de banii luaţi pe fermă. Prima oară ca să cumpere o brăţară de copil cu talismane pentru Cora – i-a plăcut atât de mult, că n-a putut rezista. De brăţară sunt atârnate un clopoţel şi o găletuşă şi mai e loc pentru multe altele. O păstrează în cutia de bomboane de ciocolată aruncată de cineva în coşul de gunoi de la bibliotecă. E o cutie solidă, pentru trei rânduri de bomboane, vopsită în cafeniu lucios, cu margini aurite. Nu poate decât să-şi închipuie ce fel de bomboane erau înăuntru. E uimită ce fel de lucruri aruncă orăşenii la coş. În cutie a pus un dolar, împreună cu o păpuşică de lemn pe care doamna Copeland i-a adus-o de la centrul pentru refugiaţi. Îi face bine să adune lucruri pentru Cora, să se gândească la ea.

Pentru ea a cumpărat haine cu care să se ducă la serviciu – două fuste închise la culoare, două cămăşi, una albă, alta cu dungi, şi o jachetă pentru zile reci. Se reinventează, îşi creează un stil nou. Haru n-ar fi de acord cu fustele scurte, cu tocurile înalte. Pantofii fără toc nu se potrivesc cu New Yorkul. Îşi tot repetă că nu trebuie să mai judece totul după cum ar gândi Haru. Acum poate face lucrurile care îi sunt ei pe plac.

Ar mai vrea ea să-şi cumpere multe, o rochie sau două, pantofi cu baretă pe gleznă, dintr-o piele incredibil de moale, de care a văzut în catalogul de la Sears & Roebuck. O tentează, însă nu se poate hotărî să cheltuiască

atât de mult. Banii puşi deoparte sunt plasa ei de siguranţă, tot ce i-a mai rămas de la Aaron şi Tamura, aşa încât să simtă că mai au grijă încă de ea. E greu să fii singur pe lume.

Când vede familii se simte îngrozitor de singură, tânjeşte să mai fie iar printre japonezi. Însă când le vorbeşte în japoneză aceştia se îndepărtează iute de ea.

— Cred că sunt o ciudăţenie de fată albă, îi spune doamnei Copeland. Le e teamă să nu dea de bucluc din cauza mea, îmi închipui.

În cartierul lor trăiesc toate naţiile – germani, polonezi, chinezi, români, italieni şi evrei ca doamna Copeland. Chiar se întreabă dacă există newyorkezi pursânge. Ar trebui să se simtă la largul ei, însă, de fapt, niciodată nu s-a simţit atât de singură.

— Nu lăsa New Yorkul să te înghită, o îmboldeşte doamna Copeland. Muşcă-l tu prima.

Într-o duminică după-amiază, când clădirea e tăcută, aţipită, ascultă sfatul vecinei şi merge pe jos pe străzi până la un parc, ca să stea pe iarbă şi să privească trecătorii. Aproape de ea e aşezată o familie japoneză – tatăl, mama şi trei copii bine-crescuţi. Se bucură doar văzându-i, părul lor negru şi glasurile duioase îi răscolesc amintirile.

— E o zi frumoasă, nu? spune în japoneză. O zi atât de frumoasă.

A fost de ajuns: o privesc nedumeriţi, bănuitori. Cum se face că o fată albă vorbeşte atât de bine japoneza?

— Mama mea a fost japoneză, încearcă să le explice în timp ce ei îşi adună lucrurile şi se îndepărtează în grabă. Am fost în Manzanar, strigă după ei.

Din mers se întorc pe jumătate, plecând capul şi zâmbind politicos.

De când cu Pearl Harbor, cu Hiroshima şi Nagasaki, de când cu lagărele, le e teamă. N-au făcut nimic rău, dar e mai bine să nu aibă de-a face cu străini. Le e teamă să nu iasă în evidenţă, să nu fie luaţi la ochi.

Îi vin în minte vorbele spuse de doctorul Harper la plecare: „Găseşte-ţi o cale de a-ţi aminti de trecut fără să compromiţi prezentul.” Ei, asta şi face – încearcă.

Încă mai plânge după Tamura, încă îi e dor de Cora şi mai simte un fel de febră, o dorinţă, cu toate că îi vine greu să recunoască. Tânjeşte să facă din nou dragoste, să se piardă în intimitatea pe care a împărtăşit-o acea singură dată cu Haru. O îngrijorează faptul că s-ar putea să fie o femeie uşoară, aşa cum bănuia Lily. Oare toate femeile au gânduri de-astea?

Sunt mulţi bărbaţi care intră în vorbă cu ea şi nu ştie cum să-i judece. Nu seamănă cu cei pe care îi ştia din Angelina sau din lagăr.

— Cu toţii caută acelaşi lucru, scumpa mea, o avertizează doamna Copeland. Ai grijă.

Şi are, cu toate că nu se aştepta, în zilele acelea de început, când lucra în bibliotecă, să vadă că prima ei întâlnire se termină aşa rău.

— Randal Daly, irlandez get-beget, i se prezentase el într-o zi, când ea aranja cărţi pe rafturile cu romane poliţiste.

Un tip simpatic, un cititor asiduu care devora romanele poliţiste. Vindea stridii la o tarabă din piaţa de peşte Fulton şi mirosea a lămâile cu care se curăţa seara, după ce termina treaba. Era solid, plăcut la vedere, nu chipeş, dar avea o figură cumsecade, îşi spusese ea în gând. Nu o supărase îndrăzneala, doar aşa se purtau toţi la New York.

Se îmbrăcase cu grijă, îşi prinsese părul într-un coc lăsat pe ceafă, se dăduse pe buze cu un ruj roz. Îşi cumpărase ciorapi de nailon de cincisprezece denieri, fără să-i pese că erau prea scumpi. Îşi umezise palmele şi le trecuse de la glezne la şold ca să îndrepte dunga. Îi plăcea să se simtă frumoasă.

— Sfinte, chiar tu eşti? exclamase doamna Copeland admirativ. Să ai mare grijă. New Yorkul e un oraş periculos

şi cartierul ăsta nu e din cele mai sigure.

O dusese la restaurantul Sloppy Louie, aproape de locul unde lucra, un restaurant cu căutare printre vânzătorii de peşte.

— Iau micul dejun aici în fiecare zi, spusese el. Îmi place să fiu lângă apă.

Restaurantul era spaţios. Veniseră devreme, şi totuşi sala era mai bine de jumătate plină. Lui Randal nu-i plăcea să mănânce târziu.

— E mai bine să dai mâncării timp să se aşeze, a spus.

Pe când se îndreptau spre masă, el saluta mesenii, făcea glume cu ei, bătea bărbaţii pe spate, le făcea complimente femeilor.

— Într-un ceas o să fie plin ochi, a zis, mândru de parcă restaurantul care avea atâta căutare era al lui.

Sala mare cât un hambar era decorată în stil marin: machete de corăbii în sticle de whisky, cleşti uriaşi de homar ridicaţi ameninţător, cochilii mari de stridii lipite ici şi colo pe pereţi. Abia se auzeau în vacarmul care domnea acolo – discuţiile clienţilor, strigătele chelnerilor, zăngănitul tacâmurilor – şi care îi amintea de cantinele din Manzanar. Mirosul îmbietor al ciorbei de peşte aburinde dădea căldură sălii şi o anima. Se simţea bine că ieşise în oraş, că era printre oameni.

Randal era roşu la faţă de la căldură. Poate că şi obrajii ei se înroşiseră, dar nu avea cum să ştie. Comandase şi pentru ea.

— Ştiu eu ce e bun, îi explicase.

— Foarte bine, acceptase bucuroasă, fiindcă gândul că va trebui să aleagă o neliniştea.

— O să-ţi placă supa groasă de peşte, îi spusese, întinzându-i piperul. Merge bine cu piper.

O sfătuise să nu mănânce niciodată anghile.

— Sunt lighioane murdare. Trăiesc în mizeria de pe fundul portului, se hrănesc cu mortăciuni noaptea. Singurii

peşti de care nu mă ating.

Vorbise mai mult el. Îi spusese că-şi iubeşte meseria, că trăieşte bine pe seama ei, că stridiile nu sunt un lucru atât de simplu pe cât crede lumea.

— E bine să poţi deosebi ce e bun de ce e rău, ce e dulce de ce e acru, spusese. Secretul negoţului e felul în care îl faci.

Nu mai ieşise niciodată cu cineva care lucra într-o bibliotecă, spusese râzând.

— Pesemne că eşti foarte deşteaptă, dar nu-i nimic rău în asta.

— A, nu sunt chiar atât de deşteaptă. Nu fac decât să aranjez cărţile pe rafturi.

Avea un fel ciudat de a răspunde, parcă n-o auzea bine ori se gândea mult ce să spună. Sau poate că era şi el singur şi se bucura că are cu cine sta de vorbă.

Când ajunseseră la desert ştia deja câţi ani are şi ce filme îi plac – „poliţiste şi cu Vestul Sălbatic”. Aflase că mama lui murise şi că el locuia împreună cu tatăl lui, că lucrau amândoi în piaţa de peşte.

— Ăsta e cel mai bun restaurant, nu crezi? Louie e italian, la fel ca tine, zisese sorbind din cafea şi făcând semn cu mâna patronului. E însurat cu o americancă irlandeză. O combinaţie bună, la fel ca noi doi.

Ea răsese, obişnuită să fie confundată.

— Păi, eu nu sunt italiancă, Randal. Sunt pe jumătate japoneză.

În clipa când rostise cuvântul văzuse ce efect avusese asupra lui. Nici dacă ar fi întins mâna peste masă şi i-ar fi tras un pumn în nas, aşa, fără nicio pricină, n-ar fi fost mai uluit. Rămăsese cu privirea aţintită asupra ei şi strângea din ochi de parcă se chinuia să dezlege o problemă de matematică deosebit de grea.

— Ce? făcuse întunecându-se la faţă, cu vocea dintr-odată înăsprită, brutală. Eşti japoneză? Japoneză?

— Da, sunt japoneză. Eu sunt japoneză şi tu eşti

irlandez. Ce mare lucru?

Se ridicase fără s-o privească, împinsese scaunul cu piciorul şi aruncase câţiva dolari pe masă.

— Altă dată să-i spui omului de la început, îi aruncase peste umăr, îndreptându-se spre uşă.

Se făcuse linişte, toţi ochii se întorseseră spre ea. Îl privise cum îşi face greoi loc printre mese, îl auzise spunând „Doamne sfinte” fără să se adreseze nimănui anume. Dusese şervetul la gură, înghiţise ca să-şi învingă greaţa.

— Te simţi rău, drăguţă? o întrebase femeia de la masa de alături. Nu arăţi prea bine.

Ieşise din restaurant şi se oprise pe trotuar; era dezorientată, se simţea străină de locul acela. Ploua, picăturile grele cădeau încet, ca fulgii de zăpadă. Murmurul neîntrerupt al râului ajungea până la ea. Îi veniseră în minte anghilele de care îi pomenise Randal, încolăcite pe fundul apei, cuibărite în adâncul întunecos, ştiind că acolo le e locul.

Nu prea era lămurită unde e staţia de metrou şi nu voise să întrebe un străin, aşa că, pentru prima oară în viaţa ei, luase un taxi.

Supărată că se pricepea atât de puţin la oameni, de-abia aştepta să ajungă în camera ei, să încuie uşa şi să fie singură. Deşi nu voia să recunoască, fiindcă ar fi însemnat că Randal şi cei de teapa lui aveau o putere asupra ei, purtarea lui o jignise şi în noaptea aceea mândria ei rănită nu o lăsase să doarmă.

A doua zi dimineaţa, când Satomi urca scările cu un plic luat de la cutia poştală, doamna Copeland se aplecase peste balustradă şi o întrebase:

— Ei, cum a fost, scumpo? Se lasă cu dragoste?

— Cum să vă spun, doamnă Copeland, tipul nu a fost nici pe departe un domn.

— Te-am prevenit, draga mea. E un oraş fără inimă.

Scrisoarea primită era de la Eriko, cu veşti triste.

Naomi murise. Inima îi cedase în timpul somnului.

„Mulţumesc cerului că n-a suferit, dar îmi e atât de dor de ea, Satomi. Singura mea mângâiere e că se află alături de Tamura. Acum suntem amândouă orfane.”

Încă o legătură care s-a rupt. Nu mai era nevoie să plângă după Randal, acum putea plânge după Naomi, draga de Naomi, încăpăţânată, dar bună la suflet, cea care, cu mâinile ei artritice, împletea mănuşi pentru orfani.

După incidentul cu Randal, New Yorkul n-a mai speriat-o atât de tare. Trecuse proba focului şi scăpase cu viaţă. Ba chiar i se părea acum că era ca în Angelina: nici aici nu erau toţi de partea ta.

Era împotriva firii ei să urmeze sfatul unuia ca Randal Daly, dar se hotărâse ca de atunci încolo să spună de la bun început cine este, oricui ar fi interesat.

Mai ieşise şi cu alţi bărbaţi şi lucrurile merseseră mai bine, dar niciunul n-o impresionase prea tare. Nici ea nu ştia ce caută – poate pe cineva ca Haru. Şi nimeni nu semăna cu el. Nici tipul care tăbăra pe ea după doar o oră, nici cel care se credea isteţ, nici cel amabil, care o călca de fapt pe nervi. Câteodată îşi spunea că mai bine ar sta acasă, unde nimeni nu avea nicio pretenţie de la ea.

Şi-a găsit refugiul în cărţi, în discuţiile cu doamna Copeland. Vorbesc despre rudele care s-au regăsit, despre bucuria de a fi iar împreună. Poveştile despre regăsiri o interesează mai presus de oricare altele.

— Se mai întâmplă, spune doamna Copeland. Nu des, dar când se întâmplă e minunat. Să le vezi feţele atunci când descoperă un frate, un văr, când află că o persoană dragă e în viaţă şi abia aşteaptă veşti de la ei.

Satomi se gândeşte cum ar fi revederea ei cu Cora. Îşi închipuie cum s-ar plimba ţinându-se de mână, cum ar mânca la restaurantul aflat trei străzi mai încolo, unde găseşti zece feluri de îngheţată, cum s-ar duce la cinema şi

ar tremura pentru soarta lui Flash Gordon.

— Eşti obsedată de copila asta, spune doamna Copeland. Dar mai întâi trebuie să-ţi pese de viaţa ta şi abia apoi să vezi de a ei.

Sfatul e bun. Nu că doamnei Copeland i-ar păsa cine ştie ce de viaţa ei. Se gândeşte la moarte ca la ceva inevitabil, o înţelepciune care – crede Satomi – vine odată cu vârsta.

— Ieri-seară am zis că mi-a sunat ceasul, m-am văzut zăcând moartă la duş, cum te văd şi cum mă vezi. Dar n-a fost decât un vis.

— Trebuie să vă fi speriat îngrozitor.

— Nu, draga mea. Nu prea mai iau în seamă visele astea. Nu trăim veşnic şi visele astea ne pregătesc pentru ceea ce ne aşteaptă pe toţi.

La Clare House

— Eşti nouă aici.

Joseph Rodman nu se grăbeşte să-i dea haina lui Satomi. Petrecerea de la muzeu e pe sfârşite, dar lui nu-i pare rău că a sosit aşa de târziu. Întârzie cam peste tot unde se duce. Nu aşteaptă prea multe de la expoziţie şi nici de la ceilalţi invitaţi.

Satomi încuviinţează din cap, fără să scoată o vorbă. Întinde mâna, gata să ia haina, dar el caută prin buzunare cu un aer distrat.

— Aţi pierdut ceva?

— Nu, nu chiar. Trag de timp.

— Trageţi de timp? repetă Satomi şi se întoarce să ia un umeraş de pe bară, mirată ea însăşi de stânjeneala ei.

El nu-şi dă seama ce accent are. Precis nu e din New York, poate mai degrabă de pe Coasta de Vest decât de Est. Vocea joasă, felul rar în care pronunţă cuvintele îi dau un aer cumpătat, în comparaţie cu sporovăială tipică a newyorkezilor. De arătat, arată trăsnet. Ce ciudat, să fie fermecat pe dată, mai ales că ea n-are nimic de băiat, în afară poate de silueta filiformă, elegantă.

— Prefer să mă uit la tine decât la expoziţia din seara asta, îi spune.

Nu flirtează cu ea, e purul adevăr.

Satomi s-a obişnuit cu complimentele newyorkezilor, dar vorbele lui nu sună doar a măgulire – sau cel puţin nu aşa cum auzi toată ziua. Simte că nu e tachinată. Dimpotrivă, simpatia din vocea lui e sinceră, însă o scoate din fire. Să fi ghicit că, de fapt, garderoba e o ascunzătoare pentru ea? I-o fi milă de ea? Stânjenită, abia aşteaptă ca el să-i dea haina şi să plece.

— Pe mine mă cheamă Joseph. Pe tine cum te cheamă?

— Satomi. Satomi Baker.

— Satomi?

— E un nume japonez.

— Dar nu eşti…

— Sunt pe jumătate japoneză.

— Perfect. Absolut perfect.

Joseph nu prea mai are timp şi, dacă e să facă curte unei femei, dacă e să-şi ţină promisiunea, atunci poate că aceasta e îndeajuns de diferită de celelalte ca să fie exact ce căuta.

În seara aceea, în drum spre casă, Satomi se întreabă dacă a făcut bine că a refuzat invitaţia la cină. Nu prea o trage inima să se lanseze într-o relaţie, e mai puţin înclinată să rişte. În New York înveţi să fii precaut. Iar Joseph Rodman nu seamănă cu niciunul din cunoscuţii ei, cu toate că are ceva din directorul muzeului. Nu ştie cum să se poarte cu un bărbat ca el.

Două săptămâni mai târziu, când o invită a treia oară, acceptă, cu condiţia să nu fie într-un loc prea elegant.

— Nu am haine pentru un loc elegant.

Îi pare rău chiar în clipa în care acceptă invitaţia. După câte i se pare ei, Joseph Rodman e un bărbat care vrea perfecţiune. O intimidează cât e de spilcuit, mirosul lui de colonie. Se vede cât de colo că e bogat, că vine dintr-o lume pe care ea nu şi-o poate decât închipui. Tatăl ei n-ar fi fost de acord, n-ar fi crezut că e genul de bărbat potrivit pentru fiica lui. Iar Tamura, care judeca toţi bărbaţii uitându-se la Aaron şi nu găsea niciunul pe măsura lui, oare ea ar fi încuviinţat? Mama ar fi fost mai îngăduitoare, desigur, mai puţin pornită s-o judece.

— Du-te, o îndemnase doamna Copeland, simţindu-se îndreptăţită să se poarte ca o mamă. O să ai destul timp să stai în casă la bătrâneţe.

— Ţine minte, să nu fie un loc cu pretenţii, îl avertizează Satomi, sperând că-l va face să renunţe.

Însă pe el îl incită ideea de a găsi un loc „fără pretenţii”, de a ieşi în oraş cu fata de la garderobă ca şi cum ar fi o cunoştinţă oarecare.

Cu o fată ca ea poţi să iei totul de la capăt. E ca un Vermeer uitat într-un dulap, o capodoperă de culoare şi compoziţie. N-are nevoie decât de o ramă care să o pună în valoare. Îl cuprinde o imensă uşurare. S-ar putea ca până la urmă totul să iasă bine.

Satomi crede că, sub aparenţa lui mondenă, Joseph e un om cumsecade, cu toate că nu e prea uşor să ghiceşti ce e în sufletul lui. Nu poţi să-l judeci după zâmbetul deschis şi purtarea ireproşabilă. E încrezut, asta se vede din eleganţa cu care se îmbracă din cap până în picioare, din tunsoarea impecabilă şi ovalul perfect al unghiilor. Să fie astea cusururi? Poate că o astfel de perfecţiune e firească la oamenii bogaţi, de unde să ştie ea? A observat totuşi că, dacă e vorba de artă, e atras de lucruri simple – scumpe, e

adevărat, dar simple, aşa cum îi plac şi ei.

Cu toate că e pretenţios, Joseph şi-a educat gustul aşa încât să fie exact opusul mamei sale, văduva Dulcibele, care se dă în vânt după ceea ce el consideră a fi o vulgară pasiune faţă de excese. Merge foarte rar să o vadă, în vila ei strălucitoare de pe malul fluviului Hudson, şi fiecare vizită e un moment neplăcut, tot aşa cum orice întâlnire întâmplătoare în oraş e o situaţie dezagreabilă pentru amândoi.

O învinuieşte pe mama căreia, din egoism, nu i-a păsat de tatăl lui şi care i-a lăsat o rană ce nici acum nu s-a vindecat. Nu o poate învinui însă pentru promisiunea pe care tatăl lui l-a obligat să i-o facă. O promisiune făcută unui muribund, îşi spune tulburat, deşi mai trecuseră câteva luni până la moartea bătrânului.

— Trebuie să te însori, Joseph. E bine pentru tine.

— Nu cred că sunt făcut pentru căsătorie, tată.

— Ai să fii fericit, Joseph, ştiu sigur. Promite-mi. Promite-mi că ai să te însori.

Fiul lui trebuie să producă un moştenitor al imensei averi Rodman, întocmai cum a făcut şi el. E o datorie de la care nu te poţi eschiva. Un bărbat cu înclinaţiile lui Joseph ar putea uşor să o ia razna. Pe când aşa, dacă ar avea o soţie, măcar ar ţine bârfele în frâu. Iar dacă ar da de o fată drăguţă, poate că gusturile lui ar lua-o pe o cale mai tradiţională.

Odată promisiunea făcută, atunci când îi venise ceasul, bătrânul se despărţise de viaţă fără regrete, cu un oftat adânc şi un sentiment de uşurare. Joseph a rămas cu averea şi cu promisiunea, dar şi cu sentimentul până atunci necunoscut lui că s-a angajat să ducă ceva la bun sfârşit.

Neobişnuit să facă curte, se poartă cu stângăcie faţă de Satomi, cu care se vede acum regulat, e bucuros când ea râde la glumele lui şi se simte flatat când vede că îl

ascultă cu atenţie. Ţine deja foarte mult la ea, e fermecat de felul ei de a fi, cu totul diferit de cel al orăşencelor dezgheţate pe care mama lui le are în vedere pentru el. I se pare ciudat să meargă la braţ cu o fată, dar senzaţia nu e atât de neplăcută pe cât se temea.

Cât despre Satomi, de când iese cu Joseph se simte mai mult ca oricând o fată din Angelina. Până să-l cunoască pe el, n-ar fi crezut în ruptul capului că e aşa de ignorantă. Dar acum învaţă şi îi place să înveţe. Acum ştie că vinul nu e pentru ea, dar a învăţat să aprecieze aroma whisky-ului şi gustul unui cotlet newyorkez. Îşi dă seama cu uimire că îi place opera. Nu i-ar fi dat niciodată prin minte să se ducă la operă. Legătura dintre Satomi Baker şi Joseph Rodman e atât de ieşită din comun, că uneori îi vine să-şi spună singură „o fată ca tine”. Îi plac piesele de pe Broadway la care o duce Joseph, cu toate că deseori lui i se par slabe. E uluită să vadă cât de puţine lucruri îl impresionează pe Joseph.

— Ce fel de om e, draga mea? o întreabă doamna Copeland într-o zi când sunt împreună pe culoar şi se uită în jos, la taxiul lui Joseph, care aşteaptă pe stradă.

— Hm, cred că e de treabă, ştiu şi eu ce să zic? Mă face să râd şi e bogat, cred, însă îmi dau seama că nu e pentru mine.

— Eşti sigură, scumpo? Pe cât înţeleg eu, eşti o fată norocoasă.

Numai că Satomi se simte mai degrabă prefăcută decât norocoasă. Oricât ar vrea, nu se poate împiedica să-l judece pe Joseph. E prea extravagant, prea risipitor. Suferă de-a dreptul când îl vede că lasă mâncarea în farfurie sau vinul în pahar. Cumpără lucruri doar ca să le încerce: o marcă nouă de ţigări pe care le aruncă după ce trage un fum, cărţi ale căror coperte îl atrag, dar pe care nu le va citi niciodată, şi colonie, atâta colonie, că pe Satomi o ia cu ameţeală.

Cu toate astea, sentimentul că, la fel ca ea, Joseph nu

şi-a găsit locul, o trage spre el. Pe deasupra, îi place că el are ceva din căldura şi umorul doctorului Harper. Se gândeşte cum o fi să fii în pielea lui, să nu-ţi faci niciodată griji că la sfârşitul săptămânii n-o să mai ai bani de mâncare, să nu te consideri victima sorţii şi să nu-ţi refuzi nimic.

„Ei, banii”, parcă o aude pe mama ei. „Nu înseamnă nimic în comparaţie cu un copil şi nici măcar cu un ou proaspăt din cuibar.”

„Ce n-aş da să fiu ca tine, mamă”, îi răspunde tot în gând. „Tu ai ştiut întotdeauna pe ce cale să o apuci.”

Tot bătându-şi capul cum s-o cucerească pe Satomi, Joseph ajunge la concluzia că soluţia stă în artă. Dacă n-o poate seduce cu bărbăţia lui, atunci poate că arta îl va ajuta. Drept urmare, se plimbă îndelung pe holurile imense, cufundate în tăcere, ale galeriilor de artă din New York, privind tablouri cu bătălii încununate de glorie, nuduri voluptuoase şi peisaje învăluite în ceţuri. Acum Satomi e în stare să recunoască lumina pură a picturilor lui Rafael şi tuşele prelungi ale lui Gauguin.

Ca profesor, Joseph e mulţumit. Trage nădejde că pasiunea pentru pictură va fi îndeajuns ca să pună o vreme în umbră ceea ce îşi închipuie că aşteaptă Satomi de la el.

O duce la restaurante cu atmosferă intimă, dar unde nu e nevoit să rămână singur cu ea. Se fereşte de situaţiile de care un alt bărbat ar profita ca să treacă la acţiune, situaţii în care ar putea pierde tot. În sinea lui îşi spune că îi face curte într-un mod foarte romantic.

Satomi, pe de altă parte, nu e prea lămurită ce relaţie are ea cu Joseph. Ei îi pare că e mai degrabă profesor decât iubit. Sunt lucruri legate de el pe care nu le poate pricepe. Poate fiindcă i se pare că Joseph se ascunde, şi ar vrea să ştie de ce. E uşurată să vadă că nu merge mai departe, dar în acelaşi timp i se pare neobişnuit şi îşi pune întrebări. De ce nu mă sărută? De ce nu mă atinge decât ca să mă ia de mână când trecem strada?

La rândul lui, Joseph, conştient că nu se poartă ca un iubit, se concentrează pe ceea ce el numeşte răsfăţuri. O duce la un tur al New Yorkului, aşa cum îl cunoaşte el. Bat străzile şi vizitează clădirile grandioase din Lower Manhattan. Îi arată tavanele cu stucaturi şi o copleşeşte cu date.

— Ăsta e New Yorkul clasic, îi spune târând-o la Cunard Building[24] ca să se minuneze de frumuseţea holului de la intrare. Din New Amsterdam[25] n-a mai rămas aproape nimic, dar stilul renascentist american face oraşul comparabil cu Parisul, ba chiar şi cu Roma. E minunat, nu crezi?

E un pic cam mult, şi pe Satomi o umflă râsul.

— Doamne, Joseph, gata, te rog. Nu mai vreau. Hai să bem o cafea. Nu mă simt în stare să mai văd încă un muzeu, încă o bancă sau alt şir de coloane corintice.

Clădirile nu-i spun nimic. Se plictiseşte, îşi aduce aminte de orele domnului Beck, când gândul îi zbura aiurea, când privirea i se încrucişa cu a lui Lily şi ridicau amândouă ochii în tavan.

— Nimic nu-i mai rău ca plictiseala, zice Joseph. Iartă-mă, Sati, sunt un prost. Ce ţi-ar plăcea să faci?

Îi pare bine că spune ce gândeşte, că nu e vrăjită de el. Dacă ar fi, ar avea sentimentul că o păcăleşte.

— Aş vrea să văd Statuia Libertăţii şi să urc cu liftul în Empire State Building.

— Chiar aşa? Ştii că are o înălţime de trei sute optzeci şi unu de metri?

— Ţi-e teamă de înălţime, Joseph?

— Nu, doar de turişti, spune el şi râd amândoi.

Dacă ar conveni să fie doar prieteni s-ar bucura mai mult de compania lui. Joseph e prietenul ideal: ştie să asculte când ea simte nevoia să vorbească, îi respectă

---

24 Edificiu construit în perioada 1920-1921 într-un stil de inspirație renascentistă italiană.

25 Numele așezării olandeze care a fost rebotezată New York în 1664.

tăcerea atunci când ea nu vrea să spună nimic. Dar cu toate că ei i se pare că mimează relaţia dintre un bărbat şi o femeie, chiar dacă nu se referă deloc la ceea ce înseamnă unul pentru altul, Satomi simte că el are în vedere ceva cu totul diferit de prietenie. Drept urmare, se simte vinovată când se duce la o întâlnire cu alt bărbat fără să-i spună lui Joseph.

— Doar ca să-l menajez, îi zice doamnei Copeland.

— Chiar aşa? face doamna Copeland dând din umeri şi ridicând o sprânceană.

Edward, vărul doctorului Harper, habar neavând de existenţa lui Joseph, i-a aranjat o întâlnire cu un bărbat.

— Pete Elderkin. Un băiat de treabă, i-a zis. Eu cred că o să vă înţelegeţi.

Şi într-adevăr, în felul lui chiar e un băiat de treabă. Abia scăpat din armată, cu tunsoare militară şi optimism de nezdruncinat, îi face impresia lui Satomi că e genul de persoană care ia viaţa aşa cum e. Chiar în săptămâna când a fost lăsat la vatră şi-a găsit o slujbă într-o firmă de transport care livrează mărfuri în mai multe state. Nu-i e teamă de concurenţă, ci doar de nemişcare.

— Nu mai e mult până ajung director, îi spune. Încă de pe acum conduc aproape singur toată afacerea. Nu m-aş mira dacă într-o bună zi aş fi şi proprietar peste toată şandramaua.

Nici Satomi nu s-ar mira, la drept vorbind, căci Pete ştie întotdeauna cum să cadă în picioare. Nimic nu-l poate dovedi.

Se plimbă prin parc şi Satomi se simte mică pe lângă trupul lui mătăhălos. În ultima vreme s-a obişnuit să meargă alături de Joseph, care e subţirel şi e doar cu o palmă mai înalt decât ea.

Pete îi povesteşte despre stagiul făcut în armată, despre război, despre lagărele de concentrare nemţeşti pe care le-a văzut. E convins că America a adus de una singură dreptatea în lume.

— Doamne, ce ticăloşi, nemţii ăia, exclamă. Aşa-i trebuie Europei. E cel mai decăzut loc de pe lume. Slavă Domnului că există America.

America în sus, America în jos, băiatul e îndrăgostit de patria lui. Ei, nimic rău în asta, aşa era şi Haru. Numai că Pete merge prea departe, până când Satomi se satură să-l audă vorbind de „SU ale A", cum spune el. Parcă ar ţine o predică, una din prelegerile lui Haru.

— Trăim în cea mai bună ţară de pe lume, spune el. N-ai avea nicio îndoială dacă ai fi văzut ce-am văzut eu.

— Am fost şi eu într-un lagăr. Un lagăr american, îi mărturiseşte ea. La vremea aceea nu-i mulţumeam lui Dumnezeu că există America pe lume.

Pete îşi fereşte privirea, râde stânjenit, ca şi cum Satomi ar fi făcut o glumă nepotrivită.

— Ştiu, mi-a spus Edward. Da' ce naiba, e cu totul altceva.

— O fi, dar tot lagăr era. Şi noi eram prizonieri.

Nu a fost nicicum acelaşi lucru, şi ea ştie foarte bine. A citit despre acele lagăre de concentrare, despre ororile care se petreceau acolo. Doamna Copeland vorbea adesea de ele, avea îndelungi perioade de depresie gândindu-se la victime, îşi jelea rubedeniile moarte şi se considera norocoasă că e evreică trăitoare în America. Într-adevăr, nu puteai compara Manzanar cu acele locuri ale morţii, şi într-adevăr nu i se părea corect să fie puse alături. Înţelege că acum, după război, sunt lucruri despre care poţi vorbi şi altele despre care nu poţi. Felul în care nemţii i-au tratat pe evrei e un subiect bun de discuţie. În schimb, felul în care americanii s-au purtat cu japonezii nu este.

— Se mai întâmplă, zice el. Până la urmă toate se rezolvă, cred eu.

— Nu se poate să ignori faptul că atâţia oameni nevinovaţi şi-au pierdut căminele şi au fost închişi în lagăr, Pete. Dacă o păţeai tu, ce-ai fi zis?

— Mda, cam înţeleg ce vrei să spui, dar…

— Chiar înţelegi? repetă ea simţind că Pete n-a prins ideea. Părerea mea e că nu suporţi să auzi că America a greşit cu ceva, cât de puţin.

Vrea să-l facă să înţeleagă că, deşi în lagărele nemţeşti a fost mai rău, nu acceptă să fie redusă la tăcere când vine vorba de lagărele din America.

— Hm, n-aş zice că…

— În Manzanar au murit oameni, unii spun că au fost omorâţi. Nişte băieţi au fost împuşcaţi, un bătrân a fost ucis fiindcă n-a dat ascultare paznicilor. Foarte mulţi pur şi simplu n-au supravieţuit în acele condiţii. Ştiai că au închis până şi copilaşi orfani în lagăr?

— Uite cum stau lucrurile, zice el împăciuitor. Cred că nu m-am gândit prea bine. Hai s-o lăsăm baltă, ce zici? La urma urmei, războiul s-a încheiat. Data viitoare o să avem o seară plăcută. De acord? O luăm de la capăt.

Satomi ar fi vrut să-l cruţe, dar nu s-a putut stăpâni:

— Nu va mai fi o dată viitoare, a spus din vârful buzelor. Nu cred că ne potrivim.

Pete Elderkin nu va mai avea ocazia să se gândească mai bine. Satomi şi-a mai amintit câteva zile de dragostea lui oarbă pentru ţară care, credea ea, îl făcea să respingă cu totul faptele petrecute în lagărele americane. Apoi a primit o scrisoare de la doctorul Harper, care a făcut-o să vadă lucrurile cu alţi ochi. Nu cugetase prea mult la asta. Să iubeşti ca un ignorant, să iubeşti ceea ce nu cunoşti înseamnă să te păcăleşti singur. Iar nedreptatea rămâne nedreptate, oriunde s-ar petrece.

„Nu mi-am dat seama că am strâns atât de multe. E o arhivă mult mai mare decât mi-am închipuit la început. Aş vrea să ţi-o dau ţie, când eşti pregătită s-o primeşti. Nu mă aştept să faci ceva cu ea, dar sunt şocat de tăcerea conducătorilor noştri, de faptul că nu-şi cer iertare. Poate că n-a venit încă momentul, dar într-o zi te vei bucura să o ai, fie şi numai pentru a le-o arăta copiilor.”

Satomi nu e sigură că o vrea. Rapoartele lui privind

deţinuţii bolnavi, obiectele personale pe care le-a strâns, fotografiile şi jurnalele în care, fără îndoială, scrie de Tamura, de felul cum a trăit şi a murit, s-ar putea dovedi prea mult pentru ea. Ar putea la fel de bine să-i ofere pământul din Manzanar, mormântul mamei, băieţii morţi în timpul răzmeriţei, pielea şi sângele prizonierilor din lagăr. Îi e teamă de arhiva doctorului Harper, de durerea pe care o va simţi văzând acele obiecte.

„Încă mai încerc să dau de urma Corei”, o asigură el.

„Am trimis scrisori la diverse orfelinate. Durează până primesc răspunsuri, dar până acum, nimic despre Cora. Pesemne că şi-a găsit un cămin; veste mai bună nici că s-ar putea, numai să fim siguri că aşa este.”

Ea însăşi s-a zbătut s-o găsească pe Cora, dar în zadar. Se simte neputincioasă, prea mică pentru un război atât de mare, îndepărtată pe veci de Cora. N-a avut succes cu niciuna din scrisorile trimise instituţiilor guvernamentale. Cutia de bomboane de ciocolată se umple cu flecuşteţe ce plac copiilor – panglici de mătase, un lănţişor, o perie de păr micuţă – lucruri pe care începe să se teamă că fetiţa nu va ajunge să le vadă.

Scrisorile doctorului Harper, ca şi cele – mult mai rare – trimise de Eriko îi dau o stabilitate, o ţin legată de trecut. Manzanar e tot timpul prezent în mintea ei, ca şi Cora, însă New Yorkul e un oraş care te copleşeşte şi nu se lasă dat deoparte.

Însufleţită de dorul de casă, îi trimite lui Haru, prin amabilitatea lui Eriko, o scurtă scrisoare în care tatonează terenul, întrebându-l dacă se gândeşte la ea aşa cum se gândeşte ea la el. Chiar dacă nu, îl roagă să se intereseze în oraş în legătură cu soarta Corei, să o caute prin orfelinate în locul ei.

„Sentimentele mele sunt aceleaşi şi mă simt îndeajuns de curajoasă ca să te întreb dacă ale tale s-au schimbat. M-aş putea întoarce în California, dar numai dacă tu ai dori.”

Răspunsul lui e scurt, îi ţine o predică:

„Trebuie să uiţi de Cora, vezi-ţi de viaţa ta acum, Sati. Ar fi o greşeală să te întorci aici. Mergi pe drumul pe care l-ai ales.”

O doare să vadă că Haru nu e interesat de ea, să afle adevăratele lui sentimente, puse fără menajamente pe hârtie. Îşi dă bine seama acum că n-a apreciat decât frumuseţea ei exterioară. Legătura dintre ei, care a însemnat atât de mult pentru ea, n-a fost decât un detaliu mărunt din viaţa lui. Trebuie să renunţe la speranţa că va veni o zi când vor fi împreună. Adevărul e crud, dar cel puţin n-o să ducă dorul tiradelor lui moralizatoare.

Joseph a ţinut-o departe de ceea ce el numeşte „societate”, evitând să-i prezinte persoane nepotrivite, care ar putea s-o ofenseze. Nu ştii niciodată cum ar reacţiona newyorkezii faţă de străini şi n-ar vrea ca Satomi să sufere. Îi face totuşi cunoştinţă cu cel mai bun prieten al lui, Hunter. Nu riscă prea mult, îşi spune, căci Hunter nu e snob din fire şi, lucru uimitor, nici măcar nu i s-a acrit de viaţă. Imobilizat în scaunul cu rotile după ce a fost rănit la Pearl Harbor, Hunter trece cu zâmbetul pe buze chiar şi peste cele mai grave lucruri din viaţă.

— Tatăl lui Satomi a fost ucis la Pearl Harbor, îi spune Joseph încă din primul moment, din dorinţa ca cei doi să aibă ceva în comun, măcar că e vorba de o amintire cumplită. Ce întâmplare, să fiţi amândoi acolo, nu crezi?

— Vasăzică am fost camarazi de arme, spune Hunter luând-o de mână şi zâmbindu-i.

— Aşa s-ar zice.

— Eu am avut mai mult noroc decât tatăl tău. Doar picioarele, spune ca şi cum ar fi un fleac.

I se pare ridicol că acest bărbat cu alură de puşti, îmbrăcat ca un băiat de bani gata, cu un zâmbet de copil, a avut un grad militar superior tatălui ei. Dar îl place din prima clipă, înţelege de ce Joseph ţine atât de mult la el,

de ce, cu toate că e în scaunul cu rotile, are atât succes la fetele frumoase, pe care le schimbă una după alta.

— N-am idee ce i-ai făcut prietenului meu, zice Hunter. Niciodată nu l-am văzut atât de fericit. Sunt uimit.

Acum, de câte ori se văd, Joseph o întâmpină cu un scurt sărut pe obraz. Totuşi seara, când se despart, nu o sărută, de teamă ca ea să nu aştepte ceva mai mult de la el. Vine şi o ia de acasă cu taxiul şi tot aşa o aduce înapoi. Nu suportă metroul, nu-i place să se înghesuie într-o mulţime de oameni. Satomi nu înţelege de ce nu a învăţat să conducă maşina.

— Am fost băiat de oraş, mergeam în maşină cu şofer, îi explică. Tu ai crescut la ţară; pun pariu că ai avut camioane vechi sau tractoare pe care să înveţi.

— Ai ghicit, râde Satomi, deşi o doare să-şi amintească de vechiul lor camion, de mama ei ţinându-i piept netrebnicului de Tom Myers.

Iau masa devreme şi, în afară de cazul că o duce la teatru, la zece o lasă în faţa casei, speriat parcă să nu fie certat de un părinte îngrijorat Pe Satomi o bate gândul că se mai duce şi în alte locuri. Nu-i pasă, îl iartă. Oricât ar părea de improbabil, e încredinţată că Joseph are mai multă nevoie de prietenia ei decât are ea de a lui.

Într-o seară ploioasă, când ideea unei cine îmbelşugate într-un restaurant din centru o prost-dispune, îi propune să meargă la cinema.

— Nu suport să stau pe întuneric, în mijlocul unei mulţimi de oameni, răspunde Joseph. Niciodată nu ştii lângă cine nimereşti într-o sală de cinema.

— Te referi la oamenii obişnuiţi, Joseph?

— Mda, poate.

— Dar şi eu sunt obişnuită.

— Ce prostii spui acolo? Tu eşti extraordinară.

Satomi se linişteşte cu gândul că e cu Joseph fiindcă îl găseşte amuzant, fiindcă sunt amândoi singuri, fiindcă şi-

au creat o intimitate dincolo de contactul fizic. Toate bune şi frumoase, însă nu e chiar sigură că nu-i plac un pic şi banii lui, hainele şi bijuteriile pe care Joseph a început să i le dăruiască. Ar vrea să se împotrivească, dar e sedusă de frumuseţea pe care o poţi cumpăra cu bani, de plăcerile pe care banii ţi le oferă. Apreciază rafinamentul unei mâncări bune, greutatea bine echilibrată a tacâmurilor de argint, albeaţa apretată a feţelor de masă din in. E greu să reziste buchetelor de flori şi parfumurilor scumpe pe care Joseph i le trimite atât de des, că a ajuns să-i ştie pe nume pe băieţii care le livrează.

— Nu trebuia, îi spusese când primise primele cadouri.

Dar până şi ei cuvintele îi sunaseră goale, rostite cu jumătate de gură. Oare Tamura ar fi fost dezamăgită de ea? O fi dezamăgită de ea însăşi? Asta să fie adevărata faţă a unei fete ca ea?

Joseph nu ţine seama de protestele ei. Îi place să-i cumpere cadouri, să-i îmbogăţească viaţa, zice în sinea lui.

— Trebuie să-ţi luăm o rochie nouă, ceva frumos de tot. Am bilete la *Petruşka*[26], îi spune şi i le flutură prin faţa ochilor ca dovadă. O să-ţi placă.

Şi chiar îi place. În taxiul care o duce acasă visează cu ochii deschişi la spectacol şi nu se trezeşte la realitate decât când ajung în faţa clădirii şi vede o ambulanţă cu uşile deschise şi vecinii înşiraţi pe trotuar.

— A murit doamna Copeland, îi spune un bărbat cu părul alb, îmbrăcat în halat, îi scot trupul să-l pună în maşină.

Satomi duce mâna la gură, scutură din cap ca şi cum n-ar vrea să creadă şi începe să tremure.

— Sunteţi sigur că e ea?

— Da, sunt. Doar dacă n-are o soră geamănă. Eu însumi am găsit-o.

Nu şi-a mai văzut prietena de câteva zile şi acum se

---

26 Balet al compozitorului rus Igor Stravinski.

simte vinovată, răspunzătoare într-o anumită măsură. Să se fi simţit rău doamna Copeland în ultimele două zile, să fi strigat după ajutor fără să fie auzită de cineva?

— A alunecat la duş? întreabă Satomi.

— Nu, suferea de inimă. N-ai ştiut?

Nu ştiuse. Doamna Copeland nu-i pomenise niciodată că ar avea ceva la inimă.

— Am găsit-o în hol, se laudă bătrânul. Avea cheia în mână, nu puteai să-ţi dai seama dacă venea ori pleca.

Vestea o doboară. N-are s-o mai vadă niciodată pe doamna Copeland. Nu vor mai sta la taclale, nu va mai râde de glumele ei, nu-i va mai cumpăra mici cadouri. La fel ca Tamurei, doamnei Copeland îi plăceau bomboanele.

E năucită. Bucuria acelei seri, plăcerea pe care a simţit-o văzând baletul s-a risipit. Uitase cât de uşor poţi pierde pe cineva, cât de repede poţi fi despărţit de o fiinţă dragă.

Văzând-o atât de zdruncinată, Joseph îi pune mâna pe umăr.

— Hai la mine acasă, Satomi, îi propune. Nu e bine să stai singură la noapte. Eşti prea abătută.

— Nu. Dar ai vrea să vii tu la mine, Joseph? Doar un pic.

El se îngrozeşte văzând camera minusculă şi sărăcăcioasă, unde se simt mirosurile chiriaşilor dinainte. Se apucă totuşi să-i facă ceai, îndurerat de priveliştea dulapurilor goale, a arzătorului care funcţionează numai dacă pui un bănuţ.

Se gândeşte la spaţiosul lui duplex de pe Fifth Avenue, aranjat în stil Art Deco: mobile elegante, cu picioare drepte, covoare deschise la culoare, lumini discrete. Pe pereţi atârnă desene de Cocteau şi picturi naive. Pe când aici, în camera lui Satomi, pereţii sunt goi, cu excepţia unei mici oglinzi cu rama ciobită. Acasă la el se poate preumbla prin apartament fără să se împiedice de obiecte, poate trece dintr-o cameră în alta uitând câte sunt

la număr, în schimb aici e ca într-o căsuţă de păpuşi, unde simte că se sufocă. A văzut cât e de săracă şi e mai rău decât şi-a închipuit.

— Ce frumos e la tine, spune Satomi când vine prima oară acasă la Joseph. E un apartament perfect.

Îl vede în momentul cel mai potrivit, seara, când splendidele clădiri din Manhattan se profilează pe cerul roşiatic al apusului, scăldate în lumina ultimelor raze ale soarelui, când palatele de pe Ninety-first Street, cum le numeşte Joseph, par spoite cu aur.

— Este, nu-i aşa? spune el încântat. Cred că e cel mai frumos apartament din New York.

Satomi se pricepe să-i alunge melancolia care îl cuprinde din când în când. Se bucură că ei îi place stilul sobru al apartamentului cu care ea se şi potriveşte de fapt, ca şi cum acolo i-ar fi locul. Nici nu-i trece prin cap că ea nu se simte bine, că nu-şi găseşte locul în acest apartament somptuos. Emoţiile ei sunt încă tributare Manzanarului, după care judecă tot ce o înconjoară.

După mai multe vizite, când se mai obişnuieşte cu locul, nu-l mai compară cu lagărul. Abia aşteaptă să ajungă, să fie cu Joseph, iar acum, că a înţeles că nu o critică, îndrăgeşte pornirile lui pedagogice. Între viaţa ei de acum şi cea de altădată e o prăpastie, dar, cum spun newyorkezii, în America totul e posibil.

Cât despre Joseph, lui nu-i vine să creadă că simpla ei prezenţă îi e de ajuns. E simpatizat de mulţi cunoscuţi, dar, cu excepţia lui Hunter, n-a căutat prietenia cuiva anume. I se pare că toţi ceilalţi sunt prea băgăcioşi şi bârfitori.

Îi place s-o privească pe Satomi când citeşte, aşezată pe una din canapelele joase, cu picioarele strânse sub ea, graţioasă de parcă el însuşi ar fi pus-o să stea aşa. Dacă e nevoie, ar putea trăi alături de o fată ca ea. Şi chiar e nevoie. Căci ce bărbat ar fi acela care îşi calcă cuvântul dat tatălui aflat pe patul de moarte?

În seara când se hotărăşte s-o ceară în căsătorie îşi vede imaginea reflectată în oglindă: ochii sclipitori, buzele uscate… recunoaşte expresia. A mai văzut-o şi ştie că aşa arată când îşi joacă norocul. E privirea care îl trădează la poker. Satomi va fi uimită, luată pe nepregătite, poate că nici momentul nu e tocmai bine ales, dar e riscant şi să aştepte. Cât o să mai iasă cu el până să apară un necunoscut, un bărbat mai atrăgător, care să-i ia pe amândoi prin surprindere?

— Trebuie să recunosc, locul ăsta ţi se potriveşte, Sati. Vorbele par exersate dinainte, aşa cum şi sunt, de fapt. Pari a fi acasă aici.

— Chiar aşa?

— Mda, aşa cum ne potrivim şi noi, nu crezi?

— Ba da, Joseph, sigur.

Scoate dopul unei sticle de Dom Perignon pregătită pentru a sărbători momentul. Ar fi preferat băutura lui de seară, un martini cu gheaţă, mai mult vermut decât gin, ca să fie foarte sec, fără măslină, fără bitter, dar cu o felie de lămâie. Poate că şi ei i-ar plăcea mai mult să bea un whisky, numai că vrea să facă totul ca la carte, aşa că şampania e obligatorie.

— Şampanie, fetiţă, spune ciocnind paharul cu al ei.

— Sărbătorim ceva?

Simţindu-l agitat, cuprins de o febrilitate neobişnuită, se aşază drept pe canapea, neliniştită la rândul ei. Când îi întinde paharul îşi dă dintr-odată seama că ţine sincer la el. Joseph nu e atât de stăpân pe el cum ar vrea să-i pară ei. În momentele când nu mai face paradă de gusturile lui rafinate seamănă mai degrabă cu un băieţel dulce, dar poznaş, de la care te poţi aştepta la orice.

— Poate că da, răspunde el cu speranţă cu glas. Poate că sărbătorim

Îi e ciudă că nu poate fi cinstit cu ea, dar nu poate risca să-i spună adevărul. Dacă ar afla că nu vrea să se culce cu ea, dar nici cu o altă femeie, s-ar putea să se

sperie şi să fugă de el. Se consolează spunându-şi că ţine cu adevărat la ea, că o iubeşte în felul lui. Va avea grijă de ea, îşi va împărţi averea cu ea, o va salva de cămăruţa mizeră cu un singur arzător de gaz şi chiuveta crăpată de la un capăt la altul, în care s-au aciuat cine ştie ce microbi. I-a fost sortit să o găsească, iar ei i-a fost menit să aibă parte de lucruri mai bune.

Gândul îi fuge la băiatul cu care s-a culcat cu o seară înainte. Nici cu el n-a fost prea corect. Nu-şi aminteşte cum îl chema, a uitat numele acelor băieţi. Lista e prea lungă. Parcă se numea Chuck. Drept e că Chuck avea tot ce trebuie ca să-l stârnească: buze cărnoase, şolduri unduitoare, mers legănat. Cum arată îi place, dar caracterul lui e cu totul altă poveste.

Joseph a renunţat de multă vreme să se împotrivească pornirii lui, dar încă mai oscilează între simţuri şi intelect, iar băiatul se dovedise a fi neghiob, îi stricase plăcerea vorbind prea mult.

— Pot să mai vin. Diseară, dacă vrei. Să vin diseară?

Făcuse o glumă despre ce-i vine să facă, însă lui Joseph i se păruse că se roagă de el, aşa că refuzase.

— Nu, plec dinţară, minţise. Te caut eu când mă întorc.

Nici acum nu înţelege cum de bucuria dispare de îndată ce actul sexual a luat sfârşit. E ca şi cum ai răsuci un buton. Niciodată nu zăboveşte după ce a terminat. Nu-şi doreşte decât să facă un drum până la spelunca lui Li unde, încă de când avea optsprezece ani, opiul îl poartă în lumea viselor şi a uitării.

— Joseph, sărbătorim ceva? îl îndeamnă Satomi să vorbească.

— Aşa sper.

— Ce secretos eşti! Hai, spune-mi despre ce e vorba.

— Păi, e cam aşa, Sati. N-aş vrea să fac mare caz, dar… uite cum stau lucrurile. Vreau să fii sigură că voi avea întotdeauna grijă de tine. Orice s-ar întâmpla cu noi,

am să fac tot ce-mi stă în putinţă ca să nu mai treci prin ce ai trecut în Manzanar. Dacă o să-mi dai voie, o să fiu protectorul tău, cel mai bun prieten pe care îl poţi avea.

— Ei, Joseph, nu e nevoie. Pot…

— Lasă-mă să termin, Sati, spune trecându-şi degetele prin păr, mai tulburat decât ar fi crezut. Să mai bem un pic de şampanie, stai să-ţi umplu paharul.

— Vrei să mă îmbeţi? întreabă ea încordată, fiindcă a ghicit ce urmează şi speră că se înşală.

— Încerc să te cer în căsătorie. Vreau să te căsătoreşti cu mine, fetiţă.

Nu credea că va putea rosti cuvintele aşa, dintr-odată. Îşi dă seama că şi ea e uimită.

— De ce, Joseph?

— Păi de ce se cere o fată în căsătorie?

— Spune-mi tu.

— Ca s-o scot din fire pe mama. Întotdeauna mi-a plăcut s-o calc pe nervi.

Chiar în clipa următoare regretă că i-a dat un răspuns atât de superficial.

— Părinţii mei s-au căsătorit pentru că se iubeau aşa de mult că nu s-a putut altfel, spune ea.

Nu că nu s-ar simţi atrasă de Joseph, dar când îşi aduce aminte cum a fost cu Haru acea singură dată, cum s-a simţit întregită, gândul că ar putea accepta propunerea lui Joseph i se pare ridicol.

— Eu te iubesc în felul meu, Sati. Dar, ca să-ţi spun adevăratul motiv pentru care vreau să mă căsătoresc, ei bine, adevărul e că i-am promis tatei că am să mă însor. Din câte fete am întâlnit, tu eşti singura alături de care cred că mi-aş putea duce viaţa.

— Ăsta e adevărul-adevărat?

— Da.

— Întregul adevăr?

— Cine spune vreodată adevărul pe de-a-ntregul?

— Joseph! exclamă ea făcând ochii mari de uimire.

— Ştiu, nu se cuvine să spun aşa ceva.

— În orice caz, Joseph, nu pot spune da. Trebuie să fie dragoste la mijloc. Căsătorie fără dragoste nu se poate.

— Doar nu e lege, Sati. N-avem nevoie de regulile altora, putem face aşa cum vrem noi. Şi, ca să fiu sincer, nici nu m-am gândit vreodată la o astfel de căsătorie. Te rog să ai încredere în mine.

— Atunci să ştii că n-am. Dragostea e ca norocul, vine când nici nu te aştepţi.

Ce bine ar fi fost dacă nu aveau discuţia asta! întrebările sunt prea grele pentru ea, stânjenitoare. Dă pe gât şampania rămasă în pahar, se îneacă şi o apucă tusea.

— Eşti o romantică, zice Joseph bătând-o pe spate. N-aş fi crezut.

— E chiar aşa de rău?

— Nu, doar un pic nerealist.

— E o idee năstruşnică, Joseph. Fii cinstit, chiar ne vezi petrecându-ne viaţa împreună? Ne plăcem unul pe altul, e drept, dar…

— Câte persoane căsătorite pot spune asta?

— O mulţime, îmi închipui. Eşti aşa de cinic!

— N-ai nimic de pierdut, să fii sigură. Banii nu vor mai fi niciodată o problemă. N-ai să duci lipsă de nimic.

— Nu cred că banii aduc fericirea.

— Poate că nu, însă eu pot să-ţi ofer ceea ce meriţi. N-am să mă port niciodată urât cu tine, am să-ţi fiu cel mai bun prieten. Poate ai obosit să te lupţi atâta cu viaţa, mă gândesc.

— Da, însă lupta mea nu are de-a face cu banii.

— Să nu-mi spui că eşti de fapt o moştenitoare bogată, dar nu vrei să se afle.

— Nu, în afară de cazul în care vreo nouăzeci de dolari pot fi socotiţi o moştenire considerabilă.

Cât ar vrea să se stăpânească, în ochii lui se vede că îi e milă de ea. Are nouăzeci de dolari pentru tot restul vieţii, un nimic pentru el. Dacă el ar avea atât de puţin ar

înnebuni de spaimă, pe când ea nu pare să se sinchisească.

— În orice caz, Joseph, ceea ce vezi, ceea ce crezi că ştii nu e decât o mică parte din cine sunt eu.

— Şi cine eşti tu? Hai, spune-mi, să văd dacă mă sperii.

— Una la mână, nu sunt aşa de înţelegătoare cum crezi.

— Am zis eu vreodată că eşti înţelegătoare?

— Nu, dar oricum, ţi-ar fi greu să trăieşti alături de mine. Sunt zile când nu vreau să văd pe nimeni, când nimic nu-mi e pe plac, când ţi-aş părea îngrozitoare.

— Ştiu toate astea, Sati. Şi eu sunt la fel. În zilele acelea o să ne vedem fiecare de ale noastre.

— Ştii că sunt certăreaţă? N-o să-ţi fie uşor cu mine.

— Ştiu şi asta.

— Dar asta nu e tot, zice ea, enervată că Joseph nu-i dă pace. Fac duş atât de mult, că apa caldă se termină. Pe deasupra nu suport să stau la coadă, indiferent de ce ar fi vorba. Şi oricât ai vrea să mă schimbi, aşa cum vor bărbaţii, n-ai să izbuteşti. Dacă tata a dat greş, nimeni n-o să reuşească. Vrei să te căptuşeşti pe viaţă cu o persoană ca mine?

— Aş vrea, spune el aşezându-se lângă ea pe canapea. În apartamentul ăsta sunt şase băi şi apa caldă nu se termină niciodată. Poţi să faci duş cât vrei. O să am grijă să nu stai niciodată la coadă, pentru nimic. Şi ultimul lucru pe care mi l-aş dori ar fi să te schimb.

— Să ştii că nu sunt virgină, spune sperând să-l şocheze, să-l facă să uite de căsătorie.

Gândindu-se la răspunsul ei, îşi dă seama că ştiuse. E prea desăvârşită ca să fie virgină. Probabil că a fost Haru, tipul de care i-a povestit. De fapt nici nu are importanţă, doar că ea e cinstită cu el, pe când el nu are puterea să fie la fel.

O cuprinde cu braţul şi simte linia feminină a umerilor ei, rotunjimea sânului lipit de pieptul lui. Fiindcă

e Sati şi trupul ei e subţire, slăbuţ, senzaţia nu e neplăcută, totuşi e tulburat. Îi vine greu să nu se ferească de femei, de felul cum sunt clădite, de căldura pe care o emană. Au fost făcute să picure lapte şi sânge şi au ceva animalic în adâncul fiinţei lor, ceva întunecat şi nelămurit. Încă din copilărie i-au stârnit un vag dezgust, încă de când, bebeluş fiind, simţea că se sufocă între sânii plini ai mamei.

Simte că momentul prielnic trece şi îşi face iar curaj. Trebuie să se însoare şi cu asta, basta. O vrea pe ea, numai că n-o şi doreşte. Fiecare din ei e răspunsul la problemele celuilalt, într-o sincronie perfectă.

— Ei, află că nici eu nu sunt virgin, îi mărturiseşte zâmbind. Aşa că suntem pe picior de egalitate, fetiţă.

— Taci, Joseph. Te rog să nu mai spui un cuvânt.

— Încearcă-ţi norocul cu mine, Sati. Nu mai visa, aşteptând să dea norocul peste tine. Visătorii mor dezamăgiţi, să ştii.

Satomi se mută mai încolo pe canapea, lăsând un loc gol între ei. Ce n-ar da să nu fie acolo! Dar Joseph nu se lasă.

— Ia închipuie-ţi o clipă toate cămăruţele cenuşii din New York, pline de oameni care îmbătrânesc visând că vor câştiga la loteria vieţii. Că vor fi cei aleşi! Ai auzit vorba aia: „în America, totul e posibil”? Se întâmplă unuia dintr-un milion, poate nici atât. Ai putea fi tu aceea.

— Poate că au parte de dragoste, Joseph. Tot timpul laşi dragostea la o parte.

— Fiindcă e cea mai mare păcăleală dintre toate, nu înţelegi? înghiţi toate mizeriile aşteptând marea iubire, singura dragoste adevărată care neapărat va preschimba totul.

— Poate că aşa se întâmplă când vine. Poate că merită s-o aştepţi.

— Credeam că te-ai ars deja la focul ăla.

— Hmm, poate că da.

— Trebuie să-ţi iei soarta în mâini, Sati. Profită de

ocazie atunci când se iveşte.

— Să fii tu acea ocazie, Joseph?

— Şi de ce n-aş fi? S-ar putea să dai de greu de una singură, să ştii. Acum ai aşa de puţin de pierdut, aşa de mult de câştigat dacă spui da.

La al treilea pahar de şampanie, mişcată de pledoaria lui Joseph, începe să se obişnuiască cu gândul. Căsătoria cu Joseph ar fi o aventură extraordinară. Iar dacă aşteaptă dragostea adevărată, ce garanţie are că o va găsi? Poate că a părăsit-o definitiv, odată cu Haru. Poate că dragostea adevărată e întotdeauna neîmpărtăşită, poate că îi răneşte pe cei care iubesc mai mult. S-a săturat să fie cea care iubeşte mai mult.

Joseph simte că hotărârea ei slăbeşte şi vrea să sfârşească cât mai repede. Nici nu se gândeşte că ar putea pierde acum. Nu va mai găsi niciodată o persoană atât de potrivită ca Satomi Baker. E deosebită, surprinzătoare, practic necunoscută în societatea newyorkeză. E ultima lui şansă de a scăpa de fetele din lumea bună cu limba ascuţită şi referinţe ireproşabile.

— Nu văd de ce nu te-ai căsători cu o Whitney sau o Cameron. Familia Rodman şi-a câştigat locul ei în societate, zic eu, îi tot repetă mama lui.

— Ferească Dumnezeu, mamă. Aş muri de plictiseală.

Nu-şi închipuie cum s-ar putea plictisi alături de Satomi. E deschisă către lume, către ideile noi şi e uimitor de sigură de ea dacă ţinem seama de familia din care se trage. În relaţia dintre ei îi place să fie profesorul, cu toate că ea nu e întotdeauna dornică să-l asculte.

— Spune da, Satomi. Nu lăsa viaţa să treacă pe lângă tine, aşteptând să se întâmple ceva. Hotărăşte tu când să se întâmple.

În acea clipă, având în faţa ochilor imaginea grăitoare a vieţii pe care el i-o poate oferi, dar mai degrabă speriată de gândul că ar putea lăsa viaţa să treacă pe lângă ea, Satomi se pomeneşte cerând timp de gândire.

— Sigur, sigur. Gândeşte-te cât e nevoie, spune, acum sigur pe el. Nu e nicio grabă.

I se strânge inima când îşi aduce aminte de gesturile intime ale iubirii: Aaron atingând uşor mâna Tamurei când trecea pe lângă ea, Tamura aprinzându-i ţigara, concentrată ca un copil. Se scutură de amintirea lor. O atrage ideea că poate decide cum să fie viaţa ei în loc să aştepte s-o găsească norocul. Dacă se gândeşte bine, norocul n-a prea răsfăţat-o până acum.

— Ar fi trebuit să mă las într-un genunchi, nu-i aşa?

O sărută uşor pe buze, ameţind-o cu parfumul tare de colonie. Se lipeşte de el, îi întoarce sărutul, simte cum închide gura când îl atinge cu buzele întredeschise, i se pare că e o prefăcută. Ar putea oare să-l iubească, să facă dragoste cu el? Are o înfăţişare destul de plăcută şi, în orice caz, are farmec. Nu de ajuns, ştie şi ea.

Dar, dacă îl refuză, va scăpa vreodată din camera mizeră, de zidul de cărămidă din faţa ferestrei, de amintirea doamnei Copeland bântuind pe culoar? Sunt momente când cămăruţa i se pare a fi cel mai singuratic loc de pe lume. Cât timp o fi zăcut doamna Copeland într-a ei înainte să moară? Poate că Joseph are dreptate: Trebuie să profiţi de orice ocazie.

— Dar familia ta, Joseph? Nu prea cred că vor fi încântaţi că m-ai ales pe mine.

— Nu e decât mama şi nişte veri care locuiesc mai departe, în partea de nord. Părerea lor nu contează. Nu mă văd cu ei decât dacă nu am încotro.

— Ce trist!

— Nu tocmai. Singura părere de care mi-a păsat a fost a tatei, iar el te-ar fi îndrăgit.

În lumea bună

— Nu se poate să stai în locul ăla oribil. La căsătorie poţi să te mai gândeşti, dar vino şi stai ca musafir.

Insistenţele lui Joseph, propria ei teamă de nemişcare o fac să accepte.

— Nici nu vreau să mă gândesc să rămâi în cămăruţa aia prăpădită. Uită-te şi tu cât loc e aici. Poţi să ai apartamentul tău, cu câte camere vrei.

Lui Joseph i se zbătea colţul ochiului drept. Dacă l-ar fi refuzat, nu mai putea fi vorba nici de căsătorie.

— N-am să te incomodez în niciun fel. Deocamdată am să-ţi fiu doar gazdă. Doar că o gazdă mai amabilă decât cea pe care o ai acum.

— Şi ce-o să zică lumea?

— Care lume?

— Ei, oamenii.

— E o chestiune care ne priveşte doar pe noi.

— Şi n-ai să mă baţi la cap?

— Ţi-am spus, nu e nicio grabă.

— Atunci, poate o să vin pentru o vreme.

— Pentru totdeauna, dacă vrei.

Satomi nu e sigură. I se pare riscant, o alegere de femeie uşoară şi pe care Tamura ar respinge-o. Poate că tocmai la nechibzuinţa asta a ei se referea Haru când spunea că e primejdioasă.

Modul ei banal de trai s-a ciocnit de modul lui de trai, cu totul ieşit din comun, şi Satomi se simte ca un copil, încercând să apuce un obiect prea mare pentru mânuţele ei mici. De când a murit doamna Copeland, nu mai suportă să stea în clădirea aceea. Lucrurile s-au schimbat, şi nu în bine.

În camera doamnei Copeland s-a mutat o femeie trecută de şaizeci de ani. Zâmbeşte neprietenos, cu buzele strânse, are un mers înţepat şi lasă în urmă un miros de whisky ieftin şi transpiraţie. La nicio săptămână după ce s-a mutat a început să bată cu pumnul în perete ori de câte ori Satomi deschidea radioul, cu toate că al ei urlă la

maximum cât e noaptea de lungă.

Bucuroasă că scapă de acolo, Satomi şi-a strâns lucrurile şi s-a mutat la Joseph. Ciudăţenia e că, deşi stând la el nu se mai simte singură, pe de altă parte are sentimentul că nu şi-a găsit locul. Nu-şi află liniştea din cauza întrebărilor care nu-i dau pace. Profită de ocazie ca să uite de trecut? Caută o scuză ca să scape de promisiunea făcută Corei? îl va dezamăgi pe doctorul Harper, neizbutind să se ridice la înălţimea lui Ralph Lazo?

„Fii cinstită cu tine însăţi”, îşi spune, „doreai să fii salvată”. Dar de ce? De efortul de a-şi croi singură drum în viaţă, de a strânge bănuţi pe care să-i bage în gazometru, în cămăruţa care nu se încălzea niciodată, sau de apa care se răcea înainte să apuce să-şi clătească părul de săpun? Cea mai rea, se gândeşte, e teama că nimic nu se va schimba. „Voiam să fiu salvată de viaţă, aşa cum e ea de fapt.” Poate că, după ani de lipsuri, pur şi simplu îşi doreşte o bucată mai mare de prăjitură.

În aşteptarea răspunsului, Joseph e cât se poate de mulţumit. A făcut tot ce depindea de el. Nu şi-a călcat cuvântul, doar a amânat îndeplinirea lui. Pentru moment nu e nevoie să schimbe nimic; e împăcat cu el însuşi.

Numai că, în acest apartament splendid, în locul fetei pe care o ştia el este luat de alta, mai puţin sigură pe ea. Cine e fata care rătăceşte prin camerele uriaşe, privind tablourile de mii de dolari şi plimbându-şi degetele peste sculpturile cum nu vezi decât în muzee? Nimic din viaţa ei dinainte n-a pregătit-o pentru viaţa pe care o duce acum cu Joseph. A intrat pe un teritoriu care îi e străin şi se străduieşte să se adapteze. În momentele de visare îşi închipuie că a devenit şi ea o operă de artă, trezindu-se la viaţă doar când e admirată.

Uneori închide ochii ca să-şi regăsească echilibrul şi să ţină viaţa departe măcar câteva clipe. Se gândeşte la pădurile din Angelina, se cufundă în verdeaţa lor, simte în nări parfumul mentei sălbatice pe care şi-o închipuie

crescând în jurul pietrei pe care se aşeza şi vede vulpea, sălbatică şi neprihănită. Trage adânc aer în piept, concentrându-se întocmai ca o actriţă care aşteaptă pornirea aparatului de filmat ca să-şi joace rolul. Totul s-a întâmplat prea repede, n-a avut timp să se obişnuiască cu oraşul, iar viaţa alături de Joseph, cât de luxoasă ar fi, o sperie fiindcă e peste măsura ei.

„Ce altceva ţi-ai mai putea dori?” se întreabă singură, cu toate că ştie răspunsul.

Îi lipseşte Tamura, făcând ceaiul pe sobiţa lor, cănile de metal cu smalţul ciobit, o ridiche, două când e sezonul lor. Ce n-ar da să poată sta cu Tamura pe treptele barăcii, cu ochii la munţii întunecaţi din depărtare, s-o audă pe Yumi certându-se cu Eriko, să simtă braţele Corei pe după gât şi să-i soarbă mirosul dulce de copil. Aceea era viaţa adevărată; asta e o închipuire.

„E ciudat, dar mi-e dor de Manzanar, cine ar fi zis?” îi scrie Eriko în ultima scrisoare trimisă.

„Nu prea mai ţin minte cum e să trăieşti în lumea largă. La amiază parcă aud o sirenă: N-ar trebui să mă duc la sala de mese? încă mai merg cu ochii în pământ, căutând lemne pentru foc. Trei ani nu înseamnă cine ştie ce, şi totuşi îmi par a fi cea mai mare parte a vieţii.”

Satomi e şi ea legată de Manzanar, tânjeşte îngrozitor după locul acela. Doctorul Harper zice că o înţelege. Crede că îi duce dorul tot aşa cum soldatul duce dorul războiului. N-ai vrea să te întorci acolo, numai că în lumea reală nimic nu te ispiteşte la fel de mult.

Joseph spune şi el că înţelege. Aşa o fi. S-a oferit să o ajute să dea de urma Corei, dar Satomi îşi dă seama că nu prea îl trage inima să facă ceva concret.

— Poate că încă n-a venit timpul, spune el, gândindu-se că prezenţa Corei îi va îndepărta şi mai tare unul de altul.

Niciunul dintre ei nu pomeneşte de ceea ce ştiu acum, şi anume că, până la urmă, dragostea e cheia. Le

lipseşte acel lucru neştiut care schimbă prietenia în iubire.

Îi e dor de Haru, nu atât emoţional, căci acea foame e pe cale să se stingă, ci fizic, îi e dor de mirosul lui de bărbat. Joseph miroase a săpun şi colonie, a pastă de dinţi cu mentă şi a briantină. I se pare că între ei nu există un echilibru, că sunt prea asemănători.

Noaptea, în camera imensă, somnul se luptă îndârjit cu suferinţa din trupul ei, o suferinţă pe care ştie că Joseph n-are cum să i-o aline. Îşi spune sieşi că e doar o dorinţă primitivă, născută în partea animalică din ea, care nu ascultă de raţiune. E stânjenită de această pornire, dar senzaţia nu trece. E ca atunci când ţi-au degerat mâinile şi, când le ţii deasupra focului, te dor şi te mănâncă pe măsură ce se încing.

Tulburată de pornirea pe care o simte zilnic ar vrea să fugă, să se refugieze într-o viaţă dictată de propriile circumstanţe, dar îşi stăpâneşte temerile, hotărâtă să rămână acea Satomi Baker pe care Tamura ar recunoaşte-o.

— Sunt o femeie întreţinută, glumeşte ea cu Joseph. Nu se mai poate aşa.

— Insişti să plăteşti chirie, aşa că nu eşti cu adevărat întreţinută, răspunde el.

Nici nu ştie ce să facă cu banii pe care ea i-i dă săptămânal. Îi dă portarului, peste bacşişul obişnuit, când îi cheamă un taxi.

— Într-un fel, eşti protejata mea.

Îi place mai mult cum sună decât povestea cu femeia întreţinută.

— Măcar nu-mi mai cumpăra atâtea cadouri. Ştii că nu mă pot revanşa.

— Trebuie să ai haine potrivite. Cum pot să te scot undeva dacă nu eşti îmbrăcată cum trebuie?

O duce la Dior şi se bucură alături de ea de parada rochiilor de seară croite din ţesături fine ca pânza de păianjen.

— Ai nevoie de o blană asortată, pantofi care să meargă cu poşeta, cercei, dacă îţi faci părul coc.

În sertarele din camera cu haine are douăsprezece neglijeuri. Ce risipă, îşi zice. Culorile se întrevăd ca un reproş prin foiţele subţiri de hârtie: piersică, galben pai, liliachiu, vernil. În lumea lui Joseph nu e loc pentru lucruri ieftine sau improvizaţii. Şi totuşi, nu poate nega că îi place moliciunea mătăsii, linia elegantă a pantofilor cu toc înalt. E o prefăcătorie, îşi zice, dar de fiecare dată când se îmbracă elegant încearcă o plăcere copilărească. Va putea de acum încolo să se mulţumească cu mai puţin?

— Cui îi trebuie douăsprezece cămăşi de noapte? bombănise ea când le văzuse.

— Pentru început, fetiţă, pentru început, spusese Joseph, care începuse să prindă gustul cadourilor.

Şi-a găsit o nouă ocupaţie, care îl şi amuză pe deasupra. Nu s-a mai simţit atât de bine de pe vremea bunului război, cum îi place să-l numească acum, când îşi aduce aminte de el. Şi-a jucat şi acolo rolul, un rol de băiat normal, la fel ca toţi ceilalţi.

— Voiam să fiu ca ei, nu un băiat răsfăţat, de bani gata.

Lui Satomi îi e milă de el, nu-şi poate închipui cum de-a reuşit.

— E greu să ai secrete, zice.

Joseph o refuzase pe maică-sa, care îi obţinuse cu bani un post de asistent al unui asistent la Casa Albă şi preferase să-şi petreacă anii de război în armată.

— Nu vreau să stau ascuns în casă în timp ce voi mergeţi la război, îi spusese lui Hunter, care era deja în uniformă.

— Ce făceai pe vremea când eu eram în Manzanar? îl întreabă Satomi.

— Eram în toiul luptelor, în Italia. Am început cam nesigur, dar pe urmă m-am obişnuit.

Satomi e uimită. Îi vine greu să şi-l închipuie pe

Joseph în uniformă, luptând cu arma în mână. Când îi spune, el face o figură îndurerată.

Nu avea de unde să ştie şi nici cum să ghicească: Joseph era hotărât să nu se plângă de nimic. Poate că-i fusese frică, dar nu suporta ideea să pară laş. Alături de camarazii lui, trecuse prin micile şi marile taine ale războiului cu stoicism şi un soi de umor negru care se dovedise salvator. Îi ajutase să rabde mai uşor toate încercările: să doarmă în uniforma udă, să nu aibă ce fuma, să umble în bocancii plini de noroi împuţit.

De fapt, a uitat încercările la care i-a fost supus trupul; mai greu îi e să-şi alunge din minte amintirea cadavrelor, a trupurilor umflate plutind pe râu, a sângelui, a mâinilor şi picioarelor împrăştiate pe pământ, a duhorii de carne putredă.

— Mai sunt şi alţii cu amintiri nedorite, îi spune lui Satomi. Dar mie nu-mi pare rău. Am avut prieteni de nădejde. Altfel te simţi când ştii că te poţi bizui pe cineva.

— Dar şi acum ai prieteni, Joseph.

— Da, pe tine şi pe Hunter. Restul nu pot fi numiţi prieteni.

— De ce nu te vezi cu prietenii din armată?

— Fiindcă n-ar mai fi la fel. În viaţa civilă, banii te despart de ceilalţi.

Averea lui Joseph depăşeşte treizeci de milioane de dolari. E mai mică decât a moştenitoarei imperiului Woolworth, ceea ce o scoate din sărite pe maică-sa, dar nu mai are mult şi o ajunge din urmă. În plus, mai are un imobil de şaisprezece etaje cu apartamente de închiriat pe Fifth Avenue, o vilă mare pe faleza din Fishers Island, în Connecticut, deasupra unei lungi plaje cu nisip alb, iar acum şi iahtul atât de drag tatălui său, *Winward.*

Pe deasupra, nici măcar nu e nevoit să se ocupe de afacerile familiei, care merg de la sine, trecând ca un buldozer peste orice obstacol şi sporindu-i averea de la un minut la altul. E acţionar majoritar în grupul de companii

Rodman, dar cei din comitetul director sunt bucuroşi că nu ia parte la şedinţe. O fi el un Rodman, dar ei ştiu ce este în realitate, plus că nu are mintea făcută pentru afaceri.

— Nu e nevoie să munceşti, Sati, îi spune, vânturându-i ideea înscrierii la un curs de evaluatori de artă. Meriţi să fii şcolită.

— Ba nu, trebuie să muncesc, spune pe un ton care nu admite replică.

Cu cât e mai mult în preajma lui Joseph, cu atât se îndoieşte mai tare de motivele pe care le are ca să stea cu el. Într-adevăr, se simte în siguranţă, însă nu se simte bine. Dacă e o modalitate de a atinge un scop, atunci se întreabă care ar putea fi acel scop. Nu-i place să aibă impresia că se îmbată cu apă rece şi nici că se foloseşte de Joseph.

La Clare House îşi dă seama după felul cum se poartă colegii cu ea că au aflat de noul ei statut: unii sunt exagerat de prietenoşi, pe când alţii o privesc aproape cu ostilitate.

Lui Edward nu i-a spus de Joseph. Cu siguranţă că i-ar scrie doctorului Harper ca să-i dea de ştire, iar ea nu suportă ideea că doctorul ar putea fi dezamăgit de ea.

„Deci ţi-ai schimbat adresa”, îi scrie doctorul.

„Ai găsit o cameră mai bună? Sper că nu trebuie să împărţi duşul cu altcineva. Adresa mă face să cred că ai fost promovată la serviciu. E undeva în centru, nu-i aşa? Scrie-mi şi dă-mi veşti despre tine.”

Îi dă un răspuns vag. Adresa din centru înseamnă mai mult decât o mică promovare, însă e adevărat că nu mai lucrează la garderobă. La stăruinţele lui Joseph, directorul a trimis-o la biroul de primire, unde dă informaţii, îndrumă vizitatorii spre sălile de expoziţie şi unde, judecând după cum arată, nu ar avea ce căuta.

Seara, când se întoarce în atmosfera senină a apartamentului, se bucură să-l găsească pe Joseph acolo. O aşteaptă, cu un pahar de whisky pentru ea şi unul de martini pentru el.

— Primul pahar pe ziua de azi, o minte.

Ştie că lui Joseph îi place să fie împreună la acest mic ritual şi, cu toate că adesea ar fi preferat o ceaşcă de ceai, nu vrea ca el să fie singurul care face concesii.

N-a dus-o niciodată atât de bine şi cu toate astea nu scapă de zilele mohorâte, când se trezeşte cu o gheară în stomac, panicată că n-a făcut totul pentru mama ei. Durerea pentru pierderea Tamurei, spaima că n-o va mai revedea niciodată pe Cora se ascund în ea, abia aşteptând să iasă la suprafaţă. Se simte îmbuibată, prizonieră a unei vieţi de huzur, pierdută.

Când e la muzeu cercetează cu atenţie familiile care vin. Mame cu copii ţinuţi strâns de mânuţele mici, schimbând zâmbete complice. Odată, văzând cum un tată grijuliu, dar stângaci se străduia să încheie nasturii de la paltonul copilului, şi-a adus aminte de ziua când autobuzul a dus-o departe de ea pe Cora, îmbrăcată în hăinuţa de postav închisă până la gât.

— E frig afară, spusese tatăl cel grijuliu, bătând-o uşor cu palma pe cap pe fetiţa care se împotrivea. Să nu-ţi fie frig, păpuşă.

Îi e teamă ca nu cumva Cora să nu fi nimerit într-o astfel de familie. Imaginea unei familii fericite, cu tatăl stând sprijinit într-un genunchi şi mama zâmbitoare îi vine adesea în minte, ca un reproş.

— Ştiu că nu poţi uita Manzanarul, îi spune Joseph, ghicindu-i ca de obicei starea de spirit. Eu însă o să-ţi arăt o altă lume, Sati. O să te duc în locuri minunate. Vom călători şi o să te învăţ să schiezi şi să navighezi. Stai să vezi iahtul! E o frumuseţe şi nimic nu e mai grozav decât să zbori pe apă. O să-ţi placă la nebunie.

Lunile trec pe nesimţite, s-au scurs deja şase până să-şi dea seama că nu mai poate lucra la Clare House. În rubricile mondene ale ziarelor apar fotografii cu ea şi Joseph. Când e la muzeu oamenii se apropie de ea zâmbind, dorind să o cunoască.

— Dumneavoastră sunteţi, nu-i aşa?

E fotografiată împreună cu Joseph la operă, la o colectă de bani în scopuri caritabile, la felurite petreceri extravagante despre care nici măcar nu-şi închipuise că ar exista.

Domnul Joseph Rodman şi prietena lui, domnişoara Baker, la reuniunea aniversară de la Hotelul Piaza. Domnişoara Baker poartă o superbă rochie lungă semnată Balenciaga şi cercei cu smaralde de la Tiffany's.

Se învinuieşte singură pentru sentimentul de deşertăciune pe care îl încearcă, pentru senzaţia că e o impostoare. E o lipsă de recunoştinţă din partea ei să nu aprecieze ceea ce i s-a dat, însă i se pare prea mult şi vrea să o ia din nou de la capăt. Acum înoată în siajul lui Joseph în loc să-şi construiască propria viaţă, şi acest vis american, cât ar fi el de plăcut, nu e visul ei. E mai degrabă visul lui Lily ori al lui Artie, îşi zice. Viaţa lui Joseph e ca vata de zahăr: la început te ispiteşte, dar apoi e atât de dulce, că ţi se apleacă şi te ia durerea de dinţi.

În ziua morţii Tamurei primeşte, ca şi în anul precedent, o carte poştală de la doctorul Harper.

„Lumea se schimbă, amintirile se şterg, dar eu îmi voi aduce mereu aminte cu recunoştinţă de Tamura Baker."

Sunt aceleaşi două rânduri scrise cu un an înainte, o tradiţie pe care ştie acum că el o va păstra cât va trăi. Cu cartea poştală lipită de piept, îi apare în faţa ochilor figura mamei, în urechi îi răsună glasul ei. A venit vremea să fie la înălţimea Tamurei, să-şi ia viaţa în propriile mâini.

În ziua când anunţă în scris direcţia muzeului că vrea să plece, oraşul arată sărăcăcios, neîngrijit. Noaptea a plouat şi cerul fumegos se pregăteşte de încă o ploaie. Norii, verzi de parcă au fost vopsiţi cu o substanţă chimică, înghit toată lumina. Clădirile şi trotuarele s-au topit în

aceeaşi nuanţă cenuşie, gunoaiele se învârt în rigole. Trece pe lângă doi vagabonzi care şi-au găsit culcuş pe piatra tare din intrândul unei uşi. S-au învelit cu ziare peste cap, iar în picioare şi-au tras pungi de hârtie.

După ce intră în muzeu, lumina lămpilor din tavan o mai binedispune. Aici e cald, caloriferele funcţionează, aşa că cei care intră îşi desfac fularele şi îşi scot căciulile. Îi place locul şi n-ar vrea să plece, însă colegii au început să se simtă la fel de stânjeniţi în preajma ei cum se simte ea când e singură. Şi nu e corect faţă de director, care închide ochii când întârzie, când nu vine lunea fiindcă Joseph vrea să stea la Fishers Island, să iasă cu iahtul pe mare cu ea şi cu Hunter şi apoi să ia masa la Yacht Club.

Fiindcă Joseph a fost foarte generos faţă de muzeu, directorul dă dovadă de îngăduinţă, se face că nu vede că întârzie sau că lipseşte o zi sau două. Ciudat e chiar faptul că fata vine la serviciu, dar, în orice caz, muzeul nu are decât de câştigat.

Nu e viaţa pe care şi-a dorit-o ea, se gândeşte în timp ce se scuză faţă de director. Îşi dorea o viaţă normală, să aibă o slujbă, să cunoască pe cineva, să se căsătorească şi să aibă copii. Oricât de incredibil ar fi, lucrurile astea par mai greu de obţinut acum decât să ducă viaţa unui bogătaş din Manhattan.

— Sigur că înţeleg, spune directorul. Viaţa ta s-a schimbat de când ai venit la noi. Am văzut de la început că erai făcută pentru ceva mai bun. Când pleci?

Nu s-a gândit când. Va avea nevoie de timp ca să-i spună lui Joseph şi ca el să se obişnuiască cu ideea. Directorul va avea nevoie de timp ca să-i găsească un înlocuitor, ea va avea nevoie de timp ca să-şi găsească o slujbă şi o locuinţă. Dintr-odată se sperie de ce o aşteaptă.

Simţind-o că ezită, directorului i se face oarecum milă de ea. O vede nesigură, temătoare. Îşi dă seama că e depăşită de situaţie, prinsă la mijloc în bătălia dintre o viaţă obişnuită şi una ieşită din comun.

— Ia-ţi liber restul zilei şi gândeşte-te, îi spune cu blândeţe. Săptămâni, chiar luni, dacă vrei. Orice hotărâre ai lua, e bună pentru mine.

Rătăceşte prin oraş, neştiind cum să-şi umple ziua. Joseph e plecat de acasă, dar femeile de serviciu pe care le-a angajat fac curăţenie în apartament. Nu suportă să stea acasă cât timp sunt acolo şi lucrează.

Râsese de el când îi mărturisise cât de prost se simte când sunt ele în casă, dar acum nu se simte nici ea în stare să dea ochii cu ele.

Într-o cafenea nu tocmai elegantă stă îndelung în faţa unei ceşti de cafea slabă, care miroase a cicoare. Pe fereastră vede un grup de fete ieşind dintr-o brutărie, muşcând din covrigi uriaşi, râzând cu gura până la urechi. Într-o cabină telefonică, o femeie cu o pălărioară roşie, asortată cu gulerul de catifea al hainei, vorbeşte dând din cap şi făcând gesturi largi cu mâna. Un bărbat face semn unui taxi, dar şoferul nu opreşte. Nu aude ce strigă, dar îşi închipuie că e o înjurătură, mai ales că recunoaşte gestul obscen cu degetul.

Nimic nu e perfect aici: vremea e urâtă, oamenii nu prea zâmbesc, toată lumea se grăbeşte, dar e viaţă adevărată şi vrea să facă parte din ea.

Când se întoarce, în apartamentul cuprins de umbra serii miroase a ceară de parchet şi a frezii – florile preferate ale lui Joseph. Aprinde lămpile, pune un disc cu Charlie Parker ca să-i ţină de urât şi îşi face o ceaşcă de ceai ca s-o bea cât face baie.

Nu e obişnuită să fie în apartamentul lui Joseph când el nu e acasă. El îşi petrece după-amiezile bând cu Hunter la un club exclusivist sau schimbând replici spirituale cu gaşca de pe Madison Avenue la Racquet sau Union Club. Aşteaptă să treacă ziua şi să vină seara, ca să o scoată în oraş, să se împăuneze cu ea în restaurantele de lux şi la evenimentele mondene, atât de numeroase că în mintea lui Satomi s-au suprapus şi nu le mai poate deosebi.

Astă seară merg la o serată de binefacere pentru un spital. Numai când se gândeşte şi începe să ofteze. Ştie că se va simţi neînsemnată printre cunoştinţele lui Joseph, intimidată de siguranţa lor, de plictiseala afişată de bonton.

Când se satură, Joseph o trimite acasă cu taxiul, iar el se duce să se cufunde în viaţa lui secretă. Satomi nu se supără, oricum se plictiseşte cu mult timp înaintea lui şi preferă să meargă acasă şi să citească. În schimb, Joseph e întotdeauna acasă dimineaţa, când ea se trezeşte, pregătind pentru el un Bloody Mary – fără votcă, pretinde – şi pentru ea un ceai.

— Eşti un bărbat de noapte, îi zic, iar el izbucneşte în râs.

Până să apuce el să facă duş, simte mirosul nopţii: petrol lampant, parcă, şi un iz iute, dar nu neplăcut.

— De unde până unde petrol? îl întreabă.

— Ţi se pare, îi răspunde, nevrând să-i spună că e de la lampa din spelunca lui Li, unde îşi ia doza de fericire.

Are nevoie de consimţământul ei şi nici vorbă să-l capete dacă i-ar mărturisi adevărul despre viaţa lui. Cu opiul ar mai fi cum ar mai fi, dar ce-ar zice de iubiţii lui, băieţii care pretind că sunt fii de prinţi ruşi, dar şi soiul mai puţin recomandabil de indivizi care se plimbă ţanţoş între Seventh Avenue şi Hudson Street, cu cizme şi pălării de cowboy?

Numai că Satomi i-a ghicit secretul. Joseph trăieşte în minciună şi răul pe care l-a făcut va rămâne pe veci între ei. Nu doar că întoarce capul după bărbaţi când e cu ea, dar mai ales nu bagă femeile în seamă, afară de cazul că face comentarii despre cât de prost sunt îmbrăcate sau cum duhnesc a parfum.

— Trebuie doar să-l pulverizezi în faţa ta, o sfătuieşte. Apoi intri în norişor. E vulgar să te parfumezi prea tare.

De câte ori îşi aduce aminte de răzmeriţa din

Manzanar şi de băieţii care se sărutau în uşa barăcii, ştie că Joseph e ca ei. Atunci crezuse că ceea ce vede e rezultatul vreunei tensiuni rămase după răzmeriţă. Dar, desigur, era vorba de altceva, de un lucru pe care nu-l poate pătrunde. Se simte neştiutoare, în ciuda a ani şi ani de lecturi. Cum de nu găsise aşa ceva în romanele care păreau că prind tot ce există în viaţă? E supărată pe Joseph. De ce nu i-a spus? Nu-l credea mincinos. Nu ştie dacă e sau nu de acord cu ceea ce face el, dar pentru ea Joseph rămâne acelaşi, oricare ar fi nevoile lui.

Singură în baia cu pereţi de marmură se uită la flaconul – ameţitor de scump – de parfum Joy de la Patou, care tronează pe etajera de sticlă cu margini rotunjite. Nuanţa irezistibilă a lichidului o duce cu gândul la rafinamente care îi sunt străine. Mirosul, care nu-i place şi nu i se potriveşte, e cât se poate de real – ea e cea falsă.

— Are să-ţi placă parfumul ăsta, i-a spus Joseph dându-i superba sticlă de cristal. Va fi parfumul tău, ca o semnătură. E întocmai ca tine.

— Ca mine?

— Îhî, aduce puţin a mosc şi nu e foarte dulce. Nu miroase a fond de ten, ca majoritatea parfumurilor. Ştii tu, miros de pudră, ca cel de la Max Factor.

Nu ştia. De multe ori habar nu are despre ce vorbeşte Joseph.

Se vede în peretele de oglindă al băii şi rămâne cu buretele în aer. Aşa cum e acum, cu părul ud, nemachiată, ar putea fi încă fata din Angelina. Aruncă cu buretele în imaginea din oglindă şi se uită la dâra de săpun care se prelinge până jos.

— Unde ai fost? întreabă în şoaptă şi tot ea răspunde: în comă, poate.

E greu să răneşti un prieten, însă trebuie să-i spună că nu se poate mărita cu el. Dacă se va mărita vreodată, va fi numai din dragoste.

Şi vrea să-i mai spună că nu-i pasă de ceea ce îi

ascunde, lucrul căruia nu ştie să-i spună pe nume. Îi pare bine că a aflat de existenţa lui. Iar după ce va fi plecat din cuibul de puf oferit de el, vrea să rămână prieteni. Prieteni egali. Nu mai poate primi daruri de la el. Va trebui să o ia de la capăt, să se descurce singură, pe picioarele ei.

O va uita destul de repede, probabil, cu toate că ea şi Joseph sunt un cuplu frumos. Fotografia ei apare atât de des în *Harper's Bazaar* că nu mai poate apărea pe Fifth Avenue fără să fie recunoscută.

— Întotdeauna arăţi bine în poze, remarcă Joseph când îşi retrăiesc viaţa publică răsfoind revistele mondene.

Şi acolo, în reviste, o vede pe femeia sofisticată care e şi nu e ea, o femeie dichisită, a cărei strălucire e scoasă în evidenţă de lumina bliţurilor. Fata din lagăr, fata mânioasă, îmbrăcată în jacheta rămasă de la mama ei şi încălţată cu pantofi pingeliţi de două ori a dispărut. Care e sensul vieţii ei de acum? E un film, o piesă de teatru, un vis care nu se mai termină.

Niciun articol nu face referire la sângele ei japonez. La urma urmei, de unde să ştie? Cine ar putea fi sigur? Ochii, linia elegantă a gâtului, pielea fină pot fi mărturii ale unei origini aristocratice. Şi, de fapt, nimeni nu doreşte să scoată la iveală lucruri neplăcute. Ăsta e New Yorkul, capitala victorioasă a lumii, unde nimic nu şochează, unde nou-veniţii trebuie să creadă că totul e posibil. În acest rai pe pământ nu trebuie să existe limite sau obstacole.

Fără voia ei, se tot întreabă dacă Lily, răsfoind reviste luate cu împrumut, o vede şi o recunoaşte. Speră că da, nu atât dintr-o dorinţă de răzbunare, cât fiindcă nu vrea ca Lily să se gândească la ea ca la o victimă. Nu are nevoie de mila ei – presupunând că Lily e capabilă de milă.

A stat prea mult timp în cadă. Apa s-a răcit prea tare şi pielea de pe buricele degetelor i s-a încreţit. Tremurând uşor, se cercetează în oglindă. Îşi priveşte faţa, trupul, încercând să ghicească ce văd bărbaţii la ea. Nu vede însă decât o fată care o priveşte. Trupul ei gol nu înseamnă

nimic pentru ea, tot aşa cum nu înseamnă pentru Joseph şi n-a mai însemnat nici pentru Haru până la urmă.

În şifonier, sclipind ca nişte giuvaieruri, stau atârnate rochiile de seară de la Molyneux şi Coco Chanel – mătase de culoarea levănţicii, satin auriu şi preferata ei, o rochie Dior de catifea albastră ca cerul în miez de noapte, pe care o va purta diseară la balul de binefacere în folosul unui spital.

Alături sunt mănuşi, poşete de seară brodate cu mărgele, batiste de dantelă şi ciorapi atât de fini că, dacă îi ţii în faţa lămpii, nici nu i-ai vedea dacă n-ar avea cusătură. Oricât de ciudat ar părea, abia aşteaptă să se lipsească de aceste obiecte de lux. Când ai lucruri atât de frumoase îţi asumi o răspundere. Şi, pe lângă toate, nu-i dă pace un gând: nu-şi aduce aminte ce s-a întâmplat cu hainele pe care le avea când a venit.

„Ai s-o scoţi la capăt cu bine, fetiţa mea”, aude vocea Tamurei, venind parcă din eter. Glasul Tamurei o va însoţi oriunde şi oricând.

Îşi aminteşte de bentiţa tricotată a Corei şi durerea pune stăpânire pe ea.

Fiica fericirii

Venirea lui Joseph acasă îi trezeşte un sentiment de duioşie. I-a adus flori, un braţ de anemone purpurii, din care le-a scos pe cele albe. Culoarea lor de granat îi aminteşte de tapiseriile vechi.

— Nu înţeleg de ce pun şi albe printre ele, zice Joseph. Florile albe merg doar cu flori albe.

O amuză faptul că dă atenţie unor astfel de fleacuri,

dar e şi impresionată de atenţia cu care alege un dar pentru ea, chiar dacă e vorba doar de un buchet de flori. O clipă se îndoieşte că face bine părăsindu-l pe Joseph. Bogăţia nu îi compensează nevoia de a o avea alături, cât despre ea, cine ştie ce va face în viaţă? în orice caz, nicăieri nu va fi mai în siguranţă decât e acum cu el. Poate că, de fapt, Joseph are dreptate să se întrebe dacă există iubire adevărată. Tamura era deznădăjduită fiindcă Satomi nu alegea niciodată calea raţională. O fi venit vremea să o aleagă acum, pentru prima oară?

Două ore mai târziu, în timp ce orchestra balului de binefacere interpretează *Rum and Coca-Cola*[27], starea de spirit i s-a schimbat complet. În mijlocul atotştiutorilor prieteni ai lui Joseph, al bancherilor siguri pe ei şi al rafinatelor lor soţii, simte cum o cuprinde din nou bine-cunoscutul sentiment de singurătate. Nu atât din cauză că prietenii lui Joseph ar ţine-o la distanţă, ci mai degrabă fiindcă o judecă în mod superficial, considerând-o japoneză. Pentru ei, ea este exotica prietenă a lui Joseph; nu e de-a lor, însă dă culoare grupului. Nu va fi niciodată apropiată de vreunul, nici măcar nu se va simţi în largul ei în mijlocul lor. Nu poate scăpa de gândul că Joseph a ales-o din aceeaşi pricină. Latura ei exotică nu trece niciodată neobservată. Şi atunci îi vine ideea că aşa-zisa cale sigură nu e pentru ea, că viaţa alături de Joseph s-ar putea să nu fie nici sigură, nici rezonabilă.

Iar Joseph, în seara asta, parcă face înadins ca s-o îndepărteze de el. S-a întâmplat ceva cu el, se vede cât de colo. Se mişcă cu un fel de bruscheţe şi pare că e cu gândul aiurea, departe de ce se întâmplă în jur. A plecat de două ori de la masă, mormăind o scuză, ca şi cum întârzia la o întâlnire importantă. Satomi e obişnuită cu toanele lui, însă acum se simte incapabilă să stea singură la masă şi să facă faţă situaţiei.

— Hai să dansezi cu mine, îl roagă când îl zăreşte pe

27 Șlagăr american din 1945.

jumătate ascuns după o coloană.

— Cum să nu, răspunde el cu limba grea. Cum să nu.

Pe ringul de dans se mişcă stângaci, aşa cum nu-i e felul. De obicei face paşii foarte precişi, e uşor să-l urmezi. Acum, sub luminile oglinzii rotitoare, simţind ochii celorlalţi aţintiţi asupra ei, regretă că i-a cerut să danseze cu ea, că a venit în această seară, prefăcându-se că asta e viaţa ei, că locul ei e aici, printre amicii lui.

Pe neaşteptate, Joseph o răsuceşte şi ea cade, sucindu-şi glezna şi rupându-şi tocul pantofului. Joseph e lângă ea, pe jos. Zâmbeşte strâmb, cu ochii la ea, fără să o vadă însă. Ce i s-a întâmplat?

— Daţi-mi voie să vă ajut, aude o voce gravă, deşi nu chiar de bariton. Daţi-mi braţul, sprijiniţi-vă de mine. O să vă doară dacă puneţi piciorul în pământ.

Se lasă cu toată greutatea pe el până ajunge şchiopătând la masă.

— Numele meu e Abe Robinson. Sunt medic.

— Nu lipsesc mult, fetiţă, mormăie Joseph şi se îndreaptă clătinându-se spre baie.

Abe Robinson i-a luat laba piciorului în mână şi apasă în locul dureros, crispându-se şi el când o vede că se strâmbă de durere.

— Nu e fractură, o linişteşte. Dar o entorsă poate fi chiar mai dureroasă, ştiu.

— Mulţumesc.

Simte un fior cunoscut, la fel ca atunci când l-a văzut prima oară pe Haru.

— O vreme va trebui să renunţaţi la dans, spune el zâmbind.

— Ce păcat, zâmbeşte şi ea, prefăcându-se că ia totul în râs. Aţi vrea să beţi ceva împreună cu noi?

E caraghios din partea ei, însă nu vrea să-l vadă plecând.

— Mulţumesc, dar nu sunt singur, spune arătând spre celălalt capăt al sălii, de unde o fată în rochie

lucitoare îi priveşte încruntată.

— A, desigur, trebuie să plecaţi.

— Ar fi de dorit să nu mai beţi, pentru că veţi avea nevoie de o doză serioasă de analgezice câteva zile de acum încolo.

— Se caută în buzunar, scoate un stilou, ia un şerveţel de pe masă şi i le întinde.

— Aş putea veni să vă văd mâine, dacă doriţi. Să văd cum e glezna.

Satomi scrie adresa şi i-o dă. Simte o durere în inimă văzând că se întoarce la fata care îl aşteaptă. „Proasto”, se mustră singură. N-a stat decât câteva minute lângă el şi nu se mai recunoaşte. O fi din cauza şampaniei, totdeauna o zăpăceşte.

Joseph se întoarce tocmai când Abe spune:

— Gheaţă, multă gheaţă. Şi să ţineţi piciorul sus.

— Cât de sus?

— Ei, mai sus decât inima, dacă puteţi.

Patru luni mai târziu, Joseph încă îşi mai face reproşuri. Dacă n-ar fi fost aşa de ameţit de droguri la balul de binefacere, Satomi nu l-ar fi cunoscut pe Abe Robinson şi nu l-ar mai părăsi acum Se simte părăsit, ca şi cum ar fi amantul din această relaţie în trei, cu toate că ea l-a plăcut pe Abe din clipa când l-a văzut şi de atunci s-au întâlnit mereu.

— Vasăzică am să te pierd din cauza lui Mister America, zice Joseph.

— Ei, Joseph, noi doi ne simţim mult mai bine ca prieteni, spune ea în chip de consolare.

— Au, face el ducând mâna la piept, ca şi cum vorbele ei l-ar fi rănit.

— Aşa e, Joseph, ştii şi tu.

Îi pare rău pentru el, dar n-are ce face.

— Al dracului, dansul ăla, face Joseph pe viteazul. Al dracului!

De fapt, nici nu-şi aminteşte prea bine dansul care l-a adus pe Abe Robinson în viaţa lui Satomi, în afară de faptul că avea un fel de ritm de rumba. Mă rog, orice tâmpenie de ritm o fi fost, ar fi trebuit s-o prindă după ce a răsucit-o. Şi ar fi prins-o dacă n-ar fi tras discret pe nas nişte praf în spatele unei coloane, chiar înainte să-l vadă Satomi şi să-l invite la dans.

— A fost o tâmpenie din partea mea, zice acum. Asta-i buba cu marfa de calitate: nu ştii niciodată dacă te ameţeşte sau te doboară.

— Mie îmi pare bine că s-a întâmplat aşa, Joseph.

E mai mult decât bucuroasă, cu toate că a şovăit luni de zile şi că mai are încă unele îndoieli în legătură cu ea şi Abe. Simte că dragostea ei e împărtăşită şi nu se poate obişnui cu acest sentiment. Ce ciudat, să nu poţi crede în dragoste, îşi zice. Îşi închipuise că, atunci când apare, dragostea înăbuşă orice îndoială, dar poate că tocmai îndoiala e acel ingredient din relaţiile dintre bărbaţi şi femei care păstrează dragostea vie. Nu există lumină fără întuneric.

Dar dacă lasă îndoielile deoparte, e convinsă că a avut noroc; a fost un noroc să alunece, să rupă tocul elegantului pantof, să-şi scrântească glezna.

Şi Abe simţise acelaşi fior în prima seară. O pacientă atât de frumoasă, cu obrajii îmbujoraţi, cu câteva şuviţe de păr scăpate din cocul lucios, atât de plină de graţie. Văzuse totul dintr-o ochire şi ştiuse că ţintea cam sus.

Ceva mai înainte o urmărise cu privirea de la celălalt capăt al sălii până când simţise că îl lasă puterile şi trebuie să se uite în altă parte ca să-şi revină. Fusese şocat de nepotrivirea dintre ea şi Joseph. Bărbatul era îngrijit până la obsesie, cu părul netezit, niciun fir rebel, cu obrajii fini atât de bine bărbieriţi că n-ai fi zis că are barbă. Iar smochingul, croit la perfecţie, părea sculptat pe el. Nu părea genul căruia îi plac fetele, se gândise dezgustat.

— Poza ei e în toate revistele, spusese tăios prietena

lui, Corinne, văzând încotro se uită. Are de toate, şi frumuseţe, şi bani.

— Banii sunt ai lui?

— Aşa cred. E moştenitorul familiei Rodman.

— Sunt căsătoriţi?

— Logodiţi, poate. Nu e sigur.

Nu părea deloc o femeie mondenă, se gândise Abe. Ai fi zis mai degrabă că e rătăcită, pierdută printre străini. Îşi dorea s-o cunoască, s-o salveze, cu toate că recunoştea în sinea lui că e o idee absurdă. Dar gândul acela nu-i dădea pace. Alături de Corinne nu se regăsea şi nu era prima oară că simţea astfel. Trebuia să facă ceva. Şi când te gândeşti că fusese cât pe ce să nu vină. Că îi fusese chiar teamă. Corinne se ambalase prosteşte când auzise că a câştigat biletele la tombola pentru balul de binefacere. Nici nu voise să audă că le-ar putea da altcuiva.

— O să fie ceva rigid, formal. Urăsc astfel de lucruri, zisese încercând să o convingă să nu meargă. Nu cunoaştem pe nimeni acolo.

— Ba o să fie grozav, stăruise ea. Exact ce ne-a recomandat doctorul.

Glumele ei pe teme medicale erau tot mai nesărate, dar cedase, închinase un costum ridicol şi îşi lustruise pantofii de străluceau. Iar acum el şi Satomi sunt împreună şi lucrurile au intrat pe făgaşul lor firesc, sau, mai bine zis, vor intra de îndată ce o va lua de la Joseph. Nu-i pică bine că locuieşte împreună cu el, chiar dacă a crezut-o când i-a explicat motivul.

— Suntem prieteni, Abe, şi nimic mai mult.

— Dar e ciudat, Sati, trebuie să recunoşti.

— Atunci de ce nu te gândeşti la noi ca la un proprietar şi chiriaşa lui?

— Nu-mi place cuvântul „noi”, draga mea.

Satomi e necăjită că Abe nu vrea să-l cunoască pe Joseph, că îl evită cu orice prilej. Înţelege de ce: sunt diametral opuşi din toate punctele de vedere şi, cu

excepţia faptului că a ales-o pe ea, Abe e un bărbat mai degrabă tradiţionalist.

La prima lor întâlnire, văzând zâmbetul lui Abe, a vrut să fugă şi să se apropie de el în acelaşi timp. Tot ce vedea la el îi mergea drept la ceea ce mai târziu avea să numească suflet, deşi în acel moment îi păruse ceva visceral, care îi făcuse stomacul ghem şi îi pusese un nod în gât.

Se simţise atrasă de el încă de la început şi la fel simte şi acum. Cel mai mult o atrage aspectul lui fizic: ochii căprui care te privesc drept în faţă, părul negru, buclat şi mirosul lui care îi aminteşte de mireasma pământului. Faţa lui bătută de soare e simetrică şi are o expresie deschisă, se deosebeşte de newyorkezii care sunt de obicei palizi.

Îi plăcuse din prima clipă tonul autoritar al vocii lui, felul în care îşi slăbise nodul papionului – care se vedea că îl stânjeneşte –, felul în care, fără să le fi cerut, oamenii se dăduseră la o parte din faţa lui.

Nu ştie dacă să creadă în dragoste la prima vedere. Tot ce a simţit în seara aceea – că abia mai poate respira, că inima stă să-i sară din piept, că gura i s-a uscat ca iasca – au fost poate semne ale unei pofte trupeşti, ale dorinţei unei fete de a se lăsa în voia unui bărbat aşa de viril cum era Abe. Dar acum ştie că ceea ce simte e dragoste, cu tot ce are ea dulce şi amar, cu sinceritatea şi fereala ei, dragostea ca o floare care şi-a deschis petalele. Abe e asemenea unui râu: tot ce poţi face e să te laşi purtată de el.

Abe vine acum în mod regulat, însă nu ia niciodată ascensorul. Îl pune pe portar să sune la telefon, timp în care el aşteaptă în vastul hol de la intrare.

Şi-a făcut un obicei, îşi zice Joseph. Abe o cheamă, Sati pleacă alergând.

— Nu mă poate suferi, îi spune pe şleau.

— Nu te cunoaşte, răspunde ea. Când o să te cunoască, o să te placă.

Faptul că Abe nu-l place nu-l miră defel pe Joseph, ba chiar simte că îi provoacă mai degrabă dezgust. Ştie cum e, i s-a mai întâmplat. Bărbaţii ca Abe îi judecă aspru pe cei ca el. Era şi de aşteptat. Joseph n-are nicio îndoială că Abe va pleca împreună cu Satomi, călare pe un cal alb. Cei ca el, bărbaţi înalţi, care nu poartă cravată, câştigă fără greş inima fetei. Îşi dă seama că, de data asta, banii nu-i vor fi de niciun folos.

— E prea tradiţionalist pentru cineva ca tine, mai face el o încercare de a o convinge. Va rămâne mereu un doctor şi atât. N-o să poţi călători, să cunoşti oameni noi, să ai o viaţă palpitantă.

Viaţa pe care o duce Satomi acum a fost dintotdeauna un mister pentru el: plimbări pe jos, seri la cinema, mese luate în restaurante de care n-a auzit în viaţa lui. Şi plimbări cu bicicleta în parc. Auzi, biciclete, când există taxiuri! De neînţeles. Şi, mai rău ca orice, la fiecare sfârşit de săptămână merg la Freeport, acasă la mama lui Abe, Frances, o femeie despre care Satomi spune că are o atitudine rezervată faţă de ea.

— Dar să ştii că are inimă bună, îl asigură. Doar că Freeport e o comunitate cam închisă, oamenii sunt destul de prietenoşi, dar se feresc de străini, pe cât îmi dau eu seama.

— Exact aşa mi-ai spus şi de cei din Angelina.

— Dar n-am spus niciodată că sunt prietenoşi, aşa-i?

I-a arătat tot ce-i mai frumos în New York, i-a deschis ochii asupra culturii, iar ea se mulţumeşte cu Freeport.

Nu se poate preface că-i pare bine pentru ea, căci îi pare mult prea rău pentru el. Dar mai e timp să le treacă dragostea, îşi zice. Dacă e să ne gândim, se cunosc abia de câteva luni, nicio jumătate de an. Ce se aprinde repede, se stinge repede. Pe de altă parte, în momentele mai puţin

optimiste, se resemnează la gândul plecării ei. Se vede cât de colo că cei doi sunt atraşi unul de altul. E doar o chestiune de timp.

Şi timpul acela vine când un cer lăptos, uşor rozaliu spre apus, îşi varsă culoarea în apartament în timp ce Joseph amestecă băuturile.

— Abe m-a cerut în căsătorie, îi spune Satomi luând paharul oferit de el.

— Şi?

— Şi am spus da, bineînţeles.

— Eşti sigură, sigură de tot? Nu e un pic cam în pripă?

— Poate, dar nouă nu ni se pare. Şi amândoi ne dorim să ne căsătorim.

— Mda, căsătoria e un pas important. S-ar putea să regreţi într-o zi.

— Şi ce altceva aş putea face? Abe nu mai poate suporta să stau aici cu tine. E firesc, nu? Iar noi vrem să fim împreună.

— Puteţi avea o legătură. Să nu fiţi ca toată lumea.

— Nu vreau să am o legătură, şi nici Abe nu vrea. Suntem siguri de ce simţim şi ne vom căsători. Bucură-te pentru mine, Joseph.

— Şi când va avea loc nunta?

— Cât de curând putem pune totul la punct. Peste vreo două luni.

— M-am obişnuit cu tine, Sati. N-am să mai găsesc pe cineva la fel. Mă laşi pradă iepelor ălora aristocratice, cu dinţi lungi… E o cruzime din partea ta. Au să mă mănânce de viu.

— Joseph, tu n-ar trebui să te însori niciodată, îi spune pe un ton ferm Tatăl tău te-a iubit, dar, dacă ar fi ştiut ce viaţă grea o să duci din cauza acelei promisiuni, nu ţi-ar fi cerut niciodată s-o faci.

— Dar am promis, şi o promisiune încălcată strică totul.

— Ca şi minciunile, Joseph.

— Aşa e, îmi cer iertare.

— Nu-i nimic, doar că nu mi-ai…

— …mărturisit, ştiu. Ar fi trebuit să fiu corect cu tine. Întotdeauna am minţit când am vrut să obţin ce vreau.

— Ei, acum ştiu.

— Poate mă crezi un ciudat?

— N-aş putea spune că te înţeleg. Mi se pare neobişnuit, n-am auzit, nici n-am citit vreodată un cuvânt măcar despre aşa ceva.

— Ei, dar sunt o grămadă. Homosexual, poponar, uranist, pederast, alege-l pe care-ţi place.

— Nu-mi place niciunul. Şi oricum nu are importanţă, pentru că noi vom fi întotdeauna prieteni.

— Hmm, dacă o să avem voie.

— O să avem, nu-ţi face griji.

— Ai să-mi lipseşti.

— Dar tot în New York am să fiu.

— Da, dar nu în New Yorkul meu. Auzi, un doctor, fetiţă! Ai să ajungi să faci copii pe bandă rulantă, să locuieşti în Queens[28] sau alt loc la fel de respingător. De fapt, unde locuiesc doctorii?

— Chiar în Queens, să ştii! Cartierul Jackson Heights, mai exact. Şi nu cred că o să fac copii pe bandă rulantă, cum te-ai exprimat tu atât de drăguţ, dar să ştii că vreau să am copii. Şi Abe îşi doreşte.

— Şi cu Cora cum rămâne? O s-o laşi baltă şi pe ea, nu-i aşa? zice dându-şi prea bine seama că e o lovitură josnică.

— Of, Joseph.

— Iartă-mă, Sati. Vorbeşte inima mea rănită.

Satomi se simte vinovată, dată în vileag. De când l-a cunoscut pe Abe, abia dacă s-a mai gândit la Cora. Bineînţeles că nu va renunţa niciodată s-o caute, numai că acum a găsit în sfârşit ceva care o face să uite de

---

28 Diviziune administrativă a New Yorkului, cartier al clasei mijlocii.

Manzanar. În sfârşit, norocul a ajuns să atârne mai greu decât ghinionul.

— Totu-i bine când se termină cu bine, conchide Joseph când îi împărtăşeşte acest gând.

Îşi strânge lucrurile într-o valiză mică: câteva fuste şi bluze, o jachetă groasă şi cutia de bomboane de ciocolată, înfăşurată într-o cămaşă de noapte ca să nu se strice. Mai aruncă o privire la bijuterii, la rochiile de seară, la blănurile care i-au adus întotdeauna aminte de vulpea zărită în pădurea din Angelina. Acum e încredinţată că nu va duce dorul nici uneia din splendidele rochii de bal care nu i-au aparţinut, de fapt, niciodată.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Sati, sunt bijuteriile tale. Ce vrei să fac eu cu ele?

— Să le vinzi, mă gândesc.

— Vinde-le tu. O să ai cu ce să ţii copiii ăia la facultate, ba o să mai şi rămână.

— Abe nu mă lasă să iau nimic. Zice că el e cel care trebuie să-mi cumpere cadouri.

— Foarte macho, foarte autoritar, dar şi foarte necugetat. Chiar îţi închipui c-o să poţi trăi dintr-un salariu de doctor?

— M-am descurcat şi cu mai puţin, cu mult mai puţin. Şi, de fapt, de ce crezi tu că cei care n-au avere sunt săraci? Abe nu e sărac.

— Dă-mi voie să-ţi deschid un cont. Vreau să ai banii tăi.

— Înţelege, Joseph, nu pot lua bani de la tine. Abe n-ar accepta nici în ruptul capului. Nu pot să fac ceva împotriva voinţei lui. Trece-mă în testament, dar ai grijă să trăieşti o sută de ani.

— Bine, draga mea fetiţă, dacă aşa vrei tu.

Se sărută stânjeniţi, Satomi împovărată de vina celui care pleacă. Joseph a intrat în rândul celor pe care îi consideră ca făcând parte din familie, alături de doctorul Harper şi de Eriko – o familie mică, dar devotată.

— Cum am să pot trăi fără tine, Sati?

— Aşa cum ai trăit şi înainte să mă fi întâlnit pe mine.

— A, da, ca atunci… Mi-aduc aminte.

Cât au stat de vorbă, în cameră s-a întunecat. Satomi lasă valiza jos şi, din obişnuinţă, se apucă să aprindă lămpile de pe mese. Joseph trage draperiile ca să nu lase tristeţea serii să intre.

— Vezi ce frumoasă e scena noastră de familie?

Afară norii cenuşii se strâng unul în altul, vântul de sud împroaşcă picături de ploaie asupra trecătorilor. E acel fel de ploaie pe care Joseph îl urăşte: nu găseşti taxiuri, iar apa îţi pătrunde prin haine de parcă ar fi făcute din sugativă.

În holul de la intrare, Abe o aşteaptă nerăbdător. Îşi aşteaptă iubita. Se simte stingherit în compania portarului plin de respect, printre picturile enorme semnate de Jackson Pollock şi uriaşele şi extravagantele aranjamente de flori artificiale. E prea departe de lumea lui ca să poată aprecia bogăţia ostentativă. Lui îi place să meargă pe jos, să mănânce în restaurante fără pretenţii. Îi plac pacienţii lui, oameni obişnuiţi, îi place casa primitoare a mamei lui din Freeport şi bărcuţa cu pânze moştenită de la tatăl lui. Îşi iubeşte câinele, pe Wilson, îşi iubeşte prietenii, pentru care nu s-ar da în lături de la nimic, şi acum o iubeşte pe Satomi, fata care l-a convins că norocul îi surâde.

— Trebuie să plec, Joseph, spune ea, nerăbdătoare să fie cu Abe, să scape de momentul când îşi ia rămas-bun.

— Da, trebuie.

— Ei, atunci, pe curând, se refugiază ea în cuvinte prozaice.

— Da, sâmbătă, la nunta ta. E absurd, nu crezi?

— Mie nu mi se pare aşa.

— Încă mai ai timp să te răzgândeşti. E dreptul oricărei femei, la urma urmei.

— Joseph!

— Scuză-mă, Sati. Du-te şi fă-ţi viaţa aşa cum vrei.

Când uşile ascensorului se deschid, îl vede pe Abe din spate, învârtindu-se prin hol. Rămâne tăcută o clipă, privindu-i mersul hotărât, cu paşi mari, simţind cum o cuprinde un val de căldură. Pe haina neagră a lui Abe stau atârnaţi stropi de ploaie, ca nişte picături de argint viu. Când se întoarce spre ea îi zâmbeşte, închipuindu-şi că şi în păr îi sunt aninate sute de steluţe strălucitoare.

Va fi o nuntă mai degrabă modestă. Fără slujbă la biserica St. James, fără recepţie fastuoasă la Piaza, cum ar fi fost dacă s-ar fi măritat cu Joseph. Ce uşurare!

— Un judecător de pace din New York va fi de ajuns, iubito? întrebase Abe. Ceva simplu, cum ne place nouă.

Doctorul Harper le trimisese o scrisoare de felicitare:

„Mă bucur să constat că nu te-am îndepărtat de gândul căsătoriei cu un doctor.”

Eriko a dat bani pe un telefon interurban. Rosteşte cuvinte formale, urările tradiţionale. Satomi se aşteptase la mai mult, dar telefonul costă, iar japonezii sunt foarte convenţionali în astfel de situaţii, ştie şi ea.

Mama lui Abe, Frances, e lângă el, în faţa mesei mari de mahon de la primărie. E aproape la fel de înaltă ca el, aşa că, dându-şi seama de acest lucru, stă puţin cocoşată. Sub ochii căprui ca ai fiului ei are pungi, dar speră că nimeni n-o să creadă că a plâns. Toate femeile din familia ei au avut pungi sub ochi, ce vină are ea?

Pentru Abe ar fi vrut o nuntă la biserică în Freeport, oficiată de preotul pe care îl cunoaşte, cu marea ca fundal. Fiul ei şi fata asta se cunosc doar de câteva luni. De ce n-o fi putut aştepta să treacă o perioadă rezonabilă? Dacă ne gândim, cu Corinne s-a văzut mai multă vreme. Încă nu s-a hotărât dacă o place sau nu pe Satomi. Nu ştie ce să creadă despre ea şi, în orice caz, nu e genul de soţie pe

care şi-o închipuise pentru fiul ei. I-ar fi plăcut o persoană cunoscută, nu Corinne, dacă ar fi fost după ea, ci o fată din partea locului, cineva ca să semene cumva cu ea, o fată obişnuită. Ar vrea să se bucure pentru el, iar Abe îi zâmbeşte cu gura până la urechi, debordând de fericire, aşa că ce motiv ar avea să se plângă? îşi spune că, de fapt, nu Satomi e pricina suferinţei, ci gelozia unei mame al cărei fiu o părăseşte pentru altă femeie.

Când traversează încăperea ca să vină alături de Abe, Satomi nu e prea sigură pe picioare. Pesemne că e din cauza aspirinelor pe care le-a luat cu puţină vreme în urmă, îşi zice. N-ar fi trebuit să le ia cu şampanie, dar o durea rău capul şi Joseph îi spusese că aşa îşi fac mai repede efectul. Şi chiar aşa a fost, dacă e să judece după starea de plutire pe care i-au dat-o.

— E ziua nunţii tale, zisese Joseph. E obligatoriu să bei şampanie, aşa zice la lege.

— Care lege?

— Legea făcută de mine, bineînţeles.

Rezervase un apartament la Carlyle pentru ea, ca să stea în cele câteva zile dinaintea căsătoriei.

— O perioadă de graţie, fetiţă. E un loc bun ca să cugeţi.

— E foarte frumos, Joseph, dar un apartament întreg…

— Cadoul meu de nuntă, insistase el. Nu cred că doctorul de oase ar avea ceva de obiectat, aşa-i?

Spre uimirea ei, Abe chiar nu avusese nimic împotrivă.

— Bucură-te cât mai ai ocazia, o avertizase binedispus. Finanţele noastre nu sunt de Carlyle.

„Finanţele noastre, noi” – sunt cuvintele pe care le aştepta, îi par fireşti. În sfârşit, şi-a găsit locul.

Dar înainte, în baia spaţioasă de la Carlyle, când se spăla cu săpunul parfumat al hotelului, avusese un moment de îndoială. Oare acest sentiment de euforie va dispărea

peste nu multă vreme? Oare chiar există dragoste adevărată? Ori poate Joseph avea dreptate spunând că s-a întâmplat prea repede? Dacă, aşa cum a vrut tatăl ei şi cum a vrut şi Haru, Abe va dori să o schimbe, lucrurile n-au să meargă. A căutat să vadă dacă dă vreun semn, dar n-a găsit nimic. Din partea lui n-a găsit decât aprobare.

Înfăşurată într-un prosop uriaş, s-a întors în dormitorul luxos ca să se îmbrace. Ce n-ar da să fie Tamura cu ea, să-l cunoască pe Abe şi să o liniştească!

„El e acela, nu-i aşa, mamă?”

S-a străduit să lase în urmă viaţa alături de Tamura şi de Cora, să se desprindă de Manzanar şi să înceapă o viaţă nouă împreună cu Abe.

Hunter venise să ia micul dejun din ziua nunţii împreună cu ei, în apartamentul din hotel. Mâncaseră ouă cu crochete de cartofi, căpşune parfumate, aduse de prin alte părţi, fiindcă aici nu le venise încă vremea, şi chec. Hunter stătea ţeapăn în scaun şi nu-l slăbea pe Joseph din ochi, parcă s-ar fi temut că, dintr-o clipă într-alta, se va prăbuşi.

Numai că Joseph îşi juca bine rolul, prefăcându-se că ştie să piardă cu eleganţă. Pe deasupra, îl bătea gândul să urmeze sfatul lui Satomi şi să nu-şi onoreze promisiunea. Dacă ar încălca-o, viaţa lui ar redeveni ceea ce îi plăcea şi i se potrivea cel mai bine. Dar numai un nemernic ar încălca cuvântul dat unui tată pe patul de moarte.

Viaţa alături de altă femeie decât Satomi îl înspăimânta. Era într-un impas. După căsătorie va merge în Europa. Se va gândi la toate în timp ce se plimbă pe străzile Parisului, frumuseţea Romei îi va arăta calea de urmat. Avea nevoie de o pauză, avea nevoie să uite de promisiune câtăva vreme.

— Arăţi superb, îi spusese admirând rochia simplă, albastră, şi cameliile prinse în coc. Se vede că ai fost la şcoala mea, bineînţeles.

După ceremonie, ea şi Abe aleargă prin ploaia înţepătoare de boabe de orez, aruncate de cei câţiva invitaţi entuziaşti. Abe râde în hohote, din toată inima. Ei i-a trecut durerea de cap, şi nu datorită aspirinei, ştie foarte bine.

Cavalerul de onoare ales de Abe este Don, un prieten de şcoală din Freeport. Acum le face poze pe treptele primăriei şi nu se opreşte până când nu termină filmul. E o zi rece, cu soare, fără niciun pic de ploaie, numai bună pentru o plimbare, dar ei se înghesuie într-un taxi şi se duc la Lutèce[29] să ia prânzul, la invitaţia lui Frances. Beau din nou şampanie şi toastează pentru fericirea tinerilor căsătoriţi. Hunter, ameţit de băutură, vorbeşte prea tare şi plânge puţin, nimeni nu ştie de ce. Joseph renunţă la desert ca să-l ducă acasă.

Canicula

Îi ia ceva vreme ca să se obişnuiască cu viaţa alături de Abe, o viaţă normală. Nu e însă singura care face eforturi să se adapteze. Prietenii lui din oraş sunt reticenţi faţă de ea, bănuitori în legătură cu trecutul ei. Ce caută alături de Abe o fată ca ea, regina paginilor mondene din revistele de lux? Chiar a renunţat la avere ca să fie cu prietenul lor? Ori e o distracţie de moment?

— O să se lămurească, o consolează Abe. Şi, oricum, cui îi pasă ce gândesc ei? Tu eşti iubita mea, nu a lor.

Prietenii se aşteptaseră s-o ia de nevastă pe Corinne, fata căreia Satomi i-a luat locul. E o fată din Freeport, se

29 Restaurant cu specific franțuzesc din New York, cotat printre cele mai bune din lume; s-a închis în 2004.

cunosc din copilărie. Cam obositoare şi pretenţioasă, într-adevăr, dar una de-a lor, apropiată de ei. Pe de altă parte, Satomi nu-şi dă aere, aşa că vor face un efort, de dragul lui Abe.

Frances, care nu prea o plăcuse pe Corinne, s-a obişnuit cu ideea că Satomi e soţia fiului ei, aşa că, atunci când aceasta o întreabă de Corinne, nu ţine nimic pentru ea.

— Frumoasă şi fandosită sunt cele două cuvinte care i se potrivesc, după mine, spune râzând. Cred că ştia că-i va fi greu să-l ţină lângă ea.

— Din ce cauză?

— Ei, e doar o părere de-a mea, însă mie nu mi s-a părut niciodată potrivită. Când era cu ea, Abe dorea să fie înconjurat de prieteni, nu-i tihnea niciodată să fie doar cu ea. În afară de asta, Corinne nu putea suferi apa, nu ştia să înoate, îi era frică să nu se înece, cred. Nu-i poţi face vină, dar Abe e îndrăgostit de mare, nu poate fără ea. Apăreau tot felul de probleme. Cu tine e cu totul altceva. Abia aşteaptă să fie singur cu tine. Până şi mie mi se pare că îi stau în drum

— Vai, Frances, să nu crezi aşa ceva. Abe te adoră.

Satomi se simte stânjenită, încă nu s-a apropiat îndeajuns de Frances cât să discute despre Abe şi dragoste.

— Aşa îmi pare mie, zice Frances. Înţeleg, să ştii. Tatăl lui şi cu mine ne-am luat tot din dragoste. Oricât ar dura, mai mult nu-ţi poţi dori, nu-i aşa?

— Aşa e. E un noroc, nu crezi?

— Hmm, e mai mult decât dacă ai câştiga la loterie. Iar tu meriţi să ai noroc, Satomi, după toate prin câte ai trecut, după ce ţi-ai pierdut tatăl şi mama la o vârstă atât de fragedă.

Satomi ar vrea să-i vorbească de Tamura, dar nu ştie cumi-ar putea descrie lui Frances cât de frumoasă şi blândă era mama ei. Abe înţelege totuşi. Vorbeşte de

Tamura cu glas scăzut, cu un respect care seamănă cu afecţiunea, de parcă a cunoscut-o şi a iubit-o.

— Abe îţi vorbeşte vreodată de tatăl lui? se grăbeşte Frances să umple tăcerea care s-a lăsat între ele.

Îşi spune că nu se va simţi niciodată în largul ei cu Satomi: trebuie să umple tăcerile, să evite s-o privească drept în ochi. Abe nu şi-a ales o soţie care să semene cât de cât cu mama lui, aşa că, în afară de el, nu prea au nimic în comun.

— Spune că are frânturi de amintiri cu el, imagini care îi vin câteodată în minte. Îşi aminteşte că îl ridica şi îl arunca în sus, că îl mângâia pe păr când adormea.

— Îmi pare bine că-şi mai aminteşte câte ceva, zice Frances. Avea doar trei ani când a făcut Ben atacul de inimă.

— Vai, bietul meu Abe, exclamă Satomi. Şi biata de tine, Frances.

— Nu pot să-ţi spun cum mi-a fost. Ben nu dăduse niciun semn că ar fi bolnav. Cel puţin eu n-am băgat nimic de seamă. Fusese cu barca pe mare toată ziua şi eu ar fi trebuit să fiu cu el, numai că am preferat să stau acasă şi să mă odihnesc. N-am să mi-o iert niciodată.

— N-aveai de unde să ştii.

— Nu, dar îmi pare rău că n-am fost cu el, deşi nu cred că aş fi putut să-l ajut în vreun fel. Era aşa aproape de casă şi de mine când s-a întâmplat… De la fereastra bucătăriei i-am văzut barca intrând în port, l-am văzut pe el pe punte şi i-am făcut semn cu mâna, dar el nu mi-a răspuns. Pesemne că nu mă văzuse.

Nu-i vine să creadă că-i face mărturisiri lui Satomi, dar nici nu se poate opri.

— Îi pregăteam lapte de pasăre, desertul lui preferat. Am pus masa şi am aşteptat, dar el n-a venit. Îmi amintesc că m-am supărat că pierde vremea prin port fără să se gândească la mine – asta până când am văzut că se întunecă şi el tot nu apare. L-am găsit în cabină, întins pe

banchetă, parcă dormea liniştit. Dar eu am ştiut de cum am dat cu ochii de el că nu doarme.

— Şi pe urmă ai rămas singură cu Abe.

— Da, însă în anul acela nu prea m-am purtat ca o mamă cu el. Am făcut tot ce-am putut, doar lucruri de zi cu zi. Inima mea nu era cu Abe, ci cu Ben.

Lui Satomi îi dau lacrimile. Îşi aduce aminte cum era după moartea lui Aaron, când Tamura, în amărăciunea ei, uitase că este şi mamă.

— Te-ai gândit vreodată să te recăsătoreşti, Frances?

— O singură dată, la multă vreme după aceea, dar n-ar fi mers. Îl comparam mereu cu Ben. Poate nu-ţi vine să crezi, dar până şi faptul că purta altfel de şosete, că citea alt ziar m-a îndepărtat de el. Ştii cum e când iubeşti pe cineva. Nu poţi să nu cauţi asemănări. Şi nu doar faptul că Ben a fost o partidă, chipeşul doctor din oraş, pe care toată lumea îl plăcea, deşi cred că a avut şi asta o importanţă. Era mai degrabă felul cum mă făcea să mă simt şi cum ne simţeam noi împreună. Îmi doream să retrăiesc acel sentiment, dar nu l-am mai încercat alături de nimeni altcineva.

Lui Frances nu-i vine să creadă cât de uşor îi vine să-şi deschidă inima în faţa lui Satomi, dar încă mai păstrează o urmă de neîncredere. O fi tot un fel de prejudecată, îşi zice, dar bogăţia i se pare primejdioasă. Poate că Satomi îi va duce dorul după ce se va aşeza la casa ei. Ea una nu-şi poate închipui cum e când ai aşa o avere la dispoziţie. Cât despre frumuseţea fetei, e uluitoare, exotică, iar ea nu e obişnuită nici cu lucruri uluitoare, nici cu lucruri exotice. Îşi dă totuşi seama de ce Satomi a renunţat la bogăţie ca să fie cu Abe. El e pricina, iar fata are caracter.

— Îmi închipui că apartamentul lui Abe ţi se pare cam înghesuit, nu?

— E destul de mic, dar am stat şi în locuinţe mai mici. E un apartament confortabil şi, în plus, la fiecare sfârşit de săptămână venim aici. A, şi Doamne, ce duş are

Abe – atâta apă, zici că e cascada Niagara.

— Ei nu, să nu-mi spui că te mulţumeşti cu atât de puţin.

Frances e sincer uimită. Fata a locuit într-un duplex cu paisprezece camere din Manhattan, dar se extaziază în faţa unui duş care funcţionează într-un apartament de două camere din Jackson Heights.

— Nimic nu e mai de preţ decât apa, Frances. Nimic pe lume.

— Şi fiindcă tot veni vorba de apă, poate te gândeşti să-i faci o plăcere lui Abe şi să înveţi să navighezi. E o distracţie foarte populară prin părţile astea şi Abe a fost pasionat încă de când era copil.

— Am fost pe mare cu Joseph. Zice că e cel mai bun lucru…

Se opreşte, gândindu-se că îl pomeneşte prea des pe Joseph.

— Te supără dacă vorbesc de el?

— Durează ceva vreme până uiţi un om. Şi îmi închipui că l-ai iubit cândva.

— Îl iubesc şi acum. Dar în cu totul alt fel decât îl iubesc pe Abe. Am să-ţi povestesc despre el, dacă vrei, cu toate că n-are să-ţi placă, să ştii.

— Când ai să vrei tu. Eu nu ţin să aflu.

— N-aş vrea să ai o părere proastă despre Joseph. Abe nu-l poate suferi. E firesc, cred, dar Joseph e cel mai bun prieten pe care îl am în New York. Are un suflet bun.

Acum, că amintirile legate de Ben i-au reînviat în minte, Frances nu izbuteşte să-şi facă idee despre ce fel de relaţie au avut Satomi şi Joseph. Era o şansă de unu la un milion ca Satomi să dea peste un bărbat ca Joseph, ca să nu mai spunem să se mute la el fără să fie căsătoriţi. Dar, la urma urmei, ce cădere are ea să judece? Nici ea n-a fost virgină când s-a căsătorit cu Ben. Într-adevăr, nu locuiseră împreună, dar aveau barca, cu cabina ei micuţă. Şi vremurile s-au schimbat, dacă e să ne gândim.

De la război încoace toate s-au întors cu fundul în sus. Oamenii nu mai au timp, sunt permanent în goană. Iar Satomi probabil că se simţea singură în New York, după atâţia ani de lagăr. Chiar să fi existat astfel de locuri în America? E greu să-ţi închipui aşa ceva.

Abe, care de obicei îi respectă sentimentele, nu vrea să audă de Joseph. Oricât şi-ar dori Satomi, nu-şi poate imagina că i-ar deveni prieten. În prezenţa celor ca Joseph se simte ca pe ghimpi, nu înţelege astfel de dorinţe şi nici nu vrea să ştie de ele. Dacă îl nelinişteşte ceva în legătură cu Satomi, atunci sunt sofisticăriile la care a expus-o Joseph, experienţele pe care n-ar fi vrut ca ea să le aibă.

Şi, dacă e să fie cinstit, îl nelinişteşte şi gândul la Cora. Se simte cumva vinovat, dar nu poate înţelege de ce Satomi e atât de legată de acel copil. Se străduieşte să nu-i arate, să alunge gândul că nimic nu se compară cu un copil din carnea şi sângele tău. Dacă Satomi o vrea pe Cora, atunci el se va obişnui cu ideea. Şi orice s-ar întâmpla, orice concesii ar fi nevoiţi să facă, împreună vor trece peste toate.

— Într-o bună zi ne vom dori o familie doar a noastră, îi spune.

— Şi eu îmi doresc o familie, Abe. Ar fi minunat dacă şi Cora şi-ar fi găsit o familie şi ar fi fericită. Aş fi şi eu mulţumită. Nu-mi doresc decât s-o revăd, să ştiu că îi merge bine.

Şi dacă n-o să-i mai dea niciodată de urmă? se întreabă el. O să rămână pe veci între ei, o părticică din ea care va tânji, pentru care el nu va putea face nimic?

New Yorkul asudă sub valul de căldură care ei îi aminteşte de cea din Angelina.

După ce face un duş, Abe pleacă dimineaţa la lucru, cu cămaşa albă deja lipindu-i-se de spate înainte să apuce să iasă pe uşă.

— Niciodată n-a fost aşa de rău, se plânge. Ce n-aş da să fiu pe apă!

Temperatura trece de patruzeci de grade, scorojind vopseaua de pe cercevele şi creând în asfaltul trotuarului mici insule încinse, care bolborosesc printre copaci. În lipsa aerului condiţionat, apartamentul transpiră odată cu ei, oricât de înverşunat s-ar învârti ventilatorul.

— S-ar zice că eu sufăr mai mult, remarcă Abe. Cum reuşeşti să nu transpiri?

— Am stat mulţi ani în aer de munte, răspunde ea.

Penele de curent sunt lucru obişnuit, aşa că cele mai multe seri le petrec pe întuneric. Iau cina la lumina lumânării şi citesc stând în pat, la lumina verzuie a unei lanterne prinsă destul de precar în tăblia de fier forjat de la capul patului. Pe robinetul de apă rece curge apă caldă, drept care închid boilerul ca să facă economie.

— Fără boiler şi cu câte pene de curent sunt, o să reducem cheltuielile la jumătate, zice Abe.

După oarece căutare Abe descoperă că zumzetul pe care îl auzeau intrigaţi în baie vine de la un cuib de viespi din gura de aerisire, în spatele ventilatorului. După ce toarnă otravă pe palete, viespile năvălesc înnebunite în cameră şi se aşază bâzâind pe ochiurile de geam, în strat atât de gros, că lumina aproape că nu mai pătrunde. Multe zile după aceea Satomi încă mai găseşte câte una moartă pe podea, ba chiar şi două înecate în urciorul cu lapte.

În ziua lui liberă, văzând că gunguritul plăcut al porumbeilor pe care îi ţin vecinii s-a oprit, Abe se urcă pe acoperiş să vadă ce e şi se întoarce ca să-i spună că apa lor de băut s-a evaporat din cauza arşiţei.

— Au murit cu toţii, zice. N-am mai văzut aşa ceva. Ştiu sigur că, înainte de a pleca la lucru, vecinul le umple ochi vasul cu apă.

Când n-au somn, stau afară pe scara de incendiu şi Abe îi explică ce se vede pe cer, arătându-i stelele şi constelaţiile. Îi place să le rostească numele, de parcă vorbele ar trezi o magie doar de el ştiută: Carul-Mare, Carul-Mic, Lupul, Orion sau Vânătorul.

— Când mergi pe mare, ajungi să cunoşti stelele, îi spune. Nimic nu se compară cu o noapte senină pe mare.

Nu are nicio importanţă că untul se topeşte în lada frigorifică, pe care ar trebui oricum să o repare, că laptele se acreşte de dimineaţa până seara; nimic nu e important în afară de ei doi. Şi ce dacă nu pot dormi de căldură? Nopţile fierbinţi sunt oricum făcute pentru dragoste, pentru discuţii, pentru plănuirea viitorului.

Nimic nu e ca atunci când face dragoste cu Abe, nimic nu se poate compara cu mirosul lui, proaspăt asemenea ferigilor. Şi nimic nu se poate asemui cu sentimentul că îşi aparţin unul altuia, că se întregesc unul pe altul. Dacă lumea ar dispărea şi ar rămâne singuri, şi-ar fi de ajuns unul altuia.

Când Abe o acoperă cu trupul lui simte cum ceva se rupe înăuntrul ei, iar el umple cu totul golul rămas, într-atât că uită de lagăr, uită de Cora, uită de orice altceva. Şi după aceea, când se regăseşte în clipele de tihnă menite adevărului, o înţeapă totuşi o remuşcare: că nu i-a spus încă de Haru. Nici n-a apucat bine să se resemneze cu ideea că Joseph a făcut parte din viaţa ei, aşa că nu-i vine să-l mai pună o dată la încercare, vorbindu-i de un alt bărbat. Nu crede că s-ar supăra, însă Abe e un bărbat previzibil, credincios principiilor morale ale vremii. Dacă ar afla de Haru nu s-ar îndepărta de ea, însă Satomi nu poate suporta gândul că l-ar răni.

Cât timp Abe lucrează, ea se ocupă de gospodărie: face curat, spală şi calcă, merge la cumpărături. Nu sunt multe de făcut, aşa că îi rămâne mult timp în care doar stă, aşteptându-l pe Abe. Cu mult înainte de ora potrivită, ia tramvaiul până la podul Queensboro[30] ca să-l aştepte când vine de la lucru. Se aşază pe banca lor şi citeşte aceeaşi pagină din carte iar şi iar, fără să se poată concentra, gândindu-se doar că el e pe undeva, pe aproape, şi că îl va vedea în scurtă vreme. Uneori se aşază pe altă bancă, doar

30 Pod care leagă Manhattan de Queens.

ca să-l vadă cum o caută.

Se sfătuiesc cum să cumpere un apartament mai mare, cum va fi când vor avea copii.

— Nu acum, dar în curând, spune Abe.

S-au gândit deja la nume: Aaron, dacă e băiat, şi, dacă e fată, Iris, ca pe bunica de mult dispărută la care Abe a ţinut atât de tare. O tot bate gândul să aducă vorba şi de Cora, dar nu găseşte vorbele potrivite.

— Pe băiat o să-l cheme Aaron, a propus Abe, generos. Să ştie că poartă numele unui erou.

Bineînţeles că vor avea un băiat şi o fată, în această ordine. S-au găsit unul pe altul şi vor avea tot ce-şi doresc. Sunt binecuvântaţi, cine ar putea spune altfel?

În vacanţa de vară a lui Abe se duc la Freeport. Pe coastă arşiţa e mai uşor de suportat; briza bate tot timpul, iar nopţile sunt mai răcoroase decât în oraş. Abe e fericit acolo, aşa că e şi ea fericită.

Ies cu barca pe mare în fiecare zi şi Abe e uimit văzând cât de pricepută este.

— Căpitanul şi matrozul, zice. Doar că nu prea ştiu cine e căpitanul dintre noi doi.

Îl priveşte cum ridică pânza, îi admiră braţele musculoase, arse de soare, creţurile din jurul ochilor când se fereşte de soare. Dragostea şi dorinţa se topesc şi se amestecă în ea.

După ce aruncă ancora în port, Abe face dragoste cu ea pe bancheta imposibil de îngustă, uimit că şi ea e la fel de dornică cum e el. Întotdeauna sfârşesc îmbrăţişaţi pe jos, cu pătura răsucită în jurul lor.

— O să fim numai vânătăi din cap până în picioare dacă nu încetăm, râde Satomi. Ce-o să zică Frances?

— Să nu încetăm niciodată, Sati, niciodată.

După asta beau bere direct din sticla scoasă din mare, unde Abe a pus-o la răcit într-o plasă. Joacă cărţi pe punte, cu Wilson făcut colac la picioarele lor, sforăind prin

visele lui de câine. Rămân acolo până se întunecă, nevrând să-şi împartă timpul cu nimeni, nici măcar cu Frances.

Abe îi prezintă oraşul lui, vânzătorii şi locuitorii care ies pe străzi după ce turiştii au plecat. Sunt excesiv de politicoşi cu ea şi precauţi.

— Nu-ţi bate capul cu ei, o îndeamnă Abe. Ei nu contează.

Satomi îşi aduce aminte cât de greu e să pătrundă într-un cerc anume. S-a învârtit pe lângă atâtea cercuri, fără să intre cu adevărat în niciunul. Abe e singurul care o vede aşa cum este, care o iubeşte fiindcă e Satomi. Artie vedea prea mult latura ei japoneză, Haru prea puţin. Alături de Abe nu se simte îngrădită în niciun fel. Chiar dacă nu se potriveşte întru totul cu cei pe care el îi iubeşte, simte că face parte din cercul lui.

— Iarna e cu totul altceva, îi spune el. Barca se mânuieşte mai greu, dar mie îmi place mai mult. Ai să vezi, o să-ţi placă iarna.

Se plimbă pe lângă canale şi mai departe, pe câmpurile albe de sare ale mlaştinilor care se întind până la albastrul Atlanticului.

— E frumos, nu? Ai mai văzut vreun loc aşa de frumos?

Îşi aduce aminte de Fishers Island, de *Windward,* elegantul iaht al lui Joseph despicând apele gri-verzui ale oceanului. Când îl văzuse prima oară i se tăiase respiraţia.

— Nu, niciodată. E perfect, spune.

Abe o duce la Kissing Bridge[31], peste Millburn, dar refuză să o sărute.

— Am sărutat prea multe fete aici, spune cu o figură serioasă. Tu nu eşti o fată pe care o săruţi pe un pod; eşti fata cu care vrei să rămâi.

— Ai sărutat-o pe Corinne aici?

— Sigur, pe ea şi pe alte câteva.

---

31 Podul sărutului.

Se plimbă agale de-a lungul Nautical Mile[32] şi se opresc la Crab Shack[33], unde prietenii lui Abe, reveniţi şi ei acasă în vacanţa de vară, li se alătură. Abe comandă întotdeauna acelaşi lucru: scoici fierte la abur şi berea lui preferată, o bere uşoară, adusă la masă în halbe de sticlă, în care lichidul auriu bolboroseşte în lumina soarelui.

— Nimic nu se aseamănă cu scoicile de Freeport, zice.

Savurează fiecare scoică, înmuind-o întâi în zeama în care au fiert, apoi în untul topit adus într-o căniţă de metal odată cu mâncarea.

Aşezată alături de el, pe plaja unde răsună ţipetele pescăruşilor, simţindu-i căldura coapsei când se apleacă să ia din cartofii ei prăjiţi, Satomi are impresia că Manzanar a făcut parte din viaţa altcuiva. N-a uitat de Cora, dar căutarea ei e amânată. Acum e luna ei de miere cu Abe. Şi-a găsit locul şi se adaptează. Nu mai e fata care a suferit ani de zile într-un lagăr.

— Nu pot să cred că te-am găsit, zice. Chiar când renunţasem să mai caut.

— Mâna sorţii, spune el simplu.

Când se întorc la New York, la mijlocul lui iulie, căldura e la fel de teribilă. După ce a avut-o doar pentru el în Freeport, Abe nu prea vrea s-o lase să ia legătura cu Joseph.

— Noi avem viaţa noastră, iubito. Nu se potriveşte cu a lui.

— Trebuie să păstrez legătura cu el, Abe. Ce-ai zice dacă eu ţi-aş cere să nu te mai vezi cu mama ta? Ar fi o răutate din partea mea.

Prima lor ceartă izbucneşte totuşi nu din cauza lui Joseph, ci pentru că Satomi vrea să-şi găsească o slujbă.

— Nu te-a deranjat să trăieşti din banii lui Joseph.

---

32 Zonă de agrement pe malul canalului Woodcleft din Freeport.

33 Restaurant cu specific pescăresc.

Abe şi-ar lua cuvintele înapoi dacă ar putea. Îşi dă seama că nu e cinstit din partea lui.

— Am lucrat mai tot timpul cât am fost cu el, se apără ea, rănită de tonul lui. Şi, în orice caz, Abe, e vorba de cu totul altceva. Mi-e urât să stau singură toată ziua, cât eşti tu plecat.

— Nu vreau să munceşti, Sati, îi spune pe un ton categoric. Cred că sunt în stare să-mi întreţin soţia.

Când îl întâmpină cu vestea că şi-a luat o slujbă ca recepţioneră la hotelul Bridge, aflat alături de spitalul unde lucrează el, Abe se încruntă o clipă, apoi ridică neputincios din umeri. Asta e firea ei, nu acceptă să i se spună ce să facă şi el o place tocmai pentru cum este. Nu se poate schimba.

— Iubito, nu-mi place să munceşti, dar dacă aşa vrei tu…

— Nici n-ai să bagi de seamă, Abe. Şi nu e ceva permanent. Doar până ne aşezăm şi avem o familie.

Cuvintele „ne aşezăm” şi „familie” o învăluie într-un fel de căldură. Sunt cuvintele unei vieţi normale. Îi place că vorbele lumii ei sunt cele ale oricărei femei americane.

Joseph vine la hotel şi se strâmbă când o vede în spatele tejghelei, când vede pe rochie ecusonul ieftin de plastic cu numele ei. E puţin tras la faţă şi a slăbit de când nu s-au mai văzut. Cu greu a găsit hotelul, fiindcă taxiul l-a lăsat pe altă stradă. A mers trei străzi în altă direcţie până şi-a dat seama de greşeală.

N-ar şti să dea un nume duioşiei care o copleşeşte când îl vede. Poate că e ceea ce simte o soră când îşi revede fratele după multă vreme.

— Doamne, ce bine arăţi, zice el. Dar n-aş putea spune că te prind hainele astea. Arăţi ca o învăţătoare.

— Îmi place rochia asta, e preferata lui Abe.

— Puteam să pun pariu.

Când nu e în Manhattan, e ca un arbore scos din rădăcini, prea elegant pentru cartierul de curăţenie

îndoielnică în care a fost transplantat. Costumul adus pe de Savile Row[34] e din lână pieptănată din cea mai fină, asortat cu pantofii scumpi de piele cu perforaţii. Bronzul căpătat după turul prin Europa îi dă un aer uşor provocator. Îşi aminteşte că, atunci când l-a văzut prima oară, l-a crezut vanitos. Dar acum îl cunoaşte, ştie că eleganţa lui dusă la extrem e un scut, un paravan pe care îl pune între el şi lume.

— Să zicem că am început să mă obişnuiesc fără tine, oftează. Dar New Yorkul nu mai e ce-a fost. Simt nevoia să schimb locul, inima îmi spune să plec iar.

De când s-a măritat Satomi, a tot căutat să dea de urma Corei. Încă nu are nicio veste, însă îi dă ultimul raport, frumos bătut la maşină. Au fost contactate familiile care au adoptat copii japonezi, a primit scrisori de la biroul guvernatorului în care i se dau asigurări că vor fi cercetate arhivele, dar nu i se promite nimic. I se sugerează să caute mai departe, poate chiar în alt stat.

— Doctorul Harper a aflat ceva? o întreabă.

— Nimic, doar e de părere că numele i-a fost schimbat, fiindcă numele Cora nu apare nicăieri. Parcă a intrat în pământ.

— Are să apară, fetiţă, spune mângâind-o uşor pe obraz. A, şi să vezi şi să nu crezi: Hunter se însoară. O familie din Connecticut. Laura, una din fetele Harrison. Ai cunoscut-o la Fishers Island, mai ţii minte? îl place de când erau copii. Familia lui e încântată.

— Şi eu mă bucur. E o fată norocoasă că ia un bărbat ca Hunter.

— Ai să vii la nuntă, desigur?

— Ei, nu prea e un eveniment în genul lui Abe, iar lui nu-i place să mă duc undeva fără el, spune simţind cum roşeşte.

— Şi chiar nu ieşi din cuvântul lui Abe?

---

34 Stradă din Londra, celebră pentru atelierele de croitorie de lux pentru bărbați.

— Crezi că m-am schimbat aşa de mult?

— Trag nădejde că nu. Arăţi la fel, cu toate că acum, în spatele tejghelei, pari o orhidee plantată într-o cutie de conservă. Mi-e greu să te văd aşa. Hai să mergem să luăm prânzul împreună.

— Bine, mi-ar face plăcere, dar să nu fie un loc prea pretenţios. Dacă tot e să arate cineva deplasat, atunci hai să fii tu acela. Ar fi mai bine să mergem într-un loc potrivit pentru o învăţătoare, nu crezi?

Pe neaşteptate apare un post liber la un spital din Long Island şi Abe profită de ocazie.

— Am putea să locuim în Freeport, să cumpărăm o casă, să avem copii.

Nu era nevoie s-o întrebe, ştiu amândoi răspunsul.

Urmează să se prezinte la post în decembrie, aşa că au destul timp să-şi strângă lucrurile şi să-l anunţe pe proprietarul apartamentului. Abe o să-şi încheie contractul la spital, iar apoi o să-şi găsească o casă în Freeport.

— Poţi să te apuci să cauţi o casă chiar de pe acum, zice Abe. Renunţă la slujbă şi mută-te la Frances. O să fie încântată să ne ajute să găsim casa potrivită. Am să vin să te văd cum prind un moment liber.

Îi va fi dor de ea, dar vrea să o trimită acasă, să o ştie în siguranţă, departe de Joseph. Viitorul îi pare luminos şi abia aşteaptă să scape de oraş.

— Ce noroc pe noi, Sati.

— E minunat, încuviinţează ea, cu toate că nu vrea să plece; dinspre partea lui Joseph nu e niciun pericol, iar ea ar prefera să stea cu Abe în Queens până când toate sunt pregătite pentru mutare.

Se simte totuşi mai sigură pe ea la gândul că va sta în casa unde a copilărit Abe, că vor avea casa lor, că îl va aştepta să se întoarcă împreună cu mama lui. Tamura i-a spus odată că femeile trebuie să se obişnuiască să aştepte.

— Slujba şi războiul, Satomi, îi spusese. Femeilor le-a

fost dată aşteptarea.

Doarme în patul lui Abe şi se trezeşte de mai multe ori pe noapte, încercând să ghicească ora după tăria întunericului, după lumina care se strecoară printre draperii venind dinspre ocean. Va mai putea vreodată să doarmă liniştită singură?

În camera lui de copil, plină de lucruşoare de care Frances nu se îndură să se despartă, şi-a îngrămădit hainele în dulap, alături de hainele care lui i-au rămas mici. Pe pereţi sunt agăţate fotografii de bărci cu pânze, din tavan atârnă avioane din lemn de balsa, pe un raft e o minge de baseball într-o mănuşă, parcă aşteptându-l pe Abe să reia jocul întrerupt.

Nu prea pare să fie loc şi pentru ea printre vestigiile copilăriei lui. O fotografie de-a lui Wilson de pe vremea când era căţel, sărind după o minge, cu urechile fluturând, se înghesuie pe noptieră alături de o carte ilustrată despre navigaţie şi două pietre mari, pe suprafaţa cărora se văd desenate resturile unor fosile. Pune cartea şi pietrele sub pat, într-o cutie, şi amintirile o poartă spre alt pat sub care a pus o cutie, cu mulţi ani în urmă. Dă la o parte puzzle-urile lui, trusa de scule în miniatură şi un vraf îngălbenit de reviste cu benzi desenate, înghite de mai multe ori ca să scape de nodul din gât şi de amintirea zilei aceleia, a acelei fete din Angelina.

— Poţi muta orice, ca să faci loc, spusese Frances cam fără convingere, însă nu-i spusese şi unde ar putea pune lucrurile.

Când Abe vine acasă în rarele lui zile libere, patul e prea îngust pentru amândoi. Stau îngrămădiţi, nu se simt bine. Abe se preface că nu-i pasă, la fel şi Satomi.

— E mai intim aşa, zice el.

— Îhâm.

Nu are nimic cu Frances, dar simte că se înăbuşă stând nas în nas cu o persoană pe care abia dacă o

cunoaşte. O scoate din fire faptul că se simte oarecum ca în lagăr. A băgat de seamă că Abe se poartă mai degrabă ca un fiu decât ca un soţ când e în casa mamei lui. Tânjeşte să-l aibă doar pentru ea şi îi e dor de apartament. Trebuie să-şi găsească neîntârziat o casă doar a lor.

— Orice ai să alegi, o să-mi placă, o asigură Abe. Atât timp cât nu rămânem lefteri.

Când găseşte casa, după ce mai văzuse încă patru, îşi dă seama din prima clipă că e ceea ce căuta. E amiază, soarele înălţat sus pe cer străluceşte orbitor. Ziua e fierbinte, ca la sfârşit de vară, însă mlaştinile sărate în mijlocul cărora se află casa par câmpuri acoperite de zăpadă neatinsă.

— Pare destul de solidă, zice Frances, văzând că Satomi e încântată.

Vor rămâne fără niciun ban, aşa că vor fi nevoiţi să o decoreze şi să o aranjeze singuri, însă e perfectă.

— O construcţie trainică, de pe la 1920, spune Frances.

Lui Satomi îi place faţada simplă, judecând după care n-ai crede că e atât de spaţioasă în interior. Grădina nu e cine ştie ce, dar poţi vedea oceanul oriunde te-ai afla în casă, iar camerele sunt inundate de lumină.

— Ce frumos, exclamă.

— E mult de muncă, zice Frances. Şi n-o să se prindă mai nimic aici, din cauza sării.

Când vine Abe la sfârşitul săptămânii îşi petrec timpul aranjând, curăţând lemnăria cu glaspapir, dezlipind tapetul închis la culoare şi vopsind camerele în tonuri blânde de gri şi albastru – culorile oceanului.

Fac dragoste pe o cuvertură întinsă pe jos, în mirosul de vopsea şi de mare. Dorinţa îi apucă des şi e atât de copleşitoare, că nu-i pot rezista.

— Ne mutăm de cum soseşte patul, zice Abe. Ce altceva ne mai trebuie?

— Atâtea lucruri, râde ea, închipuindu-şi cum vor dormi într-un pat mare, confortabil, cu un leagăn de copil alături.

— Până la sfârşitul lunii ne-am mutat, zice el şi o sărută. Mi-ar fi plăcut să-l avem pe Wilson aici cu noi, dar n-ar fi bine să-l luăm de la casa lui.

— Poate ne luăm un căţeluş? sugerează ea.

— Cred că aşa o să facem.

În timpul zilei ferestrele casei dintre sărături sunt deschise ca să pătrundă mirosul puternic al mării. La ferestre sunt draperii, camerele sunt mobilate sumar şi Frances le-a făcut cadou două covoare din petice. Casa a devenit un cămin.

Curtea nu e împrejmuită cu gărduţ de lemn şi Satomi refuză să poarte şorţ, dar s-a schimbat atât de mult în soţie americană din clasa de mijloc, care locuieşte în suburbie, şi se simte atât de bine în noua ei piele, că Manzanarul s-a retras într-un colţ aproape uitat al minţii ei. E pătrunsă de certitudinea iubirii şi uimită de contrastul între viaţa ei cu Abe şi perioada ireală pe care a petrecut-o cu Joseph.

Îşi face permis la biblioteca locală, merge la cumpărături la acelaşi magazin ca Frances, ba chiar are şi o zi când duce rufele la spălat. Frances o învaţă să gătească mâncărurile preferate de Abe – sfeclă murată şi supă de cod, pui la cuptor şi pâine cu mălai. Văzând-o împreună cu Frances, oamenii o salută şi pe ea, apoi, când o întâlnesc singură, o recunosc şi o salută din nou. Simte că încă sunt rezervaţi faţă de ea, dar nu prea pune la inimă. Îl crede pe Abe când îi spune că la fel se poartă cu toţi nou-veniţii din Freeport. Trebuie să treacă ceva timp, asta-i tot.

— Până să te dezmeticeşti, ai să fii de-a noastră.

Îi invită la masă pe Don, cel mai bun prieten al lui Abe, şi pe prietena lui. Abe o ajută să pregătească puiul la cuptor, iar ea încearcă să facă o tartă cu pere. E o soţie ca

oricare alta. E fericită.

Abe vede că ea s-a schimbat şi e mulţumit. Acum o are doar pentru el, în afară de zilele enervante când vine să doarmă cu el în oraş şi se vede cu Joseph cât timp el e la lucru. Gândul la Cora nu-l mai tulbură. Pe cât îşi dă el seama, acea parte din Satomi la care nu poate ajunge, atunci când simte că se îndepărtează de el, are de-a face cu Cora. Şi-ar dori într-adevăr să dea de urma Corei, ca s-o vadă pe Satomi împăcată.

În patul din oraş pasiunea lui e clocotitoare, aşa că nu se poartă întotdeauna cu blândeţe. Satomi nu ştie, aşa cum nu ştie de fapt nici Abe, că e un fel de răzbunare asupra lui Joseph. Dar şi ea e dornică, şi la fel de pătimaşă. Când adoarme culcat pe jumătate peste ea, Satomi se bucură să-l aibă atât de aproape, abandonat ei, să-i simtă mirosul aspru de după dragoste. Nu se plânge că e prea greu şi rămâne aşa până când el se rostogoleşte singur într-o parte.

E hotărâtă să nu-şi lase viaţa invadată de amintirile din lagăr şi nici înrâurită de perioada petrecută în lumea mondenă, alături de Joseph. Ar fi o prostie să tragă linie şi să socotească ce-a pierdut şi ce-a câştigat. Va fi recunoscătoare pentru ceea ce are şi va trece peste tulburarea care o cuprinde când îşi aduce aminte de Cora. Cea care a fost Satomi Baker e ascunsă bine sub cea care este doamna Abe Robinson.

La cererea lui Abe, se duce în oraş să aducă şi ultimele lucruri rămase în apartament. El nu poate pleca de la serviciu, iar noii chiriaşi abia aşteaptă să se instaleze. Împachetează rufăria de pat, cărţile şi prăjitorul de pâine, cumpărat fiindcă grătarul vechii maşini de gătit nu mai funcţiona. Mai e o tavă de cositor decorată cu siluetele clădirilor din New York şi câteva ceşti de porţelan alb cu margine aurită, pe care le-au găsit la un târg de vechituri. Fotografia lor de nuntă în ramă de argint, binoclul lui Abe,

ceasul deşteptător.

Abe e în tura de noapte o săptămână întreagă şi va dormi într-una din camerele de urgenţă din spital.

— E un chin să stăm despărţiţi, îi spune sărutând-o.

— Puţin spus, chin, oftează şi ea.

Dorm ultima oară în apartament, mănâncă prăjiturele cu fructe şi chipsuri şi fac dragoste în patul scârţâitor, pe salteaua subţire.

— N-o să-i ducem dorul, zice Abe.

Dar plecarea o îndurerează pe Satomi. Nu se va obişnui niciodată cu despărţirile.

Abe o urcă în trenul de Freeport, intră într-un compartiment gol şi pune valizele în plasa de deasupra scaunului.

— Va trebui să găseşti pe cineva să te ajute cu valizele când ajungi.

— Sunt mai puternică decât crezi, Abe.

— Ştiu, iubito. Eşti puternică şi de-aia te iubesc. Totuşi, te rog să găseşti pe cineva să te ajute. Promiţi?

— Promit.

O sărută apăsat, dar fără pasiune şi ea e dezamăgită. Îşi dă seama că e cu gândul în altă parte, că vrea să plece la spital.

— Peste câteva zile am să vin acasă de Ziua Recunoştinţei, îi spune. Am să iau primul tren spre Hempstead şi, până să te dumireşti, ai să te trezeşti cu mine la uşă.

— De-ar trece timpul mai repede!

— Frances face atâta caz de Ziua Recunoştinţei de n-o să-ţi vină să crezi. O să fie încântată că eşti acolo, ca să aibă în faţa cui să se fălească.

— M-am săturat să-ţi duc dorul, Abe.

— Până te dumireşti tu, am să fiu deja acasă.

Scoate capul pe fereastră ca să-l vadă cum coboară; îi face scurt semn cu mâna şi se îndreaptă spre ieşire. Ştie că nici el nu poate suferi despărţirile. Îi pare bine că ştie

ce nu-i place: despărţirile şi cămăşile noi, ciocolata cu ghimbir, cafeaua cu lapte şi surprizele.

Îl ştie, aşa cum şi el o ştie pe ea şi toate sunt aşa cum se cuvine să fie. Dar când îl pierde din ochi o cuprinde un fel de melancolie şi o clipă chiar o bate gândul să coboare din tren şi să-l ajungă din urmă, ca apoi să râdă împreună de prostia pe care a făcut-o. Însă trenul s-a pus deja în mişcare. Dragostea e de vină, îşi spune. Dragostea te face să crezi că fiecare minut de despărţire e o ameninţare.

— Doar până la Ziua Recunoştinţei, se alină singură. Doar până la Ziua Recunoştinţei.

Între Penn Station[35] şi Babylon

În ajunul Zilei Recunoştinţei Frances nu mai pridideşte cu treburile. Cu toate astea, întreaga zi a avut un zâmbet pe faţă. Căldura cuptorului încins e de nesuportat. Pe masă e pusă la răcit o prăjitură cu ciocolată, într-o oală fierbe dovleacul. Geamurile s-au aburit aşa de tare, că a trebuit să deschidă uşa ca să intre aer rece. Îşi aduce aminte de anul trecut şi de toţi anii dinainte, când a procedat la fel. Dar anul ăsta se simte altfel, e mai frumos, trebuie să recunoască. O are alături de ea pe Satomi, Satomi a lui Abe, şi acum nu mai e nevoie să-şi facă griji pentru el, fiindcă şi-a găsit fata potrivită.

— Vrei să mai amesteci un pic în sosul de merişoare? Cred că a început să se prindă.

---

35 *Pennsylvania Station*, una din principalele gări din New York.

Toată bucătăria e parfumată de mirosul de zahăr al fierturii de merişoare, al dovleacului dulce pe care îl va pasa până va fi ca o cremă şi îl va folosi la plăcinta care e specialitatea ei.

— Vreau să termin cu toate înainte să sosească Abe. În seara din ajunul Zilei Recunoştinţei mâncăm întotdeauna hamburgeri cu garnitură picantă de roşii, iar de astea nici nu m-am apucat încă.

— Nu cred c-am să ajung vreodată să gătesc ca tine, Frances.

— Ei, înveţi cu timpul. Şi pun rămăşag că aveţi şi voi tabieturile voastre.

— Ştiu şi eu, poate. Întotdeauna bem ceva pe punte după ce am legat barca la chei.

Roşeşte gândindu-se la ce altceva mai fac, dar asta nu e pentru urechile lui Frances.

— Nu ne ducem niciodată la culcare certaţi. Cred că la lucruri de felul ăsta te referi. Dar n-avem niciun obicei legat de mâncare. Oricum, Abe găteşte mai bine ca mine. Când e la oraş îşi găteşte deseori singur.

— Nu mai spune, chiar aşa? Şi eu, care credeam că nu ştie decât să încălzească fasole din conservă.

Tac amândouă, fiecare închipuindu-şi-l în felul ei. Frances se gândeşte la băiatul ei, ditamai flăcăul, făcându-i semne cu mâna când intră în port, o amintire dulce-amară a tatălui. Satomi mai degrabă îl simte decât îl vede: trupul lui mare, buzele tari, mâinile puternice, şi sentimentele contradictorii pe care le trezeşte în ea – siguranţă amestecată cu teamă.

— O, Doamne, curcanul.

Frances e roşie la faţă, îi e cald şi e agitată. La nicio altă sărbătoare nu intră în priză ca de Ziua Recunoştinţei.

— Trebuie să-l acoperim cu slăninuţă şi să-l ungem bine cu sirop de arţar, ca să se pătrundă peste noapte.

— E mult de muncă de Ziua Recunoştinţei, nu?

— Mama ta nu pregătea o masă festivă?

— Nu chiar, tatei nu-i plăcea curcanul. Prefera felurile de mâncare japoneze pe care le gătea mama. În lagăr, bucătarul de la cantină se străduia, dar acolo era greu să fii recunoscător, chiar patriot să fi fost.

— Nu aveai sentimente patriotice?

— Câtuşi de puţin. Cât am stat în Manzanar am fost fie mânioasă, fie înspăimântată. N-am avut chef de nicio sărbătoare.

— Dar acum?

— Ei, acum e cu totul altceva. Vreau să sărbătoresc împreună cu tine şi cu Abe, să fiu recunoscătoare.

— Unde ai fost anul trecut?

— La clubul nautic de la Fishers Island, Joseph, cu mine şi prietenul lui cel mai bun, Hunter. Îi place foarte mult iarna acolo, plus că e de bonton să mergi de Ziua Recunoştinţei.

Îi pare rău de ce-a spus. Sunt cuvinte ieftine, de om îngâmfat.

— Te-ai simţit bine?

— Da, Joseph era în formă, cum e mereu când îl are pe Hunter alături.

— Îmi închipui că ţi-e dor de el, nu?

— Ei, pot să-l văd de câte ori merg în oraş.

— Ai fi putut să-l inviţi aici, să ştii. Poate că ar fi fost niţel cam ciudat, dar e prietenul tău şi cred că va trebui să ne obişnuim.

— Mi-a venit ideea, dar, sincer vorbind, nu cred că Abe e pregătit încă, iar Joseph n-ar şti cum să se poarte în sânul unei familii normale.

— Mă bucur să aflu că ne consideri normali, râde Frances.

Satomi nu vrea să se gândească la Joseph în seara asta. Când se gândeşte la el se simte vinovată şi i se pare că fericirea ei e câştigată pe nedrept. A făcut câteva încercări timide de a-l include pe Joseph în viaţa ei şi a lui Abe, dar niciunul din cei doi nu pare dornic să se

împrietenească. Simte că, puţin câte puţin, împotriva voinţei ei, se îndepărtează de Joseph.

Dar poate că adevăratul sentiment de vină e legat de Cora, copilul pe care a promis că-l va lua la ea. Acum, că Abe e de acord, trebuie să se zbată să o găsească pe Cora. Ştie că nu va fi niciodată fericită pe de-a-ntregul dacă nu va şti ce s-a întâmplat cu fetiţa. De pe o zi pe alta aşteaptă o scrisoare de la doctorul Harper. Poate că a găsit un fir de la care să pornească.

Văzând că Satomi e iarăşi dusă pe gânduri, Frances îi propune să lase gătitul o vreme şi să iasă afară.

— Ne-ar prinde bine un pic de aer proaspăt, îi spune împingând-o cu blândeţe spre uşă.

Ia din cui haina de ploaie a lui Abe, atârnată pe verandă, şi i-o pune lui Satomi pe umeri. E lungă, mai jos de genunchi, astfel că îi aduce aminte de haina cazonă de la Manzanar. Simte o umflătură în dreptul şoldului: mingea lui Wilson, rămasă în buzunar.

A fost o zi rece, cu cer înnorat, însă acum, când privesc cerul nopţii, norii se despart, lăsând secera lunii să lumineze puţin marea. Lumina se joacă pe vârfurile valurilor care se rostogolesc spre port. De-a lungul coastei, acolo unde valurile izbesc ţărmul, se întinde un şir de mici golfuri argintii, a căror linie se mişca odată cu apa.

— Uite ce frumos, se extaziază Frances. Luna şi marea întunecată. Ce privelişte!

Satomi bagă mâinile în mânecile hainei când luna se ascunde după un nor. E ajunul Zilei Recunoştinţei şi probabil că Abe e deja în drum spre casă. E vremea să facă un duş, să-şi desfacă părul, să se îmbrace cu jacheta albastră şi pantalonii pescăreşti strâmţi pe care i-a adus anume de acasă, fiindcă Abe spune că arată sexy în ei.

„Orice pui pe tine arată de milioane, iubito.”

— Nici nu ştii ce să faci la ora asta, spune Frances întorcându-se spre casă. Pentru un pahar e prea devreme, pentru un pui de somn e prea târziu.

Oprit pe întuneric dincolo de Richmond Hill, cu frânele trase, trenul de Hempstead a trimis un om cu un fanion şi un felinar ca să-i facă semn mecanicului din trenul care venea de la Babylon, la numai patru minute în urma lor, să încetinească.

Relatările apărute în presă după coliziune au insistat pe faptul că trenul de la Babylon gonea cu aproape o sută de kilometri pe oră când s-a izbit de trenul de Hempstead, care staţiona, cu un bubuit pe care mulţi l-au comparat cu o explozie atomică.

Adevărul e că, atunci când oricum nu prea mai avea ce să facă, mecanicul din trenul venind de la Babylon a zărit în lumina slabă a înserării trenul oprit pe şine şi, pe margine, omul care flutura disperat din fanion. În ultimele clipe ale vieţii lui a apăsat frâna de urgenţă, încetinind până pe la cincizeci de kilometri, nu o sută, cum pretindeau ziarele. Dar chiar şi această viteză a fost de ajuns să împingă trenul staţionat pe o distanţă de peste douăzeci de metri mai încolo pe şine, să arunce ultimul vagon în aer la înălţimea unei case şi să intre cu locomotiva în plin în restul garniturii, provocând o „suprapunere”. Urât cuvânt adăugat în vocabularul oamenilor.

Aud ştirea la radio în timp ce Frances taie o lămâie pentru câte un gin tonic. La început nu vor să creadă, li se pare o poveste de groază din cele de care râzi după aceea, gândindu-te ce prost ai fost că te-ai lăsat păcălit. E o poveste de Halloween, nu de Ziua Recunoştinţei.

— Nu se poate să fie Abe, nu Abe, ţipă Satomi.

Frances nu o aude însă. În cap îi sună doar „Nu din nou, Doamne, nu din nou”. Genunchii au lăsat-o, aşa că a fost nevoită să se sprijine de chiuvetă ca să nu cadă. Satomi îi vede disperarea, dar nu se poate apropia de ea. Dacă ceea ce vede la Frances e intuiţia de mamă, atunci e

ceva oribil. O privelişte pe care n-o poate suporta.

Ştirile curg una după alta. Vocea crainicei de la radio e aproape isterizată. Satomi tremură, Frances geme încet. Reporterul nu se mai opreşte, cu vocea tot mai gâtuită la fiecare nou amănunt aflat. Cele două femei ascultă, sorb cuvintele, dar nu le mai pot da afară.

Locuitorii din zonă au fost primii la locul accidentului. I-a asurzit bubuitura, li s-a făcut rău când au văzut ce se întâmplase. Vagoanele au fost aruncate sus, pe pantă, prea sus ca să poată ajunge la ele la început. S-au dus în fugă să aducă scări, pleduri, truse de prim ajutor. Acum sunt dornici să povestească reporterilor cum a fost.

— Pământul s-a cutremurat. Nu doar am auzit, ci am şi simţit zgomotul.

— Am forţat uşile ca să-i scoatem. Oamenii gemeau de durere, băteau în ferestre.

— Pe jos erau împrăştiate braţe şi picioare, unele chiar atârnau de ferestre.

— Zăceau în bălţi de sânge, propriul lor sânge, ca peştii într-o conservă.

În bucătăria cu miros de zahăr a lui Frances aud la radio şuieratul maşinilor de pompieri şi al ambulanţelor care duc răniţii la spital. Pentru unii nu mai e timp să fie duşi la spital; chirurgii au transformat bucătăria unei case din apropiere într-o sală de operaţii primitivă. Lucrează la lumina becului din bucătărie, pe o masă acoperită cu un cearşaf.

— Toată lumea dă o mână de ajutor, strigă reporterul.

— Probabil că îi ajută şi Abe, spune Frances cu voce aspră, din care a dispărut orice emoţie, cu toate că nu şi-a pierdut cu totul speranţa.

— Dar Abe merge întotdeauna în primul vagon, geme Satomi. Zice că aşa i se pare că ajunge mai repede acasă.

E ghemuită pe podea şi se leagănă înainte şi înapoi, izbindu-se cu capul de piciorul lui Frances.

Dintr-odată Frances se prăbuşeşte şi ea la pământ. Din ochi îi curg şuvoaie de lacrimi, cu toate că ea nu simte că ar plânge. Vrea doar să o liniştească pe Satomi, care şi-a pierdut controlul.

Satomi refuză să se ducă la înmormântare. Nu vrea să-l vadă pe Abe coborât în pământul rece, nu vrea să vadă sicriul pe care Frances l-a ales singură pentru că Satomi e prea slabă şi nici măcar nu l-a putut privi.

— Stejar căptuşit cu mătase. Cel mai bun pe care îl aveau, i-a spus Frances cu voce abia auzită.

Satomi îşi acoperise urechile cu palmele. Vorbele o scârbeau. „Căptuşit cu mătase" şi „sicriu". Ce aveau vorbele astea de-a face cu Abe?

Iar dacă se duce, cumva putea să lase trupul lui frumos, acum zdrobit, singur în pământul neîndurător? Cumva putea să-şi ia rămas-bun de la el?

Se gândeşte la figura lui Abe, la gura frumos desenată, la dintele din faţă, puţin ciobit, la obrajii ţepoşi când nu se bărbierea. Nu se poate să fi murit. În durerea ei seamănă mai mult ca oricând cu Tamura. La fel ca mama ei, vrea să se ascundă în pat, sub cuverturi, şi să nu mai iasă niciodată de acolo.

A început să caute peste tot semne ale prezenţei lui. Se aşteaptă să-l vadă printre stele, în pasărea cu ochi de mărgele şi penele zburlite de ciudă, care, azi-dimineaţă, pe când ea dormea în patul de copil al lui Abe, a trezit-o bătând cu ciocul în fereastră, de parcă încerca să intre în cameră.

— Unde eşti, Abe? Întoarce-te la mine, strigase la pasăre, speriind-o.

Îi povestise întâmplarea lui Frances, de parcă aceasta s-ar fi priceput la astfel de lucruri şi ar fi putut desluşi un mesaj codificat.

— Caută gâze în zidărie când pământul e prea tare ca să-l poată scurma, îi explică Frances, care ştie cum stau

lucrurile. Aşa fac în fiecare an.

Tot trupul lui Abe a fost zdrobit, fiecare os, fiecare organ, dar cauza declarată a morţii a fost o scurgere de sânge din inimă. O ruptură de mărimea unui bănuţ, nu mai mare. Cu gândul la acea ruptură simte cum i se frânge inima de jale.

— Nu pot să merg, Frances. Nu mă obliga.

Frances o rugase întâi, apoi insistase.

— Trebuie să mergi. E înmormântarea lui Abe. Aşa se cuvine. Singurul lucru pe care-l mai poţi face pentru el. Ai să regreţi toată viaţa dacă n-ai să vii.

Cedase, năucită de durere.

Frances îi încheie nasturii hainei, o sfătuieşte să-şi pună mănuşi, o îmbrăţişează. Satomi se miră cum de soacra ei mai are putere să-şi facă griji pentru ea, cum se mai poate gândi la altcineva în afară de ea însăşi. Stă cocoşată, cu buzele strânse. E mai mică, parcă s-ar ofili de la un minut la altul.

— În biserică e frig, în cimitir şi mai şi, zice Frances.

Nemiloasă, suferinţa pune stăpânire pe trupul lui Satomi. Nu mai este timp şi ea nu-şi mai aduce aminte când i-a spus ultima oară lui Abe că-l iubeşte; nici de Haru n-a apucat să-i spună. De-acum nu va mai avea cum să-i spună nimic.

Preotul se simte bine în pielea lui. Îi place latura publică a îndatoririlor lui: duioşia botezurilor, bucuria nunţilor, până şi sobrietatea înmormântărilor. Slujeşte bine în faţa publicului, şi se gândeşte câteodată – nu fără un sentiment de vinovăţie – la credincioşii lui.

— Gândurile noastre se îndreaptă cu compasiune spre tânăra soţie a lui Abe, rămasă văduvă la atât de scurt timp după căsătorie.

Avea să fie singura referire la ea. Vorbeşte despre vremea când Abe locuia în Freeport, despre cât de îndrăgită e Frances în oraş, despre cât îl iubeau oamenii

pe fiul ei. Lui Satomi i se pare că, pentru că îl cunoşteau pe Abe de mai multă vreme, ar vrea să spună că suferă mai mult după moartea lui.

Nu e corect din partea ei, se dojeneşte singură, se dovedeşte a fi îngustă la minte şi posesivă. Abe a fost întotdeauna simpatizat, oriunde s-a dus. Nimeni nu ştie mai bine decât ea cât de repede îţi câştiga dragostea.

Prietenii lui Abe, unii ţinându-se de mână, alţii sprijinindu-se unul de umărul celuilalt, se trag în lături ca să-i facă loc la marginea gropii. Dacă nu mai e Abe ca să-i unească, parcă s-au şi îndepărtat de ea. Părinţii lor, care l-au cunoscut pe Abe de când era copil, stau şi ei în jurul mormântului, pământii la faţă; ochii le fug la piatra de mormânt a tatălui, aflată alături. Sunt afectaţi de durerea copiilor, recunoscători în sufletul lor că nu a fost unul dintre ai lor, căci vreunul ar fi putut foarte bine să se afle în trenul de la Penn la Babylon în noaptea aceea.

Începe să plouă, oamenii deschid umbrelele. Unele sunt roşii, altele albastre, ba e şi una galbenă, cu picături albastre de ploaie desenate pe ea, culori de carnaval, îşi zice Satomi. Don, cel mai bun prieten al lui Abe, se apropie şi o adăposteşte sub umbrela lui neagră.

După ceva vreme răzbat până la ea vaietele exagerate ale unei blonde pe care n-o observase până atunci. Satomi s-a abţinut să se lase pradă durerii în văzul celorlalţi, aşa că priveşte curioasă spre ea. Stânjeniţi de zgomotele deplasate, ceilalţi tropăie din picioare şi tuşesc politicos, vrând parcă să le acopere.

E Corinne. Strânge la piept un buchet de hurmuz şi plânge de abia se ţine pe picioare. N-ai ce-i face, întotdeauna s-a dat în spectacol, cu orice prilej.

— Şşşt, Corinne. Ţine-ţi firea, de dragul lui Frances.

Un bărbat pe care Satomi nu-l cunoaşte o ia pe după umeri pe Corinne, cu un gest un pic prea ferm ca să fie doar în chip de alinare.

Colegii lui Abe de la spital stau îngrămădiţi unul într-

altul, stânjeniţi că priceperea lor în ale medicinei nu e de folos aici. Vecinii din Jackson Heights, care abia dacă îi adresau un cuvânt, în schimb pe Abe îl considerau un vecin grozav, au venit şi ei. Cu toţii l-au cunoscut şi l-au plăcut pe Abe. Nu-i vine să creadă cât de străină se simte printre aceşti oameni.

Joseph telefonase, copleşit de mâhnire, îngrijorat pentru soarta ei.

— Fetiţă dragă, vin acolo. Ai nevoie de mine.

— Nu, să nu vii. N-ar fi potrivit. Nu vreau să vii.

Îl rănise refuzându-l, însă nu şi-l putea imagina pe Joseph printre cunoscuţii lui Abe. Toată lumea ar fi întors capul după el, s-ar fi văzut cât de colo că şi ea e făcută din alt aluat.

Sicriul lui Abe îi aduce aminte de sicriul Tamurei. Or fi împreună acum, Abe şi Tamura, legaţi pe veci de dragostea pentru ea? Goneşte acest gând. Simte deja că fantomele sunt o povară.

Pe drumul spre casă Frances o ia de mână ca pe un copil. Un grup de oameni sosesc la casa lor. Femeile trebăluiesc în bucătăria lui Frances, ca din pământ apar platouri cu mâncare. Ai zice că s-a pornit o petrecere. Satomi urcă la etaj, urmată de Frances.

— Ai nevoie de somn, îi spune Frances, scoţându-i hainele.

— Cobor şi eu în scurtă vreme, Frances. Lasă-mă doar un pic.

Somnul e singurul lucru pe care şi-l doresc amândouă. Satomi şi-ar dori să adoarmă pe veci, dar, ca şi cum ar avea un ceas deşteptător în minte, nu izbuteşte să închidă ochii mai mult de o oră, două. Stând întinsă în pat îşi îngroapă faţa în perna lui Abe. Până şi mirosul lui se şterge, îşi zice.

— Iartă-mă, Frances, ar fi trebuit să te ajut.

— O să ne ajutăm una pe alta, Satomi. Aşa ar fi dorit Abe.

— Nu pot să-i rostesc numele, Frances. Simt că mi se rupe inima când încerc.

— Zi după zi, pas cu pas, zice Frances, deşi nici ea nu crede că e posibil.

— Da, zi după zi, repetă Satomi mecanic.

— Ai să stai cu mine o vreme, Sati, nu-i aşa, doar o vreme? Aş vrea să am alături de mine pe cineva care l-a iubit pe Abe, o persoană care i-a fost dragă, o roagă Frances.

— Întoarce-te în apartament, o îmbie Joseph. Dă-mi voie să am grijă de tine, doar până când îţi revii.

La început cântăreşte dacă să stea singură în casa lor de lângă sărături. Dar gândul că ar sta în patul lor fără să-l aibă pe Abe lângă ea, că ar lua o carte de pe rafturile din camera de zi, construite de el însuşi, e prea dureros. Nu va mai locui niciodată acolo, acum, că Abe nu mai este. Speranţa a plecat pe veci din casa aceea.

Stă la Frances, ascunsă în camera lui Abe, respirând amintirea lui tot aşa cum mama ei a respirat amintirea tatălui cu ani în urmă. Va avea grijă de Frances, îi va da de mâncare, o va scoate la plimbare, se va purta aşa cum e de aşteptat din partea unei nurori.

Uneori amărăciunea o chinuie atât de tare că nu-şi găseşte liniştea, alteori e atât de istovită că nu se poate ridica din pat. Câteodată închide ochii şi se roagă ca, atunci când îi va deschide, să se trezească peste zece ani, la depărtare de zece ani de suferinţa care îi curge prin vene, îmbolnăvind-o. Nu poate să se roage, aşa cum fac alţii, ca totul să se dovedească a fi un vis urât. Dacă ar închide ochii, închipuindu-şi că Abe s-a întors la ea, tot n-ar scăpa de chin, ştiind că el nu va fi alături când îi va deschide.

Prietenele lui Frances vin să-i prezinte condoleanţe.

— Trebuie să fii recunoscătoare pentru vara de vis pe care aţi trăit-o aici, pentru clipele minunate de care v-aţi

bucurat, îi spun. Timpul le vindecă pe toate.

Sunt femei inimoase, la fel ca Frances, mame americane exemplare. Dar, spre deosebire de Frances, rareori găsesc vorbele potrivite.

Îşi umple zilele cu treburi necesare, ca şi cum Abe ar învăţa-o ce să facă. Dormi când ai obosit, nu uita să mănânci, stai cu Frances, uită-te la fotografii împreună cu ea, plângeţi împreună, fă-o să râdă, întinde-te alături de ea ca să doarmă puţin. Frances face la fel pentru ea.

Îi e teamă de visele urâte care îi bântuie somnul chinuit: peisaje întunecate, amorfe, în care nu poate găsi ceea ce caută. Nu mai visează în culori.

Frances o lasă să se agite, îi face jocul în timp ce ea însăşi caută un punct de sprijin ca să se poată întoarce la viaţa dinainte, care parcă se fereşte din calea ei.

Se mai alină dându-i atenţie lui Wilson, câinele lui Abe – e singurul lucru pe care îl mai pot face acum pentru el. Wilson nu mai vrea să mănânce, nici măcar gustoasa tocană de măduvioare pe care i-o pregăteşte Frances. Stă întins în pragul camerei lui Abe, cu capul pe labe, alături de un pantof vechi de-al lui Abe, pe care l-a găsit pe terasă – imaginea însăşi a disperării.

— Hai, băiete, îi spun, aşa cum i-ar vorbi Abe. Nu se poate să te porţi aşa, ceai de gând?

Trec Crăciunul într-un fel de ceaţă, fără brad, fără globuri, doar un „Crăciun fericit” şoptit de Frances când Satomi vine la micul dejun. Amintirea, mai puternică decât ea, i-a smuls vorbele de pe buze.

— Nu cred că am să mai fiu vreodată în stare să gătesc curcan.

— Nu-i nimic, Frances, oricum nu l-aş putea mânca.

Merg pe jos cam două mile, de-a lungul unui canal îndepărtat, fără să întâlnească nici ţipenie de om, şi se întorc acasă, unde mănâncă supă şi pâine cu mălai. La ora nouă sunt în pat. Au supravieţuit primului Crăciun fără Abe. Amândouă răsuflă uşurate că a trecut.

Frances e prima care se mobilizează, poate fiindcă ştie cumva fi viaţa de acum încolo, ştie ce să aştepte de la ea. Nu are de luat nicio hotărâre, cunoaşte foarte bine stadiile durerii. Vor fi perioade rele şi altele mai bune, iar unele vor fi atât de teribile că, ştiind prin ce a trecut, se minunează cum de n-a luat-o razna. Mai ştie şi că, atunci când va crede că şi-a mai revenit, durerea, venită nu se ştie de unde, o va lovi din nou, luând-o pe nepregătite. Doar gândindu-se simte că o lasă puterile, însă trebuie să-şi ia inima în dinţi şi să meargă mai departe, altminteri nu-i rămâne decât să intre în apa mării şi să termine cu toate. E conştientă însă că nu are curaj pentru aşa ceva. Nu e făcută pentru o tragedie greacă.

Wilson s-a înviorat şi el. Cere să fie scos la plimbare, le aduce mingea la picioare, se învârteşte prin bucătărie când vine ora mesei, privindu-le cu ochi rugători. Simte mersul lucrurilor mai bine decât ele şi ştie instinctiv când să îşi reia viaţa dinainte.

Au sosit scrisori de la doctorul Harper şi de la Eriko. Sunt îngrijoraţi pentru ea, şocaţi de cele întâmplate.

„E nedrept”, scrie doctorul Harper. „Ce nenorocire.”

„Fii tare, Satomi. Nu meritai o astfel de lovitură a sorţii”, scrie Eriko.

Răspunde în câteva rânduri. „Sunt bine, mă simt mai bine”, minte. „Nu vă faceţi griji pentru mine.”

A refuzat să-l vadă pe Joseph. E ridicol, îşi zice, dar dacă s-ar vedea cu el i s-ar părea că îl trădează pe Abe.

— Încă nu, îi spune când îi telefonează, cu voce rănită. Încă nu sunt pregătită să văd pe nimeni.

Când vine primăvara începe să-şi petreacă zilele pe barcă. Nu iese în larg, nu desface parâmele, dar simte cumva că, în spaţiul acela strâmt, durerea ei e ţinută în frâu. Stă pe patul îngust şi citeşte cât e ziua de lungă cărţi împrumutate de la biblioteca din Freeport – romane şi biografii, cărţi despre pescuit şi cum să creşti câini, orice găseşte. Acum ştie câte ceva despre pescuitul la muscă,

despre copaci şi plante, despre Emma Bovary şi Tiny Tim.

Se ascunde în cabină. Nu o vede nimeni, în schimb ea aude plescăitul apei şi glasurile pescarilor din Freeport.

— Şşşt, aude când cineva bagă de seamă că barca n-a mai fost scoasă din port.

Oamenii din Freeport ştiu că e acolo.

Când lacrimile nu mai sunt o uşurare, când somnul biruie cititul ca loc de refugiu, Cora se întoarce pe nesimţite în suferinţa ei. Deschide cutia cu cadouri, atinge micuţa perie de păr, brăţara cu talismane, fundele. Şi, dintr-odată, nu-şi mai plânge de milă, ci se simte ruşinată. Vede limpede acum că, dacă nu vrea ca moartea lui Abe să fi fost în zadar, atunci trebuie să o găsească pe Cora. Trebuie să facă tot ce-i stă în putinţă ca să-i dea de urmă, să meargă ea însăşi în California. Nu se poate eschiva şi nici nu poate s-o ia de la capăt până nu găseşte fetiţa. Dar e doborâtă de oboseală şi apoi, cum s-o părăsească pe Frances? N-ar fi corect din partea ei.

Frances bagă de seamă că ceva s-a schimbat la ea. E îngrijorată de felul în care o priveşte Satomi, îşi închipuie că starea ei se înrăutăţeşte.

— Satomi, draga mea, nu se mai poate aşa, încearcă s-o convingă. Tu mă întrebi tot timpul cum îmi merge, dar eu văd că tu nu te simţi deloc bine. Eşti prea tânără ca să-ţi trăieşti viaţa la întâmplare. A venit vremea să te gândeşti pe ce drum vrei s-o apuci.

— Mă simt bine. Nu-ţi face griji din cauza mea.

Însă Frances e îngrijorată. E timpul ca Satomi să plece, dar va fi nevoită să-i dea ea un imbold, căci fata nu are putere.

— Nu e ceea ce Abe ar fi dorit pentru tine. Să mori aşa, puţin câte puţin, nu e un semn de respect pentru amintirea lui, nu crezi?

— Dar Abe nu e cu noi, aşa-i? Ne-a părăsit, nu? întreabă cu vocea gâtuită de furie; e ea însăşi uimită, căci nu credea că e atât de mâniată.

În tăcerea care se lasă după această ieşire, îşi dau seama că sunt amândouă supărate pe Abe, că şi-au ascuns amărăciunea luni de zile.

— Cum a putut să ne părăsească, Frances? Cum ne-a putut face aşa ceva?

— El n-a făcut nimic, scumpa mea, a fost un accident. Cum să te pui împotriva unui accident?

Frances încearcă să-şi găsească echilibrul, i se pare îngrozitor să-i poarte pică lui Abe.

— Aşa e, am spus o prostie. Iartă-mă, Frances. Mai bine mă duc la culcare. N-am vrut să spun aşa ceva despre Abe, sigur că nu.

— Draga mea, asta şi voiam să spun. E ora şase. Îţi treci viaţa dormind.

A doua zi dimineaţa Frances a luat o hotărâre. O priveşte pe Satomi cum ia micul dejun frugal – o ceaşcă de cafea şi o felie de pâine prăjită. O vede cum plimbă pâinea prin farfurie, cu gândul în altă parte, cum lasă cafeaua să se răcească, fără să se atingă de ea. De câte ori o priveşte se minunează de cât de frumoasă e, chiar dacă în ultima vreme a slăbit şi nu se mai îngrijeşte. Ce păcat.

Ar dori s-o ţină lângă ea, să-i fie tovarăşă de suferinţă, dar îşi dă seama că ar fi o dovadă de răutate din partea ei. Satomi are viaţa în faţă, poate găsi altă dragoste, pe altcineva care s-o iubească. Ar fi trebuit să-i spună mai demult lucrurile astea. Iar dacă e să fie cinstită, când sunt împreună îşi hrănesc reciproc amărăciunea, niciuna nevrând ca cealaltă să se vindece.

„Stimate domnule Rodman,

Bănuiesc că Satomi v-a cerut să nu veniţi la Freeport, dar mă gândesc că acum are nevoie de dumneavoastră şi vă rog să veniţi.

Pe cât se vede, eu nu sunt în stare să o ajut şi nici nu cred că ne face bine să fim împreună în situaţia de faţă.

Durerea ne copleşeşte când pe una, când pe cealaltă, aşa că în casa asta nu mai e loc decât pentru amărăciune.

Din nefericire nu are nicio rudă şi, din câte am înţeles eu, sunteţi singurul ei prieten din New York. Credeţi că puteţi face ceva pentru ea?

Vă previn că nu va fi uşor să o convingeţi. Uneori e foarte încăpăţânată, dar îmi închipui că ştiţi deja.

Sunt încredinţată că numai dumneavoastră o puteţi ajuta acum. Sper că veţi înţelege că nu încerc să mă descotorosesc de ea. Vreau să o ajut cu tot ce pot. Dar sunt convinsă că ceea ce-i trebuie ei nu poate fi găsit aici, în Freeport.

Se va înfuria că v-am scris şi mă simt vinovată că nu i-am spus dinainte – la urma urmei, nu e copil. Dar, dacă ar şti că veniţi, şi-ar face de lucru în altă parte, aşa că nu am de ales decât să risc să o supăr.

Sper că veţi putea veni cât mai repede.

Cu cele mai bune gânduri,
Frances Robinson”

Regăsirea

Nu are nimic împotrivă să se întoarcă în apartamentul lui Joseph. Acum nu mai e decât o haltă în drumul ei spre altundeva. Şi nu va sta mult, doar atât cât să găsească un cămin în care s-o aducă pe Cora, dacă va fi nevoie.

Frances s-a oferit să se ocupe de vânzarea casei din sărături. Nu are niciun rost s-o mai ţină, iar dacă vrea să-şi facă un cămin în altă parte va avea nevoie de bani.

— E ceva temporar, îi spune lui Joseph. Deci, regulile de bază: fără cadouri, fără ieşiri în oraş, nicio vorbă despre căsătorie, suntem doar prieteni.

— De acord. Ce poate fi mai bun între noi decât prietenia?

— Aha, ţi-ai găsit ceva mai interesant?

— Posibil.

Joseph n-a văzut-o niciodată atât de hotărâtă, atât de pornită să facă ceva. Luase legătura cu comunitatea japoneză din New York şi de data asta nu avea de gând să se lase dată deoparte. La insistenţele ei unii dintre japonezi s-au apucat şi ei să o caute pe Cora; le-au scris rudelor de pe Coasta de Vest, cerând informaţii. S-a înscris în Liga Cetăţenilor Japonezi Americani, care luptă ca să repare nedreptăţile suferite de japonezii închişi în lagăre. A fost uimită să afle că Liga exista dinainte de lagăre. Luptase pentru dreptul japonezilor americani de a se înrola în armată şi astfel Haru îşi recăpătase onoarea. Speră că o vor ajuta şi pe ea să şi-o recapete.

Are dreptul la o despăgubire corectă pentru fermă, i-au spus. O vor ajuta să o obţină. De acum încolo scopul ei va fi să o găsească pe Cora şi să se lupte pentru drepturile ei.

Sună Frances, cu vestea că a vândut casa din sărături.

— Aşa de repede, Frances?

— Era o casă destul de bună, Satomi.

Îşi aminteşte de camerele spaţioase, de lumina pură, de casa toată, bine aşezată pe bucata ei de pământ. Se întreabă dacă sunt pe gustul noilor proprietari culorile pastel care le-au plăcut atât de mult ei şi lui Abe. Poate că au vopsit-o deja în cafeniu şi crem, culorile convenţionale pe care ea şi Abe le găsiseră anoste. Dar cui nu i-ar fi plăcut priveliştea mlaştinilor albe ca neaua, pârâiaşele care le străbat şerpuind spre ocean? Ar fi rămas acolo dacă ar fi putut, dacă n-ar fi simţit prezenţa lui Abe în fiecare

cameră. O văduvă Robinson e de ajuns pentru Freeport.

— Par a fi o familie fericită, zice Frances. Patru copilaşi ca nişte îngeri. A, şi un căţel. În casa aia e nevoie de un căţel, nu crezi?

— Da, e o casă făcută pentru bucurii, încuviinţează şi trage adânc aer în piept.

— Of, Sati, iartă-mă. M-a luat gura pe dinainte, nu m-am gândit la ce spun.

Cape Cod

Soseşte o scrisoare de la doctorul Harper. După îndelungi căutări a aflat de un copil numit Mary care ar putea fi Cora cea căutată de ei.

„E o şansă infimă, Satomi, aşa că să nu-ţi faci speranţe prea mari. Trec luni de zile până primesc un răspuns, iar când primesc, nu aflu mai nimic. Copilul se află la un orfelinat catolic din Los Angeles, are vârsta potrivită şi a venit fără niciun fel de documente. Cam atât ştim. Nu avem niciun fel de confirmare cum că ar fi Cora. Am mai mers de două ori pe o pistă asemănătoare şi n-am ajuns nicăieri. Nici acum nu am mari aşteptări, dar poate a treia oară să fie cu noroc. Şi apoi, câte japoneze numite Mary cunoşti tu? E eterna dorinţă a catolicilor de a converti şi pe alţii la creştinism, dându-le nume de sfinţi. Oricum, Mary nu e un nume prea original. Nu se poate verifica nimic pentru că fetiţa a venit de la un alt orfelinat şi nimănui nu i-a dat prin cap să întrebe cum ajunsese acolo. Aştept să-mi trimită o fotografie. Te anunţ dacă şi când o primesc.”

Vestea, oricât de laconică ar fi, o năucește, ca și cum găsirea Corei fusese o dorință pe care visase să și-o împlinească fără a fi prea convinsă că e posibil. E de acord cu doctorul Harper, șansa ca acel copil să fie Cora e infimă, dar numai gândul e de ajuns ca s-o facă să caute o casă și să o pregătească pentru ea.

— Poți s-o aduci aici, dacă vrei, îi propune Frances.

Satomi știe că nu va da curs invitației. Dacă fetița aceea e Cora, atunci vrea să o ducă într-o casă a lor, o casă din care nu vor mai pleca.

Vestea îl tulbură pe Joseph. Își zice că Satomi va avea grijă doar de copil, că existența ei se va învârti în jurul lui, și că va renunța la viața ei. Dar, fiindcă ea și-a făcut atâtea speranțe, nici nu vrea să conceapă că ar putea-o vedea dezamăgită.

— Ce șanse sunt ca această Mary să fie Cora? Foarte slabe, o avertizează. S-ar putea să nu fie ea, draga mea fetiță. Ești de acord cu mine, nu? Nici măcar nu știm dacă această Mary a trecut prin Manzanar.

— E orfană, o japoneză din California, așa că trebuie să fi fost acolo.

Respinge îndoielile lui Joseph – îi sunt de ajuns ale ei.

— E posibil și să fi rămas orfană de puțină vreme, nu crezi?

— E posibil, dar dacă nu-i așa, atunci trebuie să fi fost în Manzanar. Era singurul lagăr care avea orfelinat. Toți orfanii de pe Coasta de Vest și bebeluși, și copii de toate vârstele au ajuns acolo.

— Nu pot să cred, se încruntă Joseph.

— Păi da, ia gândește-te cât de primejdioși erau bebelușii ăia. Cine știe de ce ar fi fost în stare?

A vrut să fie sarcastică, dar vocea îi tremură de vechea mânie, ieșită acum la suprafață.

Îi vine în minte imaginea copiilor, fețișoarele lor; are și acum numele lor pe buze. Ține minte firea fiecăruia

dintre ei: băieţelul pe jumătate sălbatic care dădea de necaz fiindcă mereu sărea la bătaie, copilaşul de doi ani care nu ştia să vorbească, iar când în sfârşit a scos un cuvânt acela a fost „stai”.

— Doamne, Sati, ce lucruri îngrozitoare – tot ce s-a întâmplat, lagărele, Cora, exclamă Joseph. Nu e drept.

Pe neaşteptate izbucneşte în plâns, chinuită de imaginile care o bântuie. Vede ochii întrebători ai Corei, ochii Tamurei, cum i-au părut întotdeauna. Vede zâmbetul ei sfios, îi aude vocea dulce. A abandonat-o, nu s-a zbătut îndeajuns ca s-o găsească. În vremea cât fusese cu Abe o dăduse pe Cora deoparte. Se mulţumise cu fericirea ei, convinsă că îi venise apa la moară, că primea ceea ce i se cuvine. Se jucase de-a soţia americană get-beget, devenise cineva care abia dacă-şi mai amintea cât suferise în lagăr, care aproape că-i uitase pe cei care însemnaseră atât de mult pentru ea. De ce fusese nevoie să moară Abe ca să înţeleagă cât de tare rătăcise drumul?

— Am să plec de cum primesc o ştire de la doctorul Harper, Joseph. Am să găsesc un cămin pentru mine şi pentru Cora şi apoi am să mă duc în California.

— Cu ce pot să te ajut?

— Ai putea să trimiţi o maşină ca să-l aducă pe doctorul Harper de la Lone Pine la Los Angeles.

— Eu mă gândeam la un avion, fetiţă. Unul mai mic.

— Cred că i-ar plăcea.

— Trebuie să fie pe malul mării, afară din oraş, îi zice Joseph când pleacă din apartament. Martha’s Vineyard[36] e exact ce-ţi trebuie.

Are în minte o casă. O casă perfectă pentru Satomi, îşi zice, jucându-se cu pliantul din buzunar.

— De ce acolo?

— Mai întâi, pentru că o să-ţi placă, sunt sigur. Apoi

36 Insulă situată în apropiere de Cape Cod; destinație de vacanță pentru înalta societate americană.

pentru că am cunoscuţi acolo, oameni care ţi-ar purta de grijă.

— N-am nevoie să-mi poarte nimeni de grijă.

— Cu toţii avem nevoie să ne poarte cineva de grijă, Sati. De fapt, nici nu înţeleg de ce vrei să pleci. Ce nu-ţi convine la oraş?

— Ei, blocurile mari, sirenele poliţiei noaptea…

Gândul îi e mai degrabă la locul unde ar vrea să fie decât la cel unde n-ar vrea să stea. Pe Coasta de Est, sigur, dar nu în oraş, nici la ţară, ci într-un loc nou, care să devină al ei.

— De la o vreme nu te mai recunosc, zice Joseph.

Nu se mai ascunde, nu mai are nevoie de el ca s-o salveze de ceva. Fiecare gest îi trădează nerăbdarea, nu mai poate sta locului. El e cel care trebuie să alerge ca să ţină pasul cu ea.

Speră că se va stabili pe Martha’s Vineyard; e un loc familiar lui şi ar putea s-o viziteze oricând ar dori. Nu i-a spus, dar şi-a găsit o nouă iubire, un rus care pretinde că e conte, deşi nu îl crede. Nici el nu ştie cum s-a întâmplat, dar e pregătit pentru monogamie, gata să renunţe la promisiunea făcută tatălui. „Parcă aş fi din nou copil”, zice în sinea lui. „Îmi lasă gura apă la orice, zici că acum am deschis ochii asupra lumii, toate mi se pare că merită gustate. Avea dreptate Satomi. Dragostea e cheia.”

Când ajung, nici insula, nici casa nu sunt la înălţimea aşteptărilor lui Satomi.

— Şi eu, care ziceam că e o casă făcută pentru tine, face Joseph neputând să-şi ascundă dezamăgirea.

— Una la mână, Joseph, nu mi-o pot permite.

— Hai să nu facem o problemă din ce nu este. Doar ştii că te pot ajuta.

— Faci deja destul.

Vrea să cumpere casa cea nouă cu banii luaţi de pe cea din Freeport. Să fie un dar de la Abe pentru ea şi Cora.

— Nu e de nasul meu, e prea mare, spune gândindu-

se la holul unde te simţi de parcă ai intra într-un hotel.

E o casă cu pretenţii, cu scară largă de marmură, tavane înalte, împodobite cu stucaturi exagerate. Iar aerul dinăuntru e stătut, acru, parcă lipsit de viaţă.

— Cine a locuit aici, Joseph?

— Ei, o mătuşă bătrână, îmi închipui. Întotdeauna există câte o mătuşă bătrână. Astfel de case nu apar prea des pe piaţă. Proprietarul sau proprietăreasa, în cazul nostru, nu se lasă dat afară cu una, cu două.

Afară, apele întunecate ale oceanului parcă ţin insula prizonieră, şi odată cu ea pe locuitorii ei. Satomi se aşteptase să găsească culori, peisajul oglindit în apă, însă marea pare de cenuşă, de-a dreptul neagră ici-colo, ca şi cum la suprafaţa ei ar pluti bălţi mari de ţiţei.

— Mă simţeam ca după un gard de sârmă ghimpată, îi spune când urcă pe feribotul care îi duce înapoi la Cape. Nu te supăra, Joseph, dar n-aş putea trăi aici.

— Dar insula e o minunăţie, toată lumea spune aşa.

— Nu şi pentru mine.

Cam la o jumătate de milă de orăşelul Eastham, însoţiţi de un agent imobiliar amabil care le oferă o broşură de prezentare, merg să vadă o căsuţă acoperită cu şindrilă de cedru, aflată chiar pe malul golfului, cu faţa spre răsărit şi spre Atlantic.

— Puteţi să vă mutaţi şi mâine, zice agentul. Proprietarii au plecat deja.

— Aici pot respira, spune Satomi zâmbind.

— Dar e prea mică, stăruie Joseph. O căsuţă de păpuşi.

— E perfectă, Joseph. Exact cât ne trebuie, mie şi Corei, plus un dormitor pentru tine, când ai să vii în vizită.

Îşi închipuie cum i-ar sta lui, împreună cu rusul, în dormitorul de la mansardă şi îşi înăbuşă un zâmbet. În broşură scria „trei dormitoare spaţioase”.

— Dacă nu te deranjează să dai cu capul de tavan, zice. Va trebui să bagi dulapurile înăuntru cu încălţătorul.

Casa seamănă cu cele din desenele făcute de copii: o clădire pătrăţoasă, cu frontoane în faţă şi în spate şi un coş chiar în mijlocul acoperişului ţuguiat. Nu e înaltă, ca să reziste furtunilor care bântuie iarna în Cape, dar şi ca să fie răcoroasă vara.

În afară de mansardă, toate ferestrele au obloane albastru-alburiu, iar în partea dinspre ocean e o verandă de lemn cu trepte care coboară până pe ţărm. Cât vezi cu ochii, plaja e presărată cu pâlcuri de măceş japonez care n-a dat încă în floare.

— *Rosa rugosa,* le explică agentul. Se întinde mai repede ca buruienile. Când vine sezonul, sunt câmpuri nesfârşite de flori roşii.

— Câmpuri de flori roşii, repetă Satomi visătoare.

Amintiri vechi reînvie în mintea ei. În Angelina planta creştea pe marginea drumurilor sau pe dune, oriunde găsea teren uscat. Tamurei îi plăcea. Aaron o considera o buruiană.

De luni de zile visa un astfel de loc, aşa că acum simte că a ajuns acasă. Ea şi casa sunt făcute una pentru cealaltă.

— I-ar prinde bine un strat nou de vopsea, spune Joseph străduindu-se să-şi ascundă exasperarea.

Satomi încuviinţează dând din cap, cu toate că ei tocmai aerul sărăcăcios al casei i se pare fermecător. E mai mult decât un adăpost. Are viaţă. Se simte că aici au locuit oameni dârzi, pescari, poate.

— Vânători de balene, într-o vreme, zice agentul parcă citindu-i gândul. Foloseau traulul pentru balene.

— Cum se scrie cuvântul ăsta? se miră Joseph.

— Cum se aude. Balenele erau taman cum e mai bine: mari, cu fanoane şi un strat de grăsime atât de gros, că pluteau chiar şi moarte, aşa că le puteau aduce uşor în port.

Satomi se îndepărtează, îl lasă pe Joseph să discute cu agentul imobiliar.

— Adevăraţi leviatani, îl aude spunând. Au nişte capete enorme. Câteodată, de aici, de pe ţărm, le vezi cozile ieşind din apă. Dar se arată din ce în ce mai rar.

Ţipetele obraznice ale pescăruşilor aproape că acoperă zgomotul valurilor. În depărtare se aude pufăitul unei bărci cu motor. Dincolo de ea, de-a lungul plajei, sunt răspândite alte căsuţe, fiecare având în spate o parcelă împădurită de vreo patru mii de metri pătraţi unde pinii îşi iţesc trunchiurile răsucite dintre tufişuri de cătină şi pruni sălbatici. E un peisaj redus la esenţial, o acuarelă monocromă. Îi vine în minte o caligrafie japoneză, la care adaugă un stol de gâşte deşirat pe cerul pal, asemenea unei săgeţi întunecate.

Parfumul acrişor al rugilor de mure şi mirosul iute al ozonului o îmbie cu promisiuni. Chiar dacă soarele coborând spre asfinţit îi arde obrajii, îşi închipuie cum e iarna aici, vede întinderea înzăpezită şi copăceii sfrijiţi, aplecaţi de vânt spre ocean, încleştându-şi rădăcinile în pământ. E marginea lumii, punctul unde totul se sfârşeşte şi fiecare se agaţă de bucăţica lui de Americă. Lumina după-amiezii târzii e prea pură ca să poată fi numită amurg – e un moment pentru care nu s-a găsit încă un nume.

Încordarea în care a trăit până acum o părăseşte, liniştea coboară asupra ei. Dacă îi era sortit să aibă un cămin, atunci l-a găsit aici. Cora, visează ea, va sta în dormitorul cu tapet în culori pastel, cu scoici plutind pe un fundal de alge împletite. Lumina vine dinspre mare, cenuşie cu irizări violet. Ventilatorul vechi atârnat de tavan are o sforicică de care să tragi, îndeajuns de lungă cât să ajungă şi un copil la ea. Ea va sta în camera din faţă care, la fel ca a Corei, dă spre First Encounter Beach[37].

---

37 Plaja primei întâlniri; conform legendei, părinții pelerini, coloniștii britanici ajunși în noiembrie 1620 pe Coasta de Est, la Cape Cod, pe teritoriul actualului stat Massachusetts, s-au întâlnit cu indigenii pe această plajă. După ce au supraviețuit datorită generozității lor, m noiembrie 1621 au organizat o „zi a recunoștinței”, devenită între timp sărbătoare națională.

— Indienii i-au spus aşa, răspunde agentul întrebării lui Joseph. Pe cât se pare, prima oară i-au văzut pe Pelerini chiar pe plaja aceasta. De atunci nu s-au schimbat prea multe. Ei, glumesc, continuă râzând. Suntem cam tot în locul de unde am pornit, adică la zero, cât despre indieni, nu prea îi mai vedem pe-aici, zice gândindu-se la indieni aşa cum sunt în filme, cu arcuri şi săgeţi.

— Atunci Cora şi cu mine vom fi ca pelerinii. Ne vom face aici un cămin pornind de la zero. Băştinaşii se vor obişnui cu noi.

E atât de încântată de casă, că se hotărăşte să nu mai aştepte până primeşte fotografia copilei. Le va scrie lui Eriko şi doctorului Harper ca să-i anunţe că vine. Are încredere că Mary este Cora. Trebuie să fie Cora.

Tremurând de oboseală are insomnii de când a auzit că s-ar putea să fi dat de urma fetiţei, se lasă un moment copleşită de panică. Dacă într-adevăr e Cora, cum va reacţiona când va veni să o ia? E posibil să se simtă abandonată, poate chiar păcălită. Poate că Satomi se ţine de cuvânt prea târziu ca să le mai fie de folos vreuneia din ele. Dacă, pe vremea când erau în lagăr, ghiciseră bine vârsta Corei, atunci acum ar trebui să aibă opt ani, să meargă pe nouă. Se va fi schimbat, tot aşa cum Satomi însăşi s-a schimbat. A luat-o fiecare pe alt drum.

— Captivant, îl aude pe Joseph spunându-i agentului. Nu crezi, Sad?

— Îhî, face fără să aibă idee despre ce e vorba. Mai arunc o privire, spune şi se îndepărtează.

Casa o întâmpină cu un fel de tihnă, ca şi cum ar fi deja a ei, ca şi cum şi-ar aparţine deja una alteia. Se aşază pe cufărul din holul de la intrare, sub cuierul de lemn cu cârlige, şi ascultă murmurul înfundat al oceanului, foşnetul valurilor care se joacă prin ierburile de mare şi rostogolesc pietrişul de pe mal. Văzut prin cadrul strâmt al uşii, oceanul pare puţin mai mare decât un lac. Nu crezuse să existe atâtea nuanţe de gri. În depărtare linia orizontului

străluceşte ca o dungă sidefie de cositor vârstată cu mov. Sunt culori dureros de frumoase.

Joseph o strigă, zicând că e vremea să plece. Îi e foame şi vrea să guste din stridiile de la Nellie’s Inn, care sunt celebre prin partea locului. După asta se vor întoarce în oraş. Vrea să i-o prezinte lui Leo, să-i spună că a avut dreptate în privinţa promisiunii.

— Nu te mai agita, fetiţă, o sfătuieşte. Ţi-ai găsit căminul.

Mâna sorţii

În micul, dar imaculatul apartament al lui Eriko, aflat deasupra prăvăliei, Satomi nu înţelege cum de se simt atât de stânjenite una faţa de alta. Sigur, Manzanar fusese teritoriul lor, terenul familiar pe care au călcat, dar anii trăiţi alături de Eriko i-au marcat existenţa, a împărţit-o pe Tamura cu ea, au prea multe în comun ca să se înstrăineze vreodată de Eriko.

— Uitasem cât de frumoasă eşti, zice Eriko.

În camera de zi a lui Eriko, Satomi e o apariţie aproape nelalocul ei, o femeie rafinată, venită din altă lume. Genul de femeie fascinantă despre care citeşti în reviste, fiindcă n-ai cum să o cunoşti personal. Până şi parfumul ei e scump. N-a mai rămas nimic din fata pe care o ştia din lagăr, nici măcar acea privire pe care o au foştii prizonieri, plină de teama că s-ar putea întâmpla din nou. Teama pe care şi-o citeşte în ochi în fiecare dimineaţă, când se uită în oglindă.

— Nu mai vinzi pânzeturi, Eriko?

— Nu mai e cerere. În ziua de azi lumea nu prea îşi

mai face haine la croitor.

Acum vinde haine de lucru: cămăşi muncitoreşti cu pătrăţele, salopete din pânză groasă de bumbac şi, specialitatea ei, pălării de fetru, din cele pe care le poartă toţi bărbaţii, începând cu lucrătorii.

— Şi Naomi s-a prăpădit, abia îndrăzneşte Satomi să rostească cuvintele. Numi vine să cred. Îmi pare atât de rău, Eriko. Draga de Naomi, am fost aşa îndurerată când am auzit… E greu să-ţi pierzi mama.

O îmbrăţişează pe Eriko şi nu-i vine să-i mai dea drumul. Mirosul ei binecunoscut, căldura trupului ei masiv o fac să se simtă din nou ca în lagăr.

— Eu sunt, Eriko. Oricum ţi-aş părea, să ştii că eu sunt, spune printre sughiţuri de plâns.

— Ştiu, Satomi. Sigur că tu eşti, zice Eriko, acum cu inima mai uşoară, şi o mângâie drăgăstos pe păr. A fost ceva trecător. Te aveam în minte aşa cum te ştiam din Manzanar.

— Şi Yumi? Şi Haru? întreabă ca să schimbe vorba.

— Yumi s-a măritat. Îţi vine să crezi? E mult prea tânără, dar e fericită, chiar dacă n-au bani şi mai e şi un bebeluş pe drum Haru predă japoneza la o şcoală de lângă San Diego. Ar vrea să mă duc la el, dar nu pot s-o las pe Yumi.

— E însurat?

— Da, s-a însurat, Sati.

— E fericit?

— Cred că da. Însă lucrează prea mult cu gândul la viitor ca să se mai bucure de prezent.

— Mă bucur pentru el, Eriko.

— Într-adevăr, Sati?

— Da, chiar aşa. Acum îmi dau seama că nu ne-am fi înţeles niciodată. Eram copii la vremea aceea.

— Ei, mie mi se pare că n-a mai rămas nimic în el din băiatul de atunci. Nu e cu gândul decât la datorie.

Eriko face ceai, „ceai adevărat” şi îl beau în tăcere,

înţelegându-se fără cuvinte. Îl aşteaptă pe doctorul Harper să sosească de la aeroport şi la gândul că îl vor revedea stau ca pe ace.

— Ce-ai să faci dacă nu e Cora? întreabă Eriko.

— Am s-o caut până o găsesc.

— Bravo ţie.

Satomi se simte din nou ca la şaisprezece ani, bucuroasă că e lăudată de Eriko.

— Şi casa ta, Sati? Cum e casa ta?

— E modestă, curată, dar mai am de dus mobilă. E străbătută de briza oceanului, de la uşa din faţă la cea din spate, întocmai ca cea în care am locuit cu Abe. Cred că ţi-ar plăcea. Dar nu va fi un cămin adevărat până n-o găsesc pe Cora. Vreau s-o văd cum creşte, să văd că se bucură să fie americancă.

— Tu eşti fericită acum că eşti americancă?

— Ştii ce, cred că da. Dar pe Coasta de Est e mai uşor, sunt atâtea naţionalităţi că nu mă bagă nimeni în seamă. Iar cei de acolo parcă au câştigat alt război decât noi. Puţini ştiu că au existat lagăre.

— Cum e cu putinţă?

— De necrezut, nu? E o greşeală să nu vorbim de ele.

— Şi eu sunt la fel de vinovată, cred, zice Eriko. Japonezii de pe aici doar arar pomenesc de lagăre. Bănuiesc că de ruşine. Yumi spune că nu le va povesti copiilor ei, ca să nu-i sperie fără rost. Vrea să îi crească fără frică, la fel ca Haru.

— Nu trebuie să ne ruşinăm, Eriko. Nu nouă trebuie să ne fie ruşine. Măcar atât să-i spui lui Yumi.

Tac amândouă, amintindu-şi cum era Yumi în lagăr: o copilă plinuţă, zvăpăiată, una din fetele neascultătoare din noua generaţie.

— Şi acum îmi mai e dor de mama ta, mărturiseşte Eriko. Ea îmi lipseşte cel mai mult.

O conduce pe Satomi jos, în prăvălia pe uşa căreia atârnă o tăbliţă pe care scrie „închis”. Înăuntru miroase a

fetru şi a dezinfectant.

— Peste tot sunt gândaci, zice Eriko. La fel ca în Manzanar.

— Să fim atente la sosirea doctorului Harper, spune Satomi ducându-se la fereastră. Nu cunoaşte cartierul.

— Ce curajoasă ai fost să vii singură, spune Eriko. Şi cu avionul!

Nu voise ca Joseph s-o însoţească. Cora nu îl cunoaşte, aşa că va fi de ajuns dacă Satomi va veni împreună cu Eriko şi doctorul Harper.

În orice caz, Joseph e prea ocupat cu Leo şi, în momentul de faţă, nu-i place să stea prea multă vreme departe de el. Până la urmă s-a dovedit că Leo e conte de-adevăratelea, aşa cum susţinea. A sosit de puţin timp în oraş, dar şi-a regăsit vechi prieteni printre imigranţii din New York şi a fost primit cu braţele deschise de Asociaţia Nobilimii Ruse. Din câte spune Joseph, imigranţii cu sânge albastru sunt rari şi trebuie sărbătoriţi de ceilalţi exilaţi.

— Suntem ceva nou, zice. Ultima modă în materie de distracţie.

Nu l-a văzut niciodată mai lipsit de cinism şi mai fericit – i se citeşte pe faţă.

— Tot timpul suntem la vreun bal, îi spune. Sunt cel puţin o sută de date care trebuie sărbătorite, se fac cele mai extravagante petreceri pe care ţi le poţi închipui. Orice e motiv de sărbătoare: victoria lui Petru cel Mare la Poltava, naşterea lui Gogol, vizita Romanovilor în Spania, lucruri de care nici n-am avut habar înainte să-l cunosc pe Leo. E nemaipomenit.

Pe cât se pare, bunele maniere îi împiedică pe nobilii ruşi să-şi bage nasul în prietenia lor, în relaţia lor specială.

— Dansăm cu fetele ca să salvăm aparenţele, îi povesteşte Joseph. Însă adevărul e că singura moştenitoare bogată de care se va apropia Leo sunt eu.

Pentru Satomi e o uşurare să nu se mai simtă răspunzătoare pentru fericirea lui Joseph. Leo e un

partener potrivit: suflet de artist şi tovarăşul de călătorie perfect. Poate că, printre ruşii exilaţi, Joseph îşi va găsi în sfârşit liniştea îndelung căutată.

— Iar tu, Sati, rupe Eriko tăcerea, de când nu ne-am văzut te-ai căsătorit şi ai şi rămas văduvă. Aproape că nu-mi vine să cred.

— Of, Eriko, dacă l-ai fi cunoscut pe Abe…

— Atâţia s-au dus, oftează Eriko. Să-ţi pierzi bărbatul atât de tânără… întinde braţul şi o trage pe Satomi lângă ea.

Lui Satomi îi dau lacrimile, însă altele decât cele vărsate în lunile de după moartea lui Abe. Sunt lacrimi calde, liniştite. Nu mai simte nevoia să plângă în hohote.

— După Manzanar viaţa mea a luat o întorsătură ciudată, Eriko. Mama l-ar fi adorat pe Abe, dar n-ar fi fost de acord cu opţiunile mele de dinainte să-l cunosc.

— Se poate, numai că eu n-am auzit-o niciodată să judece pe cineva. Tamura înţelegea cum te poate purta viaţa.

De când a primit scrisoarea de la Satomi, doctorul Harper numără zilele cu nerăbdare. Şi acum ziua cea mare a venit, a plecat în călătorie şi va vedea cu ochii lui cum se închide cercul. Acum e mai încrezător că fetiţa este Cora. Fotografia pe care a primit-o are granulaţie mare, e neclară şi arată o fetiţă timidă, mai mare decât Cora aşa cum şi-o aminteşte el, bineînţeles, dar figura ei îi pare cunoscută. Descoperă ruşinat că feţişoarele copiilor japonezi, cu ochii lor negri şi trăsăturile delicate, îi par toate la fel. Probabil că nici ei nu pot face deosebire între albii bătrâni, cu părul grizonant. Constatarea nu are totuşi darul de a-l consola.

Dosarele lui din Manzanar sunt împachetate în cutii îngrămădite în garaj, gata să-i fie trimise lui Satomi de cum se stabileşte undeva. În ultima vreme inima i-a bătut cam tare, avertizându-l în vreo două rânduri să aibă grijă

de el. Are o bănuială că, dacă mai ţine mult timp arhiva, va ajunge pe foc, aruncată de soţia lui după ce el va fi pus mâinile pe piept.

E o documentaţie neconvenţională, o colecţie neobişnuită, dar nu mai puţin grăitoare. Va veni fără îndoială un moment când japonezii vor cere compensaţii, când vor insista să li se ceară scuzele demult datorate. E încredinţat că Satomi, cu firea ei puternică şi inima generoasă, se va angaja în această luptă.

Îi spune şoferului de taxi să oprească vizavi de prăvălia lui Eriko. Are nevoie de câteva minute ca să se liniştească. Călătoria de la Lone Pine în avionul monomotor a fost împlinirea visurilor lui din copilărie, dar în acelaşi timp i-a trezit spiritul de aventură pe care şi-l credea adormit, împreună cu unele regrete. Privind de sus peisajul în timp ce micul avion se lupta cu vântul, văzând păduri şi râuri, un vapor cât un punct pe faţa oceanului, a fost cuprins de regrete. Ar fi trebuit să facă mai multe în viaţă, să se avânte mai mult, să fie mai îndrăzneţ.

Le vede pe femei la fereastră, discutând cu vioiciune – două în loc de trei, câte ar fi trebuit să fie. Durerea care îl încearcă e atât de puternică, încât e el însuşi surprins. Îi vine să se aşeze pe trotuar şi să plângă. De ce nu e şi Tamura cu ele, aşteptându-l? Clatină din cap, scoate o batistă şi se şterge la ochi. De câtăva vreme a făcut la picioare varice care zvâcnesc dureros. Nu poate suferi să se uite la vinişoarele albăstrui, umflate, care şerpuiesc pe pielea lui alburie, printre petele cafenii cauzate de o afecţiune a ficatului. Nici nu mai ţine minte cât e de când n-a mai fost mulţumit de felul cum arată. Soţia lui are dreptate: e prea vanitos pentru vârsta lui.

În ochii lui de bătrân Satomi e neschimbată. Eriko e doar un pic mai plinuţă şi are fire albe în păr, dar era de aşteptat. Îi pare bine să le vadă în carne şi oase, să ştie că Manzanarul a rămas o amintire. De când au plecat ei, locul a rămas în paragină, un maidan de la care îşi întoarce

privirea când trece prin apropiere cu maşina.

I s-a rupt inima când a trebuit să-i petreacă la plecare pe ultimii locuitori din Manzanar, mai ales pe cei în vârstă, care n-au plecat decât forţaţi. Era dureros să vezi femeile privind cum le sunt demolate locuinţele şi bătrânii întrebându-se cum îşi vor mai putea întreţine familia, cum vor mai putea să fie mândri de ceva. Sunt multe feluri în care sentimentul neputinţei îi poate răni pe bărbaţi.

Ca şi cum nu fuseseră înjosiţi îndeajuns, au mai fost obligaţi şi să asiste la nişte conferinţe. Era greu să se simtă oameni liberi, aşa cum li se spunea că sunt. Deţinuţii, li se tot repeta, trebuie să înveţe cum să se poarte în lumea de afară, cum să se înţeleagă cu concetăţenii lor americani. Conferinţele nu i-au lămurit în niciun fel. După ce au pierdut tot ce avuseseră înainte să fie închişi în lagăr, acum plângeau fiindcă se despărţeau de lumea care le era cunoscută. Bătrânii aceia erau pierduţi pe cărările vieţii, nu avea cum să se bucure, oricât ar fi încercat.

A fost uluit să citească într-un ziar că unii din membrii Camerei Reprezentanţilor încă mai susţineau că trebuie trimişi înapoi în Japonia. I s-a făcut rău de ruşine. A trimis scrisori de protest, dar n-a primit niciodată răspuns.

Acum se bucură să le vadă. O strânge în braţe pe Satomi, ţine mâinile lui Eriko în ale lui.

— A trecut aşa de multă vreme, zice doctorul Harper. Şi s-au întâmplat atât de multe, mai ales cu tine, Satomi.

Îi răspunde cu un zâmbet, dar observă că mâinile doctorului tremură, că ochii îi sunt mai stinşi, pasul mai şovăielnic. Se întreabă de câte ori va mai apuca să-l vadă şi îşi dă seama că ţine mult la John Harper. Că el înseamnă prea mult pentru ea ca să lase ca munca lui să fie dată uitării. Îl strânge în braţe, îşi pune o clipă capul pe umărul lui.

— Acum sunt gata. Trimiteţi-mi arhiva, îi şopteşte. N-am să admit să fie irosită, promit.

Desigur, ea şi Tamura şi cei ca ele nu au fost singurele victime ale războiului. Sunt tot felul de victime, peste tot în lume. Şi totuşi, simte că e nevoie să se facă dreptate, cineva trebuie să recunoască faptul că, în cel mai rău caz, lagărele au fost o formă nelegiuită de trădare şi, în cazul cel mai bun, o măsură lipsită de sens. Nu vrea să vadă povestea deţinuţilor japonezi edulcorată şi rescrisă, aşa cum ea şi Tamura au rescris povestea lui Aaron. Vrea să fie implicată în reconciliere, să fie de faţă când vor fi cerute scuzele îndelung aşteptate. Poate că nu va scăpa niciodată de fantomele care îi bântuie visele, dar amintirile îi sunt mai luminoase acum şi simte că e pe cale să se vindece.

— Să mergem, zice doctorul Harper. Cora a aşteptat destul.

Asociaţia Surorile de Caritate îşi are sediul într-o clădire de cărămidă roşie cu două etaje. Ferestrele sunt închise cu zăbrele, nu au perdele, ochiurile de geam sunt murdare. E un loc sărăcăcios, trist, neprimitor.

Ca la o comandă, se opresc toţi trei deodată în faţa porţii ruginite a terenului de joacă şi Satomi apasă butonul soneriei, care scoate un şuierat.

— Da?

— Suntem doctorul Harper şi doamna Robinson, spune doctorul cu o voce pe care şi-o doreşte fermă.

Încă de când era la şcoală nu se simţea în largul lui lângă oamenii bisericii. Îşi închipuie că, atunci când era copil, se simţea vinovat de păcatele copilăriei. Pe când acum crede că-i e teamă de ziua Judecăţii de Apoi.

— Veniţi prin curte şi sunaţi la soneria vizitatorilor, la uşa din faţă. Va veni cineva să vă deschidă.

Satomi intră prima în curtea asfaltată. Trage adânc aer în piept şi o priveşte pe Eriko cu un zâmbet neliniştit. În loc de flori, în ierburile înalte de la baza gardului înalt de plasă care înconjură terenul de joacă sunt împrăştiate

gunoaie.

— Ca să nu iasă copiii pe stradă, se grăbeşte Eriko s-o liniştească. Cel puţin nu sunt întoarse spre interior la vârf.

Îşi aduc aminte toţi trei de gardurile din Manzanar şi privesc în jur cu un fel de teamă, parcă s-ar aştepta să vadă turnuri de pază şi santinele. Pe terenul de joacă, un şotron, desenat cu creta, se decolorează în lumina puternică a soarelui. Pe lângă zidul clădirii sunt înşirate lăzi de gunoi, pline până la refuz.

— E oribil, oribil, spune Satomi, simţind cum îi apar broboane de sudoare în palme şi la subraţ; numai ideea că fetiţa s-ar putea afla aici, crezându-se părăsită, o înspăimântă.

— Nu e chiar atât de rău, Eriko, ce zici? zice doctorul Harper. Strada e destul de frumoasă.

— Nu, nu e rău deloc, încuviinţează Eriko. Nu e rău deloc.

— E la fel de prizonieră aici pe cât era în Manzanar, spune Satomi, nevrând să fie consolată.

Oriunde s-ar fi gândit că o va găsi pe Cora, nu-şi închipuise un loc atât de rău. Credea că vor fi pajişti şi flori, copaci care să-i ferească pe copii de soare, înţelege acum, ruşinată, că n-au fost decât imagini frumoase, pe care le-a creat ca să-şi domolească mustrările de conştiinţă.

Pe uşa vopsită în negru e un crucifix. Alături, o mulţime de butoane de sonerie. Satomi apasă pe cel pe care scrie „Vizitatori” şi undeva, în casă, se aude un ţârâit slab. Îi aduce aminte de casa domnului Beck.

Intră într-un hol îngust, cu podeaua acoperită cu linoleum în pătrăţele. Locul e atât de strâmt, că sunt nevoiţi să meargă în şir în spatele călugăriţei care n-a scos o vorbă, doar le-a făcut semn s-o urmeze. Tălpile pantofilor li se lipesc fiindcă s-a spălat pe jos cu leşie şi linoleumul scârţâie la fiecare pas. Miroase greţos a ceară de albine

ieftină şi peste tot pluteşte un iz de mâncare veche.

— Miroase ca la cantină, şopteşte Eriko.

— E miros de cantină şi de spital. Toate miros la fel, zice doctorul Harper.

Când ajung în biroul spaţios şi confortabil al stareţei, sora Amata, o călugăriţă în rasă cafenie care parcă nu-şi găseşte locul şi gungureşte ca un porumbel, e trimisă după Mary.

— Nu ştie că veniţi, spune cu vocea tremurând de bucurie înainte să iasă din cameră.

Maica stareţă seamănă cu un şoim, cu nasul ei coroiat şi ochii mici, care par în căutarea prăzii, cel puţin aşa îi face impresia lui Satomi. Însă când vorbeşte, glasul ei e blând şi vorbele binevoitoare.

— Nu ştie că am ţinut legătura, le spune. S-ar putea să nu fie cea pe care o căutaţi. A venit fără niciun fel de documente de la un orfelinat care a fost demolat. Acolo îi spuneau Coral, dar cred că de fapt o chema Cora. Coral nu ni s-a părut un nume potrivit, aşa că, vrând să o scutim de glume neplăcute, am numit-o Mary. Una peste alta e un copil cuminte, nu ne face necazuri, doar că nu prea vorbeşte şi uneori are crize de plâns.

Satomi ar vrea să strige: „Bineînţeles că ea e. Cum s-ar putea altfel?” Cât o fi suferit fetiţa ştiindu-se părăsită, lipsită de afecţiune… Dar dintr-odată o cuprinde teama şi nu mai poate vorbi. Parcă o apasă ceva pe piept, gura îi e ca iasca.

— Prima oară a fost în Manzanar? întreabă doctorul Harper, gândindu-se că poate s-a grăbit să o recunoască pe Cora în fotografia neclară şi bucurându-se că nu i-a arătat-o lui Satomi.

— Nu ştiu. N-am auzit-o niciodată vorbind de asta.

— Şi n-aţi întrebat-o niciodată despre lagăr? N-aţi vrut să aflaţi amănunte despre viaţa ei de dinainte să vină aici?

Satomi şi-a recăpătat graiul, dar nu-şi poate înfrâna

reproşul.

— Nu. Am fost sfătuite să nu vorbim cu copiii despre lagăre. Aici copiii japonezi sunt o minoritate şi i-am fi îndepărtat de ceilalţi. Şi, în orice caz, sunt lucruri care ar trebui date uitării, nu credeţi? Important e că suntem cu toţii catolici, fii ai lui Dumnezeu.

Stareţa şi-ar dori ca Mary să nu fie Cora, fetiţa căutată de ei. Dacă este ea, atunci nu crede că va fi crescută în credinţa creştinească. La urma urmei, nu au nicio legătură de rudenie. Însă cecul năucitor de generos pe care l-a promis Joseph Rodman dacă fetiţa se dovedeşte a fi cea căutată e fără îndoială un dar de la Dumnezeu, o binecuvântare. Le-ar permite să se extindă, să primească mai mulţi copii, să construiască o şcoală, şi câte şi mai câte.

Iar Casa-mamă, căminul lor spiritual, se aşteaptă să primească o bună parte din bani. De fapt, ordinul nu supravieţuieşte decât datorită donaţiilor, doar aşa îşi poate împlini misiunea când pe lume e atâta amărăciune. Un copil în schimbul a atât de mult, cum ar putea spune nu? De fapt, sufletul copilului nu e în primejdie. Auzind că fetiţa şi-ar putea găsi un cămin, episcopul s-a grăbit să o confirme în credinţa catolică, aşa că sufletul ei e deja mântuit. Şi Sfânta Fecioară Maria, al cărei nume îl poartă copila, va veghea asupra ei.

— I-am lăsat pe copii mai mult afară, la joacă, ştiind că veniţi, ciripeşte sora Amata când se întoarce. Veţi putea să o vedeţi pe Mary jucându-se şi să vă hotărâţi fără ca ea să ştie.

În curte copiii aleargă de colo-colo. Ţipetele lor le distrag atenţia, şi lui Satomi îi ia ceva timp până începe să distingă fetiţele. Unele sunt la şotron, altele sar coarda, dar Satomi nu se uită la ele. Cora, e convinsă ea, trebuie să stea singură deoparte, privindu-i pe ceilalţi, cum e obiceiul copiilor singuratici. Cu toate astea, nu dă cu ochii de ea.

— E acolo, uite, acolo, exclamă Eriko şi o apucă pe

Satomi de braţ, arătând cu degetul spre Cora, care aşteaptă să-i vină rândul la şotron.

Doctorul Harper şi Eriko zâmbesc: ea e, nu încape nicio îndoială. N-a crescut prea mult, are picioarele mai lungi, la fel şi părul, dar a rămas subţirică, mică pentru vârsta ei, la fel de drăguţă cum o ştiau.

Când o vede, Satomi respiră adânc, duce mâna la gură şi îi dau lacrimile. E Cora, fără îndoială, dar nu-i vine să creadă. Îşi dă seama că-i este dor de Tamura. Acelaşi păr negru-albăstrui, drăgălăşenia de fetiţă, funda care stă să-i cadă de pe cap, la fel ca pălărioarele Tamurei.

— Vai, Cora, micuţa mea Cora.

După ce şi-a închipuit de atâtea ori că va alerga spre fetiţă, că vor fi bucuroase să se regăsească, acum vede că nu poate face un pas. Sora Amata îi pune mâna pe umăr şi o împinge înainte.

— Ea e, nu? întreabă şi Satomi dă din cap că da.

În timp ce copiii se opresc ca să se uite la vizitatori, Satomi se îndreaptă încet spre Cora.

— Cora, sunt eu, Satomi. Mă mai ţii minte? o întreabă cu voce tremurândă, pe care nu şi-o recunoaşte.

Cora se dă un pas înapoi, pune capul în pământ şi rămâne cu ochii plecaţi.

— Nu, spune în şoaptă.

— Din Manzanar, Cora. Sunt fiica Tamurei. Prietena ta. Mă ştii, Cora.

Cora are în minte imagini din lagăr, imagini ale Tamurei şi ale lui Eriko, dar mai ales ale lui Satomi. Dar e convinsă că sunt oameni din vis, persoane pe care le-a inventat. Se sperie să le vadă acum în carne şi oase, fără să ştie de ce au venit.

— Să mă ierţi că am întârziat atâta vreme, zice Satomi. Iartă-mă, Cora, îmi pare atât de rău.

Ar vrea să-i sărute guriţa întredeschisă, să o strângă la piept, dar îi e frică să nu o sperie.

— Vreau să te iau acasă cu mine, Cora. Avem o casă

frumoasă, doar pentru noi. Vom fi ca două surori. Vrei să vii cu mine?

Cora nu răspunde. Se leagănă uşor, cu ochii la Satomi şi cu mâinile încleştate una de alta.

— Hai, Mary, vorbeşte, o îndeamnă sora Amata. Trebuie să-i răspunzi doamnei.

— N-o zori, se răsteşte Satomi la ea. Dă-i timp să se gândească.

Cora strânge pleoapele. Se gândeşte, încearcă să înţeleagă. Îşi aduce aminte cum a plecat cu un autobuz, cum a privit-o pe Satomi, care, rămasă pe drum, îi făcea semne cu mâna şi plângea. Iar acum Satomi plânge din nou. E aşa neobişnuit să vezi un om mare plângând. Cu toate că Satomi nu e mama ei, ştie că îi aparţine cumva, într-un fel care îi face bine.

— De mine îţi aduci aminte? întreabă Eriko nemaiputând să reziste.

Cora se uită la ea şi dă din cap. Amintirile o năpădesc. Cumva, cumva îşi aduce aminte de Eriko. Până şi omul cu păr alb îi e cunoscut. Îşi aduce aminte de camerele făcute din scânduri, îşi aminteşte cum se juca în prag şi cum ardeau lemnele în sobă. Toate se leagă de lucruşoarele pe care le ţine într-o legăturică, sub pat. Zâmbeşte puţin, se întoarce pe călcâie şi fuge înăuntru.

— Mă duc după ea, spune sora Amata făcându-le semn să rămână pe loc. Cred că s-a speriat.

Dar până să ajungă ea la clădire Cora iese în goană, trecând chiar pe lângă ea. E roşie la faţă, însufleţită.

— Îl am, îi spune lui Satomi. Îl am la mine.

Întinde palma în care stă piţigoiul de lemn, clătinându-se de parcă ar fi viu. Amuţesc cu toţii privindu-l. Primul se mişcă doctorul Harper. Întinde mâna şi atinge pasărea, simţind că o atinge, pentru o clipă, pe Tamura.

— O ai, Cora, spune Satomi în şoaptă. Pasărea pe care ţi-am dat-o.

Cora o ia pe Satomi de mână.

— Eşti adevărată, spune. Credeam că vii dintr-o poveste.

Ţinând-o pe Cora de mână, Satomi se îndreaptă spre poartă. E cu gândul la casa lor acoperită cu ţiglă albă, unde paturile au rufărie curată, unde jocurile şi păpuşile o aşteaptă pe Cora, la fel şi borcanele cu prăjiturele şi cutia lucioasă de bomboane de ciocolată, plină de tot felul de lucruşoare.

Tamura ar fi fost încântată de rochiile atârnate în spatele uşii, în dormitorul Corei. Cu toate că la început a şovăit, le-a cumpărat pe cele mai frumoase pe care le-a găsit. Şi, mai presus de toate, de cărţi: *Călătoriile lui Gulliver, Anna de la Green Gables* şi *Heidi,* poveşti numai bune pentru un suflet de copil.

Cora se va juca pe malul oceanului, în aerul curat, cu apa lipăindu-i la picioare. Va aduna scoici şi amoniţi pietrificaţi, va construi castele din nisip. Va fugi ţipând de crabii ieşiţi din apă, va auzi pufăitul balenelor în golf. Mai are încă destui ani de copilărie încât să uite de trecutul trist.

Cât despre ea, nu-şi doreşte decât să aibă whisky în dulapul din bucătărie, cafea proaspăt măcinată, o maşină de gătit uriaşă, lemne din belşug. Dacă poţi chema fericirea la tine, atunci va fi datoria ei să o cheme pentru ea şi pentru Cora.

Va deschide cutiile cu arhiva doctorului Harper şi se va uita la hârtii împreună cu Cora. Vor retrăi împreună viaţa din Manzanar şi Cora va şti cum i-a fost drumul în viaţă.

Va alcătui un index al arhivei, va scrie povestea propriei vieţi în lagăr şi, la timpul potrivit, o va arăta lumii. Cu siguranţă că acel timp va veni în scurtă vreme. Totul e să găseşti momentul cel mai bun.

Se gândeşte la mare, aşa cum e la Cape, cum îmbrăţişează la Eastham peninsula răsucită ca o omidă şi

îndoită la vârf ca un semn de întrebare. Coasta de Est e locul potrivit, locul unde au debarcat pelerinii, unde anotimpurile au rostul lor şi de unde răsare soarele.

Mulţumiri

Îmi face mare plăcere să le mulţumesc tuturor prietenilor şi colegilor care m-au ajutat să scriu *O fată ca tine*.

Îi mulţumesc din tot sufletul editorului meu, Alexandra Pringle, fiindcă a crezut că merit să-şi asume riscul şi pentru că nu s-a dezis de mine în momentele grele. Îi mulţumesc şi Ericăi James de la Bloomsbury UK pentru sugestiile ei subtile şi prezenţa liniştitoare. Le sunt recunoscătoare şi lui Nikki Baldauf, Lea Beresford şi Dave Cole de la Bloomsbury USA pentru că au vegheat la publicarea cărţii în America.

Mii de mulţumiri lui Gillian Stern pentru ajutorul excepţional pe care mi l-a dat. Gillian face totul perfect, plus că e maestră la „mai puţin înseamnă mai mult”, îi sunt recunoscătoare agentului meu literar, Robert Caskie, care a văzut potenţialul poveştii în scurta prezentare pe care i-am făcut-o, s-a entuziasmat şi a dus-o la Bloomsbury. Îi urez să aibă mereu la fel de mult succes. Ca întotdeauna, îi mulţumesc lui Clive Lindley pentru sfaturile lui nepreţuite, cunoştinţele lui şi sprijinul generos. Aş vrea să-i mulţumesc lui Roy Kakuda de la Muzeul Naţional al Japonezilor Americani din Los Angeles, el însuşi copil crescut în lagăr, care şi-a împărţit timpul şi amintirile cu mine. Îi sunt îndatorată lui Richard Gregson pentru ajutorul valoros pe care mi l-a dat la prima formă a manuscrisului. Îi mulţumesc lui Jenny Clifford pentru că mi-a prezentat

cimitirul Oahu. Lucy Dundas, Isabel Evans şi mulţi alţii m-au ajutat cu reviziile textului, cu documentarea şi cu atâtea alte lucruri şi m-au încurajat necontenit. Aş vrea, de asemenea, să-i mulţumesc Trinei Middlecote pentru ajutorul dat în problemele tehnice.